

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA
KANUNDA BELİRTİLEN DİSİPLİN CEZALARI VE TEDBİRLERİ

TEZİ YAZAN
ağrı HANÇER

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Nedim MERİÇ (Antalya Akdeniz Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / HAZİRAN-2018

ONAY

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

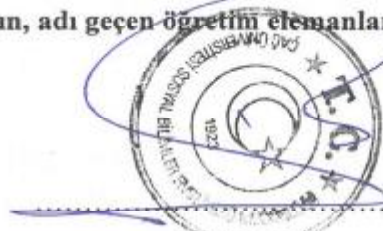
20162008 numaralı öğrencimiz olan Çağrı HANÇER tarafından hazırlanan "5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Disiplin Cezaları ve Tedbirleri" başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından oy birliği ile Kamu Hukuku Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.....
Üniv. İçi - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Mustafa ŞİMŞEK

.....
Üniv. İçi - Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Tarık Polat İŞOĞLU

.....
Üniv. Dışı - Jüri Üyesi: Doç. Dr. Nedim MERİÇ
(Akdeniz Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

01/06/2018

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

“Efendiler! Cezaevleri sorunu çok önemlidir. Kişisel özgürlüğü kaldırılan vatan evladının ceza süresi sonunda topluma faydalı bir birey olarak yetiştirilmesi gereklidir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Cezaevlerinde haksız muamelelere maruz kalan tüm mahkumlara ithafen,

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
  - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
  - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
  - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
  - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

01/06/2018

Çağrı HANÇER

ÖZET

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA BELİRTİLEN DİSİPLİN CEZALARI VE TEDBİRLERİ

Çağrı HANÇER

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞİMŞEK

Haziran 2018, 207 sayfa

Tez çalışmamda incelemiş olduğum tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezaları ve tedbirleri, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda genel olarak birinci kitap ikinci kısım sekizinci bölümde düzenlenmiştir.

5275 Sayılı Kanunun 37. maddesinde disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları düzenlenmiş olup 38-44. maddeleri arasında çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek olan disiplin cezaları ve bu cezaların hükmedilmesine neden olabilecek eylemler düzenlenmiştir. Kanun koyucu, çocuk tutuklular ve hükümlüler için daha farklı düzenlemeler öngörmüştür. Kanun'un 45. maddesinde çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek olan disiplin tedbirleri ile bu tedbirlerin hükmedilmesine neden olabilecek eylemler düzenlenmişken bunun yanı sıra kanunun 46. maddesinde çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ve bu yaptırımların uygulanmasına neden olabilecek eylemler düzenlenmiştir. Devamı maddelerde, disiplin soruşturması, disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması, yönetim tarafından alınabilecek tedbirler, zorlayıcı araçların kullanılması, ödüllendirme, şikayet ve itiraz konularına ilişkin ortak hükümler yer almaktadır.

Tez çalışmamda öncelikle infazın tanımı, infaz sisteminin tarihsel gelişimi ve sùjeleri, ardından 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları, sonrasında çocuk tutuklu ve hükümlüler için uygulanabilecek disiplin tedbirleri ve cezaları anlatılmış akabinde ise ilgili konularda yeni görüşler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: İnfaz, Disiplin Cezaları, Tedbir, Tutuklu, Hükümlü, Cezaevi.

ABSTRACT

DISCIPLINARY PUNISHMENT AND MEASURES SPECIFIED IN THE CODE ON EXECUTION OF PUNISHMENTS AND SECURITY MEASURES NO 5275.

Çağrı HANÇER

Master Thesis, Department of Public Law

Supervisor: Dr. Mustafa ŞİMŞEK, Academician

June 2018, 207 pages

Disciplinary punishments and measures applied to the prisoners and detainees that I have examined in my thesis work are generally regulated in the First Book, Second Chapter, Part 8, in the Code on Execution of Punishments and Security Measures No. 5275.

Nature of disciplinary punishments and the circumstances of their implementation are regulated in Article 37 of the Code No. 5275; and disciplinary punishments that may be imposed on detainees and prisoners other than the children and the actions which could lead to the implementation of these punishments are regulated in the articles between 38 and 44. The legislator has foreseen different regulations for child detainees and prisoners. While Article 45 of the Code regulates disciplinary measures that may be imposed on children detainees and prisoners as well as the actions which could lead to the implementation of these measures, Article 46 of the Code also regulates disciplinary punishments that may be imposed on children detainees and prisoners as well as the actions which could lead to the implementation of these sanctions. The following articles include common provisions on disciplinary proceeding, repetition of the actions requiring disciplinary punishment, execution and removal of disciplinary punishments, measures to be taken by the administration, use of compulsory instruments, rewarding, complaints and objections.

Definition of execution, historical development and scenes of the execution system, disciplinary punishments that may be imposed on detainees and prisoners other than the children in the Code on Execution of Punishments and Security Measures No. 5275 as well as the disciplinary measures and punishments that can be implemented for

child detainees and prisoners have been introduced in my thesis; and then, new opinions have been presented on the relevant issues.

Keywords: Execution, Disciplinary Punishment, Disciplinary Measures, Detainee, Prisoner, Prison.

ÖNSÖZ

“5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Disiplin Cezaları ve Tedbirleri” adlı çalışma Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez hazırlık sürecimde bilgisi ve tecrübeleriyle desteğini esirgemeyen saygı değer hocam Dr. Öğretim Üyesi Mustafa ŞİMŞEK’e teşekkürü bir borç bilirim. Çağ Üniversitesi’nde öğrenci olduğum süre içerisinde bilgi ve tecrübeleriyle her zaman yanımda olan saygı değer hocalarıma sonsuz teşekkürler.

Eğitim hayatım boyunca her anlamda yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNFAZIN TANIMI, ESASLARI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE SÜJELERİ

1.1. İnfazın Tanımı.....	4
1.2. İnfaz Sisteminin Esasları	4
1.2.1. Derhal Uygulama Prensibi.....	4
1.2.2. Derhal Uygulama Prensibinin İstisnaları	7
1.2.2.1. Hapis Cezasının Ertelenmesi	8
1.2.2.2. Koşullu Salıverilme	12
1.2.2.3. Tekerrür	17
1.2.3. Kıl Uygulama.....	19
1.3. İnfaz Sisteminin Tarihsel Gelişimi	19
1.3.1. Genel Olarak	19
1.3.2. Hapishanelerin Tarihsel Gelişimi	20
1.3.2.1. Batı'da.....	20
1.3.2.1.1. Amsterdam Cezaevlerinin Doğuşu	21
1.3.2.1.2. Fransız İhtilalinden Birinci Dünya Savaşına Kadarki Süreç .	22
1.3.2.1.3. Yirminci Yüzyıl ve Sonrası Dönemi	22

1.3.2.2. Türk Hukukunda	23
1.3.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	23
1.3.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi	25
1.3.2.2.2.1. Ceza İnfaz Kurumu Türleri.....	26
1.3.2.2.2.1.1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	26
1.3.2.2.2.1.2. Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları	30
1.3.2.2.2.1.3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları	32
1.3.2.2.2.1.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları	33
1.3.2.2.2.1.5. Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları	34
1.3.2.2.2.1.6. Çocuk Eğitimevleri (İslahevi).....	36
1.3.2.2.2.1.7. Açık Ceza İnfaz Kurumları.....	37
1.4. İnfaz Sisteminin Søjeleri.....	38
1.4.1. Tutuklular ve Hükümlüler	39
1.4.2. Müdür.....	40
1.4.3. İkinci Müdür	43
1.4.4. Güvenlik ve Gözetim Servisi.....	44
1.4.5. Cezaevi Tabibi	45
1.4.6. Disiplin Kurulu	45
1.4.7. İnfaz Hakimliği	48
1.4.8. Ağır Ceza Mahkemeleri.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA ÇOCUKLAR HARİCİNDEKİ TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN CEZALARI

2.1. Genel Olarak	52
2.1.1. Diğer Hukuk Dallarında Uygulanan Disiplin Cezaları.....	53
2.1.1.1. İdare Hukukunda Uygulanan Disiplin Cezaları.....	53
2.1.1.2. Askeri Hukukta Uygulanan Disiplin Cezaları	56
2.2. Çocuklar Haricindeki Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezaları.....	59

2.2.1. Çocuklar Haricindeki Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında	
Uygulanabilecek Disiplin Cezalarının Türleri.....	59
2.2.1.1. Kınama.....	60
2.2.1.2. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma	60
2.2.1.3. Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma	63
2.2.1.3.1. Genel Olarak	63
2.2.1.3.2. Cezaevlerindeki Tutukluların ve Hükümlülerin Çalışmaları ile İlgili Yasal Düzenlemeler.....	65
2.2.1.3.2.1. Uluslararası Mevzuattaki Düzenlemeler.....	65
2.2.1.3.2.2. Anayasamızdaki Düzenlemeler	67
2.2.1.3.2.3. Kanundaki ve Tüzükteki Düzenlemeler	67
2.2.1.3.3. Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler	74
2.2.1.4. Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama	75
2.2.1.4.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da Tutuklulara ve Hükümlülere Tanınan Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yararlanma Hakkı	77
2.2.1.4.1.1. Süreli ve Süresiz Yayınlardan Yararlanma Hakkı	78
2.2.1.4.1.2. Telefonla Görüşme Hakkı	78
2.2.1.4.1.2.1. Hakkın Kullanılma Usulü	78
2.2.1.4.1.2.2. Telefon Görüşmesi Yaptırılmayacak Haller	83
2.2.1.4.1.3. Tutuklunun ve Hükümlünün Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı	83
2.2.1.4.1.4. Tutuklunun ve Hükümlünün Mektup, Faks ve Telgraf Alma ve Gönderme Hakkı	85
2.2.1.4.2. Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler	88
2.2.1.5. Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma	89
2.2.1.5.1. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaretçi Kabul Etme Hakları.....	89
2.2.1.5.1.1. Kapalı Görüş Hakkı	89

2.2.1.5.1.2. Açık Görüş Hakkı.....	90
2.2.1.5.1.3. Kapalı ve Açık Görüş Hakkının Kullanılması....	92
2.2.1.5.2. Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler	93
2.2.1.6. Hücreye Koyma Cezası	93
2.2.1.6.1. Tanımı.....	93
2.2.1.6.2. Hücre Cezalarının Tarihsel Gelişimi	94
2.2.1.6.2.1. Pensilvanya Sistemi.....	95
2.2.1.6.2.2. Auburn Sistemi.....	96
2.2.1.6.2.3. Panoptikon Sistemi.....	97
2.2.1.6.2.4. Kademeli Serbestlik Sistemi	97
2.2.1.6.3. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Uyarınca Hükmolunan Hücre Cezaları.....	98
2.2.1.6.3.1. Bir Günden On Güne Kadar Hücreye Koyma Cezasını Gerektiren Eylemler	98
2.2.1.6.3.2. Onbir Günden Yirmi Güne Kadar Hücreye Koyma Cezasını Gerektiren Eylemler	99
2.2.1.6.3.3. Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hücre Standartları.	100
2.2.1.6.4. Anayasa Mahkemesi'nin Hücre Cezaları ile İlgili Görüşü..	101
2.2.1.6.5. Birleşmiş Milletler'in Hukukumuzda Uygulanan Hücre Cezaları ile İlgili Görüşü.....	103
2.2.2. Disiplin Soruşturması	109
2.2.3. Adli Yargılamada Verilen Kararların Disiplin Cezalarına Etkisi.....	111
2.2.4. Disiplin Cezalarının İnfazı.....	112
2.2.4.1. Hücreye Koyma Cezasının İnfazı.....	112
2.2.4.2. Diğer Disiplin Cezalarının İnfazı.....	114
2.2.5. Disiplin Cezalarının Kaldırılması	114
2.2.6. Disiplin Cezalarının Tekrarı	116
2.2.7. Yönetim Tarafından Alınacak Tedbirler.....	117
2.2.8. Disiplin Cezalarına İtiraz	119
2.2.9. Haksız Yere Hükmolunan Disiplin Cezalarından Devletin Sorumluluğu	123
2.2.10. Ödüllendirme	126
2.2.10.1. Tutuklu ve Hükümlülerin Ödüllendirilecek Tutum ve Davranışları	127
2.2.10.2. Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Ödüller.....	128

2.2.10.2.1. Eş Görüşmesi Ödülü	131
2.2.10.2.2. Aile Görüşmesi Ödülü	136
2.2.10.2.3. Haftalık Ziyaret Süresinin Uzatılması Ödülü	137
2.2.10.2.4. Kapalı Ziyaret Yerine Açık Ziyaret Yaptırılması	138
2.2.10.2.5. Kullanılmayan Ziyaret Sürelerinin Birleştirilmesi Ödülü .	139
2.2.10.2.6. Telefonla Görüşme Süresi ve Sayısının Arttırılması Ödülü	140
2.2.10.2.7. Sosyal Kültürel ve Sportif Etkinliklerden Yararlanma Ödülü	141
2.2.10.2.8. Haftalık Harcama Miktarının Arttırılması Ödülü	141
2.2.10.2.9. Tek Kişilik Odada Televizyon Bulundurma Ödülü	143
2.2.10.2.10. Hediye Verilmesi	143
2.2.10.2.11. Takdir Belgesi Verilmesi	144
2.2.10.2.12. Tavsiye Mektubu Verilmesi	144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA ÇOCUK TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN TEDBİRLERİ VE CEZALARI

3.1. Genel Olarak	146
3.2. Çocuk Tutuklular Ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Yaptırımları	148
3.2.1. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Tedbirleri	149
3.2.1.1. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Ertelemek	150
3.2.1.2. Kaldığı Odanın ve Yatakhaneinin Değiştirilmesi	151
3.2.1.3. Bulunduğu Kurumun Başka Bir Kısımına Nakletmek	152
3.2.1.4. Meslek Eğitiminin Bütünlüğü ve Sürekliliğini Bozmayacak Şekilde Çalıştığı İşyerini ve Atölyeyi Değiştirmek	152
3.2.1.5. Belli Yerlere Girmesini Yasaklamak	153
3.2.1.6. Bazı Eşyaları Bulundurmasını veya Kullanmasını Yasaklamak	153
3.3. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezaları .	154

3.3.1. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin	
Cezalarının Türleri	154
3.3.1.1. Uyarma.....	155
3.3.1.2. Kınama.....	156
3.3.1.3. Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme	156
3.3.1.4. Harcamalara Sınır Koyma	157
3.3.1.5. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma	158
3.3.1.6. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma.....	160
3.3.1.7. İzin Ertenmesi	161
3.3.1.8. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade.....	166
3.3.1.9. Odaya Kapatma Cezası.....	167
3.3.2. Disiplin Soruşturması	168
3.3.3. Adli Yargılamada Verilen Kararların Disiplin Cezalarına Etkisi.....	169
3.3.4. Disiplin Cezalarının İnfazı.....	169
3.3.5. Disiplin Cezalarının Kaldırılması	170
3.3.6. Disiplin Cezalarının Tekrarı	171
3.3.7. Yönetim Tarafından Alınacak Tedbirler.....	172
3.3.8. Disiplin Cezalarına İtiraz	174
3.3.9. Haksız Yere Hükmolunan Disiplin Cezalarından Devletin Sorumluluğu	175
3.3.10. Ödüllendirme	176
SONUÇ	178
KAYNAKÇA	182
EKLER	187
ÖZGEÇMİŞ	190

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.t.	: Adı geçen tez
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BİMER	: Başbakanlık İletişim Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
BM ASK	: Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları
bkz.	: Bakınız
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CİSST	: Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Md.	: Madde
RAF	: Kızılordu Fraksiyonu
s.	: Sayfa
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TCPS	: Türkiye Hapishaneleri Çalışmaları Merkezi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
vb.	: Ve benzeri
y.a.g.e.	: Yukarıda adı geçen eser
y.a.g.t.	: Yukarıda adı geçen tez
yy	: Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

Sayfa No:

Ek 1: Hükümlü ve Tutuklu Telefon Görüşme Bildirim Formu	187
Ek 2: İhtiyaç İstem Formu	188
Ek 3: Etik Kurulu Onay Belgesi	189

GİRİŞ

İnsan hakları, insan olmak nedeniyle sahip olunan haklardan olup bu özelliğiyle diğer tüm haklardan önce gelir. İnsan haklarının kökeni insan olma, insan tabiatı gibi özelliklere dayanmaktadır. İnsan hakları kavramının iki niteliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi insan haklarının devlet organlarına ve diğer kişilere karşı korunması, ikincisi ise insan kişiliğinin geliştirilmesidir. Dolayısıyla insan haklarının, tüm insanlara ayırım gözetilmeksizin eşit ve belirlenen standartlar içinde uygulanması gerektiğinden, hem ulusal hem de uluslararası hukuk düzeyinde ele alınması gereklidir.

Öncelikle, *1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinden* söz edilmesi gerekmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 5. maddesinde hiç kimsenin işkenceye veya zalimane veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele tarzlarına veya cezaya tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Aynı şekilde, *1966 tarihli Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi* ve *1984 tarihli İşkenceye ve Diğer Zalimane İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme*de insan onurunun korunması kabul edilmiş, her türlü kötü muamele ve işkence yasaklanmıştır.

Çocuk mahkumlar hakkında yetişkin tutuklular ve hükümlülerden farklı şekilde bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Önemle belirtmek gerekir ki, infaz kurumlarında çocukların yetişkinlere ait cezaevlerinde değil özel olarak bu amaca tahsis edilmiş kurumlarda tutulması gerektiği gerek uluslararası hukukta gerekse de ulusal hukukta öngörülmüştür. Söz konusu farklı düzenlemelerin temelini *Çocuk Hakları Sözleşmesi*, *Pekin Kuralları*, *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarından 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek olarak düzenlenmiş 11,1 ve 11,2 maddeleri* oluşturmaktadır.

Yetişkin ve çocuk mahkumlar için öngörülmüş olan uluslararası ve ulusal temel düzenlemeler yukarıda kısaca değindiğim gibi olmakla birlikte hükmolunan cezanın devlet tarafından yerine getirilmesi ise infaz hukukunun konusunu oluşturmaktadır. İnfaz hukuku, kamu hukukunun kapsamında yer almaktadır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, ceza hukuku ve infaz hukuku her ne kadar aynı anabilim dalı içerisinde yer alıp bir bütün olarak düşünülse de birbirlerinden farklı hukuk dallarıdır. İnfaz hukuku, yargı mercileri tarafından hükmedilen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ile ilgili kuralları, para cezalarının infazını, hükmün kesinleşmesinden hükümlünün infaz kurumundan salıverilmesine kadar olan süreç ile infazla ilgili kararları ve koşullu

salıverilme hükümlerini de içerdiğinden ayrı bir hukuk dalı olarak değerlendirilmeli ve ayrı bir uzmanlığı gerektirmektedir.

İnfaz hukukunun tarihçesi her ne kadar insanlık tarihiyle birlikte gelişim göstermişse de günümüz infaz hukuku anlayışını oluşturan çağdaş ve modern infaz sistemi ile ilgili önemli reformlar 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yapılmıştır. 1955 tarihinde Cenevre'de düzenlenen kongrede alınan "*Hükümlülere Muamelede Asgari Esaslar*" ve "*İnfaz Kurumu Açma*" konulu tavsiye kararları infaz hukukunun gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir. Bunun bir sonucu olarak "*Hükümlülere Muamelede Uyulacak Asgari Standart Kurallar*" 1957 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu kuralların, temel ve mutlak niteliği sebebiyle her zaman ve her yerde uygulanması gerektiği söylenmektedir. Ayrıca, BM Genel Kurulu 1988'de "*Herhangi bir Şekilde Gözaltında Tutulan ya da Hapse Konulan Kişilerin Korunmasına Dair İlkeler Bütünü*"nü, 1990'da da "*Mahpuslara Muamelenin Temel İlkeleri*"ni kabul ederek güvenceleri tamamlamıştır.

Yukarıda belirtmiş olduğum uluslararası hukuktaki temel güvenceler, mahkumların cezaevinde düzenli bir yaşam sürdürülebilmeleri, cezaevindeki güvenliğin ve disiplinin sağlanabilmesi için getirilen iç hukuk kurallarındaki disiplin cezalarının düzenlenmesinde ve uygulanmasında uyulması zorunlu olan temel çerçeveyi oluşturur. O halde, cezaevlerinde disiplinin sağlanması için tutuklular ve hükümlüler hakkında bir yaptırım olarak 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenen disiplin cezalarının zalimane, insanlık dışı, onur kırıcı ve aşağılayıcı olmaması gerekmektedir.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da disiplin cezalarını ve tedbirlerini düzenleyen ilgili bölümünde ilk olarak yetişkin mahpuslar hakkında uygulanabilecek olan disiplin cezaları ardından çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek olan disiplin tedbirleri ve cezaları akabinde ise bir takım ortak hükümlere yer verilmiştir.

Bu inceleme ve araştırmada, Birinci Bölüm, "İnfazın Tanımı, Esasları, Tarihsel Gelişimi ve Süjeleri", İkinci Bölüm "5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunda Çocuklar Haricindeki Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezaları", Üçüncü Bölüm "5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'da Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Tedbirleri ve Cezaları" başlıkları altında olmak üzere, üç ana

bölümünden oluşmakta ve son olarak da ilgili bölümlerde geçen konular, sonuç bölümünde değerlendirilmekte ve öneriler de bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNFAZIN TANIMI, ESASLARI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE SÜJELERİ

1.1. İnfazın Tanımı

İnfaz kelimesi, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, *bir kararı, bir yargıyı yerine getirme, uygulama* şeklinde tanımlanmıştır.¹ İnfaz Hukuku ise, *mahkeme kararının kesinleşmesinden, cezanın infazının tamamen son bulmasına kadar, devletle hükümlü arasındaki ilişkiyi düzenleyen hukuk dalı* olarak tanımlanabilecektir.² Bu yönüyle, İnfaz Hukuku terimi olarak infazı, yargı mercileri tarafından verilip kesinleşen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi olarak tanımlamak doğru olacaktır.

Ceza Hukuku, dar ve geniş anlamda ceza hukuku olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir. Dar anlamda (maddi) ceza hukukundan; suç genel teorisi, yaptırım teorisi ile suç tipleri ve onlara özgü cezalar anlaşılırken, geniş anlamda ceza hukukundan; maddi ceza hukuku ile birlikte, ceza muhakemesi hukuku ve infaz hukukunu da içine alan şema anlaşılmaktadır.³

Doktrinde uzunca bir süre, infaz hukuku mahkeme hukuku ile birlikte geniş anlamda ceza hukuku kapsamında değerlendirilmişse de bu görüş günümüzde geçerliliğini yitirmiştir. İnfaz hukuku, yargı mercileri tarafından hükmedilen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ile ilgili kuralları, para cezalarının infazını, hükmün kesinleşmesinden hükümlünün infaz kurumundan salıverilmesine kadar olan süreç ile infazla ilgili kararları ve koşullu salıverilme hükümlerini de içerdiğinden ayrı bir hukuk dalı olarak değerlendirilmeli ve ayrı bir uzmanlığı gerektirmektedir.

1.2. İnfaz Sisteminin Esasları

1.2.1. Derhal Uygulama Prensibi

İnfazın esasları ile ilgili değinilmesi gereken en önemli konulardan biri; istisnai düzenlemelerin lehe uygulama kuralına bağlı olarak uygulama alanı bulması, genel itibarıyla de derhal uygulama prensibinin benimsenerek uygulanması ile ilgilidir.

---

¹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr> (Güncel Erişim:03.07.2017)

² Nur Centel, Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayıncılık, 10 Baskı, İstanbul, 2013, s.11.

³ Veli Özer Özbek, **İnfaz Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara, Şubat 2018, s. 28. Demirbaş – Timur, no. 10. Dipnot alıntı.

Maddi ceza hukuku ile infaz hukukunda, kanunların zaman bakımından uygulanması konusunda tamı tamına zıtlık söz konusudur. 5237 Sayılı TCK'nın 7/1. maddesinde; işlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı, kimsenin cezalandırılmayacağı ve hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanamayacağı, böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunsa dahi infazı ve kanuni neticelerinin kendiliğinden kalkacağı belirtilmiştir. 2. fıkrada ise, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri arasında farklılık bulunduğu takdirde, failin lehine olan kanunun uygulanacağı ve infaz olunacağı belirtilmiştir. Düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, lehe olan ceza yasaları hem geçmişe hem de geleceğe etkili olmaktadır.

Önceki ve sonraki yasalardan hangisinin failin lehine olduğunu saptamak için yasaların, somut olaya uygulanabilmesi açısından mukayese edilmesi gerekmektedir. İki yasa arasındaki farklılık cezanın türü ve niceliği ile ilgili olabileceği gibi başka bakımlardan da olabilecektir. İlk olarak, iki yasa arasındaki tek farkın cezanın türü ve niceliği açısından söz konusu olduğu durumlara değineceğim. Her iki yasada cezaların türü ya aynıdır (her ikisinde de hapis cezası olması) ya da değişiktir (birinci yasada hapis cezası, ikincisinde ise para cezasını öngörmesi).

- Müeyyide olarak para cezası öngören yasa, hapis cezası öngören yasaya göre daha lehedir. Bir yasa da, yaptırım olarak sadece hapis cezası, diğer yasada ise hapis ile para cezası seçimlik olarak öngörülmüşse, seçimlik cezayı öngören yasa daha lehedir.
- Her iki yasada öngörülen yaptırımların türü aynı ise, cezaların niceliklerine göre lehe olan yasa tespit edilebilecektir. Bu tespit gerçekleştirilirken hapis cezalarında sürelerin, para cezalarında ise miktarların karşılaştırılması gerekmektedir.
- Her iki yasada da türü aynı olan cezaların aşağı ve yukarı sınırları bulunmakta ise; bu durumda lehe olan yasanın hangisinin olduğunu belirlemekte çeşitli olasılıklar bulunmaktadır;
  - Her iki yasada da cezaların alt sınırları eşit, üst sınırları farklı ise, üst sınırı daha az olan yasa diğerine göre lehedir.
  - Her iki yasada da cezaların üst sınırları eşit alt sınırları farklı ise, alt sınırı daha az olan yasa diğerine göre lehedir.

- İki yasanın aşağı ve üst sınırları birbiri içine geçmiş ise; örneğin birinci yasada ceza alt sınırı 2 yıl üst sınırı 10 yıl; diğer yasada alt sınırı 4 yıl üst sınırı 8 yıl ise, hangi yasanın daha lehe olduğu hususu tartışmalıdır. Baskın görüşe göre, yukarı sınırı daha aşağı olan yasa failin daha lehine sayılmaktadır. Bu görüşün gerekçesi ise, bir suç için kanunda yazılı olan cezanın alt sınırının, sanık için bir hak teşkil etmediği, yani hakim mutlak surette alt sınırdan cezalandırma cihetine gitmesinin zorunlu olmadığı ile ilgilidir. Kanun maddelerine ceza skalası getirilmesindeki maksat, somut olaya göre, yargıca takdir hakkı tanınması ile ilgilidir. Hakim ceza miktarını belirlerken TCK'nın 61. Maddesindeki⁴ ölçütleri göz önünde bulundurmak zorundadır. Dolayısıyla da hakim, somut olayda takdir hakkını kullanarak gerektiğinde alt sınırdan teşdiden yukarı doğru çıkararak uygun göreceği cezaya hükmedebilecektir. Sanık, ceza skalasındaki ceza alt sınırının kendisine uygulanmasını hak olarak iddia edemeyecekken, yukarı sınırından fazla cezanın hükmedilmemesini hak olarak iddia edebilecektir. Bu nedenlerle, yukarı sınırı daha az olan yasanın sanığın daha lehine olduğu kabul edilmektedir.⁵

İki yasa arasındaki fark sadece ceza türleri ve miktarları açısından ibaret olmayabilir. Bu durumlarda ise, hangi yasanın sanığın lehine hükümler getirdiğini saptamak gerekmektedir. Örneğin, önceki yasa sanık hakkında verilecek olan cezanın ertelenmesi olanağını kabul etmediği halde sonraki yasa bu olanağı tanıyabilecektir. Bu tür durumlarda yargıç, her iki yasanın somut olayda faile uygulanması mümkün hükümlerini karşılaştırarak bir sonuca varacaktır.

---

⁴ 5237 Sayılı TCK Md.61 (Cezanın Belirlenmesi)

(1) Hakim, somut olayda;

a) Suçun işleniş biçimini,

b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,

c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,

d) Suçun konusunun önem ve değerini,

e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,

f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,

g) Failin güttüğü amaç ve saiki, Göz önünde bulundurularak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu için bkz., **Resmî Gazete**, 12 Ekim 2004, Sayı: 25611.

⁵ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Ahmet Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, 4. Baskı, Ankara, 2009, s.159.

Yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, maddi ceza hukukunda lehe olan yasaların geçmişe ve geleceğe etkili bir şekilde uygulanma durumu söz konusudur. Fail hakkında, henüz kesin hüküm verilmeden önce yürürlüğe giren yeni yasa, failin daha lehine ise mahkeme yeni yasayı doğrudan uygulayacaktır. Kovuşturmanın İstinaf veya Yargıtay İncelemesi aşamasında iken lehe yasa yürürlüğe girdiği takdirde, üst mahkemeler failin lehine olan yeni yasanın uygulanması açısından ilk derece mahkemesi kararını bozacaktır. Sanık hakkında verilen hüküm kesinleştikten sonra yani cezaların infazı aşamasında lehe olan yasa yürürlüğe girmiş ise, 5271 Sayılı CGTİHK'in 98/1. maddesi uyarınca bu düzenlemeden hükümlü yararlandırılabilir. Sonradan yürürlüğe giren kanunun, hükümlünün lehine düzenlemeleri içermesi durumunda, infaz edilecek cezanın belirlenmesi için hükmü veren mahkemeden yeniden bir karar istenebilecektir.

Lehe olan yasanın uygulanması kuralına değindikten sonra, İnfaz hukukunda kanunların zaman bakımından uygulama alanının daha sağlıklı bir şekilde irdelenebileceği kanaatindeyim. İnfaz hukukunda, maddi ceza hukukunun aksine; *Derhal Uygulama Prensibi* söz konusudur. Bu kurala göre yürürlüğe giren yeni yasanın, ilgilinin lehine veya aleyhine olup olmadığının önemine bakılmaksızın hüküm ifade etmesi ve derhal uygulanması durumu söz konusudur. Bu ilkeye göre, infaz rejimi açısından tutuklu veya hükümlü hakkında işlem tesis edildiği anda yürürlükte hangi hükümler var ise o uygulanacaktır. Dolayısıyla da, işlem tesis edildikten sonra yürürlüğe giren düzenlemeler, tutuklu veya hükümlünün lehine olsa dahi geçmişe etkili olmayacaktır. İnfaz hukukunda derhal uygulama ilkesinin uygulama alanı bulmasının nedeni ise, mahpusun daha çabuk ve mükemmel şekilde ıslahının sağlanması açısından, yeni yasanın eskisinden daha iyi bir şekilde düzenlendiği varsayımına dayanmaktadır.

1.2.2. Derhal Uygulama Prensibinin İstisnaları

5237 Sayılı TCK'nın 7/3. maddesi ile infaz hukukunda genel kural olarak uygulama alanı bulan derhal uygulama prensibine 3 istisnai hal getirilmiştir. Düzenlemeye göre;

- Hapis Cezasının ertelenmesi,
- Koşullu Salıverilme,
- Tekerrür,

ile ilgili olan düzenlemelerde, lehe olan yasanın uygulanması kuralı geçerlidir.

Çalışma konumuz ile de doğrudan bağlantılı olan 5275 Sayılı CGTİHK'de tanımlanan bu 3 istisnai müesseseye ayrıntılı bir şekilde değinmekte fayda olacağı kanaatindeyim.

1.2.2.1. Hapis Cezasının Ertelenmesi

İnfaz rejiminin temel esası olan derhal uygulama prensibinin ilk istisnası, 5237 Sayılı TCK'nın 7/3. maddesinde belirtilen *hapis cezasının ertelenmesi* müessesesidir. Bu konuya değinmeden önce, TCK'nın bu maddesinde terimsel bir karışıklığın söz konusu olduğunu belirtmek isterim. Zira, hapis cezasının ertelenmesi teriminden, 5237 Sayılı TCK'nın 51. maddesinde düzenlenen *hapis cezasının ertelenmesi* müessesesinin mi yoksa 5275 Sayılı CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerindeki *ceza infazının ertelenmesi* müessesesinin mi vurgulanmak istenildiği net bir şekilde anlaşılamamaktadır.

5237 Sayılı TCK'nın 51. maddesinde belirtilen *hapis cezasının ertelenmesi* müessesesi, işlediği suçtan dolayı 2 yıl ve daha az süreyle hapis cezasına (18 yaşını doldurmamış ve 65 yaşını bitirmiş kişiler için üst sınır 3 yıldır) mahkum edilen kişilerin, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı 3 aydan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olmaları ve suçu işledikten sonra pişmanlık göstermeleri şartıyla sanık lehine uygulanabilecek bir düzenlemedir.

5275 Sayılı CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerinde belirtilen *hapis cezasının infazının ertelenmesi* müessesesi ise, hükmolunan cezanın infaz kurumunda geçirilmesi gereken süresinin hemen değil de sonraki bir tarihe bırakılması ile ilgili bir düzenlemedir.

Kanun koyucunun TCK'nın 7/3. maddesindeki *hapis cezasının ertelenmesi* teriminden, bu müesseselerden hangisini kastetmiş olduğu ancak ve ancak maddenin diğer fıkraları ile bir bütün olarak yorumlanması neticesinde anlaşılabilir. 5237 Sayılı TCK'nın 7. maddesinin 2. fıkrasında, suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri arasında farklılık bulunduğu takdirde, failin lehine olan kanunun uygulanacağı ve infaz olunacağı hususları belirtilmiştir. Düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, maddi ceza hukukunda yani TCK'daki lehe olan ceza yasalarının hem geçmişe hem de geleceğe etkili olacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla da maddenin 2. fıkrasındaki bu genel hükmün, TCK'nın 51. Maddesindeki *Hapis Cezasının Ertelenmesi* müessesesini de kapsama alanına aldığı

anlaşılmaktadır. Zira, bu müessese TCK'da düzenleme alanı bulunduğundan, zaten lehe olan ceza yasalarının hem geçmişe hem de geleceğe etkili olacağı kuralına tabi olacaktır. Bu doğrultuda değerlendirdiğimizde, kanunun 3. fıkrasında vurgulanan hapis cezasının ertelenmesi teriminden TCK'nın 51. maddesinin değil de, CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerinde vurgulanan *Cezanın İnfazının Ertelenmesi* müessesesinin belirtilmek istenildiğinin anlaşılması gerekmektedir. Kaldı ki, 3. fıkranın içeriğinde; hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç, *infaz rejimine ilişkin hükümlerin*, derhal uygulanacağı belirtilmiştir. Fıkradaki, infaz rejimine ilişkin hükümlerin deyiimi bizlere, fıkranın ilk iki fıkradan farklı olarak, infaz rejimine has bir biçimde düzenlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla da, hapis cezasının ertelenmesi teriminden, CGTİHK'deki *Cezanın İnfazının Ertelenmesi* müessesesinin kast edilmek istenildiği anlaşılmalıdır.

Cezanın İnfazının Ertelenmesi müessesesi CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunun 16. maddesinde, hapis cezasının infazının hastalık nedenleri ile ertelenmesi düzenlenmişken 17. maddesinde hükümlünün istemiyle infazın ertelenme durumu düzenlenmiştir.

Kanunun 16. ve 17. maddelerinde hapis cezasının infazının ertelenmesi nedenleri, akıl hastalığı, diğer hastalıklar, gebelik, ağır hastalık veya engellilik ve hükümlünün istemiyle olmak üzere 5 farklı şekilde düzenleme alanı bulmuştur. Bu düzenlemelere ayrı şekilde değinmenin yararlı olacağı kanaatindeyim.

- Maddenin 1. fıkrasında, cezanın infazı sırasında akıl hastalığına tutulan hükümlünün infazının geriye bırakılacağı ve iyileşinceye kadar TCK'nın 57. maddesinde belirtilen sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınacağı belirtilmiştir. Hükümlünün sağlık kurumunda geçirmiş olduğu süreler ise cezaevinde geçmiş sayılacaktır.
- 2. fıkrada diğer hastalıkların cezanın infazının ertelenmesine etkisi düzenlenmiştir. Akıl hastalığı dışındaki hastalığı tespit olunan hükümlülerin cezasının infazına, resmi sağlık kuruluşlarının mahkumlara ayrılan bölümlerinde devam olunacaktır. Hastalık durumu mahkumun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ettiği takdirde hapis cezasının infazı, iyileşinceye kadar geri bırakılacaktır. Hem akıl hastalığı için hem de diğer tespit olunan hastalıklar için verilen geri bırakma kararı, Adli Tıp Kurumunca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp

Kurumunca onaylanan rapor üzerine infazın gerçekleştiği yer Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilecektir.

- Maddenin 4. fıkrasında ise, gebelik durumunun ceza infazının ertelenmesine etkisi düzenlenmiştir. Bu özel durumda, hapis cezasının infazı, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren 6 ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılacaktır. Çocuk ölmüş ya da annesinden başka birine verilmiş olduğu takdirde, doğumdan itibaren 2 ay geçtikten sonra ceza infaz olacaktır. Bu infaz erteleme durumunun uygulanmayacağı bazı istisnai durumlar söz konusudur. Bu durumlar;
  - Kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan koşullu salıverilmesine 6 yıldan fazla süre kalanlar,
  - Eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar, hakkında gebeler için öngörülen hapis cezasının infazının ertelenmesi müessesesi uygulanamayacaktır. Bu hükümlüler için 6 aylık süre, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz edilecektir.
- Maddenin 6. fıkrasında ise, ağır hastalığı veya engelliliği bulunan hükümlüler ile ilgili düzenlemeye yer verilmiştir. Bu tür özel durumları bulunan hükümlülerden, ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirilenlerin cezasının infazı iyileşinceye kadar geriye bırakılabilecektir.
- Kanununun 17. maddesinde ise, hükümlünün istemi üzerine infazın ertelenme durumu düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, kasten işlenen suçlarda 3 yıl, taksirle işlenen suçlarda ise 5 yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkum edilen hükümlülerin cezalarının infazı, çağrı üzerine gelip istemde bulunmaları halinde, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ertelenebilecektir. Bu şekilde erteleme her defasında 1 yılı geçmemek üzere en fazla iki kez uygulanabilecektir. Bu erteleme süresi içerisinde hükümlü hakkında kasten işlenebilen bir suçtan dolayı kamu davası açılması halinde erteleme kararı kaldırılarak ceza derhal infaz edilecektir.
- Maddenin 4. fıkrasında ise, 1. fıkrada belirtilen hapis cezalarının (Kasten işlenen suçlarda 3 yıl, taksirle işlenen suçlarda ise 5 yıl veya daha az süreli hapis

cezaları) infazına başlandıktan sonra infaza ara verilebilecek haller düzenlenmiştir. Buna göre;

- Hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi,
- Hükümlünün ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkansız hale gelmesi,
- Hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi, gibi zorunlu ve çok ivedi hallerde, Cumhuriyet Başsavcılığınca 6 ayı geçmeyen sürelerle hapis cezasının infazına ara verilebilecektir. Bu ara verme hali iki defadan fazla olmayacaktır.

Cumhuriyet Başsavcılığı hükümlünün erteleme isteminin kabulünü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlayabilecektir. Kanun maddesinin 6. fıkrasında hükümlünün istemiyle infazın ertelenme müessesesinin uygulanamayacağı haller sınırlı sayma yolu ile teker teker belirtilmiştir. Buna göre;

1. Terör suçlarından mahkum olanlar,
2. Örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlardan mahkum olanlar,
3. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlardan mahkum olanlar,
4. Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler,
5. Disiplin veya tazyik hapsine mahkum olanlar hakkında, hükümlünün istemiyle ceza infazının ertelenmesi müessesesi uygulama alanı bulamayacaktır.

5275 Sayılı CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerinde tanımlanan *ceza infazının ertelenmesi* müessesesi infaz rejiminin temel esası olan derhal uygulama prensibi ilkesinin uygulama alanı dışında kalan bir müessesedir. Dolayısıyla da hükümlünün cezasının infaz edildiği aşama da, CGTİHK'in 16. ve 17. maddelerinde tanımlanan ceza infazının ertelenmesi müessesesi ile ilgili bir yasa değişikliğine gidildiği takdirde, yeni yasanın uygulanabilmesi için hükümlünün lehine hükümler barındırması gerekmektedir. Aksi takdirde, değişiklikten önceki hükümler uygulanmaya devam edecektir.

1.2.2.2. Koşullu Salıverilme

Koşullu salıverilme, iyi halli hükümlülerin cezalarının bir bölümünü ceza infaz kurumu dışında çekmelerine ve böylece belirli şartlara uymak kaydı ile özgürlüklerine daha erken kavuşmalarına imkan sağlayan, infaz hukukuna ilişkin müessesedir. Dolayısıyla da, koşullu salıverilme, ceza infazı devam etmekte iken, kanunlarda öngörülen belirli koşulların gerçekleşmesi şartıyla, cezalandırmanın hükümlü yönünden amacına ulaştığı kanaatine varıldığında, kalan cezasının belirli süre denetime tutularak dışarıda infaz edilmesidir.⁶

Koşullu salıverilme müessesesi, 5275 Sayılı CGTİHK'in 107. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kanun maddesinin içeriğinde, hükümlülerin bu müesseseden yararlanabilmeleri için belirli şartların gerçekleşmiş olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu şartlar;

- Cezanın Bir Kısmının Cezaevinde İnfaz Edilmesi Şartı,
- İnfaz Süresinin İyi Halli Geçirilmesi Şartı,
- Hükümlünün Koşullu Salıverilmesine Dair Mahkeme Kararının Bulunması Şartı'dır.

Cezanın Bir Kısmının Cezaevinde İnfaz Edilmesi Şartı: Hükümlülerin koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmesinin ilk şartı olan cezanın bir kısmının cezaevinde infaz edilmesi şartı, 5275 Sayılı Kanunun 107/2. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum edilmiş olanlar 30 yılını,
- Müebbet hapis cezasına mahkum edilmiş olanlar 24 yılını,
- Diğer süreli hapis cezalarına mahkum edilmiş olanlar ise cezalarının 2/3'ünü, infaz kurumlarında çektikleri takdirde, koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabileceklerdir.

---

⁶ Ersan Şen, Beyza Başer, **Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik Ceza İnfaz Sorunları**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Ocak 2018, s.17.

Kanunun 3. fıkrasında birden fazla mahkumiyet halinde infaz edilecek süreler,⁷ 4. fıkrasında suç örgütü kurmak veya yönetmek suçlarından ya da örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan dolayı mahkumiyet halinde infaz edilecek süreler düzenlenmiştir.⁸

18.06.2014 tarihli 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un Resmi Gazetede yayımlanması ile Türk Ceza Kanununda tanımlı bazı suçlarda koşullu salıverilme süreleri yeniden düzenlenmiştir. Kanunun 88. maddesinin 8. fıkrası ile çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına mahkumiyet halinde 5275 Sayılı CGTİHK'in 108/1. Maddesindeki koşullu salıverilme süreleri uygulanacağı düzenlemesi getirilmiştir. Bu durumda çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış bir mahkum cezasının 39 yılını, müebbet hapis cezası almış bir mahkum cezasının 33 yılını infaz kurumlarında iyi halli olarak çekmesi halinde koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilecektir.

6545 Sayılı Kanunun koşullu salıverilme süreleri ile ilgili getirdiği başka bir yenilik ise TCK'da tanımlı bazı suçlarla alakalı özel düzenlemeler öngörmesi ile ilgilidir. Kanunun 88. maddesinin 9. fıkrası ile,

---

⁷ 5275 Sayılı CGTİHK Md.107/3. Maddesi...

(3) Koşullu salıverilme için infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre;

- a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde 36,
- b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde 30,
- c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 36,
- d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 30,
- e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 28 Yıldır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu için bkz. **Resmi Gazete**, 12 Ekim 2004, Sayı: 25611.

⁸ 5275 Sayılı CGTİHK Md.107/4. Maddesi,...

(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar 36 yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar 30 yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının dörtte üçünü infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ancak, bu süreler;

- a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde 40,
- b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde 34,
- c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 40,
- d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 34,
- e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla 32, yıldır. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/9 md.) Bu fıkra hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz.

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun için bkz. **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

- TCK'nın 102/2. maddesinde tanımlı Cinsel Saldırı Suçundan,
- TCK'nın 103. maddesinde tanımlı Çocukların Cinsel İstismarı Suçundan,
- TCK'nın 104/2-3. maddesinde tanımlı Reşit Olmayan Kişi İle Cinsel İlişki Suçundan,
- TCK'nın 188. maddesinde tanımlanan Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçundan,

dolayı mahkum olanlar ile ilgili 5275 Sayılı CGTİHK'in 108/1. maddesindeki koşullu salıverilme süreleri uygulanacağı düzenlemesi getirilmiştir. Bu durumda yukarıda sayılan suçlardan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış bir mahkum cezasının 39 yılını, müebbet hapis cezası almış bir mahkum cezasının 33 yılını, süreli hapis cezası almış bir mahkum cezasının dörtte üçünü infaz kurumlarında iyi halli olarak çekmesi halinde koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilecektir.⁹ Görüleceği üzere, 6545 Sayılı Kanunun 88. maddesi, koşullu salıverilme müessesesi ile ilgili hükümlüler hakkında lehe bir düzenleme getirmemiştir. Aksine, hükümlülerin bu müesseseden yararlanabilmesi için cezaevlerinde geçirmesi gereken süreler TCK'da tanımlı bazı suçlar için arttığından aleyhe düzenleme niteliğindedir. Dolayısıyla da kanunun resmi gazetede yayımlanma tarihi olan 28 Haziran 2014 tarihinden önce bu suçlardan dolayı mahkum olan şahıslara bu yasa etki etmeyecektir. Zira, koşullu salıverilme müessesesi derhal uygulama prensibi kapsamında kalmayan 3 istisnai müesseseden biri olup yeni yasa lehe hükümler getirmediğinden değişiklikten önceki hükümler uygulanmaya devam edecektir.

Koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, 15 yaşından küçük hükümlüler için özel bir düzenleme getirilmiştir. Kanun maddesinin 5. fıkrasında (5560 Sayılı Kanunun 28. maddesi ile değişik), hükümlünün 15 yaşını dolduruncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği 1 günün, 2 gün olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bu durumda hükümlünün 12 ile 15 yaşları arasında ceza infaz kurumunda geçirdiği her süre, tam olarak ay ve gün hesabı yapılmak suretiyle ve iki ile çarpılarak hesaplanacaktır. Çocuk hükümlü 15 yaşını doldurduktan sonra, infaza 1 gün hesaplamasıyla devam edilecektir.

---

⁹ 6545 Sayılı Kanun için bkz., **Resmi Gazete**, 28 Haziran 2014, Sayı:29044, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-1.htm>, (Güncel Erişim: 07.05.2018)

17.08.2017 tarihli 671 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin Resmi Gazetede yayımlanması¹⁰ ile hükümlülerin koşullu salıverilme müessesinden yararlanabilmeleri için cezaevinde geçirmeleri gereken sürelerde geçici bir düzenleme yoluna gidilmiştir. KHK'nın 32. maddesi ile 5275 Sayılı Kanuna Geçici Madde 6 başlığı altında geçici düzenleme getirilmiştir. Düzenlemenin içeriğinde, diğer süreli hapis cezalarında, 01.07.2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından üçte ikisinin cezaevinde geçirilme şartı, yarısı olarak değiştirilmiştir. Ancak, bazı suçlar bu düzenlemenin dışarısında tutulmuştur. Düzenlemeden muaf tutulan suçlar aşağıdaki şekildedir;

1. Kasten öldürme suçu (5237 Sayılı TCK'nın 81. ve 82. maddeleri)
2. Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları,
3. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (TCK'nın 102, 103, 104 ve 105. maddeleri)
4. Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (TCK'nın 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138. maddeleri)
5. Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (TCK'nın 188. maddesi)
6. TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım 4. Bölüm (Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar), 5. Bölüm (Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar), 6. Bölüm (Milli Savunmaya Karşı Suçlar), 7. Bölümde (Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk) tanımlanan suçlar,
7. 12.04.1991 tarihli ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Kapsamına giren suçlar.

İnfaz Süresinin İyi Halli Geçirilmesi Şartı: Hükümlülerin koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmelerinin ikinci koşulu olan cezanın bir kısmının cezaevinde infaz edilmesi şartı 5275 Sayılı Kanununun 89. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre hükümlüler;

---

¹⁰ 671 Sayılı KHK için bkz., **Resmi Gazete**, 17 Ağustos 2016, Sayı:29804, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-1.htm>, (Güncel Erişim: 07.05.2018)

- Ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara içtenlikle uymaları,
- Haklarını iyi niyetle kullanmaları,
- Yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmeleri,
- Uygulanan iyileştirme programlarına göre de toplumla bütünleşmeye hazır olmalarının, disiplin kurulunun görüşü alınarak idare kurulunca saptanmış olması halinde koşullu salıverilme müessesesinden yararlandırılacaklardır.

Uygulamada, *iyi halli olma* şartları olarak da bilinen bu şartların oluşmaması halinde, hükümlü koşullu salıverilme müessesesinden yararlandırılmayacaktır. Hükümlünün iyi halli olmasına disiplin cezalarının da etkisi vardır. Zira, 5275 Sayılı CGTİHK'in 48/3-b bendinde disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işleminin gerçekleştirilemeyeceği ancak bu sürenin de hak ederek salıverilme tarihini geçemeyeceği belirtilmiştir. Maddenin 4. fıkrasında ise infaz edildiği tarihten itibaren disiplin cezasının kaldırılması ve iyi halin kazanılması için gerekli süreler belirtilmiştir. Hükümlünün infaz edilen disiplin cezası için kanunda öngörülen süreler geçmedikçe, iyi halli olduğu kabul edilemeyecek ve koşullu salıverilme müessesesinden yararlandırılması mümkün olmayacaktır. Kanunda düzenlenen bu süreler ile ilgili detaylı açıklamalar çalışmamın *Disiplin Cezalarının Kaldırılması* bölümünde inceleneceği için bu bölümdeki açıklamalarıma şimdilik son vermekteyim.

Koşullu Salıverilme Kararı Verilmesi: Hükümlünün koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmesi için, mahkeme kararının var olması gerekmektedir. Bu husus, 5275 Sayılı Kanunun 107/11. maddesinde düzenlenmiştir. Öncelikle, hükümlünün koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmesi için ceza infaz kurumu idaresi tarafından gerekçeli rapor hazırlanacaktır. Hazırlanan bu rapor;

- Hükümlünün infazını çektiği mahkumiyet kararını veren mahkemeye,
- Hükümlü bu mahkemenin yargı sınırları dışarısında bir infaz kurumunda bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemeye,
- Hüküm veya hükümlerden biri Bölge Adliye Mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmiş ise 5275 Sayılı CGTİHK'in 101. maddesinin 2. fıkrasına

göre belirlenen ilk derece mahkemesine, hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemeye verilecektir.

Mahkeme, infaz kurumu tarafından düzenlenen bu raporu uygun bulduğu takdirde, hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya üzerinden karar verecektir. Mahkeme bu raporu uygun görmediği takdirde kararını gerekçesinde belirterek hükümlünün koşullu salıverilmesine karar vermeyecektir. Bu karara karşı 5271 Sayılı CMK'nın 267. vd. maddeleri uyarınca itiraz yoluna gidilebilecektir.

5275 Sayılı CGTİHK'in 107. maddelerinde tanımlanan *koşullu salıverilme* müessesesi infaz rejiminin temel esası olan derhal uygulama prensibi ilkesinin uygulama alanı dışında kalan diğer bir müessesedir. Dolayısıyla da, hükümlünün cezasının infaz edildiği aşama da, koşullu salıverilme müessesesi ile ilgili bir yasa değişikliği gerçekleştiği takdirde, yeni yasanın uygulanabilmesi için hükümlünün lehine hükümler getirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, değişiklikten önceki hükümler uygulanmaya devam edecektir.

1.2.2.3. Tekerrür

İnfaz hukukunun konusu olan, mükerrirlere özgü infaz rejimine değinmeden önce, ceza hukukundaki *tekerrür* kavramını tanımlamak yararlı olacaktır. Tekerrür kavramı, 5237 Sayılı TCK'nın 58. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi halinde, hükümlülere tekerrür hükümleri uygulanacaktır. Hükümlü, önceden işlediği suçtan dolayı 5 yıldan fazla süreyle bir hapis cezasına mahkum edildiği takdirde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren 5 yıl; 5 yıl veya 5 yıldan az süreli hapis cezasına ya da adli para cezasına mahkum edildiği takdirde cezanın infaz edildiği tarihten itibaren 3 yıl geçtikten sonra bir suç işlemesi halinde tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır.

TCK'nın 58/4. maddesinde, tekerrürün söz konusu olduğu durumlarda, sonraki suçun kanuni tanımında seçimlik olarak hapis cezası ile adli para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir.

TCK'nın 58/4. maddesinde ise, kasten işlenebilen suçlar ile taksirli suçlar, sırf askeri suçlar ile diğer suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı vurgulanmıştır. Düzenlemenin devamında, yabancı devletlerin yargılama mercilerince

verilen mahkumiyet kararlarının kural olarak tekerrüre esas alınmayacağı, bu genel kurala bazı suç tanımları ile istisnalar getirildiği belirtilmiştir. Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçlarında, yabancı ülke mahkemelerinde verilen mahkumiyet kararları, Türk Ceza Hukuku kapsamında tekerrüre esas olan suçlamalardır.

Türk Ceza Kanununda Tekerrür hükümlerinin çocuklar hakkında uygulanması yasaklanmıştır. Kanunun 58/5. maddesinde fiili işlediği sırada 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır.

Tekerrür halinde hükmolunan ceza, 5275 Sayılı CGTİHK'in 108. maddesinde tanımlanan mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilecektir. Mükerrirlere özgü infaz rejimi, hükümlüler açısından çok daha ağır mahiyettedir. Zira, mahkumiyet kararında haklarında TCK'nın 58. maddesi uygulanan hükümlülerden;

1. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olanlar, hapis cezasının 39 yılını,
2. Müebbet hapis cezasına mahkum olanlar, hapis cezasının 33 yılını,
3. Süreli hapis cezasına mahkum olanlar, hapis cezasının dörtte üçünü, infaz kurumlarında iyi halli olarak geçirmeleri durumunda, koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanabileceklerdir.

Tekerrür hükümlerinin uygulanması nedeniyle, koşullu salıverilme süresine eklenecek miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamayacaktır. Hükümlü hakkında 2. kez tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda ise, hükümlü koşullu salıverilme müessesesinden yararlandırılmayacaktır. İşlenen bir suç nedeniyle tekerrür hükümlerinin uygulanması halinde, mahkeme tarafından mahkumiyet kararında mükerrir hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra başlamak ve 1 yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirlenecektir. Bu denetim süresinde, koşullu salıverilmeye ilişkin hükümler uygulanacaktır. Mahkeme mükerrir hakkında denetim süresini en fazla 5 yıla kadar uzatabilecektir.

5275 Sayılı CGTİHK'in 108. Maddelerinde tanımlanan *mükerrirlere özgü infaz rejimi* derhal uygulama prensibi ilkesinin uygulama alanı dışında kalan son müessesedir. Dolayısıyla da hükümlünün cezasının infaz edildiği aşama da, CGTİHK'in 108. Maddesinde ile ilgili bir yasa değişikliği gerçekleştiği takdirde, yeni yasanın

uygulanabilmesi için hükümlünün lehine hükümler getirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, değişiklikten önceki hükümler uygulanmaya devam edecektir.

1.2.3. Kül Uygulama

5252 Sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun 9. maddesinin 3. fıkrası gereğince failin lehine olan hüküm, önceki ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak ve ortaya çıkan sonuçların birbirleri ile karşılaştırılması suretiyle belirlenir. Koşullu salıverilme yönünden bu uygulama, hükümlünün tabi olacağı koşullu salıverilme şartları bakımından, netice olarak hangi kanun hükmü, lehe sonuç vermekte ise, bu hükümlerin uygulanması şeklinde yapılacaktır.

Mevcut durumda, yeni bir kanun anlayışına yer verilmesi amacıyla kül uygulama sisteminin tatbik edildiği bilinmektedir. Bir başka ifade ile, eski ve yeni kanunları birlikte ele alıp, lehe hükümlerinin tespiti suretiyle en lehe olanın kişiye tatbikinin, kanun koyucunun iradesine ters düşen yeni kanunun yargı makamı tarafından üretilmesi anlamına geleceği ve bunun da tehlikeli olacağı kuvvetler ayrılığı ilkesini de ihlal edeceği savunulmaktadır. Bizce de kül uygulama bu bakış açısı ile doğrudur. Ancak bazı durumlarda, lehe kanun tespiti o kadar zor yapılabilir ki, kanun koyucunun iradesine aykırı olmayacak şekilde, eski ve yeni kanunlarda yer alan hükümlerden birlikte yararlanılması zorunluluk taşıyabilir.¹¹

1.3. İnfaz Sisteminin Tarihsel Gelişimi

1.3.1. Genel Olarak

İnfaz hukukunun ve ceza hukukunun tarihsel gelişimi bir arada gerçekleşmiş olup iki sistemin birbirinden ayırt edilmesi güçtür. İnsanlık tarihinin ilk çağlarında cezayı veren kurum ile infazını icra eden kurum aynı olmuştur. Bu dönemlerde cezanın infaz edilmesinde, suçlunun ıslah edilmesi amacından çok ödettirme, öç alma amacı söz konusu idi. Zira, cezalar tanrıların ve insanların intikamı niteliğini taşımakta idi. Suçlular, halkın bir düşmanı olarak kabul edildiği için, onunla mücadelede her türlü yol meşru görülmüştür. Bu nedenle cezalar, ölüm, sakat bırakma, kırbaçlama, sürgün,

---

¹¹ Şen, Başer, a.g.e., s.160.

kölelik gibi bedensel niteliklere haiz idi. Ortaçağda ise, cezanın infazı azap çektirilerek gerçekleştirilirken bu infaz da törensel şekilde yapılmakta idi.

18. yüzyılın sonlarından itibaren ise, cezanın bedene yönelik ızdırap çektirme niteliği, hapis, zorla çalıştırma, kürek, ikamet yasağı ve sürgüne dönüşmüştür. Bedene yönelik cezaların uygulamasına son verilmesi 1850'li tarihlerin sonunda olmuştur. Bu dönemden itibaren fiziksel cezalandırmanın yerini ruhsal cezalandırma almış, infazda, suçun çekiciliğinin azaltılması ve suçlunun kamunun hizmetine sokulması amaçlanmıştır. Bu anlayışla beraber, hapishane kurumları bugüne ulaşacak şekilde yaygınlaşmıştır.¹²

1.3.2. Hapishanelerin Tarihsel Gelişimi

İnfazın tarihsel gelişiminin anlaşılabilmesi için hapishanelerin tarihsel gelişimine değinilmesi gerekmektedir. Ceza infaz kurumu kavramının karşılığı olarak, teknik ve argo anlamda bir çok isim kullanılmıştır. Bunlardan bazıları; zindan, dam, delik, kodes, mapushane, hapishane, cezaevi vb. şeklindedir.

Çalışmamın bu bölümünde cezaevlerinin tarihsel gelişimi, Batıda ve Türk Hukukunda olarak iki bölümde incelenecektir.

1.3.2.1. Batı'da

Bugüne kadar yapılan doktrinsel çalışmalarda, cezaevlerinin gelişimi bakımından değişik dönemler ortaya koyulmuştur. Kaiser, Mittermaier ve Krebs, yapmış olduğu çalışmalarda tarihsel gelişimi, dönemlerin başlangıcını ve sonucunu farklı tarihlere tekabül ettirerek açıklamışlar ise de, ortak görüş olarak 3 dönemde incelemişlerdir. Bu nedenle çalışmamda cezaevlerinin tarihsel gelişimini 3 dönemde incelemeyi uygun gördüm;

- a.** Ödetme yanında, hükümlünün ıslah edilerek yeniden topluma kazandırılmasının benimsendiği, Hollanda Amsterdam cezaevlerinin ortaya çıktığı 16.yy'ın sonlarından Fransız İhtilaline kadar süren dönem,
- b.** Fransız İhtilalinden 1. Dünya Savaşı'na kadar süren dönem,

---

¹² Veli Özer Özbek, **a.g.e.**, s. 29-30. Uğur Mehmet, no. 14. Dipnot alıntı.

- c. Ceza İnfaz Kurumlarının açılması ve 20.yy'ın ikinci yarısında hükümlülere muamelede asgari esasların hukuken gerçekleştirildiği dönem.

1.3.2.1.1. Amsterdam Cezaevlerinin Doğuşu

16. yüzyılın sonlarında, hürriyetten yoksun bırakma anlayışında esaslı bir değişiklik olmuş ve ıslah esasına dayanan hapsedme anlayışı doğmuştur. Amsterdam cezaevlerinin doğuşuyla, 16.yy'dan itibaren korkutma ve yeniden sosyalleştirme düşüncesi önem kazanmış ve bu düşünce 17.yy'da Avrupa'yı etkilemiştir. Amsterdam cezaevlerinin doğuşu, 1558 yılında Amsterdam Ceza Mahkemesi'nin genç bir hırsız her zaman olduğu gibi idam cezasına değil, devlet tarafından eğitilip iyileştirilmesine karar vermesi ile gerçekleşmiştir. Şehir Meclisi, ilkbahar 1595'de, Klarissen Manastırı'nın bir kısmının çalışma ve iyileştirme kurumu olarak düzenlenmesine karar vermiştir. Erkekler için oluşturulan Amsterdam hapisanesinin; kabiliyetsiz gençleri, çalışan yeteneği olan dilencileri, serseri ve avareleri, dürüst ve Tanrı'dan korkan insanlar olarak yetiştirme ve hükümlünün topluma yeniden kazandırılmasını mümkün kılmayı amaçlayan görevleri vardı.¹³

Söz konusu hapisaneyi, 1597 yılında kadınlar için olan “*Spinhuis*” izlemiştir. Amsterdam Spinhuis'inin üzerindeki; “*Korkma! Kötülüğe karşılık vermeyeceğim, aksine iyiliğe zorlayacağım. Ellerim serttir, duygularım sevgi doludur*” şeklindeki yazı, Amsterdam cezaevinin anlayışını göstermektedir.¹⁴ Amsterdam cezaevlerinde mahkumun ıslah edilmesi, iyileştirilmesi ve yeniden topluma kazandırılması amaçlanmıştır.

Amsterdam cezaevlerinde uygulanan bu anlayışı diğer ülkelerde örnek almış, ıslah etme ve yeniden sosyalleştirme düşüncesi sürekli bir şekilde önem kazanmıştır. 1600'lü yıllardan itibaren Almanya'da birçok çalışma evi kurulmuş, ilk cezaevleri ise, 1609'da Bremen, 1613'de Lübeck, 1614'de Bern, 1617'de Kasse, 1622'de Hamburg, 1629'da Danzig, 1637'de Zurich, 1687'de Spandau ve 1712'de Berlin'de açılmıştır. Bu dönemlerde kurulan bütün cezaevleri birbirinden farklı özellik göstermekte idi. Bütün

---

¹³Timur Demirbaş, **İnfaz Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, Ekim 2017, s.117-118. Kaiser-Schöch, no. 49. Dipnot alıntı.

¹⁴Timur Demirbaş, **y.a.g.e.**, s.118. Kaiser- Kerner- Schöch, no. 51. Dipnot alıntı.

bu gelişmelere rağmen, 18.yy'ın sonuna kadar, bedene yönelik cezalarda, hürriyeti bağlayıcı cezaların yanında uygulanmaya devam etmiştir.¹⁵

1.3.2.1.2. Fransız İhtilalinden Birinci Dünya Savaşına Kadarki Süreç

17.yy'ın ikinci yarısından itibaren dünyadaki ekonomik buhran cezaevlerini de etkilemiştir. Bu dönem cezaevlerinde çözümlerin başladığı dönem olarak tarihe yansımıştır. Uzun süreli savaşların sonucunda, devletlerin ekonomik durumları kötüye gitmiş ve ekonominin bozulmasıyla birlikte dönemin prensleri cezaevlerini para kazanma maksadıyla kiraya vermişlerdir.¹⁶ Durum 18.yy'ın sonunda ve 19.yy'ın başında daha da kötüye gitmiştir. 19.yy'ın sonlarında cezaevlerinin en büyük sorunu kapasitelerinin üzerinde dolu olmasından kaynaklı idi. Cezaevlerinde hükümlülerin dışarıda onsuz yaşaması mümkün olmayan aileleri de cezaevlerine kabul edilmekte idi.

Bu dönemlerde cezaevleri çözülme sürecini yaşamış ise de, bazı olumlu gelişmelerde yaşanmıştır. Zira, Amsterdam, Roma, Gent, Turin ve Milano cezaevlerinde çalışma suretiyle eğitim ön planda tutulmuş olup suçluların ıslah edilmesi ve topluma yeniden kazandırılması amaçlanmıştır.¹⁷

1.3.2.1.3. Yirminci Yüzyıl ve Sonrası Dönemi

Bu dönemde cezaevlerinin iyileştirilmesi için birtakım çabalar gösterilmiştir. Bu yüzyılda, ceza infazında eğitim ve toplumsal yaşama yeniden kazandırma çabaları öne çıkarılmıştır. Bu dönemde olumlu gelişmeleri baltalayan bazı tarihsel gelişmelerde yaşanmıştır. Zira, 1933 yılında Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesiyle, Almanya bu olumlu gelişmelerden yoksun kalmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra ise, İnfaz Kanunları ile, hükümlü hakları, infaz makamlarının müdahale yetkileri, tehlikeli suçluların infazı, hükümlülerin tedavi ve yeniden topluma kazandırılma düşünceleri etkili bir şekilde düzenlenmiştir. Bunda, 1955'de Cenevre'de düzenlenen Suçların Önlenmesi ve Hükümlülere Muamele konulu kongrede alınan, "*Hükümlülere Muamelede Asgari Esaslar*" ve "*İnfaz Kurumu Açma*"

---

¹⁵ Timur Demirbaş, **y.a.g.e.**, s.120.

¹⁶ Raziye Adalı, **Cezaevi Koşulları ve Mahkumlar (Sivas E Tipi Kapalı Cezaevi Örneği)**, (Yüksek Lisans Tezi Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Sosyoloji Anabilim Dalı), 2010, s.52, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 10.12.2017.)

¹⁷ Özbek, **a.g.e.**, s.35.

tavsiye kararları ile BM’ce 1957’de kabul edilen “*Hükümlülere Muamelede Uyulacak Asgari Esaslar*”ın kabulü büyük rol oynamıştır. 1973’de ise Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “*Hükümlülere Muamelede Asgari Esaslar*” ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1987’de kabul edilen “*Avrupa Ceza İnfaz Esası*”ndan söz edilmelidir.¹⁸

Her ne kadar, İkinci Dünya Savaşından sonraki süreçte infaz mercilerinin amacı mahpusların ıslah edilerek yeniden topluma kazandırılması şeklinde belirtilmişse de bu görüşün karşıtı bazı bakış açıları da sunulmuştur. 29 Mart 1976 yılında Montreal Üniversitesinde mahkumlar haftası vesilesiyle hapishaneye alternatifler konusunda yapılan konferansta; hapishaneler suç eğilimli kişilerin imalathanesi olduğu vurgulanarak farklı bir görüş ortaya atılmıştır. Konferansta cezaevlerinin suçun tekrarına olanak tanıyacağı, çok profesyonelleşmiş ve kendi içine sıkı sıkıya kapalı suç eğilimliler grubunun oluşumuna neden olacağı savunulmuştur. Hapishaneler bu etkileriyle topluma yeniden dahil olmanın her türünü dışlayarak suç eğilimli kişilerin bu şekilde kalmasını diğer yanda da bu kişilerin polisin kontrolünde hatta emrinde olmalarını sağlayan kurumlar olarak nitelendirilmiştir. Hapishaneler, yasadışılıklarla mücadele etmek için ceza hukukunun sağladığı bir araç değil, yasadışılıklar alanını yeniden düzenlemenin, yasadışılıklar ekonomisinin dağılımını yeniden yapmanın, belli bir profesyonel yasadışılık biçimini –suça eğilimliliği- yaratmanın aracı olarak tanımlanmıştır.¹⁹

1.3.2.2. Türk Hukukunda

Bu bölümde tarihimizdeki cezaevlerinin gelişimi, Cumhuriyet Öncesi Dönem ve Cumhuriyet Dönemi olarak ele alınacaktır.

1.3.2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türkler, Anadolu’ya geldiklerinde İslamiyet’i kabul ettikleri için, kurmuş oldukları devletlerde İslam Hukukunun uygulanmasını tercih etmişlerdir. Türk Hukuku uzun bir süre İslam Hukukunun etkisi altında kaldığı için kısa bir şekilde İslam Hukukunun da incelenmesinin uygun olacağı görüşündeyim. İslam Hukukunda, bedeni

---

¹⁸ Özbek, a.g.e., s.36.

¹⁹ Michel Foucault, **İktidarın Gözü**, Ayrıntı Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, Ağustos 2015, s.83.

cezaların esas olması ve hapis cezasının bulunmaması nedeni ile hürriyeti bağlayıcı cezaların infazının gerçekleştiği hapisanelerin varlığından söz etmek mümkün değildir. Her ne kadar suçluların geçici olarak kapatıldığı yerler olsa da, bu yerlere hapisane demek mümkün değildir. Zira, bu yerler haklarında verilen bedeni cezaların infaz edilmesi için suçluların geçici bir süreliğine tutuldukları alan mahiyetinde idi.²⁰

Osmanlı Hukuku da İslam Hukukunun etkisi altında kalmıştır. Bunun yanında kanunnamelere dayanan örfi-sultani bir hukuk ta geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Görüleceği üzere, Osmanlı Devletinde İslam Hukuku ve Örfi Hukuk olarak iki farklı sistem benimsenmiştir. Özellikle, Tanzimat Dönemi ceza kanunları, imparatorluğun batı ile ilişkilerinin çok yoğun olduğu bir zamanda, büyük ölçüde batıların tesirleriyle yayınlanmıştır.²¹ Dönemin ceza kanunu olan 1274 Sayılı Ceza Kanunname-i Hümayunda müeyyide çeşitlerini; İnsan Bedenine İlişkin Cezalar (İdam Cezası), Şahıs Hürriyetine İlişkin Cezalar, Mala İlişkin Cezalar, Medeni Hakların Kullanımına İlişkin Cezalar, Şahısların Haysiyetlerine İlişkin Cezalar şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

1274 Sayılı Kanunda özgürlüğü bağlayıcı cezaların varlığından söz edilmişse de, bu cezaların infaz edildiği yer anlamında cezaevlerinden söz etmek mümkün değildir. Hapisane olarak genelde kale burçları kullanılmış olup bu yerler karanlık, havasız ve nemli olduklarından bu yerlere *zindan* adı verilmiştir. Osmanlı Döneminde zindanlar, genellikle sarp dağlarda kurulan, ulaşılması güç yüksek surlarla çevrili askeri kaleler idi. Fiziki yapı itibariyleyse, dar, karanlık ve hüznün verici mekanlar idi. Karanlıktan dolayı, mahkumların gece-gündüz kavramları ve zaman hisleri yok olmaktaydı. Mahkum bu dar ve karanlık hücrenin içerisinde, el ve ayaklarından zincire vurulmuş bir şekilde yaşamaktaydı.²²

Zindanlar, hapisanelerin en ilkel hali olmakla, hapisane kavramıyla örtüşmeyen özelliklere sahiptir. Osmanlı'da her dönem varlığını sürdüren zindanların, hapisane olarak kabulü mümkün değildir. Osmanlı Döneminde de zindan olarak, şehir surlarının kuleleri ve bu dönemde inşa edilen hisarlar kullanılmıştır. İstanbul'da

---

²⁰ Timur Demirbaş, **a.g.e.**, s.151. Atar, Fahreddin, no.150. Dipnot alıntı.

²¹ Ahmet Gökçen, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Hukuku) Anabilim Dalı), 1987, s. 22, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> , (Güncel Erişim: 11.12.2017).

²² Sevcan Öztürk, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Ceza Sisteminde Dönüşüm: Zindandan Hapishaneye Geçiş**, (Yüksek Lisans Tezi Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı), 2014, s.24, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> , (Güncel Erişim: 10.07.2017). Özgüdenli Osman, no. 65. Dipnot alıntı.

Rumeli Hisarı, Baba Cafer Zindanı, Galata Surları ve Yedikule Zindanı zindan olarak kullanılan belirli başlı yerlerdir.²³ 1831 yılında ise İstanbul zindanları kaldırılarak, Hapishane-i Umumi kurulmuş ancak İstanbul dışındaki kale burçlarının zindan olarak kullanılmasına devam edilmiştir.²⁴

1839 yılında Tanzimat'ın kabulü ile birlikte, yürürlüğe giren 1840, 1851 ve 1858 tarihli ceza kanunları ile birlikte Osmanlı Devletinde özgürlüğü bağlayıcı cezaların kabul edildiği söylenebilecektir. Dolayısıyla da Osmanlı tarihindeki ilk cezaevleri bu tarihten sonra inşa edilmiştir. İlk cezaevlerine örnek olarak, Manavgat (1852), Şırnak (1886), Kınık (1907), Manyas (1910) cezaevleri verilebilecektir.²⁵

1.3.2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

01.03.1926 tarihinde 765 Sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, cezaevleri ve infaz sisteminin düzenlenmesi yeniden yapılmıştır. 01.06.1929 tarihinde, ceza ve tutukevlerinin idaresi İçişleri Bakanlığında alınarak Adalet Bakanlığı'na bağlanmıştır. Adalet Bakanlığı, hükümlülerin çalıştırılması ve ıslah edilmesi amacını yerine getirebilmek için iş esasına dayalı cezaevleri inşa etmeye başlamıştır. 1930 Tarihli Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanunda cezaevlerinde iş yurtlarının oluşturulacağı belirtilmiş, 765 Sayılı TCK'nın yürürlük kanununa eklenen bir madde ile belli şartları taşıyan hükümlülerin geceleri cezaevinde geçirmek koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılabileceği esası kabul edilmiştir.²⁶

Cumhuriyet Döneminde iş esasına dayalı ilk cezaevi, 01.10.1936 tarihinde İmralı'da açılmış idi. Türkiye genelinde iş esasına dayalı cezaevlerinin yapılması planlanmış ise de bu planın o dönemde henüz kanuni dayanağı bulunmamakta idi. Bu nedenle, 03.02.1937 tarihli 3112 Sayılı Kanun ile; *"...Şimdiki cezaevlerinde mahkumiyet müddetlerinin bir kısmını iyi hal ile geçirmiş olup da vekaletçe tespit edilecek yaş, meslek ve kabiliyette olan ve yine vekaletçe tayin olunacak suçların failleri iş esası üzerine kurularak açılmış ve açılacak olan cezaevlerinde sevklerinde 13.*

---

²³Emel Demir, **Osmanlı Devletinde Hapishane Reformu Çanakkale Hapishanesi Örneği**, (Yüksek Lisans Tezi Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı), 2013, s.17, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 05.07.2017). Yılmaz Hayri Fehmi, no.81. Dipnot alıntı.

²⁴ Özbek, **a.g.e.**, s.37.

²⁵ Özbek, **a.g.e.**,s.38. Mengüç Ali Rıza, no. 51. Dipnot alıntı.

²⁶ Mehmet Emin Artuk, Mehmet Emin Alşahin, **Hapis Cezalarının ve Cezaevlerinin Tarihi Gelişimi**, s.176,

maddede gösterilen 3. ve 4. devreler şeraitine konularak o devrenin veya devrelerin bütün hak ve imtiyazlarından istifade edebilecekleri gibi 16. madde hükmünden müstefit olurlar...” hükmü getirilerek belirli şartları taşıyan hükümlülerin söz konusu cezaevlerine sevk edilmelerine başlanmıştır.

1965 Tarih ve 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanun ile hukukumuzda modern infaz esasları getirilmeye çalışılmıştır. Nihayet, infaz hukukunun yeni esasları 2004 tarih ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’da düzenlenmiştir. 5275 Sayılı CGTİHK, 5237 Sayılı TCK ve 5271 Sayılı CMK ile birlikte, Türk Ceza Adalet Sistemini oluşturan 3 temel yasadandır.

1.3.2.2.2.1. Ceza İnfaz Kurumu Türleri

5275 Sayılı CGTİHK’in 2. Bölümünde Ceza İnfaz Kurumlarının türleri belirtilmiştir. Kanununun 8. ve 16. maddeleri arasındaki bölümde Ceza İnfaz Kurumlarının türleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
2. Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
5. Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları,
6. Açık Ceza İnfaz Kurumları,
7. Çocuk Eğitimevleri.

1.3.2.2.2.1.1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının özellikleri, 5275 Sayılı CGTİHK’in 8. maddesinde vurgulanmıştır. Bu türdeki infaz kurumlarında düzenin sağlanabilmesi için iç ve dış güvenlik görevlileri bulunmaktadır. İnfaz kurumları, bünyesinde bulunan tutukluların ve hükümlülerin firar etme ihtimallerine binaen; teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engellerle donatılmıştır. Tutuklu veya hükümlülerin buldukları odaların ve kurum koridorlarının kapıları kapalı olarak tutulmaktadır. Kanunların özellikle belirttiği hallerde, aynı oda dışındaki mahpusların kendi aralarında veya mahpusların dış çevre ile yeterli düzeyde güvenlik önlemleri alınarak temas kurması

sağlanmaktadır. Kapalı ceza infaz kurumlarında bireysel, grup halinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemleri de uygulanabilmektedir.

Kapalı ceza infaz kurumları, mimari yapısı ve kapasitelerine göre “tip” olarak ayırma tutulmaktadır. Ülkemizde aktif olarak faaliyet gösteren kapalı ceza infaz kurumları, tiplerine göre; A, A1, A2, A3, B, C, E, H, K1, K2, L, M, R T Tipi şeklinde sınıflandırılmaktadır. Aşağıda bu cezaevi tiplerine kısaca değinilmiştir.

A Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: Bu türdeki infaz kurumları, 1950 – 1953 yıllarında ilçe merkezlerinde inşa edilmiştir. Yapımında taş malzemeler kullanılan infaz kurumları, tek kattan ve 4 ayrı koğuştan oluşup 24 tutuklu ve hükümlünün barındırılabilceği kapasiteye sahiptir. Tutuklu ve kısa süreli hükümlerin bulunduğu 297 m2’lik alana kurulu olan bu küçük ceza infaz kurumları az güvenlidir.²⁷

A1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1955 ve 1974 yılları arasında inşa edilen bu tipteki ceza infaz kurumlarının A tipi kapalı ceza infaz kurumlarından tek farkı 458 m2’lik bir alana kurulu olmasından kaynaklıdır.²⁸

A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: Bu türdeki infaz kurumları 1955 – 1973 yıllarında ilçelerde inşa edilmiştir. Yapımında taş malzemeler kullanılan infaz kurumları, tek kattan ve 5 ayrı koğuştan oluşup 40 tutuklu ve hükümlünün barındırılabilceği kapasiteye sahiptir. 574 m2’lik bir alan üzerine kurulu olan bu tipteki ceza infaz kurumları günümüz infaz koşullarını karşılayamadığı için aşama aşama kapatılmaktadır.²⁹

A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1955 ve 1972 yılları arasında ilçelerde 60 tutuklu ve hükümlünün barınabileceği şekilde inşa edilen bu tipteki ceza infaz kurumları, 831 m2’lik alan üzerinde kurulmuştur. İçerisinde 6 adet koğuştan bulunan bu infaz kurumlarında, kadın ve çocuk tutuklu ve hükümlüler için özel bir bölüm, konferans salonu ve kütüphane de bulunmaktadır.³⁰

B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1951 ve 1953 yılları arasında, ağır ceza merkezi bulunan ilçe merkezlerinde 969 m2’lik alana kurulan bu infaz kurumları taş binalar şeklinde inşa edilmiştir. 64 ile 130 tutuklu ve hükümlünün barındırılabilceği

---

²⁷ Güven Süslü, **Türk Hukukunda Ceza İnfaz Kurumları ve Bu Kurumlarda Tutuklu ve Hükümlülerin Hak ve Yükümlülükleri**, (Yüksek Lisans Tezi Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), 2015, s.176, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> , (Güncel Erişim: 26.12.2017). Demirbaş Timur, no. 920. Dipnot alıntı.

²⁸ Süslü, **y.a.g.t.**, s.176.

²⁹ Süslü, **y.a.g.t.**, s.176.

³⁰ Süslü, **y.a.g.t.**, s.176. Kurt Mehmet, no.926. Dipnot alıntı.

kapasiteye sahip olan bu infaz kurumlarının A tipinden farkı, normal güvenli olması ve içerisinde sosyokültürel mekanlara yer verilmiş olmasından kaynaklıdır.³¹

C Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1950 ve 1953 yılları arasında, nüfusu fazla ve ağır ceza merkezi olan ilçeler ve il merkezlerinde inşa edilen bu ceza infaz kurumlarının içerisinde, 8 adet koğuş ve 4 adet hücre bulunmaktadır. 164-300 tutuklu ve hükümlü kapasitesine sahip bu taş binalar normal güvenli kurumlardır.³²

E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1970 ve 1990 yılları arasında, koğuş sistemine göre 2 katlı olarak inşa edilen betonarme yapılar 5 bloktan oluşmaktadır. 350 tutuklu ve hükümlü kapasiteli iken, yatak sayısının artırılması ile kapasitesi 600'e çıkabilen bu yapılar normal güvenli kurumlardır. Bu türdeki infaz kurumları tutukluların ve hükümlülerin buldukları koğuşların her birinin kendisine ait havalandırma avlusu olacak şekilde tasarlanmıştır.³³

H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1980 ve 1990'lı yıllarda, oda sistemine göre inşa edilen ceza infaz kurumları, 200 adet tek ve 100 adet 3 kişilik odalardan oluşmaktadır. 2 katlı 2 bloktan oluşan bu yapıların bünyesinde; yemekhane, mutfak, mescit, konferans salonu, ziyaret yeri, çamaşırhane, berber, hamam ve jandarma için ayrı bir bölüm bulunmaktadır.³⁴

K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1970 ile 1990 yılları arasında inşa edilen bu ilçe tipi infaz kurumları, 4 koğuşlu ve 42 hükümlü ve tutuklu kapasitelidir. Az güvenli olan bu yapıların içerisinde kadınlar ve çocuklar için ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Bu türdeki infaz kurumları, hükümlülerin ve tutukluların buldukları koğuşların her birinin kendisine ait havalandırma avlusu olacak şekilde tasarlanmıştır.³⁵

K2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 1970 ile 1990 yılları arasında inşa edilen bu infaz kurumları, 2 adedi kadın ve çocuklar için ayrılan 6 koğuştan oluşmaktadır. 60 mahkum kapasiteli olan bu yapıların içerisinde, kadınlar ve çocuklar için ayrı koğuşlar olup, her koğuşun kendine ait havalandırma alanı bulunmaktadır.³⁶

L ve L1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 2000 ve 2001 yıllarında tasarlanan L tipi ceza infaz kurumları, 479 kişi kapasiteli iken L1 tipi olanı 230 kapasitelidir. Büyük şehirlerdeki eski kapalı ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da

---

³¹ Süslü, **y.a.g.t.**, s.177. Sağlam M. Yılmaz, no.928. Dipnot alıntı.

³² Süslü, **y.a.g.t.**, s.177.Kurt Mehmet, no.931. Dipnot alıntı.

³³ Süslü, **y.a.g.t.**, s.177. Ata Ayça, no.935. Dipnot alıntı.

³⁴ Süslü, **y.a.g.t.**, s.178.

³⁵ Süslü, **y.a.g.t.**, s.178. Sağlam M. Yılmaz, no.942. Dipnot alıntı.

³⁶ Süslü, **y.a.g.t.**, s.178. Demirbaş Timur, no. 943. Dipnot alıntı.

kapasite yetersizliğine çözüm getirmek amacıyla uluslararası standartlara göre inşa edilen bu yapılar 7 bloktan oluşmaktadır. Bu türdeki infaz kurumlarının içeriğinde, 7 kişilik 61 ünite, 3 kişilik 4 oda, 40 adet tek kişilik oda bulunmaktadır. Hükümlü ve tutuklular ünitelerde bulunan bireysel odalarında kalmaktadır. Bu odaların kapıları gece belirli bir saatten sonra kapatılırken gündüzleri 7 kişilik ortak yaşam alanında ve avlularda bir araya gelenebilmesi için açık tutulmaktadır.³⁷ Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarından olan F tipi cezaevlerinden edinilen gözlemler neticesinde projelendirilen bu tip cezaevleri orta güvenlik sistemine sahiptir.

M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: 2 katlı koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan bina, oda sistemine dönüştürülerek 4,6,8,10 kişilik odalar elde edilmiştir. Her odanın havalandırması bulunmakta olup, alt katlar yemekhane üst katlar ise yatakhane olarak kullanılmaktadır. Bu yapılarda kadınlar ve çocuklar için ayrı bir müstakil bölümler mevcut olup ayrıca da 6 disiplin hücresi bulunmaktadır.³⁸

R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: CGTİHK'in 18. Maddesi uyarınca akıl hastalığı dışında ruhsal rahatsızlıkları bulunan mahpuslar için Adana, Elazığ, Manisa ve Samsun E Tipi ceza infaz kurumlarında oluşturulan üniteler faaliyete geçirilmiştir. 158 kapasiteli İstanbul/ Metris R Tipi Kapalı ve 156 kapasiteli Menemen R Tipi Kapalı ve 156 kapasiteli Elazığ R Tipi sağlık ünitesi hizmete alınarak faaliyete geçirilmiştir.³⁹

T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: Bu tipteki ceza infaz kurumları, büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen uluslararası standartlara uygun yapılardır. 616 tutuklu ve hükümlünün barındırılabilabileceği kapasitesi olan ceza infaz kurumları, 8 kişilik 72 oda, 3 kişilik 8 oda, 1 kişilik 16 odaya sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. 3 ve 8 kişilik odalar dubleks şeklinde olup alt katlarında ortak yaşam bölümü, üst katlarında ise yatakhane bulunmaktadır. Her ünitenin ayrı bir havalandırması mevcut olacak şekilde tasarlanan bu kapalı ceza infaz kurumları, koğuş sisteminden kaynaklanan güvenlik zafiyetlerini büyük ölçüde azaltmaktadır.⁴⁰

---

³⁷ Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

³⁸ Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

³⁹ Demirbaş, a.g.e, s.419.

⁴⁰ Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

1.3.2.2.1.2.Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Bu türdeki infaz kurumlarının özellikleri 5275 Sayılı CGTİHK'in 9. maddesinde belirtilmiştir. Kapalı ceza infaz kurumlarında olduğu gibi, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında da, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunmaktadır. Kurumdaki tutukluların ve hükümlülerin firar etmelerine karşı, teknik, mekanik, elektronik ve fiziki engellerin varlığı söz konusudur. Mahpusların buldukları odaların ve koridorların kapıları sürekli olarak kapalı tutulmaktadır. Kanuni düzenlemelerde belirtildiği hallerde, aynı oda dışındaki mahpuslar arasında ve mahpusların dış çevre ile temasları yine bu türdeki infaz kurumunda da mümkün kılınmaktadır. Bu kurumlarda da, bireysel, grup halinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemleri de uygulanabilmektedir.

Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarının, kapalı ceza infaz kurumlarından farklı olduğu noktalardan ilki, kurum içerisinde daha sıkı güvenlik rejiminin uygulanması ile ilgilidir. İkinci fark ise hükümlü ve tutukluların barındırıldıkları oda sistemi ile ilgilidir. Zira, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında hükümlüler ve tutuklular, tek veya üç kişilik odalarda barındırılmaktadırlar.

Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında hangi mahpusların barındırılacağı 5275 Sayılı Kanunun 9. maddesinde sınırlı sayma yolu ile belirlenmiştir. Buna göre;

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olanlar,
- Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde Türk Ceza Kanununda yer alan;
  - İnsanlığa karşı suçlardan (Md. 77,78)
  - Kasten öldürme suçlarından (Md. 81,82)
  - Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (Md. 188)
  - Devletin güvenliğine karşı suçlardan (Md. 302, 303, 304, 307, 308)
  - Anayasal düzenin işleyişine karşı suçlardan (Md. 309, 310 ,311, 312, 313, 314, 135) mahkum olan hükümlülerin cezaları, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında infaz ettirilecektir.
- Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları dışındaki ceza infaz kurumlarında barındırılan, eylemleri ve tutumları nedeniyle tehlikeli halde bulunan ve özel gözetim ve denetim altında bulundurulmalarının gerekli olduğu saptananlar, yine buldukları kurumlarda disiplini bozanlar veya

iyileştirme tedbir, araç ve usullerine ısrarla karşı koyan hükümlüler veya tutuklular da yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilebilecektir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz hükümlü veya tutuklular, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarının kapasitesinin yetersiz olması nedeniyle bu kurumlarda barındırılmıyorsa, diğer kapalı ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli bölümlerinde cezasını infaz edecektir.

Ülkemizdeki yüksek güvenlikli ceza infaz kurumları ise, D ve F tipi olarak sınıflandırılmaktadır.

D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: Bu tipteki yüksek güvenlikli ceza infaz kurumları, 11 blok ve 230 odadan oluşmaktadır. Her blok birbirine fiziksel olarak bağlı olup, odalar ise tek ve 3 kişilik olarak tasarlanmıştır. Bu tipteki ceza infaz kurumunun ülkemizdeki tek örneği Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu'dur.⁴¹

F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları: Bu tipteki yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarının, D tipine göre çok daha fazla örneği bulunmaktadır. Ülkemizdeki bu tipteki ceza infaz kurumlarının örnekleri, Adana, Ankara, Bolu, Bursa, Edirne, İzmir, Kırıkkale, Kocaeli, Tekirdağ ve Van illerinde bulunmaktadır.

Bu tipteki ceza infaz kurumlarının yüksek güvenlikli olmayan kapalı ceza infaz kurumlarından farkının anlaşılabilmesi için, temel niteliği olan “yüksek güvenlik” terimi kapsamında ne gibi farklı uygulamalarının bulunduğu değerlendirilmekte. Yüksek güvenliğin özelliklerine değinmek gerekirse; ilk olarak, kuruma giren herkesin kimliğini ispat etme zorunluluğu bulunmaktadır. İspat aracı olarak, nüfus cüzdanı veya fotoğraf göstermek gibi klasik metotlar yeterli olmamakla, daha nitelikli tespit teknolojileri kullanılmaktadır. Hükümlü ve tutukluların ziyaretçilerinin ve avukatlarının elektronik cihazlarla el ayası taraması yapıldıktan sonra, ziyaretçilere ve avukatlara el ayasının işlendiği elektronik bir kart verilmektedir. Bu kart cezaevlerindeki tüm işlemlerde kullanılabilmeyle tüm kapıların açılması da yine bu kartla sağlanabilmektedir. Bu tipteki cezaevlerinde, ziyaretçi salonunda, el ayası tarama cihazı ve elektronik el detektörleri, iç nizamiyede ise X-Ray cihazı, elektronik boydan dilimli

---

⁴¹ **Ceza İnfaz Kurumları**, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

kapı bulunmaktadır. Cezaevinin geneline dağılmış olan güvenlik kamera sistemi ve keşişen ana koridorların merkezinde 2 katlı elektronik sistem-izleme merkezi ile kurum içi aralıksız olarak kontrol edilebilmektedir. Ziyaretçilerin cezaevinin içerisine girene kadar 6, hükümlü veya tutuklunun ise ziyaretçisinin yanına ulaşana kadar 4 kapıdan geçmek zorunda kalması, bu tipteki ceza infaz kurumlarının ne denli yüksek güvenlik sistemi ile donatıldığını göstermeye yetmektedir.

Bu tipteki yüksek güvenli kapalı ceza infaz kurumları, yerleşim yerlerinden uzak, ulaşımı zor ve geniş araziler içerisine kurulmuştur. Cezaevi çevresindeki 500 m²'lik alan ise devlet tarafından kamulaştırılarak bu alanın üzerinde herhangi bir yapı kurulmasına da müsaade edilmemektedir. Cezaevinin dışında olan bu alan 24 saat boyunca güvenlik kameraları ile izlenmekte olup, bu şekilde cezaevi duvarlarına kimsenin yaklaşmasına izin verilmemektedir. Görüleceği üzere, bu tipteki ceza infaz kurumlarının hem iç hem de dış yapısı yüksek güvenlik tedbirleri ile donatılmış olup, firar, isyan ve kurum içi vakıaların yaşanma olasılığı minimum seviyeye indirgenmiştir.

Tipi Olmayan Ceza İnfaz Kurumları: Mimari yapısı ve tasarlanması bakımından belirli bir tipi olmayan bu ceza infaz kurumlarının yapılış tarihleri, planları ve kapasiteleri birbirlerinden farklıdır. Bu infaz kurumlarında da kadın ve çocuk tutuklu-hükümlülerin ayrı bir bölümü mevcuttur. Ülkemizde, hali hazırda 22 adet belirli tipte olmayan ceza infaz kurumu bulunmaktadır.⁴²

1.3.2.2.1.3. Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Kadın kapalı ceza infaz kurumları, kadın tutukluların ve hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiği 5275 Sayılı Kanunun 8. (Kapalı Ceza İnfaz Kurumları) ve 9. (Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları) maddelerinde belirtilen cezaevleridir. Bu kurumlardaki iç güvenlik görevlileri de kadınlardan oluşmaktadır. Kadın kapalı ceza infaz kurumlarında, ihtiyacın karşılanmasının yetersiz olduğu durumlarda, kadın mahpusların hapis cezaları, diğer kurumlarda erkek mahpusların kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerde infaz edilecektir.

Ceza infaz kurumlarında, kadın mahpusları erkek mahpuslardan ayrı bir bölümde barındırma fikri ve uygulaması yakın geçmişe dayanmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde kadın mahkumların cezaevi koşullarına yönelik araştırmaları

---

⁴² Süslü, a.g.t, s.180.

1980'li yıllarda başlayabilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında 2 Sayılı Tavsiye Kararında; erkek mahpusların kadın mahpuslardan ayrı olmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda, Birleşmiş Milletler tarafından 1955 yılında Cenevre de kabul edilen Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallarının 8 numaralı kuralında, erkekler ve kadınların mümkün olduğu kadar ayrı kurumlarda tutulacakları, hem erkekleri hem de kadınları barındıran kurumlarda kadınlara tamamıyla ayrı yerler tahsis edileceği, güvence altına alınmıştır.

Ülkemizdeki kadın kapalı ceza infaz kurumları toplamda 8 adet olup Ankara, Bakırköy, Bursa Diyarbakır, Gebze, İzmir, Kayseri ve Tarsus il ve ilçelerinde bulunmaktadır.

1.3.2.2.1.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Çocuk kapalı ceza infaz kurumu ile ilgili detaylı bilgilere değinmeden önce Türk Ceza Hukukundaki *çocuk* teriminin tanımını hatırlamakta fayda olduğu kanaatindeyim. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 6/1-b maddesinde; çocuk deyiminden, henüz 18 yaşını doldurmamış kişilerin anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı kanununun 31. maddesinin 1. fıkrasında fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olan çocukların cezai sorumluluklarının olmadığı vurgulandığından, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların 12-18 yaş grubundakileri kapsadığının anlaşılması gerekmektedir.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, 5275 Sayılı Kanununun 11. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre, bu kurumlarda çocuk tutuklular ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocuklar barındırılmaktadır. Yasal düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında, ceza yargılama dosyasında tutuklama kararı bulunan ve yargılaması halen derdest olan çocuklar barındırılmaktadır. Dolayısıyla da, kovuşturma sonucunda hapis cezası alıp bu mahkumiyet kararı kesinleşen hükümlü çocuklar bu infaz kurumlarında değil çocuk eğitimevlerinde barındırılmaktadır.

Bu kurumlar, firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlikleri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine riayet edilmektedir. 12-18 yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fiziki gelişim

durumları göz önünde bulundurularak kurumların ayrı bölümlerinde barındırılacaktır. Çocuk hükümlüler, kendilerine özgü infaz kurumunun bulunmadığı hallerde, kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilecektir. Kurumlarda ayrı bir bölümün bulunmaması halinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

Hukukumuzda çocuk mahkumlar ile ilgili yukarıdaki değindiğimiz şekilde düzenlemeler mevcut iken, uluslararası birtakım düzenlemelerinde mevcut olduğundan söz etmek gerekir. Bunlardan ilkinde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları) 13/4. maddesinde rastlamak mümkündür. Madde içeriğinde, tutuklu olarak yargılanmakta olan çocukların, yetişkinlerden ayrı tutulması ve ayrı bir kurumda ya da yetişkinlere mahsus bir kurumda kendilerine ayrılan bir bölümde barındırılmaları gerektiği vurgulanmıştır. Keza, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarından 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek olarak düzenlenmiş 11,1 ve 11,2 maddelerinde; 18 yaşın altındaki çocukların, yetişkinlere ait cezaevlerinde değil, özel olarak bu amaca tahsis edilmiş kurumlarda tutulması gerektiği, buna rağmen çocukların istisnai olarak yetişkinlere ait cezaevlerinde tutulması halinde, çocukların statü ve ihtiyaçlarını hesaba katan özel düzenlemelerin mevcut olması gerektiği vurgulanmıştır.

Ülkemizde halihazırda faaliyet gösteren Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları; Ankara, Diyarbakır, Hatay, İstanbul Anadolu, İzmir, Kayseri ve Tarsus il-ilçelerinde bulunmaktadır.⁴³

1.3.2.2.1.5. Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, 5275 Sayılı Kanunun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesinde bu kurumlarda, cezanın infazına başlandığı tarihte 18 yaşını bitirmiş olup 21 yaşını doldurmamış genç mahpusların barındırılacağı düzenlenmiştir. Bu türdeki infaz kurumları, eğitim öğretim esasına dayalı olup, firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır.

---

⁴³ Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

Bu yaş aralığında olan mahpusların barındırılacağı ayrı bir ceza infaz kurumunun bulunmaması halinde, mahpuslar diğer kapalı ceza infaz kurumlarının gençlere ayrılan bölümlerinde yukarıda belirttiğimiz esaslara göre barındırılacaktır. Bu yaş aralığındaki mahpuslar, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılması gerekenlerden olduğu takdirde, cezalarının infazı, gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının güvenlikli bölümlerinde yerine getirilecektir.

Gençlik ceza infaz kurumları, 5275 Sayılı Kanunda ayrı bir ceza infaz kurumu olarak belirtilmişse de, ülkemizde bu şekilde bir infaz kurumu mevcut değildir. Zira, bu tarzdaki ceza infaz kurumları ülkemizde çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumları olarak adlandırılmıştır. Yukarıdaki bölümde, çocuk kapalı ceza infaz kurumu olarak belirtmiş olduğumuz şehirlerde bulunan infaz kurumları, aynı zamanda gençlik kapalı ceza infaz kurumu olarak da adlandırılmaktadır.

Gençlik ceza infaz kurumları ayrı bir ceza kurumu olduğundan bağımsız bir yapı halinde tasarlanmalıdır. Bu ceza infaz kurumlarında, mahpus kuruma kabul edildikten sonra, hakkında planlı bir eğitim uygulanabilmesi ve salıverilme sonrasında koordinasyonunun hazırlanması için, mahpusun kişiliği ve yaşam ilişkilerinin araştırılmasına başlanır. Kişilik araştırması ile, mahpusun kişiliğine uygun bir infaz planı ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Gençlik cezaevleri, eğitim ve iyileştirme bakımlarından yetişkin cezaevleri karşısında çok daha uygun pozisyonundadır. Bunun nedeni, bu türdeki infaz kurumlarının, yetişkin infaz kurumlarına göre daha küçük olmasından kaynaklıdır. Bu kurumlardaki eğitim olayının ayrı özel bir karakteri bulunmaktadır.

Gençlik cezaevlerindeki eğitim, yetişkin cezaevlerindeki aksine tamamlayıcı nitelikte olmayıp, ikame eğitimidir. Gençlik infaz kurumlarındaki eğitim, ilk etapta öğretim ve yol gösterim değil, daha çok biçimlendirme ve şekil vermeyi ifade etmektedir. Bu eğitim, yaşamı düzeltmeyi değil, yaşama hazırlamayı ifade etmektedir. Eğitim, genç bir bireyde her şeyden önce, yaşama evet diyenlerin, yaşamdan umutlu olanların durumuna dahil olmasını hedeflemektedir. Yetişkinlere göre gençlerin eğitimcinin yardımına ve özenine daha çok ihtiyacı vardır. Ebeveynlerin, okulun, ustanın öğretmediğini, kurum görev olarak üzerine almak zorundadır. Eğer kurum, bu görevi

doldurmayı ihmal ederse, genç bir insan, gelişiminin önemli bir parçasından yoksun kalacaktır. Zira, eğiticinin hükümlüler üzerindeki tesiri derin etki yaratmaktadır.⁴⁴

Ülkemizde, halihazırda ayrı bir kurum olarak faaliyet gösteren Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bulunmadığına yukarıda değinmiştik. Günümüzde, Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları; Ankara, Diyarbakır, Hatay, İstanbul Anadolu, İzmir, Kayseri ve Tarsus il ve ilçelerinde Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu adı altında faaliyet göstermektedir.

1.3.2.2.2.1.6. Çocuk Eğitimevleri (İsrahevi)

Çocuk eğitimevleri, 5275 Sayılı Kanununun 15. maddesinde düzenlenmiştir. Çocuk eğitimevlerinde, hakkında mahkumiyet kararı verilmiş çocukların barındırılacağı anlaşılmaktadır. Hakkında, henüz bir mahkumiyet kararı verilmemiş olan ancak ceza yargılama dosyasında tutukluluğu bulunan çocukların çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılacağına değinmiş idim.

Eğitimevlerinde, çocukların eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden topluma bütünleştirilmeleri amaç edinilmektedir. Bu kurumlarda çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının aksine firara karşı herhangi bir engel bulundurulmamaktadır. Kurumun güvenliği, iç güvenlik görevlileri aracılığı ile sağlanmaktadır.

Kurum içinde veya dışında, herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve 18 yaşını dolduran çocukların eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından 21 yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına müsaade edilebilecektir.

Haklarında tutuklama kararı bulunan tutuklular ile disiplin ve ya diğer nedenlerle kapalı infaz kurumuna nakledilenler hariç olmak üzere; bu tesislerde bulunan çocuk hükümlülerin kapalı ceza infaz kurumuna gönderilemeyecekleri yasa maddesinde güvence altına alınan diğer önemli bir husustur.

Bu ıslahevlerinde, adından da anlaşılacağı üzere, çocukların eğitilmeleri ve yeniden topluma kazandırılmaları amaç edinilmektedir. Kurumlarda düzenlenen konferanslar, öğretici film, tiyatro, müzik ve spor faaliyetleri ile çocuk hükümlülerin iyi bir kişilik edinmeleri amaçlanmaktadır. Çocukları ilgilendiren tüm bu faaliyetlerde çocuğun yüksek yararı, göz önüne alınması gereken tek ve her şeyin üstünde bir etmen

---

⁴⁴ Demirbaş, a.g.e., s.427. Peters, Karl, no.93. Dipnot alıntı.

olup her durumda çocuğun yararının ciddi biçimde ele alınması, araştırılması ve en başta gözetilmesi gerekmektedir.⁴⁵ Ülkemizde mevcut bulunan ıslahevlerine, Ankara, Elazığ ve İzmir İslahevleri örnek olarak gösterilebilecektir.⁴⁶

1.3.2.2.1.7. Açık Ceza İnfaz Kurumları

Açık Ceza İnfaz Kurumları, 5275 Sayılı Kanununun 14. maddesinde düzenlenmiştir. Bu türdeki infaz kurumlarının oluşturulmalarında, hükümlülerin iyileştirilmeleri, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmeleri amaçlanmıştır. Kurumda firara karşı engel ve dış güvenlik görevlileri bulunmamaktadır. Kurumun güvenliği, kurum görevlilerinin gözetimi ve denetimine bırakılmış olup, bu kurumlarda kapalı ceza infaz kurumlarına göre çok daha rahat bir rejim uygulanmaktadır.

Yasa maddesinde, açık ceza infaz kurumlarının ihtiyaca göre, kadın açık ceza infaz kurumları ve gençlik açık ceza infaz kurumları şeklinde kurulabileceği düzenlenmiştir.

Açık cezaevlerinin en önemli özelliği, şüphesizdir ki normal yaşama en yakın olması ile ilgilidir. Cezaevlerinin amacı suçluyu bir bakıma da özgürlüğe alıştırmak olmalıdır. Kapalı yerlerde, mahpusları sıkı bir rejimde hapsedmenin, insanları serbestliğe hazırlaması mümkün değildir. Yeniden sosyalleştirilmeleri kolay olan hükümlülerin açık cezaevlerine konulmaları, bu mahpusların bir arada çalışabilen, kontrolsüz disipline rağmen kurallara uyabilen karakterde olmalarını gerektirmektedir. Bu kurumlarda hükümlüler, gece ve gündüz kilitsiz olarak tek kişilik veya müşterek odalarda kalmaktadır. Bu infaz kurumlarında hükümlülere kesin bir güven verilmiştir.⁴⁷ Hükümlülerin açık cezaevlerine ayrılmasına ilişkin esas ve usuller Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılmaları Hakkında Yönetmelik'te gösterilmiştir.

Ülkemizde, şuanda 70 adet Açık Ceza İnfaz Kurumu bulunmakta olup, bu kurumların kapasiteleri 35 ile 485 kişi arasında değişmektedir. Ülkemizde bu kurumlar; Adana, Adıyaman, Afyonkarahisar, Akhisar, Amasya, Ankara, Bafra, Bakırköy, Balıkesir, Bandırma, Bilecik, Bitlis, Bolvadin, Bursa, Ceyhan, Çanakkale, Çorum,

---

⁴⁵ İlayda Barçın, **Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması Suçu ile Çocuğun Teslimi Emrine Muhalefet**, (Yüksek Lisans Tezi Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), 2017, s.17, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> , (Güncel Erişim: 14.05.2018).

⁴⁶ Demirbaş, **y.a.g.e.**, s.429.

⁴⁷ Demirbaş, **y.a.g.e.**, s.409. Eiermann, Hermann, no. 64. Dipnot alıntısı.

Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erciş, Erzurum, Eskişehir, Fethiye, Gaziantep, Hatay, İstanbul Anadolu, İzmir, Kahramanmaraş, Karabük, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Niğde, Osmaniye, Patnos, Rize, Sakarya, Samsun, Siirt, Sincan, Siverek, Şanlıurfa, Tarsus, Tekirdağ, Van, Zonguldak il ve ilçelerinde bulunmaktadır.⁴⁸

1.4. İnfaz Sisteminin Søjeleri

İnfaz hukukunda *süje* terimi, kendine özgü statüsü bulunan, infaz sürecinde tek başına işlem yapabilen kişi veya kurumları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Çalışmamızın önceki bölümlerinde, İnfaz Hukukunu, mahkeme kararının kesinleşmesinden, cezanın infazının tamamen son bulmasına kadar, devletle hükümlü arasındaki ilişkiyi düzenleyen hukuk dalı olarak tanımlamış idik. Bu itibarla, yargı mercileri tarafından verilip kesinleşen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesinde ve ceza infaz kurumlarındaki düzenin sağlanmasında etkili olan kurumlar ya da kişileri de infaz aşamasının søjeleri olarak tanımlamak doğru olacaktır.

İnfaz aşamasında søjelik, makam veya şahıs itibariyle olabilecektir. Bir sijenin hak ve yükümlülükleri, o sijenin uyuşmazlıkla kişisel ilişkisi düşünülmeden düzenlenmiş ise makam itibariyle søjelikten bahsedilebilecektir. Örneğin, Disiplin Kurulu (disiplin soruşturması neticesinde mahpus hakkında disiplin cezasına hükmedilip hükmedilmeyeceğine karar veren makam), İnfaz Hakimliği (onay-kanun yolu mercii) olarak cezanın infazı aşamasındaki sürece katılarak işlemlerde bulunurlar. Buna karşılık uyuşmazlıkla kişisel ilişkisi bulunanlarda hak ve yükümlülükleri sahip olup bağımsız faaliyetlerde bulunabilecektir. Bu durumda o kişilerin şahıs itibariyle søjeliğinden bahsedilebilecektir. Örneğin, disiplin soruşturması geçiren bir hükümlü veya tutuklu, uyuşmazlığın tarafı olduğu için şahıs itibariyle süjedir. Bu bölümde inceleyeceğimiz bazı kişiler, infaz sistemine katkıda bulunmakla birlikte, bağımsız olarak talep ya da işlemlerde bulunmadıkları için süje olarak görülmemektedir.

5275 Sayılı Kanununun 37. maddesinde disiplin cezalarının; kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, mahpusların kusurlu olarak ihlal etmesi halinde uygulanacağı vurgulanmıştır. Bu itibarla ilk olarak, kurumlarda uyulması gereken kuralları belirleyen infaz

---

⁴⁸ Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

kurumlarının idari yapısının hukuki dayanaklarının neler olduğuna değinilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Ceza İnfaz Kurumlarının idari yapısının hukuki dayanağını;

- 14.06.1930 tarih ve 1721 Sayılı Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun,
- 06.08.1997 tarih ve 4301 Sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun,
- 13.12.2004 tarih ve 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun,
- Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük adlı düzenlemelerden almaktadır.

İnfaz kurumlarında yetki ve sorumlulukları birbirinden farklı 2 grup personel görev yapmaktadır. Bunlardan ilk grubu yönetici personel (1. Müdürler, 2. Müdürler, Müdür Yardımcıları, İdare Memurları) oluşturmakta iken diğer grubu Hizmet Servisi Personeli oluşturmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde, 5275 Sayılı Kanunda belirtilen Disiplin Cezalarının uygulanmasında etkisi olan kurum çalışanlarına ve kurum dışı makamlara da değinilecektir.

1.4.1. Tutuklular ve Hükümlüler

İnfaz aşamasındaki uyuşmazlıklarda hak ve yükümlülükler sahip olan ve şahıs olarak süjeliği söz konusu olan en önemli grubu şüphesiz ki tutuklular ve hükümlüler oluşturmaktadır. Cezaevleri, bünyesinde barındırılan hükümlülerin suç teşkil eden eylemlerine karşılık hükmolunan hürriyeti bağlayıcı cezalarının infaz edildiği, tutukluların yargılandığı suç teşkil eden eylemlerde kuvvetli suç şüphesinin bulunması nedeni ile barındırıldığı ve bu mahpusların ıslah edilmesi, iyileştirilmesi ve yeniden topluma kazandırılması için inşa edilen bir kurumdur. Görüleceği üzere, ceza infaz kurumları hükümlü ve tutuklular için oluşturulmuş kamu kurumlarıdır.

Tutuklu ve hükümlülerin çalışma konumuz ile ilgisine değinilmeden önce kısaca tanımlarına değinmek de fayda olacağı kanaatindeyim. *Tutuklu* terimi, suçlu olduğu konusunda henüz kesin hüküm bulunmayan, ancak suçu işlemiş olma ihtimali kuvvetli

olan özgürlüğü hakim kararıyla geçici olarak kaldırılan kişiyi ifade etmekte⁴⁹ iken *hükümlü* terimi ise, hakkında hükmolunan cezası kesinleşmiş ve bu ceza süresini doldurmak veya verilen cezaya katlanmak zorunda olan kişileri ifade etmektedir.

Her ne kadar 5275 Sayılı CGTİHK'in Disiplin Cezalarına ilişkin hükümleri içeren bölümlerinde sadece *hükümlü* terimi kullanılmışsa da, eksik bir düzenleme söz konusudur. Zira, 4675 Sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 4/3. maddesinde, infaz hakiminin görevi, hükümlü ve tutuklular hakkında uygulanan disiplin tedbirleri ve cezalarının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan başvuruları inceleyip karara bağlayacağı şeklinde belirtilmiştir. 5275 ve 4675 Sayılı Kanunlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, hükümlüler ile birlikte tutuklularında, cezaevinde düzenli bir yaşamın sürdürülebilmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanabilmesi açısından, kanun tüzük, yönetmeliklere ve idarenin uyulmasını emrettiği kurallara uygun davranmakla yükümlü oldukları anlaşılmaktadır.

Tutuklular hakkında, düzene aykırı bir davranış sergilediği takdirde eyleminin niteliği ve ağırlık derecesine göre 5275 Sayılı Kanunda öngörülen disiplin cezaları uygulanacaktır. Aynı şekilde, 5275 Sayılı Kanunun 116. maddesindeki; hükümlülere uygulanan disiplin tedbirlerinin, tutukluluk haliyle uzlaşır nitelikte olanlarının tutuklular hakkında da uygulanacağına dair hükmü de bu hususa açıklık getiren başka bir düzenleme olmuştur.⁵⁰

1.4.2. Müdür

İnfaz kurumları, başında bir müdürün de bulunduğu hiyerarşik bir organizasyondur. Yasal düzenlemeler çerçevesinde, belirlenmiş bir infaz rejiminin sağlıklı bir şekilde uygulanması şüphesiz ki müdürün görevidir. Müdür, infaz kurumlarının en üst personeli olup görevleri, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 19. maddesinde sıralanmıştır.

Cezaevi müdürünün konumuzla ilgili görevi ise, 5275 Sayılı CGTİHK'in ve Tüzük'ün bazı maddelerinde kendini göstermektedir. Bunlara değinmek gerekirse; İlki, Tüzük'ün 19. maddesinin h ve ı fıkralarında kendini göstermektedir. Düzenlemenin h

---

⁴⁹ Centel, Zafer., **a.g.e.**, s.334.

⁵⁰ Bahattin Aras., **İnfaz Aşamasında İnfaz Hakimliği'nin ve Esas Mahkemesi'nin Görev ve Yetkileri**, Yetkin Yayıncılık, 10 Baskı, Ankara, 2016, s.163.

fıkrasına göre, cezaevi müdürleri, asayiş, güvenlik, sağlık ve benzeri konularda ortaya çıkan sorunlarla ilgili gecikmeksizin önlem almak, önlemlerin yetersiz kalması halinde, durumu derhal Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla Adalet Bakanlığı'na bildirmekle görevlidir.

Düzenlemenin 1 fıkrasında ise kurum müdürünün mevzuatta gösterilen diğer görevleri yapmak ile yükümlü olduğu belirtilmiştir. Konumuzla ilgili görevlerin anlaşılabilmesi için düzenlemede *diğer görevler* olarak belirtilen yükümlülüklerinin neler olduğunun irdelenmesi gerekmektedir. Kurum müdürünün disiplin cezaları ile ilgili görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- Konumuzla ilgili ilk görevi, Tüzük'ün 152. maddesinde (*Disiplin Soruşturması*) düzenlenmiştir. Madde içeriğinde, Uyarma, kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezalarının kurumun en üst amiri olan cezaevi müdürü tarafından verileceği ve uygulanacağı belirtilmiştir.
- Maddenin devamında, diğer disiplin cezalarının uygulanmasını gerektiren eylemlerin öğrenilmesinden itibaren derhal ve en geç 2 gün içinde kurumun en üst amiri tarafından atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla da diğer disiplin cezalarının uygulanmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde bu hususla ilgili soruşturmayı yapacak görevli kurum müdürü tarafından tayin edilecektir. Bu disiplin cezaları aşağıda sıralanmıştır:
  - Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma (CGTİHK Md. 41)
  - Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama (CGTİHK Md.42)
  - Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma (CGTİHK Md.43)
  - Hücreye Koyma (CGTİHK Md. 44)
  - Onarma, Tazmin Etme ve Eski Hale Getirme (CGTİHK Md.46/3)
  - Harcamalarına Sınır Koyma (CGTİHK Md.46/4)
  - Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma (CGTİHK Md.46/5)
  - Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma (CGTİHK Md.46/6)
  - İznin Ertelenmesi (CGTİHK Md.46/7)
  - Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade (CGTİHK Md.46/8)
  - Odaya Kapatma (CGTİHK Md.46/9)

- Tüzük'ün 154. maddesinde ise kurum müdürüne, disiplin soruşturması yapılan tutuklu ve hükümlünün soruşturma süresince odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilme, tutuklu ve hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilme veya diğer mahpuslardan ayırabilme yetkisi tanınmıştır.
- Çalışma konumuz ile ilgili olarak cezaevi müdürlerinin diğer bir görevi ise, tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarının kaldırılması konusu ile ilgilidir. Zira, Kınama ve Bazı Etkinliklerden Alıkoyma disiplin cezalarını almış olan çocuk olmayan tutuklular ve hükümlüler hakkında 5275 Sayılı CGTİHK'in 48. maddesinde belirtilen sürelerin geçmesi, başka bir disiplin cezası almamaları ve iyi halli olmaları kaydı ile kurumun en üst amiri olan cezaevi müdürünün kararı ile bu disiplin cezaları kaldırılacaktır. Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma, Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama, Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma ve Hücreye Koyma Cezalarında ise yine kanunda yazılan belirli sürelerin geçmesi, mahpusun başka bir disiplin cezası almaması ve iyi halli olması koşulu ile kurumun en üst amiri olan cezaevi müdürünün önerisi üzerine Disiplin Kurulu kararı ile kaldırılabilir.

Bu düzenlemelerden, gerek çocuklar gerek ise de yetişkin hükümlüler ve tutuklular hakkında uygulanabilecek bazı disiplin cezalarının doğrudan kurum müdürü tarafından verilebileceği bazıları ile ilgili soruşturmaya başlanılmasının cezaevi müdürünün görev ve yetki alanına bırakıldığı, soruşturma süresince de tutuklu ve hükümlünün barındırılacağı yeri belirleme yetkisinin kendine verildiği anlaşılmaktadır. Cezaevi müdürü kurumun en üst amiri dolayısıyla da lideri konumundadır. Liderlik, amaçların veya vizyonun başarılmasına yönelik grubu etkileyebilme yeteneğidir. Lider pozisyonunda olan kişilerde bir takım özelliklerin bulunması gerekmektedir. Ampirik araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılmış olan *Büyük Beş Kişilik Modeline* göre liderlerde *dışadönüklük* (daha iyi kişiler arasındaki iletişim becerileri), *uyumluluk* (daha fazla sevilme hali), *sorumluluk* (daha fazla güdü ve disiplin), *duygusal kararlılık* (daha az olumsuz duygu), *deneyime açıklık* (yaratıcılık ve yeniliklere açık olma) özellikleri olmalıdır.⁵¹ Liderlerde bulunması gereken söz konusu temel özelliklerin yanında

---

⁵¹ Stephen P. Robbins, Timothy A. Judge, **Organizational Behavior**, 14. Basım, Pearson Education, New Jersey, 2011, s.139.

cezaevi müdürlerinde ayrıca demokratik ve hoşgörülü bir liderlik anlayışının da olması gerekmektedir. Bu nedenle müdürün infaz hukukunu ve infaz sistemini bilmesi açısından yüksek eğitimi olması ve yüzlerce kurum personelinin ve mahkumların sorumluluğunu üstlenmesi açısından kendini işine adanmış kudretine sahip olması son derece önem arz etmektedir. Zira, kurum içerisinde müdür tarafından dikkat edilen hususlar, personel tarafından önemli olarak görülmektedir. Müdürler, personelin çalışmalarını dikkatli bir şekilde denetlemeli ve her türlü kötü muameleye engel olmalıdır. Müdürler, infaz kurumlarındaki mahpuslar ile görüşmeli, haklarına saygı duymalı ve mahpusların şikayet ve gereksinimleri ile alakadar olmasını bilmelidir.

Cezaevindeki standartlar ile normal yaşam koşulları arasındaki fark minimum seviyeye indirildiği zaman kurum içi disiplinin de daha rahat bir şekilde sağlanabileceği gözlemlenecektir. Cezaevi müdürleri, bu şekilde insancıl ve hoşgörülü yönlerini sergilediği müddetçe kurum içerisinde varlığı her zaman hissedilebilen ve saygı duyulan kişiler olacaktır.

1.4.3. İkinci Müdür

İkinci müdürler, kurum müdürlerinin yardımcısı olup görevleri Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 20. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre ikinci müdürler, müdürlerin kendilerine verdikleri işleri yürütmekten sorumlu olup yokluklarında onların görevlerini vekaleten icra ederler. Kurumda birden fazla ikinci müdürün bulunması halinde müdürün yokluğunda görevlerini vekaleten üstlenecek kişi, Cumhuriyet Başsavcısının görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.

İkinci müdürler arasındaki görev paylaşımı, kurum müdürü tarafından belirlenmekte olup, genellikle vardiyalar halinde görev yapmaktadırlar. Nöbet veya vardiya sırasında görevli ikinci müdür; kurum müdürü veya kurum müdürünün yokluğunda vekalet eden ikinci müdürün olmadığı zamanlarda ya da acil ve zorunlu hallerde kurum müdürünün yetkilerini kullanabilecektir.

Yukarıda da değinildiği üzere, ikinci müdürler kurum müdürlerinin yardımcısı olup görevleri kurum müdürleri tarafından belirlenmekle yeri geldiğinde kurum müdürlerinin sahip olduğu bütün yetkileri kullanabilmektedir. Bu bilgiler ışığında ikinci müdürlerinde tıpkı kurum müdürleri gibi, bazı disiplin cezalarını doğrudan verme

bazılarının soruşturmasını başlatma ve soruşturma süresince de tutuklu ve hükümlünün barındırılacağı yeri belirleme yetkisine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

1.4.4. Güvenlik ve Gözetim Servisi

Güvenlik ve Gözetim Servisi, kurumun güvenliği ve disiplininden sorumlu olup, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 22. maddesinde düzenlenmiştir. İnfaz ve koruma başmemurları ile infaz ve koruma memurlarının görev yaptığı bu servis, kurumda güvenlik, düzen ve disiplinin sağlanmasından, tutuklu ve hükümlülerin kurum içindeki hareketlerinin takip ve kontrolünden ve iç yönetmelikteki kurallara uygun davranmalarını sağlamaktan, kurumun temiz tutulmasından sorumludurlar. Servis, kurumun güvenliğini bozan, firara teşebbüs, isyan, rehin alma, saldırı, yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı direnme gibi olaylar ile 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 25. maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hali ortaya çıktığında, müdürün izni ile zor kullanma yetkisine sahiptir. Acil hallerde ise izin almaksızın da zor kullanma yetkisine sahip olan servis personeli, bu durumu derhal müdürüne iletmek zorundadır. Tüzük maddesinde personelin orantısız güç uygulaması yasaklanmıştır. Servis personelleri, orantısız güç uygulaması halinde Türk Ceza Kanunundaki maddeler dahilinde sorumlu olacaklardır.

Güvenlik ve Gözetim Servisinin çalışma konumuz olan disiplin cezaları ile ilgili görevi *önleyici* niteliktedir. Zira, servis, kurumda barındırılan tutuklu ve hükümlülerin hareketlerinin kontrolden ve iç yönetmelikteki kurallara uygun olmasından sorumludur. İnfaz koruma memurları cezaevlerinin en büyük personel grubunu oluşturmakta olup çok zor şartlar da görev yapmaktadır. Gerçekten de bu personelin iş güclüğü ve riskine bağlı olarak yoğun stres altında çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu nedenle infaz koruma memurlarının, cezaevlerinde birebir temas halinde buldukları tutuklu ve hükümlülerle nasıl ve ne şekilde iletişim kuracaklarını bilmeleri son derece önem arz etmektedir. İşlerinin kendilerinde yarattığı huzursuzluk ve stres halinden arınarak iletişim kurmaları, kurumdaki asayişin ve huzurun sağlanması açısından çok önemlidir. Personeller görevlerini icra ederken, özgünlüğü kısıtlanmış mahpusların hür vatandaşlarla aynı psikolojiye ve ruh haline sahip olmadıklarını hiçbir zaman unutmaması gerekmektedir.

1.4.5. Cezaevi Tabibi

Cezaevi doktorluğu, infaz kurumunda sağlık servisi bölümünün personeli konumunda olup uzmanlık gerektiren bir hekimliktir. Cezaevi tabibinin görevleri Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 25. maddesinin 2. fıkrasında sıralanmıştır. Konumuz olan disiplin cezaları ile ilgili görevi hücre cezasının ve odaya kapatma cezasının uygulanması ile ilgilidir. Tüzük'ün 153/2-c maddesinde; hücreye koyma cezasının infazından önce ve infazı sırasında tutuklu veya hükümlünün cezaevi tabibi tarafından muayene edileceği, ilgilinin bu cezaya katlanamayacağına anlaşılması halinde cezanın infazının sonraya bırakılabileceği gibi cezaevi tabibinin belirleyeceği aralıklarla infaz edileceği belirtilmiştir. Yine Tüzük'ün 151/1-1-2 maddesinde, çocuk mahpusun cezanın infazı öncesinde, sırasında ve sonrasında cezaevi tabibi tarafından kontrolden geçirileceği belirtilmiştir.

Cezaevi tabibine tüzük ile verilen bu görevler çok hassas ve önemlidir. Hücreye Koyma Cezasının ve Odaya Kapatma Cezasının içerikleri ileriki bölümlerde detaylı bir şekilde anlatılacağından bu bölümde ayrıntıya girmemekle birlikte bu yaptırımların disiplin cezaları arasındaki en ağır müeyyideler olduğunu vurgulamakta yarar olduğu kanaatindeyim. Bu nedenlerle, cezaevi tabibinin görüşünü bildirir raporunu tanzim ederken çok titiz davranması gerekmektedir. Yanlış görüş bildirilmesi neticesinde, tutuklu veya hükümlünün ciddi sağlık sorunları yaşamasına hatta ve hatta yaşamını tehlikeye sokacak bir duruma neden olunabilecektir.

1.4.6. Disiplin Kurulu

Disiplin Kurulları, ceza infaz kurumlarında disiplin cezalarının uygulanmasında etkin bir kurumdur. CGTİHK'in 47. maddesinde de belirtildiği üzere, Uyarma, Kınama, Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezaları haricindeki disiplin cezalarını gerektiren eylemlerin öğrenilmesinden itibaren cezaevi müdürü derhal ve en geç 2 gün içerisinde durum hakkında soruşturmaya başlaması için bir görevli atayacaktır. Atanan görevli, en geç 7 gün içerisinde soruşturmasını tamamladıktan sonra düzenlemiş olduğu raporları Disiplin Kurulu'na sunacaktır. Haklarında disiplin soruşturması yapılanların savunmaları alındıktan sonra, bu kurul dosya üzerinden değerlendirme de bulunarak disiplin cezası uygulanmasına veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar

verecektir. Disiplin Kurulu'nun bu kararı gerekçeli olup, kararda şikayet mercii ve süresi belirtilmek zorundadır.

Disiplin Kurulu, disiplin cezalarının uygulanmasında karar mercii olduğu gibi, Kınama ve Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma cezaları haricindeki diğer disiplin cezalarının kaldırılmasında da etkin bir kurumdur. CGTİHK'in 48/4. Maddesinde; Kınama ve Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma cezaları haricinde uygulanan disiplin cezalarında aynı maddede belirtilen süreler geçtikten sonra cezaevi müdürünün önerisi ile Disiplin Kurulu'nun bu cezaları kaldırabilme yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca düzenlemenin devamında bu kurula, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme veya verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda, çocuk mahpuslar hakkında vermiş olduğu cezayı süre koşulu aranmaksızın kaldırabilme yetkisi de verilmiştir.

Disiplin Kurulunun yapısı ise Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 36. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kurul, kurum müdürünün başkanlığında toplanmaktadır. Kurulda, idare memuru, psiko-sosyal yardım servisinde görevli her meslek grubundan kurum müdürü tarafından seçilen birer temsilci, öğretmen, atölye şefi ile sorumlu infaz ve koruma başmemuru bulunmaktadır. Bu sayılan personellerin tamamının kurumda bulunmaması kurumun oluşturulmasına engel değildir. Belirtilen personellerin tamamının mevcut olmaması halinde kurul mevcut olanlarla oluşturulabilecektir.

Disiplin kurulu mevcut üyelerinin çoğunluğuyla toplanıp, toplantıya katılanların çoğunluğu ile karar almaktadır. Oylamada eşitliğin söz konusu olduğu hallerde başkanın bulunduğu tarafa üstünlük tanınmaktadır. Kurulun aldığı kararlar kurulların karar defterine yazılıp, üyeler tarafından imzalanmaktadır.

Disiplin Kurulunun görev ve yetkileri ise Tüzük'ün 42. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kurul yukarıda konumuz ile ilgili görev ve yetkileri haricinde;

- Mahpusları tutum ve davranışlarına göre ödüllendirebilecek,
- İyi halin tespitine esas oluşturabilecek görüşünü bildirebilecek,
- Mahpuslara gelen veya mahpuslar tarafından gönderilen mektup, telgraf ve faks iletilerinden mektup okuma komisyonu tarafından sakıncalı olduğu değerlendirilenlerin, ilgililerine verilip verilmemesine karar verebilecektir.

Disiplin kurulu disiplin cezalarının verilmesinde karar mercii olduğundan son derece önemli bir konuma sahiptir. Kurum içindeki düzenin ve disiplinin sağlanmasında disiplin cezalarının yerinde ve doğru bir şekilde uygulanması çok önemlidir.

Ceza Muhakemesinin belki de en temel ilkesi olan *şüpheden sanık yararlanır* (in dubio pro reo) ilkesinin ve masumiyet karinesinin infaz aşamasında disiplin soruşturması geçiren tutuklu ve hükümlüler hakkında da uygulanması gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/2. maddesinde; *bir suç ile itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı*, Anayasamızın 48/2. maddesinde ise; *suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılmayacağı* belirtilmiştir. Bu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, kişilerin suçun faili olduğu kesinleşene kadar masum sayılması gerekmektedir. Zira, ortada henüz aşılmamış bir şüphenin varlığı söz konusudur. Şahısların suçlu olarak kabul edilebilmesi için suçun şüpheye yer vermeyen bir kesinlikle ispat edilmesi gerekmektedir.

Oldukça geniş bir uygulama alanı bulunan bu ilkeye infaz aşamasında da riayet edilmesi gerekmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, masumiyet karinesi ile ilgili vermiş olduğu bazı kararlarında, bu ilkenin sadece bir yargıç veya mahkeme tarafından değil, başka kamu makamları tarafından da çiğnenebileceğine dikkat çekmiştir. AİHM, Allenet de Ribemont-Fransa davası⁵² ile ilgili vermiş olduğu 10.02.1995 tarihli kararında; masumiyet karinesi ilkesinin cezai anlamda bir usul teminatıyla sınırlı kalmayıp daha geniş kapsamlı olduğunu ve hiçbir devlet temsilcisinin bir mahkeme tarafından mahkum edilmeden bir kişiyi suçlu olarak gösteremeyeceğini vurgulamıştır. Dakaras-Litvanya davasında⁵³ ise masumiyet karinesi ilkesinin sadece bir hakim ya da mahkeme tarafından değil, başka resmi makamlar tarafından da ihlal edilebileceğini belirtmiştir.

AİHM'in yukarıda belirtmiş olduğumuz kararlarından da anlaşılacağı üzere, *şüpheden sanık yararlanır* ve *masumiyet karinesi* ilkelerinin uygulama alanı sadece yargı mercileri ile sınırlı değildir. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında herhangi bir uyuşmazlık olduğu takdirde bu ilkeye riayet edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kamu kurumu olan ceza infaz kurumlarında disiplin soruşturması geçiren tutuklu ve hükümlüler hakkında karar verirken Disiplin Kurulu'nun bu ilkeyi göz önünde

---

⁵² AİHM Karadağ-Türkiye Davası, karar için bkz. <http://www.kararara.com/aihm/turkce/aihm10071.htm> (Güncel Erişim:04.01.2018).

⁵³ AİHM Karadağ-Türkiye Davası, karar için bkz. <http://www.kararara.com/aihm/turkce/aihm10071.htm> (Güncel Erişim:04.01.2018).

bulundurması gerekmektedir. Tutuklu veya hükümlünün disiplin cezasını gerektiren eylemin faili olduğu konusunda belirsizlik hali söz konusu ise, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince bu belirsizlik hali tutuklu veya hükümlü lehine yorumlanmalıdır. Dosya üzerinden yapılacak değerlendirme neticesinde, tutuklu veya hükümlünün disiplin cezası verilmesini gerektiren eylemin faili olduğu konusunda oluşabilecek %1'lik şüphe dahi disiplin cezası verilmesine yer olmadığı kararı verilmesini gerektirecektir.

Kurum içinde barındırılan tutuklu ve hükümlülerin normal vatandaşlardan farklı bir psikolojiye sahip olduğu gerçeği göz önünde bulundurulup, yukarıda önemi vurgulanan ilkelere riayet edilerek yaptırımın uygulanmasında keyfi davranılmaması gerekmektedir. Zira, hukuka uygun bir şekilde verilen disiplin cezaları hükümlü ve tutukluları ıslah edebileceği gibi haksız bir şekilde uygulandığı takdirde mahpusların adalete olan inançlarını sarsarak kamuya daha zararlı hale gelmelerine neden olabilecektir.

1.4.7. İnfaz Hakimliği

İnfaz Hakimliklerinin kuruluşu, görev ve yetkileri 16.05.2001 tarihli 4675 Sayılı İnfaz Hakimliği Kanununda düzenlenmiştir. Kanunun 2. maddesinde İnfaz Hakimliklerinin, Adalet Bakanlığınca Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak yargı çevresinde ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunan ağır ceza mahkemeleri ile coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak ilçe asliye ceza mahkemelerinin nezdinde kurulacağı belirtilmiştir. İnfaz Hakimliğinin yetki alanı, kurulduğu yer ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olmaktadır.

Kanunun ilk maddesinde de vurgulandığı üzere, bu makamın kuruluş amacı ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikayetleri incelemek, karara bağlamak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmektir.

İnfaz Hakimliklerinin görevleri ise kanunun 4. maddesinde düzenlenmiştir. İnfaz Hakiminin görevleri madde içeriğindeki 5 fıkra da ayrı ayrı belirtilmişse de çalışma konumuz olan Disiplin Cezaları ile ilgili görevlerine değinilmekle yetinilecektir.

İnfaz hakimleri, hükümlü ve tutuklular hakkında uygulanan disiplin tedbirleri ve cezalarının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikayetleri inceleyerek karara

bağlamakla görevlidir. İnfaz Hakimliği Kanununun 6. maddesinde, Disiplin Cezalarına karşı yapılacak şikayet ve itirazların usul ve esasları düzenlenmiştir. Şikayet ve itiraz üzerine, infaz hakimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verecektir. İnfaz hakiminin kararlarına karşı ise, şikayetçi veya Cumhuriyet Savcısı tarafından, İnfaz Hakimliğinin kurulduğu yer Ağır Ceza Mahkemelerine itiraz yoluna gidilebilecektir. İtiraz üzerine ağır ceza mahkemesinin vereceği kararla disiplin cezasına ilişkin süreç tamamlanmış ve eğer ceza kaldırılmamışsa kesinleşmiş olacaktır.⁵⁴ Bu konu, çalışmamızın ilerleyen safhalarında, *Disiplin Cezalarına İtiraz* konusu başlığı altında detaylı bir şekilde inceleneceğinden bu bölüm içerisinde bu kadarlık açıklamanın yeterli olduğu kanaatindeyim.

İnfaz Hakimliğinin Disiplin Cezaları konusu ile ilgili diğer bir görevi ise mahpuslar hakkında verilen Hücre Cezalarının uygulanması ile ilgilidir. 5275 Sayılı Kanunda tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarının infazı aşamasında, Hücreye Koyma Cezası ile diğer disiplin cezalarının farklı bir süreç izleyeceği düzenlenmiştir. Hücreye Koyma Cezası haricindeki disiplin cezalarında, mahpuslar hakkında verilen ve kesinleşen disiplin cezalarının infazına derhal başlanacaktır. Mahpus hakkında verilen birden fazla disiplin cezasının mevcut olması durumunda, bu cezalar kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilecektir. Hücreye Koyma Cezasının infazına ise İnfaz Hakiminin onayı ile başlanabilecektir. Bu konu da, çalışmamızın ilerleyen safhalarında Disiplin Cezalarının İnfazı bölümünde ayrıntılı bir şekilde incelendiğinden, bu aşama da hücreye koyma cezasının infazına ancak İnfaz Hakiminin onayı ile başlanabileceğini belirtmekle yetinmekteyim.

İnfazdan beklenen amacın hasıl olabilmesi için etkin bir itiraz ve şikayet sisteminin de bulunması gerekmektedir. Tutukluların ve hükümlülerin yaptıkları itiraz ve şikayetler ile ilgili esastan bir incelemenin yapılmadığını ya da şikayet etmenin faydasız olduğunu düşünmeleri, temel hak ve özgürlüklerin telafisi imkansız zararlara duçar kalmasına sebep olacaktır.⁵⁵ Bu noktada itirazların ve şikayetlerin değerlendirilmesi mercii olarak İnfaz Hakimliğine son derece hassas ve önemli bir görev addedilmiştir. Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında verilen disiplin cezalarının başta anayasa olmak üzere, kanun, tüzük, yönetmelik ve

---

⁵⁴ Aras, a.g.e., s.184-185.

⁵⁵ Aras,y.a.g.e., s.283

genelgelere ayrıca ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygun olup olmadığını denetlemek İnfaz Hakimliğinin görevidir. Bu nedenle İnfaz Hakimliği makamında görev yapan hakimlerimizin başta infaz hukukunda olmak üzere, infaz sistemi ile ilgili hem uluslararası standartlar hem de ilgili iç hukuk kuralları hakkında ihtisaslaşması yerinde olacaktır.

1.4.8. Ağır Ceza Mahkemeleri

Ceza Mahkemelerinin günümüzdeki örgütlenme biçimi 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun da gösterilmektedir. Ceza Mahkemeleri hiyerarşik düzen içerisinde 3 dereceli olarak teşkilatlanmıştır. İlk derecede olayın ve esasın incelendiği yerel mahkemeler, ikinci derecede istinaf itirazlarının incelendiği bölge adliye mahkemeleri, üçüncü derece de ise temyiz itirazlarının incelendiği Yargıtay bulunmaktadır.

İlk derece ceza mahkemeleri, Asliye Ceza ve Ağır Ceza Mahkemeleridir. 5235 Sayılı Kanun'un 9. maddesine göre, Ceza Mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Asliye Ceza Mahkemeleri tek hakimli iken, Ağır Ceza Mahkemelerinde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunmaktadır.

Mahkemelerin kuruluşu ve yapısı ile ilgili kısa bir bilgi verdikten sonra, ilk derece mahkemesi olan Ağır Ceza Mahkemelerinin çalışma konumuz olan 5275 Sayılı Kanundaki Disiplin Cezaları ile bağlantısına değinebileceğiz. Tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla İnfaz Hakimliğine şikayet ve itirazda bulunulabileceğine daha önce değinmiştik. İnfaz Hakimliği Kanununun 6. maddesinin 5. ve 6. fıkralarında ise infaz hakiminin bu başvurular hakkında vermiş olduğu kararlara karşı, şikayetçi veya ilgili Cumhuriyet Savcısı tarafından kararın tebliğinden itibaren 1 hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre Acele İtiraz yoluna gidilebileceği düzenlenmiştir. Bu itiraz, İnfaz hakimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine yapılacaktır. İnfaz hakimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamayacaktır.

Ağır ceza mahkemeleri, İnfaz Hakimliği Kanunda düzenlenen bu madde ile, İnfaz Hakimliği makamının üst mercii olarak görevlendirilmiştir. Ağır ceza mahkemelerinin vermiş olduğu hüküm kesin karar niteliğinde olup, bu aşamadan sonra

itiraz eden için verilen disiplin cezası ile ilgili başkaca bir olağan kanun yolu bulunmamaktadır. Ancak, bu idari işlemin itiraz yoluyla kesinleşmesi neticesinde, 5271 Sayılı CMK'nın 309. maddesinde olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenen *kanun yararına bozma* yoluna gidilebilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA ÇOCUKLAR HARİCİNDEKİ TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN CEZALARI

2.1. Genel Olarak

Latince “*Disciplina*” ve Fransızca “*Discipline*” kelimesinden türeyerek Türkçeye girmiş olan “*Disiplin*” kavramının bir çok anlamı mevcuttur. Disiplin kelimesinin Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki ilk anlamı; “*Bir topluluğun, yasalarına ve düzenle ilgili yazılı veya yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, sıkı düzen, düzence, düzen bağı, zapturapt*” ’tır. TDK'daki ikinci anlamı ise; “*Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü*” dür. Disiplin kavramının sözlükteki son tanımı ise; “*Öğretim konusu olan veya olabilecek bilgilerin bütünü, bilim dalı*” şeklindedir.⁵⁶

Çalışmamızda ele alacağımız *disiplin cezaları* terimi ise hukuk sözlüğünde; “*Belli bir statü içinde bulunan kimselere hizmet ve iç düzenle ilgili kurallara aykırı davranışta buldukları zaman uygulanan cezalar*” şeklinde tanımlanmaktadır.⁵⁷

Disiplin cezası terimi, hukukumuzda sadece hükümlüler ve tutuklular hakkında öngörölmüş bir yaptırım değildir. Bu müeyyide, İnfaz Hukuku haricinde de idare hukuku ve askeri hukuk gibi çeşitli hukuk dallarında kendisine uygulama alanı bulmuştur. İnfaz hukuku kapsamında uygulanan disiplin cezalarına geçmeden önce konunun daha iyi anlaşılabilmesi için diğer hukuk dallarında uygulanan disiplin cezalarına kısaca değinmede fayda olacağı kanaatindeyim.

---

⁵⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aef05e2d8fe09.36118666 (Güncel Erişim:03.07.2017).

⁵⁷ T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/disciplin%20cezalar%C4%B1> (Güncel Erişim:03.07.2017).

2.1.1.Diğer Hukuk Dallarında Uygulanan Disiplin Cezaları

2.1.1.1. İdare Hukukunda Uygulanan Disiplin Cezaları

İdare hukuku, kamu yönetiminin kuruluş ve işleyişine uygulanan ve taraflar arasında kamu yararı nedeniyle bir eşitsizliğin bulunduğu hukuk kurallarının bütünüdür. Bu hukuk dalı, idarenin özel hukuk işlem, eylem ve sözleşmeleri dışında kalan idari nitelik taşıyan işlem, eylem ve sözleşmelerin hukukudur.⁵⁸

İdare Hukuku kapsamında disiplin suçu en genel anlamıyla, özel bir yükümlülükle kamusal makamlara bağlı olan kimselerin bu yükümlülüklerini ihlal etmesi anlamına gelmektedir. Bu ihlal, bir öğrencinin kopya çekmesi, askerin nöbette uyuması, avukatın reklam yasağını ihlal etmesi, memurun kurum düzenini bozması şeklinde olabilecektir. Disiplin suçları, bireyin içinde bulunduğu belirli bir topluluğa taahhüt ettiği özel bağlılık yükümlülüğüne uymaması ve sınırlı bir topluluk içinde kabul edilmiş olan düzen kurallarına aykırı davranışlar ile işlenen suçlardır.⁵⁹

Disiplin suçlarının işlenmesinden sonra uygulanan disiplin cezaları ise, hukuksal niteliği bakımından birel idari işlemlerdir. Disiplin cezaları, memurun özgürlüğüne veya malvarlığına zarar vermez, kariyerine ve görevinden kaynaklanan haklarına zarar verir. Dolayısıyla da disiplin cezaları mesleki nitelikte cezalardır.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanuna Göre Disiplin Cezaları ağırlık derecesine göre, Uyarma, Kınama, Aylıktan Kesme, Kademe İlerlemesinin Durdurulması, Devlet Memurluğundan Çıkarma şeklinde sıralanmıştır. Kanununun 126. Maddesinde, Uyarma, Kınama ve Aylıktan Kesme Cezalarının disiplin amirleri tarafından; kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amirler tarafından, il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde valiler tarafından verileceği düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise, devlet memurluğundan çıkarma cezasının, amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verileceği belirtilmiştir.

Kanununun 132. maddesinde disiplin cezalarının uygulanma usulü düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, memurlar hakkında öngörülen disiplin cezaları, aylıktan kesme cezası haricinde verildiği tarihten itibaren hüküm ifade ederek derhal uygulanacaktır.

---

⁵⁸ Zehra Odyakmaz., Ümit Kaymak, İsmail Ercan, Anayasa Hukuku İdare Hukuku, On iki Levha Yayıncılık, 13 Baskı, İstanbul, 2011, s.201.

⁵⁹ Odyakmaz, Kaymak, Ercan, y.a.g.e., s.395.

Aylıktan kesme cezası ise mahiyeti gereğince, cezanın verilmiş tarihini takip eden ay başında uygulanabilecektir.

Memurlar hakkında uygulanan disiplin cezaları kesin mahiyette verilen bir yaptırım olmayıp, bu cezalar ile ilgili itiraz yoluna başvurulabilecektir. 6111 Sayılı Kanun ile disiplin cezalarına itiraz usulü yeni baştan düzenlenmiştir. Buna göre, uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı yüksek disiplin kuruluna itiraz edilebilecektir. İtiraz süresi, kararın ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren 7 gündür. Bu süre içerisinde itiraz yoluna başvurulmadığı takdirde verilen disiplin cezası kesinleşecektir. İtiraz mercileri kendilerine başvurulduğu tarihten 30 gün içinde karar vermek zorundalardır. İtirazın kabulü halinde, disiplin amirleri kararı gözden geçirerek verilen cezayı hafifletebileceği gibi tamamen de kaldırabilecektir.

Kanun'un 135. maddesinin son fıkrasında ise, disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği güvence altına alınmıştır. Disiplin cezaları, muhatabı açısından tek taraflı verilen etkili bir idari işlem mahiyetinde olduğu için bu işlemlere karşı yargı yolunun açık tutulması son derece önem arz etmektedir. 2010 yılı Anayasa değişikliğinden önce, Anayasanın 129./3. maddesinde; Uyarma ve Kınama disiplin cezalarına karşı yargı yolunun kapalı olduğu anlaşılmaktadır. 2010 yılı Anayasa değişikliği ile, uygulanan bütün disiplin cezalarına karşı yargı yolu açılmıştır. Bu değişiklik son derece isabetli olmuştur. Bu değişiklik ile uygulanan disiplin cezalarının hafifliğinin, bireyin onurunu zedeleme yönünden daha ağır olanlara nazaran daha az etki doğurmayacağı dikkate alınarak hukuk devleti ilkesinin gereklerini yerine getirme yönünde önemli bir adım daha atılmıştır.

İdare Hukukunda, kural olarak hukuka aykırı olan bütün idari işlemler geri alınabilmektedir, ancak disiplin cezaları bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Disiplin cezaları, disiplin cezalarını veren idari makamlar yönünden bağlayıcı ve kesin niteliktedir. İdari makamların vermiş oldukları disiplin cezalarını değiştirmeleri veya geri almaları mümkün değildir.

Memurlar hakkında uygulanan disiplin cezaları üzerinden belirli bir süre geçtikten sonra özlük dosyasından silinebilmektedir. Uyarma ve Kınama cezası alan memurlar 5 yıl sonra diğer disiplin cezalarını alan memurlar ise 10 yıl sonra atamaya yetkili amire başvurarak cezanın özlük dosyasından silinmesini isteyebilir.

Ceza infaz kurumu personellerinin de disiplin soruşturması geçirebileceği unutulmamalıdır. Ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerin, infaz koruma

memurlarından, cezaevi müdüründen veya herhangi bir cezaevi çalışanından şikayetçi olma hakları mevcuttur. Her ne kadar kurum personellerini en çok şikayet eden kişiler tutuklular ve hükümlüler ise de, uygulamada kurum personellerinin de birbirlerini şikayet ettikleri, tutuklu ve hükümlü yakınlarının da kurum personellerinden şikayetçi oldukları görülmektedir.

657 Sayılı DMK'nın 127. maddesine göre; Ceza İnfaz Kurumlarındaki çalışanların ihbar ve şikayet edilmesi üzerine; uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını gerektiren eylemlerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren 1 ay, devlet memurluğundan çıkarılma cezasını gerektiren bir durumun varlığının öğrenildiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde disiplin soruşturmasına başlanılacaktır. Bu süre içerisinde soruşturmaya başlanılmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrayacağından, bu sürelerde riayet edilmesinde oldukça titiz davranılması gerekmektedir.

Disiplin soruşturmasını gerçekleştirecek süje, Adalet Bakanlığının Disiplin Yönetmeliği'nin 21. maddesinde; *disiplin amiri* veya *görevlendireceği bir muhakkik* olarak belirlenmiştir. Disiplin amiri veya muhakkik soruşturma işlemlerini gerçekleştirirken, disiplin cezasını gerektiren durum ile ilgili delil niteliğinde olan tüm evrakları ve tanık ifadelerini içeren bir soruşturma dosyası oluşturacaktır.

Yönetmeliğin 22. maddesinde ise, memura savunma hakkı tanınmadıkça ceza verilemeyeceği güvence altına alınmıştır. Düzenlemeye göre, memura 7 günden az olmamak üzere savunmasını yapması için süre verilmelidir. 23. maddede ise, soruşturma sonucu elde edilen bilgiler ve ilgilinin savunması değerlendirilerek eylemin karşılığı olan disiplin cezası tayin ve tespit edilebileceği veya disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verilebileceği belirtilmiştir.

Memurun eyleminden dolayı aynı zamanda adli soruşturma neticesinde ceza davası açılmışsa, ceza davası bekletici mesele yapılarak disiplin soruşturması geciktirilmemesi gerekmektedir. Zira, memur hakkında disiplin soruşturması yapılması, sanık hakkında ceza kovuşturması yapılmasına engel teşkil etmeyeceği gibi, memurun mahkum olması veya olmaması da ayrıca disiplin cezası uygulanması zaruriyetini gerektirmeyecektir.

2.1.1.2. Askeri Hukukta Uygulanan Disiplin Cezaları

Temeli disiplin olan askerlikte, vazifenin tam ve zamanında ifası için hukukumuzda bir takım kurallar düzenlenmiştir. 6413 Sayılı TSK Disiplin Kanunu, 16.02.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmadan önce; disiplin işlemleri 211, 477 ve 1632 Sayılı Kanunlarda dağınık halde mevcut bulunmakta idi. 6413 Sayılı Kanun ile askeri disiplin işlemleri tek bir kanunda toplanmıştır. Daha önceki dönemde disiplin suçlarını düzenleyen 477 Sayılı Kanun savaş zamanında uygulanmak üzere askıya alınırken, 1632 sayılı Kanunun 162-191'inci maddeleri yürürlükten kaldırılarak Askeri Ceza Kanunu içinde disiplin mevzuatının bulunması sonlandırılmış böylece 1632 sayılı Kanun askeri suçlara, 6413 Sayılı Kanun ise disiplin suçlarına ilişkin özel kanun haline getirilmiştir.⁶⁰ 6413 Sayılı Kanunun amacı ise, Türk Silahlı Kuvvetlerinde etkin bir disiplin sisteminin tesisi, muhafazası ve idamesine ilişkin usul ve esaslarını belirlemektir.

6413 Sayılı Kanun'un 11. maddesinde, subay, astsubay, uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilebilecek disiplin cezaları ağırlık derecelerine göre; uyarma, kınama, hizmete kısmi süreli devam, aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmeme, oda hapsi ve silahlı kuvvetlerden ayırma şeklinde sıralanmıştır. Uyarma, kınama, hizmete kısmi süreli devam ve aylıktan kesme cezaları disiplin amiri tarafından; hizmet yerini terk etmeme ve oda hapsi cezaları disiplin kurulu ve disiplin amiri tarafından; silahlı kuvvetlerden ayırma cezası ise yüksek disiplin kurulu tarafından verilebilmektedir.

6413 Sayılı Kanunun 22. maddesinde ise, askeri öğrenciler hakkında verilebilecek disiplin cezaları düzenlenmiştir. Maddenin içeriğinde askeri öğrenciler hakkında uygulanan disiplin cezaları ağırlık derecesine göre Kınama ve İzinsizlik cezaları olarak belirtilmiştir. Öğrencinin disiplinsizlik teşkil eden davranışlarda bulunduğu somut olarak tespit edilmesi sonucu kendisine yazı olarak bildirilen Kınama Cezası, disiplin amiri tarafından verilmekte iken; öğrencinin hafta sonu tatilinden faydalandırılmaması şeklinde uygulama alanı bulan İzinsizlik Cezası ise disiplin amirleri ve öğrenci disiplin kurulları tarafından verilmektedir.

Erbaş ve erler hakkında verilebilecek disiplin cezaları ise, 6413 Sayılı Kanunun 25. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, erbaş ve erlere hakkında uygulanacak

---

⁶⁰ Mehmet Alkan, 6413 Sayılı TSK Disiplin Kanununun Esasları, **TBB Dergisi**, Sayı: 117 , Yıl: 2015, s.:173.

disiplin cezaları, ağırlık derecelerine göre; İzinsizlik, İlave Hizmet Yükleme, Oda Hapsi, Hizmetten Men şeklindedir. İzinsizlik, İlave Hizmet Yükleme ve Oda Hapsi cezaları disiplin amiri tarafından verilebilirken, hizmetten men cezası ise disiplin kurulu tarafından verilebilecektir.

6413 Sayılı Kanunda, disiplin amirleri, disiplin kurulları ve yüksek disiplin kurulları tarafından verilen disiplin cezalarına karşı itiraz usulü farklı olarak düzenlenmiştir.

6413 Sayılı Kanunun 41. maddesinde disiplin amirleri tarafından verilen disiplin cezalarına karşı, cezanın ilgiliye tebliğ edilmesinden 2 iş günü içinde bir üst disiplin amirine yazılı olarak itirazda bulunulabileceği belirtilmiştir. Disiplin cezası alan ilgili, bu yasal süre içerisinde itiraz hakkını kullanmaz ise hakkında verilen disiplin cezası kesinleşecektir. Ceza Hukukunun en önemli ilkelerinden olan Savunma Hakkı'na bu konuda da riayet edilmiştir. Zira, itiraz edenin savunması alınmadan, disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından disiplin cezası verilemeyeceği mevzuatta güvence altına alınmıştır. Kendisine verilen süre içerisinde savunma yapmayan ilgili, bu hakkından vazgeçmiş sayılacaktır. İlgilinin savunması ve itirazı, amir tarafından haklı görüldüğü takdirde ceza hafifletilebileceği gibi tamamen de ortadan kaldırılabilir. İtiraz haklı görülmediği takdirde ise reddedilecektir. Amirin kararı itiraz edene tebliğ edildiği anda kesinleşecektir.

6413 Sayılı Kanunun 42. maddesinde Disiplin Kurulu kararlarına karşı itiraz usulü düzenlenmiştir. Disiplin kurulu tarafından verilen kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 5 iş günü içinde, teşkilatında disiplin kurulu kurulan komutan veya askeri kurum amiri ile hakkında karar verilen kişi tarafından bir üst komutanlığın disiplin kuruluna iletilmek üzere itiraz edilebilecektir. Bu yasal süre içinde itiraz edilmediği takdirde karar kesinleşecektir. İtiraz üzerine üst komutanlık disiplin kurulunun disiplin subayı gerekli incelemeyi yapması akabinde mütalaası ile birlikte dosyayı disiplin kuruluna sevk edecektir. Üst komutanlık disiplin kurulu itirazı yerinde görürse yeniden bir karar verecekken, itirazı yerinde görmezse reddedecektir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesin mahiyettedir.

Yüksek disiplin kurulları tarafından verilen Silahlı Kuvvetlerden Ayırma Cezası ile ilgili kanunun 42. maddesinde yargı denetimi yolu öngörülmüş idi. Düzenlemeye göre, en ağır disiplin cezası olarak düzenlenen Silahlı Kuvvetlerden Ayırma Cezasına karşı ilgili, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde İptal Davası açabilecek idi. Aynı zamanda, subay, astsubay, uzman erbaş ile sözleşmeli erbaş ve erler hakkında disiplin

amirleri veya disiplin kurulları tarafından barış zamanında verilmiş olan aylıktan kesme, hizmet yerini terk etmemem ve oda hapsi cezalarına karşı da Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde iptal davası açılabilir idi. 6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 11.02.2017 tarihinde 29976 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanması ile birlikte kanun yolu ile ilgili değişiklik yapılmıştır. Zira, Kanununun 17. Maddesinde Geçici Madde 21 başlığı altında E bendinde; kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibari ile Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve askeri mahkemelerin kaldırıldığı belirtilmiştir.⁶¹ Kanununun E bendinin içeriğinde, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce askeri yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan, kanun yolu incelemesi aşamasında olanlar ilgisine göre Yargıtay veya Danıştaya, diğer dosyalar ise ilgisine göre görevli ve yetkili adli veya idari yargı mercilerine 4 ay içinde gönderileceği vurgulanmıştır. Düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere yukarıda belirtilen disiplin cezaları birel idari işlem olduğundan, bu işlemlerle ilgili kanun yürürlüğe girmesinden evvel Askeri Yüksek İdare Mahkemesine açılan iptal davaları yargılamanın safhasına göre ya İdare Mahkemelerine ya da Danıştay'a aktarılacaktır. Dolayısıyla da, kanun yürürlüğe girdikten sonra açılacak olan davalar ise İdari Yargı Yoluna tabi olacaktır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz disiplin cezaları kesinleştikten sonra yerine getirilecektir. Silahlı kuvvetlerden ayırma cezası hariç olmak üzere, zorunluluk hallerinde cezanın yerine getirilmesinin sonraya bırakılmasına veya ara verilerek yerine getirilmesine disiplin amirleri tarafından karar verilebilecektir. Ancak bu süre hiçbir şekilde cezanın kesinleşmesinin ardından bir yılı geçemeyecektir.

Askerlik müessesesi disiplin kuralı üzerine inşa edilmiştir. Disiplin ise hiyerarşik düzenin varlığı için amire ve emre mutlak itaat ile sağlanır.⁶² Sönmez'e göre askeri disiplinin iki ana unsuru vardır. Birincisi mutlak bir itaat olup bu unsur hizmet ve görev gereği kanun, nizam ve emirlerin kendiliğinden ve tereddütsüz uygulanmasıdır. Diğer unsur ise hukuka riayettir.⁶³

---

⁶¹ 6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun için bkz., **Resmi Gazete**, 11 Şubat 2017, Sayı:29976, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-1.htm>, (Güncel Erişim: 06.05.2018).

⁶² Mustafa Şimşek, **Askeri Ceza Hukukunda Amirin Emrini İfa ve Ceza Sorumluluğu**, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), 1994, s.112. Sakaryalı Zihni, no.33. Dipnot alıntı.

⁶³ Şimşek, **a.g.t.**, s.113. Sönmez Musa, no.36. Dipnot alıntı.

Disiplin cezaları, askeriyede disiplinin önemi ve tesisinin sağlanması için son çare olarak başvurulmuş yoldur. Bu nedenle bu yetkiyi kullanan amirlerin, disiplin kurulunda ve yüksek disiplin kurullarında bulunan yetkililerin son derece dikkatli ve bilgili olması gerekmektedir. Zira, hafif olarak görünebilen disiplin cezaları, ilgili hakkında Silahlı Kuvvetlerden Ayırma Cezasına dönüşebilecektir. 6413 Sayılı Kanunun 21. maddesinde, bazı durumların mevcudiyeti halinde, disiplinsizliğin alışkanlık haline getirildiğinin kabul edilmesi gerektiği vurgulanarak, bu durumlarda sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subay ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verileceği belirtilmiştir.

64

2.2. Çocuklar Haricindeki Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezaları

2.2.1. Çocuklar Haricindeki Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezalarının Türleri

Çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ağırlık derecelerine göre aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Kınama,
- Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma,
- Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma,
- Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama,

---

6413 Sayılı Kanun Md.21⁶⁴

Disiplin ceza puanına bağlı olarak ayırma cezası verilmesi

MADDE 21 – (1) (Değişik: 17/4/2017-KHK-690/14 md.) Aşağıda belirtilen durumlar disiplinsizliği alışkanlık hâline getirme olarak kabul edilir ve bu durumlarda sözleşmeli subay ve astsubaylar hariç subaylar ve astsubaylar hakkında ayırma cezası verilebilir.

a) En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son bir yıl içinde onsekiz disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam oniki defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

b) En son alınan disiplin cezasının kesinleştiği tarihten geriye doğru son beş yıl içinde otuzbeş disiplin cezası puanı veya en az iki farklı disiplin amirinden toplam yirmibeş defa veya daha fazla disiplin cezası almak.

(2) Birinci fıkrada kapsamında ceza puanlarının hesaplanması ekli (2) sayılı çizelgeye göre yapılır.

(3) (Ek: 2/1/2017-KHK-681/92 md.) Disiplin ceza puanına bağlı olarak ayırma cezası verilmesi istemiyle gelen dosyaların incelenmesi sonucunda yüksek disiplin kurulunca, cezaların usulüne uygun verilmeyeceğine veya ceza tayininde objektiflikten uzaklaşıldığına kanaat getirilirse verilen cezaların tamamının veya bir kısmının kaldırılmasına yahut personelin görev yerinin değiştirilmesine ve durumunun bir yıllık deneme süresi sonunda yeniden incelenmesine karar verilir.

6413 Sayılı TSK Disiplin Kanunu için bkz., **Resmi Gazete**, 16 Şubat 2013, Sayı:28561, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-1.htm>, (Güncel Erişim: 06.05.2018).

- Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma,
- Hücreye koyma.

2.2.1.1. Kınama

Çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarından en hafif nitelikte olanı Kınama Cezasıdır. Kınama Cezası, 5275 Sayılı CGTİHK'in 39. ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 145. maddelerinde tanımlanmıştır. Belirtmiş olduğumuz bu mevzuatlarda Kınama Cezası; tutukluya ve hükümlüye eyleminin kötü niteliğinin ve uygunsuzluğunun açıklanması ve tekrarı durumunda doğuracağı sonuçlara dikkatinin çekilmesi şeklinde tanımlanmıştır.

Kınama Cezasını gerektiren eylemler CGTİHK'in 39/2. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. Mektuplarda tehdit, hakaret ve sövme gibi çirkin ifadeler kullanmak,
2. Hükümlü ve tutuklulara karşı edep ve nezakete aykırı şekilde konuşmak veya davranışlarda bulunmak,
3. İdareden habersiz mektup göndermek,
4. Görevlilere hediye vermek veya buna kalkışmak,
5. Görevlilere herhangi bir taahhütte bulunmak,
6. İdarece belirtilen miktardan fazla para bulundurmak,
7. Hükümlü kimliğini yanında bulundurmamak,
8. Yatma plânına uymamak,
9. Ceza infaz kurumlarının duvarlarına yazı yazmak, resim yapmak veya afiş yapıştırmak,
10. İdarece verilen eşya ve benzeri şeyleri kötü kullanmak,
11. Kişisel temizliğe veya çevre temizliğine dikkat etmemek,
12. İdarece alınan sağlık önlemlerine uymamak,
13. Kurumda gereksiz gürültü yapmak,

2.2.1.2. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma

Çocuklar haricindeki hükümlüler ve tutuklular hakkında uygulanan disiplin cezaları arasında kınama cezasından sonraki en hafif nitelikte olanı, bazı etkinliklere

katılmaktan alıkoyma cezasıdır. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezası, 5275 Sayılı CGTİHK'in 40. ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 146. maddelerinde tanımlanmıştır. Belirtmiş olduğumuz mevzuatlarda Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezası; hükümlünün ve tutuklunun 1 aydan 3 aya kadar süreyle kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılması şeklinde tanımlanmıştır.

Ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda çağdaş infaz anlayışına uygun olarak boş zamanlarını eğitim öğretim, sosyal ve kültürel, sportif ve sanatsal aktiviteler ile değerlendirmek, onları bir iş ve meslek sahibi yapmak, rehabilite edilmelerini temin etmek, böylelikle onlara toplumca kabul edilebilir duygu düşünce ve davranışları benimsetmek, kendilerini topluma yararlı bir birey olarak görmelerini ve geliştirmelerini sağlamak kısaca onların yeniden topluma kazandırılmalarını (resosyalizasyonunu) sağlamak amacıyla etkin, yoğun ve sistematik çalışmalar yapılmaktadır.⁶⁵

Çağdaş ceza infaz anlayışı, hükümlüleri ve tutukluları, kendileriyle barışık, ailesine ve çevresindeki diğer insanlara faydalı, yaşama ve tüm insanlığa olumlu bakar hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizde, son yıllarda yürütülen çalışmalarla bu amaçlara ulaşmak için çaba sarf edilmektedir. Bütün bu amaçlar, suçun önlenmesi, suçlunun rehabilitasyonu açısından çok önemli hedeflerdir. Modern infaz anlayışının temelinde mahpustan öç alma ve ödettirme değil mahpusların ıslah edilmesi amaçlanmaktadır.

Hükümlü ve tutuklular, ceza infaz kurumları müdürlüklerince, kitap okumaya, boş zamanlarını olumlu uğraşlarla değerlendirmeye, iş ve meslek kurslarına katılmaya ve sınavlara girmeye teşvik edilmişlerdir. Bu şekilde, birçok hükümlü ve tutuklunun hiç ilgi alanı olmadığı halde bir takım mesleklere ilgi göstermeleri ve o konuda kendilerini geliştirip meslek sahibi olmalarının sağlanması, en geniş kapsamda da tekrar topluma kazandırılmaları amaçlanmıştır.

Ülkemizde cezaevlerinde hükümlülerin ve tutukluların katılmış olduğu sosyal ve kültürel faaliyetlerden bazıları; tiyatro, konser, sinema gösterimi, resim, karikatür, halk oyunları, müzik, el sanatları, sergi, bilgi yarışmaları, münazara, satranç-dama vb.

---

⁶⁵ **Eğitim ve Sosyal Faaliyetler**, Ankara 2011, s.27, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/E%C4%9Fitim%20Ve%20Sosyal%20Faaliyetler.pdf, (Güncel Erişim: 16.07.2017).

çalışmalar yapılacak ve önemli gün ve haftaların kutlanması şeklindedir.⁶⁶ Belirtmiş olduğumuz bu sosyal ve kültürel faaliyetler, cezaevlerinde kurum öğretmeni ve sosyal hizmet uzmanı tarafından birlikte yürütülmektedir. İnfaz kurumu içinde öğretmen veya sosyal hizmet uzmanının bulunmaması halinde ise psikolog, eğitmen sorumlu 2. müdür veya idare memuru, bunların da olmaması durumunda da bu faaliyetler, infaz ve koruma başmemuru veya infaz ve koruma memuru tarafından yapılacaktır.

CGTİHK'in 40. maddesinde belirtilen spor etkinlikleri ile ilgili aynı kanunun 87. maddesindeki hükümler uygulanacaktır. Kanunun 87. maddesinde, Beden Eğitimi başlığı altında; mahpusun toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunacağı, olanaklar ölçüsünde de yer ve araç sağlanacağı belirtilmiştir. Kanun maddesinin devamında; açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslara, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verileceği, mahpusa verilen bu süre içerisinde bireysel spor da yapabilme imkanı tanınacağı vurgulanmıştır. Mevzuata göre, kurum dışındaki etkinliklere, açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin katılabileceği belirtilmiştir.

Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezasını gerektiren eylemler CGTİHK'in 40/2. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. İdarenin izni olmaksızın yasak yerlere girilmesi,
2. Eğitim yerinin terk edilmesi,
3. Eğitimin savsaklanması,
4. Olumsuz davranışa yönelik gruplaşmaya neden olunması veya bu amaca yönelik gruba katılması.
5. Kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf edilmesi veya davranışta bulunulması,
6. Çıkar sağlamak amacıyla hükümlülere veya kurum görevlilerine eşya verilmesi veya satılması,
7. Açlık grevi yapılması.

---

⁶⁶ **Eğitim ve Sosyal Faaliyetler**, Ankara 2011, s.30, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/E%C4%9Fitim%20Ve%20Sosyal%20Faaliyetler.pdf, (Güncel Erişim: 16.07.2017).

2.2.1.3. Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma

2.2.1.3.1. Genel Olarak

Mahpus emeğinden ilk yararlanmaların 18.yy dönemine kadar uzandığı görülmektedir. Bu dönemde, mahpuslar hem devlet hem de özek sektör tarafından kiralanmış ve emeklerinden yararlanma yoluna gidilmiştir. Mahpuslar madenler ve demiryolu inşaatları gibi ağır işlerde ölümüne çalıştırılmışlardır.

Osmanlı Devletinde ise mahpusların çalıştırılmasına, donanmaların büyümesi neticesinde kanunlarda kürek cezası uygulamasına yer verilmesiyle başladığı dikkat çekmektedir. 1840 ve 1858 ceza kanunnameleri ile hapiste çalışma Osmanlı Hukuk sisteminde yerini almıştır.⁶⁷

Cumhuriyet döneminde mahpusların çalıştırılması yönündeki ilk düzenlemelerin ise erkek nüfusun savaşlar nedeniyle azaldığı, eli silah tutanların da askere alındığı bir dönemde açığa çıkan iş gücünü karşılamak amacıyla yapıldığı görülmektedir. 1922 tarihli 1525 sayılı kararnamede, meslekleri çiftçilik olan ya da ekecek arazisi olan cinayet suçundan mahkum kişilerin ceza süresinin bitimine 3 ay kalmış olanların serbest bırakılmasına, diğerlerinin de tarım mevsiminde 1 ayı aşmayacak şekilde sağlam teminata bağlanarak savcılarca salıverilmesine yer verilmiştir. Bu uygulamanın kapsamı 21 Haziran 1922 tarih 1631 Sayılı Kararname ile daha da genişletilmiştir.⁶⁸

Cumhuriyetten sonraki dönemde ise mahpusların çalışması ile ilgili ilk düzenlemelerin kökeni, yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere 1922 yılına dayanmaktadır. Günümüzde ise, cezaevlerindeki tutukluların ve hükümlülerin çalışması hususunun hukuki yapısını oluşturan yasal düzenlemelere çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

Cezaevlerinde çalışma denildiğinde hemen hemen herkesin aklına, boncuktan yapılmış tespah, anahtarlık, kuş vb. şeklinde el işi ürünler gelmektedir. Günümüzde ise, hapisane işyurtları, 181 farklı işkolunda faaliyet yürüten, 2.5 milyar TL'ye yakın geliri, 18.000'in üzerinde personeli, 40.000'in üzerinde mahpus çalışanı 258 farklı işyeri olan büyük bir kamu iktisadi teşekkülü gibidir.⁶⁹

---

⁶⁷ Konferans Kitabı (27-28 Şubat 2016), **Türkiye'de Mahpus Olmak**, TCPS Kitaplığı, İncekara Kağ. Mat. Yay. Dış Tic. Ltd. Şti., İstanbul, s.212-213.

⁶⁸ Tayfun Koç., **Türkiye'de İşçi Mahpus Olmak**, TCPS Kitaplığı, s.42.

⁶⁹ Konferans Kitabı(27-28 Şubat 2016), **Türkiye'de Mahpus Olmak**, TCPS Kitaplığı, İncekara Kağ. Mat. Yay. Dış Tic. Ltd. Şti., İstanbul, s.211.

Bu bölümde hükümlü ve tutukluların çalıştırılması konusu ile doğrudan bağlantılı bir kurum olduğundan İşyurtları Kurumu ile ilgili açıklamalarda bulunmam faydalı olacaktır. İşyurtları Kurumu, yasal dayanağını 06.08.1997 tarihli 4301 Sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu'nun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun'dan almaktadır. İşyurtları kurumlarının açılmasındaki amaç kanunun 1. ve 6. maddelerinde vurgulanmaktadır. Düzenlemeye göre, hükümlü ve tutukluların meslek ve sanatlarının korunup geliştirilmesi veya bir meslek ve sanat öğrenmeleri amacıyla yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi ve çalışmalar neticesinde elde edilen ekonomik değerleri pazarlanması için İşyurtları Kurumları kurulmuştur. İşyurtlarındaki üretim faaliyetleri ve işkollarının neler olduğu İşyurtları Kurumu 2015 raporunda belirtilmiştir. Raporda üretim faaliyetleri ve işkolları şu şekilde yansıtılmıştır:⁷⁰

- Endüstri Ürünleri İşkolları (Mobilya, Tekstil, Ayakkabı, Deri, Toner kartuş dolumu, yazıcı tamir, tabela, alüminyum- PVC doğrama, parke taşı-beton direk, demir ürünleri, yatak-yastık-yorgan, unlu mamuller, matbaa-cilt, teneke-karton kutu, sabun-deterjan)
- Elişi Ürünleri İşkolları (Sedef Kırma, bakır, oltu taşı, cam süsleme, mermer işleme, süs kabağı işletmeciliği, yapay çiçek, yarı kıymetli taş işlemeciliği, hamak, ağ örme, dokuma, çini-seramik, gümüş işleme, hediyelik eşya, tablo-resim, ebru, müzik aletleri yapma, takı tasarımı)
- Tarım ve Hayvancılık Ürünleri İşkolları (Besicilik, süt ve süt ürünleri, yumurta, fidecilik, sebze ve meyvecilik, sera ve canlı çiçek, tahıl ve yem bitkileri, et ve et ürünleri)
- İnşaat ve Onarım İşleri
- Hizmet Sektörü (Halı saha işletmeciliği, halı yıkama, keşif aracı, oto bakım onarım, oto yıkama, otopark işletmeciliği, temizlik işleri, yediemin deposu, fotokopi, fotoğraf atölyesi, nakliye, hamaliye, kuaför kantar, kesimhane, özel sektör ve kamu sektörleri işbirliği)
- Uygulamalı Sosyal Tesis İşletmeciliği

---

⁷⁰ Koç., a.g.e., s.73-85.

Mahpusların çalıştırılması durumunun tarihçesine ve çalışma alanlarının insanların tahmininden çok daha geniş bir yelpazede faaliyet gösterdiğine değindikten sonra çalışmamın bu bölümünde; günümüzde ülkemizdeki cezaevlerinde tutukluların ve hükümlülerin çalıştırılması konusunun hukuki yapısını oluşturan yasal düzenlemelere değineceğim.

2.2.1.3.2. Cezaevlerindeki Tutukluların ve Hükümlülerin Çalışmaları ile İlgili Yasal Düzenlemeler

Cezaevlerindeki tutukluların ve hükümlülerin çalışmaları ile ilgili yasal düzenlemeler aşağıdaki şekildedir;

- Birleşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Kararları
- Anayasamızın 18. maddesi,
- 06.08.1997 tarihli, 4301 Sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun,
- 5275 Sayılı CGTİHK,
- Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük,
- 27.12.2005 tarihli, Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarının İdare ve İhale Yönetmeliği,
- Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği,
- 27.04.007 tarihli İşyurtları Kurumu ve İşyurtlarında Kullanılan Maliyet Hesapları ile Tutulacak Defter ve Belgelerin Düzenlenmesine Dair Yönerge,
- 14.01.2010 tarih ve 137/3 sayılı İşyurtları Kurumu Mevzuatı Uygulamaları Hakkındaki Genelge.

2.2.1.3.2.1. Uluslararası Mevzuattaki Düzenlemeler

Cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin çalışmaları ile ilgili Uluslararası Hukuk alanında, BM'nin ve ILO'nun iki önemli sözleşmesi bulunmaktadır. ILO'nun 1930 tarihli 29 No'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi ve BM'nin Mahpusların İslahı İçin Asgari Kuralları imzacı ülkelerin anayasalarını ve yasalarını etkileyen 2 önemli düzenlemedir.

29 No'lu sözleşmenin 2. maddesinde, mahpusların çalışma veya hizmetleri deyiminden, bir kamu makamının nezaret ve kontrolü altında, özel kişilerin, şirketlerin veya özel-tüzel kişilerin hizmetine bırakılmaması şartıyla bir mahkemenin verdiği mahkumiyet kararının sonucu olarak yapılmaya mecbur kılınan iş olduğu anlaşılmaktadır.

Uluslararası alanda mahpusların çalıştırılmaları ile ilgili diğer bir düzenleme ise, Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının Çalışma Başlığı altında 5 maddede düzenlenmiştir. Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 71. maddesinde; mahpusların çalışmasının kendilerine cefa verici eziyet edici bir tarzda olamayacağı vurgulanmıştır. Hapis cezası olan bütün mahpuslardan, sağlık görevlisi tarafından belirlenmiş fiziksel ve ruhsal şartlarına uygun bir işte çalışmaları istenecektir. Mahpuslara yaptırılan işin belirlenmesinde, tahliye edildikten sonra geçimlerini sağlama yeteneği kazandıracak nitelikte olmasına dikkat edilmektedir. Bu konu ile ilgili mahpuslara, kurum disiplin şartlarına uygun olarak, mahpuslara yapmak istedikleri işi seçme imkanı da verilebilecektir.

Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 72. maddesinde ise, mahpusların normal hayatındaki mesleki yaşam şartlarına hazırlanmalarını sağlamak maksadıyla kurum içindeki çalışma düzeni ve yöntemlerinin mümkün olduğu kadar kurum dışındaki çalışma şartlarına benzetileceği belirtilmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise, mahpusların elde ettikleri kazançlar ve kendilerine verilen eğitimde, kurum içinde belirli bir sektörden kazanç sağlama amacına yöneltilemeyeceği vurgulanmıştır.

Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 73. maddesinde, mahpusların idare tarafından işletilmeyen bir işletmede çalıştırılmaları halinde, her zaman kurum personelinin gözetimi altında tutulacağı belirtilmiştir.

Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 74. maddesinde ise, kurum içinde çalıştırılan mahpusların iş güvenliklerinin sağlanması güvence altına alınmıştır. Mahpus olmayan işçilerin güvenliğini ve sağlığını korumak için alınan önlemlerin, aynı oranda bu kurumlarda da alınacağı güvence altına alınmıştır.

Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 75. maddesinde mahpusların çalışma sürelerinin düzenlenmesine yer verilmiştir. Düzenlemeye göre, mahpus işçilerin çalışma sürelerinin mahpus olmayan işçiler için uygulanan yerel kurallar veya gelenekler dikkate alınarak, yasayla veya idari düzenlemelerle belirleneceği belirtilmiştir.

Mahpusların Islahı için Asgari Kurallarının 76. maddede, mahpusların çalışmalarına karşılık eşit ücret alabilecekleri bir sistem kurulacağı belirtilmiştir.

Mahpusların çalışmaları ile ilgili düzenlemeler incelendiğinde, çalışıp çalışmama konusunda mahpuslara bir seçimlik hakkın tanınmadığı, dolayısıyla da zorunluluk üzerine düzenlemelerde bulunulduğu görülmektedir. Bu düzenlemelerin doğal sonucu olarak, mahpuslar aleyhine idarenin keyfi uygulamalarda bulunduğu durumlara rastlanılmıştır. 1930'lu yılların dünya şartlarına göre tanzim edilen bu düzenlemelerin çağdaş hukuk sistemi çerçevesinde tekrar tartışılması gerekmektedir.⁷¹

2.2.1.3.2.2. Anayasamızdaki Düzenlemeler

Anayasamızın 18. maddesinde *Zorla Çalıştırma Yasağı* başlığı altında birtakım düzenlemelerde bulunulmuştur. Düzenlemede, belirli istisnalar haricinde hiç kimsenin zorla çalıştırılmayacağı ve de angaryanın yasak olduğu belirtilmiştir. Bu istisnalar;

- Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar,
- Olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler,
- Ülke ihtiyacının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, şeklinde sıralanmıştır.

Anayasamızda yukarıda sayılan çalışmaların zorla çalıştırma kavramı içerisinde sayılmayacağı belirtilmiştir. Düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, ceza infaz kurumlarında hükümlülerin ve tutukluların çalıştırılmalarının zoraki bir durum arz etmeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda, tutuklu veya hükümlünün çalışma durumu bir yükümlülük olarak anlaşılmaktadır. Anayasamızdaki bu düzenlemenin, ILO'nun 1930 tarihli 29 No'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi ve BM'nin Mahpusların İslahı İçin Asgari Kuralları ile uyumluluk içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.1.3.2.3. Kanundaki ve Tüzükteki Düzenlemeler

Cezaevlerindeki mahpusların çalıştırılma konusu, 5275 Sayılı CGTİHK'in 29., Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 96. maddelerinde düzenlenmiştir. Mevzuatlardaki düzenlemede; mahpusların çalıştırılabilmesinin ön koşulu, kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel açıdan

---

⁷¹ Koç, y.a.g.e., s.59.

sağlıklı olarak belirlenmiş olmaları ile ilgilidir. Hekim tarafından sağlıklı oldukları belirlenen meslek sahibi olmayan hükümlüler ile meslek sahibi olan gönüllüler kurum imkanları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye ve iş yurtlarında çalıştırılabileceklerdir.

Kanun maddesindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, meslek sahibi olmayan hükümlüler, herhangi bir ruhsal ve bedensel rahatsızlığı bulunmadığı takdirde çalışmak zorundadır. Kanundaki düzenleme şekli dikkate alındığında, *hükümlülerin çalıştırılması*, kanunun *hükümlülerin yükümlülüklerini* düzenleyen 6. bölümünde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle çalıştırılma durumu aslında, meslek sahibi olmayan hükümlüler için zorunluluk teşkil etmektedir. Kanundaki bu düzenlemenin yasal dayanağı, ILO'nun 1930 tarihli 29 No'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi, BM'nin Mahpusların Islahı İçin Asgari Kuralları ve Anayasanın 18. maddesine dayanmaktadır. Mahpusun icra etmiş olduğu bir mesleği var ise çalıştırılabilmesi için gönüllü olması gerekmektedir.

Anayasamızın 18. maddesinde, şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük ve tutukluluk süreleri içerisindeki çalıştırılmaların zorla çalıştırma yasağı kapsamında kalmayacağı vurgulanmıştır. Ancak, 5275 Sayılı Kanunun 29. maddesindeki düzenlemeler sadece hükümlülerin çalıştırılmasını kapsamaktadır. Dolayısıyla da madde kapsamında tutuklular ile ilgili bir düzenlemede bulunulmamıştır. Her ne kadar kanun koyucunun çalışma konum ile ilgili olarak mütemadiyen hükümlü terimi kullanmış olmasının yanlış ve eksik olduğunu, bu terimin kullanılması ile aslında tutukluların da kastedildiğini belirtmiş isek de, mahpusların çalıştırılması konusunda sadece hükümlü statüsünde bulunanların belirtilmesi isabetli olmuştur. Tutuklular, yargılamaları tamamlanmadığından dolayısıyla da haklarındaki hükümler kesinleşmemiş olduğundan, başka bir ifade ile suç işlediklerine dair kuşkunun henüz yargı kararı ile giderilmemiş olması nedeniyle çalışma mecburiyetine tabi tutulmamalıdır. Çalışma bir ödev olduğu kadar bir hak da olması nedeniyle, tutuklunun da bu haktan talep etmesi halinde yararlanması gerekmektedir. Çalışmak isteyen tutuklunun ruh ve beden sağlığı, kurum hekimi raporu ile belgelenmelidir. Tutuklunun kurumda bulunduğu süre içerisinde çalışma istemi, kurum yönetimince karşılanmaya çalışılmalı ve kurum olanakları zorlanmalıdır. Çalışmak isteyen tutuklu hakkında, çalışmakta olan hükümlülere ait rejim uygulanacaktır. Çalışan tutuklular, hükümlüler

gibi elde edilen gelirden çalışmaları karşılığı ücret alacak ve sosyal haklardan yararlanacaktır.⁷²

İnfaz kurumlarında çalışan ve çalıştırılan mahpusların sosyal güvencelerinin ne şekilde sağlandığına da değinilmesi gerekmektedir. Hükümlü ve tutukluların çalışmaları bir iş akdine dayalı olmadığı için, sigortalılık durumları, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 5. Maddesinin a bendinde düzenlenmiştir. Düzenlemenin içeriğinde, hizmet akdi ile çalışmamakla birlikte, ceza infaz kurumları ile tutukevleri bünyesinde oluşturulan tesis, atölye ve benzeri ünitelerde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile analık sigortası uygulanacağı ve bunların 4/1-a maddesi kapsamında sigortalı sayılacakları belirtilmiştir. Buna göre, sigortalılık sadece iş kazası, meslek hastalığı ve analık sigortasını kapsayacaktır. Bu hükümlüler veya tutuklulardan uzun vadeli sigortalılık primi kesilmediğinden, istekleri ile sınırlı olmak kaydıyla 5510 sayılı kanunun 50. maddesine göre, uzun vadeli sigorta kollarına (malullük, yaşlılık, ölüm) tabi olarak isteğe bağlı sigortalı olabileceklerdir.⁷³

Çalışmamızın içeriğinde de belirtmiş olduğumuz üzere, modern ve çağdaş infaz anlayışının temelinde, hükümlüden öç alma ve ödettirme saiki değil hükümlünün ıslah edilme amacı barınmaktadır. Cezaevinde kişinin ıslah edilmesi, topluma yeniden kazandırılması açısından çok büyük önem teşkil etmektedir. Kişinin cezaevinden tahliyesi sonrasında, dahil olacağı sosyal çevresinde hayatını devam ettirebileceği meslek sahibi olması da bir hükümlüyü topluma kazandırmanın en önemli yoludur. Kişileri çalıştırmanın amacı kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, hükümlülerin salıverilmelerinden sonra yaşamlarını sürdüreceği meslek ve sanatları öğrenmelerini sağlamak, çalışma ve üretme isteklerini geliştirmek veya güçlendirmektir. Çalıştırmada hükümlünün yeteneği, becerisi, eğilimi, zihinsel ve bedensel durumları göz önünde bulundurulur.

Kriminologlar, suçun nedenlerini araştırırken birçok etkenin suçun işlenmesinde etkili faktör niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir. Suçu ekonomik temele dayanarak açıklayan Fransız Suç sosyoloğu Guerry, yoksulluğun suçluluğun meydana gelmesinde önemli bir role sahip olduğunu belirtmiştir. Belçikalı suç sosyoloğu Quetelet ise, refah

---

⁷² Kürşat Hamurcu, **Türk Hukukunda Hükümlü ve Tutukluların Çalıştırılması**, s.3., www.iydb.adalet.gov.tr/dokumanlar/makaleler/turk_hukukunda_hukumlu_ve_tutuklularin_calistirilmasi_kursat_hamurcu, (Güncel Erişim: 17.07.2017).

⁷³ Koç,a.g.e., s.66.

ve yoksulluk arasındaki ani değişikliğin suçu meydana getirdiği görüşündeydi. İngiliz suç sosyologları Joseph Fletcher ve Richard Hussey Walsh ise görüşlerinde, suçluluğun ekonominin kötü olduğu yıllarda çoğalacağını iyi olduğu yıllarda ise azalacağını belirtmişlerdir.⁷⁴

Kriminolojik çalışmalara da konu olduğu üzere, bireylerin yasal ve sürdürülebilir bir gelir getirecek işlerinin olmaması, suça yönelmelerine neden olmaktadır. Bu kapsamda, hükümlüler açısından cezaevlerinde geçirdikleri süre, meslek edinme düzenli yaşam kurma ve kendilerini geliştirmeleri için fırsat buldukları bir dönemdir. Bu nedenle, hükümlülerin çalıştırılmasındaki amaç, hükümlüyü tahliye sonrasına hazırlamak olup, cezaevi yönetiminin menfaat sağlaması değildir. Çalışma, hükümlünün yeniden topluma kazandırılması açısından son derece önemli bir araç iken, kurum düzeninin sağlanması açısından da önem arz etmektedir. Zira, ceza infaz kurumlarının güvenliği, yalnızca fiziksel önlemlerin alınması ile gerçekleşmemektedir. Hükümlü bir işle meşgul olmadıkça ve zamanının büyük bir bölümünü boş geçirdikçe, depresyona girmesi bunun sonucunda da kurum düzenini bozacak davranışlar içerisinde bulunması kuvvetle muhtemeldir. Bu husus ceza infaz literatüründe “dinamik güvenlik” olarak adlandırılmakta olup yapılan araştırmalar, dinamik güvenliğin etkin olarak uygulandığı kurumlarda, düzenin çok daha kolay ve etkin olarak sağlandığını göstermiştir.

Hükümlülerin çalıştırılması ile ilgili ulusal ve uluslararası çağdaş mevzuatlarda düzenlenmiş koşullar vardır. Bu koşullar aşağıdaki şekildedir:

1. Ceza infaz kurumunda çalışma, kesinlikle bir ceza olarak kullanılmamalıdır.
2. Yapılan işin, oyalama faaliyetinden öte, anlamlı bir amacı olmalıdır.
3. Çalışmanın konusu, hükümlünün tahliyelerinden sonra hayatlarını kazanma yeteneklerini koruyucu ya da geliştirici nitelikte olmalıdır.
4. Çalıştırmada hükümlünün yeteneği, becerisi, eğilimi, zihinsel ve bedensel durumları göz önünde bulundurulmalıdır.
5. Çalışma imkanından, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm hükümlüler yararlanmalıdır.
6. Çocuk hükümlülerin çalıştırılması yalnızca meslek eğitime yönelik olmalıdır.
7. İş koşulları, dışarıdaki iş koşullarına benzerlik taşınmalıdır.

---

⁷⁴Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2016, s.163-164.

8. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenleme ve önlemler bulunmalıdır.
9. Hükümlülere ceza infaz kurumu yönetimince, özel sektörle işbirliği yapılarak cezaevi içinde veya dışında iş imkanı sağlanmalıdır.
10. Hükümlülere çalışmalarına karşılık ücret verilmelidir.
11. Hükümlülerin günlük ve haftalık çalışma saatleri, ülkenin çalışma mevzuatına uygun olmalıdır.
12. Hükümlülere, haftada en az bir dinlenme günü sağlanmalı, eğitim ve diğer etkinlikler için yeterli zaman tanınmalıdır.
13. Hükümlüler, yöneticilerin ve görevlilerin kişisel işlerinde çalıştırılmamalıdır.⁷⁵

Ceza İnfaz Kurumu İşyurtlarında çalıştırılan mahpuslara ödenecek ücret, 4301 Sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanun'da düzenlenmiştir. Kanunun 8. maddesinde; işyurtlarında çalıştırılan hükümlü ve tutukluların gündeliklerinin, her ayın sonunda verileceği belirtilmiştir. Düzenlemenin devamında mahpuslara, çalışma saatleri dışında veya tatil günlerinde fazla çalışma yaptırılabilmesi, fazla çalışma yapan personel ve işçilere bütçe kanunlarında belirlenen miktarlarda fazla çalışma ücreti ödeneceği belirtilmiştir. Ayrıca, mahpuslara yaptıkları işin özellik ve güçlüğüne göre İşyurtları Yüksek Kurulu Kararı ile kar payı ödenebileceği kanun maddesinde güvence altına alınmıştır. Bunun yanında, Adalet Bakanlığı'nın ceza infaz kurumları ve tutukevleri görevlilerine, tespit edeceği örnekte, parasız elbise vermeye yetkili olduğu vurgulanmaktadır.

Ayrıca mahpusları kurum içinde çalışmaya teşvik edici değişik kanunlarda bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan birisi de, 2548 Sayılı Cezaevleriyle Mahkeme Binaları İnşası Karşılığı Olarak Alınacak Harçlar ve Mahkumlara Ödettirilecek Yiyecek Bedelleri Hakkında Kanunun 2. maddesinde mevcuttur. Kanun maddesinin 2. maddesinin 1. fıkrasında; her mahkumun cezaevinde bulunduğu müddetçe yiyecek bedelini ödemeye mecbur olduğu belirtilmişken, aynı maddenin son fıkrasında, İşyurtlarında çalıştırılanlardan yiyecek bedelleri alınmayacağı belirtilmiştir. Görüleceği üzere, söz konusu kanun maddesinin son fıkrasında, çalışan mahkumlara yiyecek bedellerini ödememeleri konusunda ayrıcalık tanınarak, bu düzenleme ile mahkumların ceza infaz kurumlarında çalışmaya teşvik edilmesi amaçlanmıştır.

---

⁷⁵Hamurcu, a.gm.,s.3.

Kurum Dışında Çalıştırma: Mahpuslar, buldukları ceza infaz kurumlarının içinde çalıştırıldıkları gibi dışındaki işyurduna ait atölye ve işkollarında ya da kurum dışında kamu veya özel sektöre ait işyerlerinde çalıştırılabileceklerdir. Mahpusların, kurum dışında olan çalıştırılmalarının çok sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir.

Mahpusların kurum dışında çalıştırılması hususu 5275 Sayılı CGTİHK'in 30. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 97. ve 98. maddelerinde düzenlenmiştir. Mevzuata göre hükümlülerin kurum dışında çalışabilmesi için açık ceza infaz kurumlarında bulunmaları yahut da kapalı ceza infaz kurumlarında bulunup açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanmış olmaları gerekmektedir. Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ceza infaz kurumu görevlileri gözetiminde, kapalı ceza infaz kurumunda bulunanların ise iç ve dış güvenlik görevlilerince alınacak tedbirler altında çalıştırılacakları belirtilmiştir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 98. maddesinde ise, kurum dışında çalıştırmada uygulanacak birtakım ilkelere değinilmiştir. Buna göre; hükümlülerin kurum dışında kendi işyerlerinde ve 3. dereceye kadar kan ve kayın hısımlarına ait işyerlerinde çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Bu yasağın ihlal edildiğinin tespit edilmesi halinde hükümlülerin kapalı kuruma iade edileceği, bu konu hakkında gerekli özeni göstermeyen idareciler hakkında da işlem yapılacağı vurgulanmıştır.

Tüzük maddesinin içeriğinde, kurum dışında çalıştırılmanın işveren veya temsilcisi ile işyurdu bulunan kurumlarda iş yurdu müdürü, işyurdu bulunmayan kurumlarda ise mahalli Cumhuriyet Başsavcısının imzaları ile düzenlenen protokol çerçevesinde gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, protokolde çalışma karşılığı ödenecek ücret, çalışma saatleri, ulaşım, iâşe, güvenlik, protokol süresi ve diğer hususlarında düzenleneceği vurgulanmaktadır. Düzenlemede, 16 yaşından büyük hükümlüler için verilecek ücretin asgari ücretten az olamayacağı da güvence altına alınmıştır.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 98. maddesinin 4. ve devamı fıkralarında, hükümlülerin kurum dışında çalıştırılma biçimleri düzenlenmiştir. Yasal dayanakta, kurum dışında çalıştırılacak hükümlülerin en az 2 kişiden oluşan ekipler halinde çalıştırılacağı belirtilmiştir. Çalıştırılan bu hükümlülerin ise, çalışma güvenliğinin işveren tarafından sağlanıp, herhangi bir iş kazasının veya mesleki hastalıklarının yasal yükümlülüğü yine işverene aittir.

Kurum dışında çalıştırılan hükümlülerin çalıştıkları işyerlerinde geceleyin barındırılmaları kesin bir dille yasaklanmıştır. Hükümlülerin çalıştıkları yer kurumlarına yakın olduğu takdirde, kurumlarına dönmeleri zaruridir. Kurumla işyeri arasındaki mesafe uzun olduğu takdirde, hükümlünün işyerine en yakın açık kurumda aksi takdirde hükümlü ve tutuklularla irtibatı olmayan kapalı kurumda barındırılacağı düzenlenmiştir.

Kurum Hizmetinde Çalıştırma: Hükümlülerin kurum hizmetlerinde çalıştırılmaları, 5275 Sayılı CGTİHK'in 31. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 99. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenleme de, iyi halli hükümlülerin idare ve gözlem kurulu kararı ile kurum yönetimi tarafından durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırılabileceği belirtilmiştir. Hükümlülerin, yöneticilerin ve görevlilerin kişisel işlerinde çalıştırılmayacağı da güvence altına alınarak hakkaniyetli bir düzenleme yoluna gidilmiştir.

Ceza infaz kurumları çok aktif işleyen kamu kurumları oldukları için çağdaş infaz anlayışına göre kurum hizmetlerinin bir bölümünün hükümlülerce yapılması gerekebilmektedir. Bu anlamda temizlik, yemek hazırlama, kalorifer, berber gibi kurum içi hizmetlerde hükümlülerin çalıştırılması genel infaz anlayışına uygunluk taşımaktadır. Hükümlüler kurum içi hizmetlerde çalıştırılırken güvenliğin zafiyete uğramaması açısından bu alanlarda çalışacak hükümlülerin titiz bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. İyi halli, ruh ve beden salığı yerinde olan hükümlüler arasından idare ve gözlem kurulu kararı ile kurum yönetiminin kurum içi hizmetlerde çalıştırılacaklar belirlenmelidir. Kurum içi hizmetlerde çalışan hükümlülere işin önemi ve güçlüğü gözetilerek ücret de ödenmektedir.

Ceza İnfaz Kurumlarında tutukluların ve hükümlülerin çalıştırılması Anayasamızdaki düzenleme gereği zorunlu çalışma olarak nitelendirilmemektedir. Hapishanelerde çalışma konusunda, Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST) ve Türkiye Hapishaneleri Çalışmaları Merkezi'nin (TCPS) birçok araştırması ve çalışması olmuştur. Bu araştırma ve çalışmalar neticesinde, CİSST/TCPS bu güne kadar bazı temel talepler ve kriterler formüle etmiştir. Bunlar;⁷⁶

- Cezaevlerinde çalışmanın zorunlu olmaması gerektiği,
- Kurum içerisinde, çalışan mahpus ile çalışmayan mahpus arasında bir statü farkı oluşturulmaması gerektiği,

---

⁷⁶ Koç, a.g.e., s.114.

- Çalışan mahpuslara ödenen maaşların sendikaların katılımıyla yeniden belirlenmesi gerektiği,
- Çalışan mahpusların sigortaları emekliliği de kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği,
- İş güvenliği ve işçi sağlığı açısından uzman personel (iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi) istihdam edilmesi gerektiği yönündedir.

Tutuklular ve hükümlüler açısından cezaevlerinde geçirdikleri süre, normal hayatında meslek edinme ve kendilerini geliştirmeleri için fırsat buldukları bir dönemdir. Bu nedenle, mahpusların ıslah edilmesi ve yeniden topluma kazandırılması açısından infaz kurumlarında çalıştırılması hususunda son derece titiz davranılması gerekmektedir. Kurumun mahpusları çalıştırmadaki amacı bu çalışma üzerinden menfaat elde etme yani nemalanma olmamalı, amaç olarak sadece ve sadece mahpusların meslek edinmesi ve kendilerini geliştirmesi olmalıdır. Ceza infaz kurumlarının bu amaç dışında hareket etmesi neticesinde, mahpuslar üzerinde nasıl bir etki yarattığının anlaşılması açısından dipnot bölümünde 2016 yılında açık cezaevinde bulunan bir işçi mahpusun mektubuna yer verilmiştir.⁷⁷

2.2.1.3.3. Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler

Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler, 5275 Sayılı CGTİHK'in 41. maddesinin 2. fıkrasında aşağıdaki şekilde sıralanmıştır

---

⁷⁷ Bir işçi mahpusun mektubu: "...Bizler Burada Tekstil Atölyesinde Çalışıyoruz 4 yıldan beri Çalışan 3 yıl 2 yıl oturmuş bir kadro var... Bizim sırtımızdan patronlar idareye kazandırıyor bizim sırtımızdan biz 11.00 tl yevmiye alıyoruz. Mesela hiçbir etkinliğe katılmıyoruz. Bize diyorlar ki, siz çalışıp para kazanıyorsunuz. Masa tenisi turnuvası oluyor, geçen tiyatro gelmiş duyduk, haberimiz yok. Salıdan cumartesi akşamına kadar çalışıp Pazar, pazartesi dinleniyoruz ve her şeyimiz pazartesi. Müdür, doktor, ziyaret, halı saha ayda bir oda pazartesi. Ziyaretin geliyor ya revire gidemiyorsun ya da halı sahayı kaçıırıyorsun. Bize dayatma var yani, hakkımız aradığımız zamanda diyorlar ki, yazın dilekçe. Biliyorlar paraya ihtiyacımız var. Sabah 8.10 saat iş başı 10.00 çay molası mola 15 dakika anlaşmada 30 dakika saat 03.00 da 15 dakika da oradan. Senelerce yarım saatimizi gasp etmişler. Şimdi geçen atölyedeki memura söyledik. Bir şey olmaz bir memurun üzerine atarlar olur biter dediler. Şimdi pantolon dikiyoruz 200 bin adet saat altıya kadar sürecek mesai. 30 dakika çay molası onu 15 dakikaya çektim diyorlarmış. Lütfen Hakkımızı Arayın..."

Mektup için bkz. Koç, a.g.e., s.115.

1. İş elbisesinin giyilmemesi,
2. İş yerinin izinsiz terk edilmesi,
3. İş yerindeki çalışma yönergelerine uyulmaması,
4. İşte gerekli özenin gösterilmemesi veya işin gereği olan özenin gösterilmemesi,
5. Başkalarının ciddiyetle çalışmalarının engellenmesi,
6. İşte kullanılan aletlerin ve gereçlerin kasten bozulması,
7. İş yerinin veya çalışanların dikkatsiz ve tedbirsiz davranışlarıyla tehlikeye düşürülmesi veya bunlara ağır zarar verilmesi.
8. İşin kasten kötü yapılması veya gerektiği halde çalışılmaması.

Ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslar yukarıdaki sayılan eylemlerden birini gerçekleştirdiği takdirde, mahpusun kurum yönetiminde ücret karşılığı çalıştığı işten 1 aydan 3 aya kadar yoksun bırakılmasına karar verilecektir.

2.2.1.4. Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama

İletişim tarihi insanlık tarihi ile başlayıp birlikte gelişmiştir. Sosyal bir varlık olan insan, başka insanlarla devamlı iletişim halinde olmuştur. İlk zamanlarda iletişim basit şekilde sadece dil (ses) ile kurulurken, daha sonra insanların çoğalması ve birbirinden daha uzaklara giderek yaşamaları neticesinde iletişim tekniklerinde değişim olmuş, uzakta olanlarla iletişim kurabilmek için, ateş yakılarak, duman çıkarılarak, mağara ya da çeşitli taşlar üzerine resimler yapılarak iletişim sağlanmıştır. Zaman içinde sanayinin gelişmesiyle birlikte iletişim, bireyler için artık zorunlu bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bireyler bu zorunlu ihtiyacı gidermek için günün şartları ve teknolojinin gelişimine göre sürekli iletişim araçlarında da değişimler yapmıştır.⁷⁸

Günümüzde ise haberleşme özgürlüğü, kablolu veya kablosuz elektromanyetik dalgalarla kişilerin araçlardan yararlanarak birbirleriyle kurdukları iletişimi ifade etmektedir. Haberleşme hakkı ise, insanların birbirleri ile olan iletişimlerini sağlamaktadır. Haberleşme kavramını da içerisine alan iletişim, belirli araçlar kullanarak gerçekleştirilen bir eylemdir. Bu araçlar dil, jest, mimik türünden doğal

---

⁷⁸Saadettin Kılıç, **Kitle İletişim Araçlarının Gelişimi ve Sosyal Medyanın Siyasi İletişimi Etkileme Rolü**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı), 2014, s. 24.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim 05.09.2017).

araçlar olabileceği gibi, radyo, televizyon, internet, gazete türünden insan eliyle gerçekleştirilen kitle iletişim araçları da olabilmektedir.⁷⁹

Haberleşme özgürlüğü vatandaşlara tanınan anayasal bir hak olup, hem 1961 Anayasasının 17. maddesinde hem de 1982 Anayasasının 22. maddesinde düzenlenmiştir. 1961 Anayasası'nın 17. maddesi ile, vatandaşların istedikleri kişilerle istedikleri şekilde iletişim kurmalarının engellenmemesi ve iletişimde bulunanların rızaları olmadıkça müdahalenin söz konusu olamayacağı güvence altına alınmıştır. Vatandaşların bu temel hak ve özgürlüklerine, ancak kanununda sınırlı sayma (numerus clausus) metodu ile belirlenmiş durumlarda, sınırlı olarak hakim kararı ile istisnai olarak müdahalede bulunulabileceği belirtilmiştir.

1982 Anayasasının 22. maddesinde, herkesin haberleşme hürriyetine sahip olacağı ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu vurgulanmıştır. Madde metninin devamında; Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşmenin engellenemeyeceği ve gizliliğine dokunulamayacağı güvence altına alınmıştır. Yetkili merciin kararının ise 24 saat içinde görevli hakim onayına sunulacağı hakim, kararının ise 48 saat içinde açıklanacağı; aksi halde kararın kendiliğinden kalkacağı, istisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşlarının kanunda belirtileceği vurgulanmıştır.

1982 Anayasası "*haberleşme hürriyeti*" başlıklı 22. maddesinde, kitle haberleşme hürriyetini veya basın hürriyetini değil, telefon, mektup ve telgraf gibi özel iletişim araçları ile gerçekleştirilen haberleşme hürriyetini tanımlar. İnsanların birbirleri ile haberleşebilmesi, bu haberleşmede kullanacakları araçları serbestçe belirleyebilmesi, yapılan haberleşmenin engellenmemesi, kişiler arasındaki haberleşmenin tarafları onay

---

⁷⁹ Şemsi Banu Uzun, **Haberleşme Hürriyetinin Korunması Karşısında Önleme Amaçlı İletişimin Dinlenmesi**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı), 2013,s.6. Çakır Hamza, no. 7. Dipnot alıntı. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> ,(Güncel Erişim: 19.07.2017).

vermedikçe gizli olması Anayasanın 22. maddesinde tanınan haberleşme hürriyeti kapsamındadır.⁸⁰

Haberleşme hürriyeti aynı zamanda, uluslararası belgelerle de güvence altına alınmıştır. İnsan haklarının uluslararası düzeye taşınmasının en önemli ve temel belgesi olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12. maddesinde Haberleşme Hürriyeti; *"Kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışamaz, şeref ve adına saldırılamaz, herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır"* şeklindeki düzenleme ile güvence altına alınmıştır. Taraf devletlere bazı yükümlülükler getiren emredici niteliklere haiz hukuk belgesi niteliğinde olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesinde ise Haberleşme Hürriyeti; *" Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir... Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir..."* şeklinde vurgulanmıştır.

Görüleceği üzere, insanların en temel haklarından olan haberleşme hakkı, gerek uluslararası belgelerde gerek ise de 1961 ve 1982 Anayasa metninin içeriğinde güvence altına alınmıştır. Çalışmamın bu kısmında, haberleşme hakkının ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlülere nasıl tanındığı ve hangi durumlarda, ne şekilde kısıtlanabileceğine değinilecektir.

2.2.1.4.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da Tutuklulara ve Hükümlülere Tanınan Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yararlanma Hakkı

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün İkinci Bölümünde tutukluların ve hükümlülerin haklarının neler olduğu belirtilmiştir. Mevzuatta mahpusların, Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yararlanmaları ile ilgili hakları aşağıda teker teker ele alınmıştır.

---

⁸⁰Melike Esmâ Can, **Haberleşme Hürriyeti ve Türk Ceza Hukukunda Korunması**, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Anayasa Hukuku) Anabilim Dalı), 2014,s.11, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 19.08.2017). Özer Atilla, no.38. Dipnot alıntı.

2.2.1.4.1.1. Süreli ve Süresiz Yayınlardan Yararlanma Hakkı

Belirli aralıklarla yayınlanan gazete, dergi vb. gibi materyaller süreli yayın, düzenli olarak hazırlanmayan, kamuoyuyla paylaşılmayan tek seferlik hazırlanan yayınlar ise süresiz yayın olarak bilinmektedir.

Mahpusların bu yayınlardan yararlanma hakkı 5275 Sayılı CGTİHK'nın 62. maddesinde, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 87. maddesinde düzenlenmiştir. Mevzuatta yer alan düzenlemelere göre; mahpusların yargı organlarınca yasaklanmamış olması şartıyla, süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödemesi halinde yararlanma hakları bulunmaktadır. Resmi kurumların, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulu tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan yayınların mahpuslara ücretsiz olarak serbestçe verileceği belirtilmiştir. Ayrıca, eğitim ve öğretim hayatına devam eden hükümlülerin ders kitaplarının denetime tabi tutulamayacağı belirtilmiştir. Tüzük düzenlemesinin devamında; Eğitim Kurulunun, kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsadığı tespit edilen yayınların mahpusa verilmesi yasaklanmıştır.

2.2.1.4.1.2. Telefonla Görüşme Hakkı

2.2.1.4.1.2.1. Hakkın Kullanılma Usulü

Telefonla görüşme hakkı şüphesizdir ki haberleşme ve iletişim araçlarından yararlanma hakkı ile ilgili en önemli olanıdır. Bu nedendir ki bu hak gerek 5275 Sayılı CGTİHK'in 66. maddesinde gerek Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesinde gerek ise de Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerinde Hükümlü ve Tutukluların Dışarıdaki Yakınlarıyla Telefonla Görüşmeleri Hakkında Yönetmelik de uzun bir şekilde düzenlenmiştir.

Hapsetmenin, suçluyu toplumun dışına çıkarma amacını barındırdığı kadar, ıslah ederek yeniden suç işlemesini engelleme ve topluma döndürme amacını da taşıdığını belirtmiştik. Cezaevlerinin asıl amacı, hükümlü ve tutukluların ıslah edilerek, dışarı ile uyum içinde suçtan uzak kalarak yaşayabilmelerini sağlamaktır. Bu nedenle, mahpusların, diğer bireylerden soyutlanmaması ve dış dünya ile irtibatının kopmaması için telefonla görüşme hakları son derece önem arz etmektedir.

Tutukluların ve hükümlülerin telefonla görüşme hakları 5275 Sayılı CGTİHK'nın 66. maddesinde, düzenlenmiştir. Kanuna göre; kapalı ceza infaz kurumlarındaki mahpuslar, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük maddelerinde belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlarla görüşme yapabileceklerdir. Mahpusların bu görüşmeleri, cezaevi idaresi tarafından dinlenilip kayıt altına alınmaktadır. Telefon görüşme hakları, tehlikeli halde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilecektir.

Açık Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan hükümlüler ile çocuk eğitimevlerindeki hükümlüler ise, telefonla görüşme hakkından daha rahat bir şekilde yararlanabilmektedirler. Bu hükümlüler, ücretli telefonlarla diledikleri zaman serbestçe görüşme yapabilmektedir.

Kurum personellerinin, idare tarafından tutukluların ve hükümlülerin kullanması için tahsis edilen telefonları kullanması yasaklanmıştır. Ayrıca kurum personeli, telefonların kullanılması hususunda mahpusları bilgilendirmek ile de yükümlüdür.

Açık ve Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında ve Çocuk Eğitimevlerinde araç telefonu, telsiz telefon veya cep telefonu gibi benzer iletişim araçlarının mahpuslar tarafından bulundurulması ve kullanılması kanun maddesinde yasaklanmıştır.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88/2-b maddesinde, gerek Açık Ceza İnfaz Kurumlarında gerek ise de Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan mahpusların, altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık veya doğal afet hallerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazlarından derhal yararlandırılacağı belirtilmiştir. Bu özel hallerde gerçekleştirilen görüşmeler hakkında tutanak düzenlenerek belgelenmeler gerçekleştirilir ve özel dosyalarda saklanır.

Mahpusların telefonla görüşme haklarının esası ve usulü ise Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesinde düzenlenmiştir. Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mahpuslar, belgelendirmeleri şartıyla, eşi, 3. dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile aşağıda anlatılan esasa göre telefon görüşmesi yapabilmektedirler:

Öncelikle mahpusların, haberleşme ve iletişim araçlarından yararlanabilmeleri için, bu hakları ile ilgili kısıtlama cezası olmaması ve hücreye koyma cezasının infazı sırasında olmaması gerekmektedir. Tutuklu veya hükümlü bu koşulları barındırdığı takdirde, idarenin kontrolünde bulunan ve kurumun uygun yerlerine yerleştirilmiş olan

telefonlardan yararlanabilecektir. Mahpusa, 5275 Sayılı CGTİHK'da yer alan disiplin cezalarından biri uygulanmış olsa dahi, mahpusun birinci dereceden alt ve üstsoy kan hısımları, 2. dereceden yansoy kan hısmı ve eşinin ölüm veya ağır hastalıklarının mevcudiyeti halinde veya doğal afet hallerinde, telefon görüşme haklarına hiçbir şekilde engel olunamayacağı belirtilmiştir.

Mahpusların bu haktan yararlanacakları gün ve saatler, kurumdaki telefon adedi, başvuru sırası, kurumun asayışı ve güvenliği dikkate alınarak kurum idaresi tarafından belirlenmektedir. Mahpuslar, yukarıda saymış olduğumuz yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada 1 kez ve 1 telefon numarasıyla bağlantı kurarak kesintisiz bir şekilde görüşme yapabilecektir. Daha önce belirlenen gün ve saatte, herhangi bir nedenle görüşme gerçekleşmemişse, daha önce kendisinin bildirmiş olduğu numaralardan bir diğeriyle görüşebilir. Bu görüşme başladığı andan itibaren 10 dakikayı geçemeyecektir.

Mahpusun tehlikeli olduğu idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenmiş ise, 15 günde bir kez olmak üzere 10 dakikayı geçmemek üzere görüşme yapabileceklerdir. Bu şahıslara ise sadece ve sadece eşi, çocukları, annesi ve babası ile görüşmelerine hak tanınmıştır.

Mahpusun telefonla görüşmesi sırasında, ceza infaz kurumunu tehlikeye düşüren, suç teşkil eden veya bir suça azmettirme ya da yardım etme sonucunu doğurabilecek konuşmalarda bulunduğu, dinleme sırasında tespit edildiği takdirde, görüşme derhal kesilecektir. Bu şekilde bir durumun mevcudiyeti halinde, telefon görüşmesini gerçekleştiren mahpus hakkındaki adli veya idari soruşturmaya esas olacak işlemler kurumun en üst amiri tarafından gerçekleştirilecektir.

Suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, herhangi bir yöntemle kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren mahpuslara idare ve gözlem kurulu kararıyla telefon görüşmesi yaptırılmamaktadır.

Telefonla görüşme hakkından daha kısıtlı bir şekilde yararlandırılan bir diğer hükümlü grubu ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile mahkum edilenlerdir. Bu hükümlüler, ancak ve ancak idare ve gözlem kurulunun uygun göreceği hallerde ve 15 günde bir olmak üzere, eşi altsoy-üstsoyu, kardeşleri ve vasisi ile 10 dakikayı geçmemek üzere görüşebileceklerdir.

Mahpuslar bu haklarından, görüşme ücretini ödedikleri takdirde yararlanabilmektedirler. Görüşmeyi yaparken kullanılacak olan telefon kartları kurumun kantininden temin edilmektedir. Müdürü bulunmayan ceza infaz kurumlarında bu

telefon kartları, ücreti tutuklu ve hükümlülerden alınmak koşuluyla görevli memurlar tarafından temin edilebilecektir.

Mahpusun bu haktan yararlanabilmesi için, telefon görüşmesi yapmak istediği kişileri, bu kişilerle olan yakınlık derecelerini, adreslerini, telefon numaralarını belirteceği Telefon Görüşme Formlarını doldurup idareye teslim etmesi gerekmektedir. İdare bu formu teslim aldıktan sonra, gerekli gördüğü takdirde masrafları mahpustan karşılanmak üzere formdaki bilgilerin doğruluğunu araştırabilecektir. Telefon görüşme formunda yazılı olan bilgilerde değişiklik olması halinde, mahpusun yeni bir form doldurarak idareye teslim etmesi gerekmektedir. Bu form, mahpusun yakınları ile görüşme yapabilmesi için olmazsa olmaz koşul olup, formda bildirmediği kişilerle görüşmesinin sağlanması mümkün değildir.

Tutuklular ve hükümlüler ancak ve ancak kurum tarafından kendilerinin kullanması amacıyla tahsis edilen telefondan daha öncesinde telefon görüşme formlarında kurum müdürlüğüne bildirmiş olduğu isimleri arayarak görüşme gerçekleştirebilirler. Kurum dışından tutuklulara ve hükümlülere telefon açılması halinde görüşme yapılması mümkün değildir.

Mahpus tarafından formda belirtmiş olduğu bilgiler ve değişiklikler derhal deftere kaydedilecektir. Bu defterde ayrıca, mahpusun haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakılma veya kısıtlama cezası olup olmadığı ve varsa hücreye koyma cezasının infazına başlanıp başlanmadığı yazılacaktır. Tutuklu ve hükümlü tarafından doldurulan Telefon Görüşme İstek Formları ile İdare tarafından tutulan telefon görüşme defteri karşılaştırılmaktadır. Karşılaştırma neticesinde, mahpusun telefon görüşmesi yapması ile ilgili engel bir hal bulunması halinde, bunun sebepleri gerekçelendirilmek suretiyle tutanağa yazılır ve bu tutanağın içeriği mahpusa bildirilerek dosyasına konulur.

Mahpusun telefonla görüşme hakkını kullanabilmesi için gerekli olan şartlar yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Ön şartların varlığı kadar, bu hakkın kullanımı sırasında uyulması gereken şartlar da önem arz etmektedir. Zira, bu haktan yararlanıldığı esnada da bir takım kurallara uyulması gerekmektedir. Öncelikli olarak, konuşma sırası gelen mahpusun kurum içindeki tehlikelilik durumu da dikkate alınarak, gerekli güvenlik önlemleri alınmak suretiyle telefon görüşmesi yapılacak yere getirilir. Mahpus görüşmeye öncelikli olarak adını soyadını söyleyerek başlar. Görüşmesinin devamında, karşısındaki kişiden, adını soyadını ve telefon numarasını tekrar etmesini ister. Diyalogun bu bölümü zorunlu olup her mahpus tarafından mutlak suretle

gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Görüşme bittikten sonra, telefon görüşme istek formunun konuşmanın yapıldığına ilişkin bölümü doldurulur, konuşmayı yapan mahpus ve görevli memur tarafından imzalanır. Bu formdaki bilgiler ise deftere kaydedilmek üzere, güvenlik ve gözlem servisine verilecektir.

Telefon görüşmeleri sırasında uyulması gerekli olan bir diğer kural ise konuşmanın hangi dilde gerçekleştirileceği ile ilgilidir. Telefon görüşmeleri kural olarak Türkçe gerçekleştirilmektedir. Ancak, mahpusun Türkçe bilmemesi ve görüşeceği kişinin gerekli araştırmalar yapılması akabinde Türkçe bilmediğinin tespit olunması durumunda, konuşmanın kendilerinin anlayacakları dilde yapılmasına müsaade edilir. Tutuklu ve hükümlü ile yakını arasında gerçekleşen bu konuşma kayda alınır. Bu kayıtların daha sonra incelenmesi akabinde, konuşmanın suç teşkil etme ihtimali olan faaliyetler için kullanıldığına anlaşılması durumunda, o görüşmeden sonra aynı yakını ile Türkçeden başka bir dilde konuşmasına izin verilmez.

Yabancı uyruklu mahpusların bu haktan yararlanmaları ile ilgili, mevzuatta ayrı düzenlemeler bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesinin 2. fıkrasının son bendinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, yabancı mahpusların daha önceden görüşmeleri için idareye bildirdiği telefon numaralarının, bildirdiği kişilere ait olup olmadığı ve görüşmek istenen kişinin gerçekten belirlenen kişi olmadığı yönünde bir şüphe bulunması halinde, konsolosluk makamından bilgi istenebileceği vurgulanmıştır. Bu şüphe halinin giderilmesi için mahpusun yakınlarına da imkan tanınmıştır. Mahpus yakınları, görüşme yapılması talep edilen telefon numaralarının kime ait olduğunu gösteren, yetkili makamlarca düzenlenmiş resmi evrakı idareye ibraz edebileceklerdir.

Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan tutukluların ve hükümlülerin, yakınları ile yaptığı telefon görüşmeleri, kurum idaresi tarafından dinlenilerek kayda alınmaktadır. Bunun nedeni ise, kamu güvenliğinin sağlanmasından kaynaklıdır. İdarenin gerçekleştirmiş olduğu bu dinleme ve kayda alma işleminin meşru olup olmadığının anlaşılması için TCK'daki bazı suç tanımlarının irdelenmesi gerektiği kanaatindeyim.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 9. Bölümünde Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçların tanımlaması yapılmıştır. Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan tutukluların ve hükümlülerin yakınları ile yapmış olduğu telefon görüşmelerinin kurum idaresi tarafından dinlenilerek kayda alınması, TCK'nın 133. maddesinde tanımlanan *Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda*

Alınması Suçunu ihlal eder niteliktedir. Kanun maddesinde, kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Her ne kadar, kurum çalışanlarının, konuşmaları dinliyor olması, TCK'nın 133. maddesindeki maddi unsur ihlal etse de, eylemde TCK'nın 24. Maddesinde tanımlanan *Kanun Hükmünü İcra Edilmesi* durumu söz konusu olduğundan cezai sorumluluk ortadan kalkmaktadır. Ortada cezai sorumluluğu kaldıran bir hukuka uygunluk sebebinin varlığı söz konusu olduğundan, fiil baştan itibaren hukuka uygun olup suç teşkil etmediği için kurum çalışanları hakkında kamu davası açılmayacaktır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz bütün hususlar kapalı ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların telefonla görüşme hakkından yararlanması ile ilgilidir. Açık Ceza İnfaz Kurumlarında ve Çocuk Eğitimevlerinde bulunan hükümlüler bu haktan ücretli telefonlarla serbestçe görüşme yaparak yararlanabilmektedirler. Çocuk hükümlülerin bu haktan yararlanması hiçbir şekilde engellenememektedir. Gerek Kapalı ve Açık Ceza İnfaz kurumunda bulunan hükümlüler gerek ise de, çocuk eğitimevlerinde bulunanlar, bu haktan kurumun tahsis etmiş olduğu telefonlardan görüşmeler yaparak yararlanabilmektedirler. Zira, kurum içerisinde bu şahısların araç telefonu, telsiz telefon veya cep telefonu ve benzer iletişim araçlarını bulundurması ve kullanması yasaktır.

2.2.1.4.1.2.2. Telefon Görüşmesi Yaptırılmayacak Haller

Mahpuslar, Telefonla Görüşme Hakkından Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 89. maddesinde belirtilen durumların varlığı halinde bu haktan yararlanamayacaklardır. Düzenlemeye göre,

1. Genel ve kısmi aramaların yapıldığı sırada,
2. Yemek dağıtım saatlerinde,
3. Kurum asayiş ve güvenliğini bozucu her türlü bireysel ve toplu olaylar sırasında, tutuklular ve hükümlüler bu haktan yararlanamayacaklardır.

2.2.1.4.1.3. Tutuklunun ve Hükümlünün Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı

Radyo, televizyon ve internet en önemli kitle iletişim araçlarından olup mesajların iletişim araçları ile hedef kitlelere iletilmesini sağlamaktadır. Kitle iletişim

kavramı ilk defa 1940'lı yılların başında Harold D. Lasswell tarafından kullanılmıştır. Lasswell'e göre kitle iletişim, bilgi düşünce ve tutumların büyük ve dağınık bir kitleye, bu amaç için geliştirilmiş araçlarla iletilmesi anlamında kullanılmaktadır.⁸¹

Kitle iletişim araçları ile ülkenin çeşitli bölgelerinde yaşayan vatandaşlar mesajlara anından erişebileceğinden, bu araçlar toplumun gelişmesi açısından insan hayatında son derece önemli bir yere sahiptir. Çağdaş ceza infaz kurumlarında, mahpusların boş zamanlarını eğitim öğretim ve sosyokültürel aktiviteler ile değerlendirmesi bu vesile ile rehabilite edilerek topluma yeniden kazandırılmaları amaçlanmıştır. Devlet, kitle iletişim araçlarının desteğiyle, vatandaşların eğitim düzeylerini yükseltmeyi, temel hak ve sorumlulukların öğretilmesini ve kültürel düzeyde gelişmelerinin sağlanmasını amaçlamıştır.

Bilinilmektedir ki, kitle iletişim araçlarının asli işlevi vatandaşlara haber verme ve bilgi sağlamadan ibarettir. Vatandaşlar, kitle iletişim araçları ile gerek ülkelerindeki gerek ise de diğer ülkelerdeki gelişmelerden haberdar olabilmektedir. Kitle iletişim araçlarının bu işlevi ile tutukluların ve hükümlülerin, belirli konularda bilgilendirilmesi ve konuyu algılayıp yorumlama yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kazançların doğal sonucu olarak da mahpuslar, infazlarını tamamlayıp cezaevlerinden çıktıktan sonra doğal yaşama daha kolay şekilde adapte olabileceklerdir.

Ayrıca, ceza infaz kurumlarının mahkumlar üzerindeki olumsuz etkileri de yadsınamaz bir gerçektir. Cezaevlerinde şahısların özgürlüklerinin kısıtlanması akabinde, şüphesizdir ki şahısların psikolojisinde olumsuz etkilenmeler meydana gelmektedir. Bireyler üzerindeki bu olumsuz etkinin daha vahim neticelere (saldırganlık hali, ağır depresyon, intihar vb...) yol açmasının engellenmesi için farklı ortamlar oluşturması gerekir. Kitle iletişim araçları ile tutuklulara ve hükümlülere hoşça zaman geçirme olanakları tanınarak bu olumsuz olasılıkların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bireyler, kitle iletişim araçlarının yardımıyla yayımlanan farklı eğlence programlarını takip ederek dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarını giderebilmektedirler.

Mahpusların Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yararlanma Haklarından olan, Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı, 5275 Sayılı CGTİHK'in 67. ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 90. maddelerinde düzenlenmiştir. Tutukluların

---

⁸¹ Kılıç, a.g.t., s.24.

ve hükümlülerin, Kanun ve Tüzükte güvence altına alınan bu haktan yararlanma şekli aşağıdaki şekildedir:

Ceza İnfaz Kurumlarında merkezi yayın sistemi mevcut olduğu takdirde, tutuklular ve hükümlüler, radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptirler. Bu sistemin mevcut olmadığı kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemlerin alınması suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo yayınlarına erişilmesine izin verilmektedir. Bu cihazlar, bedelleri mahpuslardan alınarak kurumca satın alınmaktadır ki, bu cihazların dışarıdan gelenler tarafından getirilmesi halinde kurumca kabul edilmesi yasaklanmıştır.

Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları kapsamında belirlenen alanlarda, görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerin kullanımına izin verilebilmektedir. Bu programlar gerekli kıldığı takdirde, denetim altında internetten de yararlanılabilecektir. Tutukluların ve hükümlülerin odalarında, bilgisayar bulundurmasına müsaade edilememekle, ancak Adalet Bakanlığı'nın uygun görmesi halinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın kuruma alınmasına izin verilebilecektir.

Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu olan hükümlüler için kısıtlanabilecektir. İşlediği suçun niteliği ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmez.

2.2.1.4.1.4. Tutuklunun ve Hükümlünün Mektup, Faks ve Telgraf Alma ve Gönderme Hakkı

İnsanların iletişimlerine katkıda bulunan diğer araçlar; mektup, faks ve telgraftır. Bireyler arasında iletişimin önem kazandığı, hız ve zamanın son derece önem arz ettiği bu dönemde özellikle faks cihazları, haberleşme dünyasında olmazsa olmaz bir önem kazanmıştır.

Faks'ın Türk Dil Kurumundaki karşılığı *belgegeçer* olarak geçmektedir. Faks kelimesi dilimize Latince'den, “*aynısını yapmak, tıpkıbasım*” manasına gelen bir

kelimeden gelmektedir.⁸² Faks cihazı ile, telefon hatlarından yararlanılarak, resim, yazı, grafik vb. verilerin, ses sinyalleri halinde hızlı bir şekilde aktarımı sağlanabilmektedir. Günümüzde, modemler ve internet üzerinden bu hizmeti sunan servis sağlayıcılar aracılığıyla bilgisayarlardan da belge gönderimi yapılabilmektedir.

Faksın önemi, yukarıda da vurgulanan işlevinden de anlaşılacağı üzere, iletişimin anında gerçekleşmesi yani hızlı bir iletişim aracı olması ile ilgilidir. Bu itibarla, cezaevinde mahpusların dışarıda bulunan şahıslarla iletişim kurmasında büyük önem taşımaktadır.

Mahpusların Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yararlanma Haklarından olan, Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı 5275 Sayılı CGTİHK'in 68. maddesinde ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 91. maddesinde düzenlenmiştir. Tutukluların ve hükümlülerin, Kanun ve Tüzükte güvence altına alınan bu haktan yararlanma şekli aşağıdaki şekildedir:

Kanundaki ve Tüzükteki düzenlemeler göre mahpuslar, kendilerine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendilerince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptirler. Gerek mahpusa gelen gerek ise de mahpus tarafından gönderilen mektup, faks ve telgraflar, mektup okuma komisyonu tarafından denetlenmektedir. Kurumda mektup arama komisyonu olmadığı takdirde bu denetim, kurumun en üst amiri tarafından gerçekleştirilmektedir. Denetim neticesinde, kurumun güvenliğini tehlikeye düşüren, kurum çalışanlarını hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü mensuplarının örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yönlerecek yalan ve yanlış bilgilerin, tehdit ve hakaret içeren içeriklerin saptanması halinde, mektup, faks ve telgraflar mahpusa verilmeyecektir. Bu içeriklere haiz olan mektup, faks ve telgraflar mahpus tarafından yazılmış ise de alıcısına gönderilmeyecektir.

Tutukluların ve hükümlülerin resmi makamlara veya savunması için avukatına göndermiş olduğu mektup, faks ve telgraflar idarenin denetime tabi değildir. Müdafinin müvekkili olan sanığın savunmasını hazırlayabilmesi için, sanıkla bilgi alışverişi yapması zorunludur. Müdafî, tutuklu sanıkla, herhangi bir engelleme ve incelemeye tabi

---

⁸² TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aef135e3885e4.29420580, (Güncel Erişim:06.09.2017).

tutulmaksızın her zaman görüşebilmeli ve yazışabilmelidir. Bu durum ile ilgili düzenleme 5275 Sayılı CGTİHK'in 86/4. Maddesi ile kanunlaşmıştır. Madde içeriğinde, Ceza infaz kurumlarına giren avukatlar tarafından savunmaya ilişkin olduğu yazılı olarak beyan edilen belge ve dosyaların incelemeye tabi tutulamayacağı belirtilmiştir. CMK'nın 154. maddesinde; şüpheli veya sanığın, vekaletnamesiz olarak bir avukatla her zaman yazışabileceği, bu yazışmaların denetlenemeyeceği güvence altına alınmıştır.

Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mahpuslarla, müdafisinin yazışmaları; mektup, telgraf veya belgeler içeren paket gönderilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir. Müdafinin yazdıkları, denetlenmeden, açılmadan mahpusa, mahpusun yazdıkları denetlenmeden açılmadan müdafiyeye verilmesi gerekmektedir. Bu gönderilerin denetimi sadece ve sadece göndericinin ya da alıcının gerçekten mahpusun müdafisi olup olmadığının belirlenebilmesi ile sınırlı kalmalıdır.

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlüler ile müdafilerinin yazışmasında gizlilik esas olsa da bu iletişimde uyulması gereken bir takım kurallar bulunmaktadır.

İlk kural, müdafinin müvekkili ile yazışmasındaki amaç ile ilgilidir. Zira, yazışmadaki amaç, sadece savunma hazırlamaya yönelik olmalıdır. Ancak, bu amacın dışına çıkılıp çıkılmadığını, infaz kurumu çalışanlarının denetleme yetkisi bulunmamaktadır. Bu konuda bir şüphe hali söz konusu ise, adli mercilere durumun bildirilmesi gerekmektedir.

İkinci kural ise, gönderinin müdafiyeye tarafından gönderildiğinin açık bir şekilde anlaşılması ile ilgilidir. Müdafinin gönderdiği postanın kendisi tarafından gönderildiğinin kolay bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Bu açıklığın müdafiyeye tarafından sağlanmadığı durumlarda, hakkın kötüye kullanılma durumu söz konusu değilse, yazışmalara azami sınır koyulmamalıdır.⁸³

Tutuklu veya hükümlünün savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar Tüzük'ün 84/2-c maddesinin 2 numaralı alt bendinde⁸⁴ belirtilen hallerin

---

⁸³ Centel, Zafer, **a.g.e.**,s.187.

⁸⁴ "...5237 sayılı Kanunun 220. maddesinde, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü ve Beşinci Bölümlerinde yer alan suçlardan mahkum olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisinde avukatın savunmaya ilişkin olduğunu beyan ettiği belge ve dosyalar fiziki olarak aranabilir. Konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğine, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede

gerçekleşmesi halinde bu gönderiler hakkında aynı maddede belirtilen esas ve usuller uygulanacaktır. Bu düzenleme ile, tutuklu veya hükümlünün müdafisi ile yapmış olduğu yazışmaların gizliliğinin esas olduğu ilkesine istisna getirilmiştir.

2.2.1.4.2. Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler

Haberleşme ve İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler 5275 Sayılı CGTİHK'in 42. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre tutuklular ve hükümlüler;

1. Protesto amacıyla idarece verilen yemeği topluca almama eylemine katılmaları,
2. Kurum işyurdu yönetim kurulunca uygun görülen işte çalışmamaları,
3. Herhangi bir şeyi protesto amacıyla veya idareye karşı toplu olarak sessiz direnişte bulunmaları,
4. Odalarda, eklentilerinde ve diğer alanlarda ilaç ve gıda maddesi stoku yapmaları,
5. Gereksiz olarak marş söylemeleri veya slogan atmaları, hallerinde 1 aydan 3 aya kadar, mektup ve telgraf almak ve yollamaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten, telefon etmekten ve diğer iletişim araçlarından yararlanmaktan tamamen veya kısmen yoksun bırakılabileceklerdir.

Görüleceği üzere, mahpusların kanun maddesinde yazılan eylemlerden birini gerçekleştirmeleri veya eylemlere iştirak etmeleri durumunda yukarıda detaylı bir şekilde belirtmiş olduğumuz haberleşme ve iletişim araçlarından yararlanma hakkı geçici bir süreliğine kısıtlanabilecek hatta ve hatta kaldırılabilir. Mahpusa bu haktan mahrum bırakıldığı evrede, mektup, faks ya da telgraf gelmesi halinde bu mesajlar disiplin cezasının infazından sonra kendisine verilecektir.

Tutuklu ya da hükümlü hakkında bu süreç içerisinde aynı neviden bir disiplin cezası hükmedilse dahi, hükmedilen disiplin cezasının infazına, haktan mahrum kalınan

---

hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer, 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edebilirler..."
Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük için bkz. Resmi Gazete, 06 Nisan 2006, Sayı: 26131.

süreçte kendisine gelen mektup, faks ve telgrafın okutulmasından sonra başlanabilecektir. Bu disiplin cezasının asla uygulanamayacağı durumlar güvence altına alınmıştır. Kanuna göre, tutuklu ya da hükümlünün anne, baba, eş, çocuk ve kardeşlerinin ölümü veya ağır hastalıkları ile doğal afet hallerinde yapılması gereken haberleşmeler ve avukatı ile ilişkilerinde, mahpusa asla ama asla haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma cezası verilemeyecektir.

2.2.1.5. Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma

2.2.1.5.1. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaretçi Kabul Etme Hakları

Tutukluların ve hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları süreçte ziyaretçi kabul etme hakları kendilerine tanınmış en eski haklardandır. Antisosyal davranışı bir günah olarak algılayan Kilise hukuku zamanında dahi, cezaların infazı sırasında, rahipler belirli aralıklarla mahkumları ziyaret ederek, onlara dini ve ahlaki telkinlerde bulunurlardı. Yine, 817 tarihinden itibaren, Aix-la-Chapelle Konsili (din bilginleri toplantısı), mahkumlara çalışma imkanının, kitapların verilmesini, ziyaretçi kabulünün sağlanmasını tavsiye etmiştir.⁸⁵

Doktrinde, çağdaş infaz hukukunda geçerli olan infaz sistemi için bir takım esaslar öngörülmektedir. Bu esaslardan en önemlisi ise, tutuklulara ve hükümlülere tanınan haberleşme ve ziyaret imkanlarının genişletilmesi ile ilgilidir. Hukukumuzda, hükümlü ve tutukluların ziyaret imkanlarından ne şekilde yararlandırılacağı, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmelik de düzenlenmiştir. Mahpuslara, yakınları ile görüşleri kapalı ve açık olmak üzere yaptırılmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde hükümlü ve tutuklulara tanınan Kapalı ve Açık Görüş Hakları yönetmelik maddeleri çerçevesinde incelenecektir.

2.2.1.5.1.1. Kapalı Görüş Hakkı

Kapalı Görüş Hakkı, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 2. Kısım 1. Bölümde düzenlenmiştir. Hükümlüler ve tutuklular ziyaretçileri ile, her türlü maddi temasın önlenildiği, konuştuklarının hazır bulunan

---

⁸⁵ Artuk, Alşahin, **a.g.e.**, s. 151,

kurum görevlisi tarafından ışıtilebilecek şekilde izlenebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis ettiği özel bölümde kapalı görüş yapılabilir.

Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarında görüş yapabileceği kişiler yönetmelik maddesinde sayılmıştır. Buna göre hükümlü ve tutuklular; eşi, anne, babası, büyükanne ve büyükbabası, çocuğu, torunu, kardeşi, gelini, damadı, kayınbiraderi, baldızı, yengesi, eniştesi, görümcesi, kayınvalidesi, kayınpederi, kayınvalidesinin annesi ve babası, kayınpederinin anne ve babası, eşinin başkasından olma çocuğu, büyükanne ve büyük babasının anne ve babaları, torun çocuğu, kardeş çocuğu, eşi, amcası, halası, dayısı, teyzesi ve bunların eşleri ile vasisi ve kayyımıyla görüşebilmektedir. Hükümlü ve tutuklular yukarıda sayılanlar haricinde, 3 ziyaretçisinin adını ve soyadını ceza infaz kurumuna bildirmesi, akabinde bu isimlerin kabul edilmesi halinde görüşebilecektir.

Düzenlemenin devamında mahpusların ziyaretçi günleri ve saatlerinin belirlenmesinde bir takım etkenlerin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Bunlar; ziyaretçi sayıları, kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi ile ilgilidir. Hükümlü ve tutukluların görüş süreleri, yarım saatten az 1 saatten fazla olmayacak şekilde belirlenecektir. Görüş süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilmektedir. Mahpuslar, belirlenen gün ve saatler dışındaki ziyaretleri ile Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik 9. Maddesinin 1. ve 2. fıkraları dışında kalanların ziyaretlerine, makul sebep bulunması halinde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis cezası hükümlülerinin bu ayrıcalıklı durumdan yararlanma hakları bulunmamaktadır.

Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası hükümlüleri bu haktan, eşi, çocukları, torunları, torunlarının çocukları, annesi, babası, büyükannesi, büyükbabası, büyükannesi ve büyükbabasının anne ve babaları, kardeşleri ve vasisi ile görüştürülerek yararlanabilmektedir. Bu hükümlüler, saymış olduğumuz bu yakınları ile ancak teker teker, cezaevi müdürünün belirleyeceği gün, saat ve koşullar içinde 15 günlük aralıklarla ve günde 1 saati geçmemek üzere görüşebileceklerdir.

2.2.1.5.1.2. Açık Görüş Hakkı

Açık Görüş Hakkı, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in 2. Kısım 2. Bölümde düzenlenmiştir. Açık görüş, hükümlüler ve tutukluların ziyaretçileri ile maddi temas kurarak, konuşulanların ceza infaz kurumu

görevlileri tarafından duyulabildiği ve görülebildiği şekilde, bu görüşme için tahsis edilmiş özel bölümlerde yapılmaktadır.

Hükümlü ve tutuklular, anne-baba, eş, çocuk ve torunlarıyla ayda 1 gün açık görüş yapabilecektir. Görüş gününün hangi gün olacağı kurum tarafından belirlenecektir. Hükümlü ve tutukluların açık görüş haklarından yararlanmasına engel niteliktedir. Zira, Kınama Cezası haricinde disiplin cezası almış ve bu cezası da kaldırılmamış olanlar açık görüş haklarından yararlanamamaktadır.

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler ve tutuklular toplam sayılarına göre, görüş gününden önce belirli gruplara ayrılmaktadır. Her grubun görüş günü ve saatleri, ailelerine bildirilmek üzere, hükümlü ve tutuklulara tebliğ edilmektedir. Kurum tarafından hazırlanan bu çizelge, koşullara ve ziyaretçilerin görebileceği yerlere asılmaktadır. Kurum müdürlüğü tarafından belirlenen gün ve saatler dışında tutuklu ve hükümlülere görüş yaptırılmayacaktır. Hükümlüler ve tutuklular bu haklarından, gün içerisinde, 09:00-17:00 saatleri arasında günde 1 saatten fazla olmamak kaydıyla görüşme yaparak yararlandırılacaklardır. Ziyaret süresi ise görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işleyecektir. Görüş bittikten sonra hükümlüler ve tutuklular, kurum görevlileri tarafından insan onurunu ve haysiyetini zedelemeyecek şekilde arandıktan sonra, koğuş veya odalarına götürülerek sayıma tabi tutulurlar. Gerekli kontroller yapıldıktan sonra, mevcudun tam olduğunun anlaşılması üzerine, ziyaretçilerin çıkışına izin verilecektir.

Bayramlarda ve özel günlerde ise hükümlüler ve tutukluların bu haklardan yararlanabilmeleri için özel bir düzenleme getirilmiştir. Dini ve milli bayramlar ile özel günlere mahsus olmak üzere belirlenen tarihlerde, hükümlüler ve tutuklular, anne, baba, eş, çocuk, torun, büyükanne, büyükbaba ve kardeşleriyle açık görüş yapabileceklerdir. Belirtilen derecede akrabaları olmayan hükümlü ve tutuklular, 3. dereceye kadar olan akrabalarından en çok 3 kişi ile görüşebileceklerdir. Bu ayrıcalıklı hak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile mahkum olan hükümlüler hakkında uygulanamayacaktır. Bayramda ve özel günlerde gerçekleştirilecek ziyaret, aynı haftada yapılacak kapalı görüş ile çakışması halinde açık görüş yaptırılacaktır.

Açık Ceza İnfaz Kurumları ile çocuk eğitim evlerinde kalan hükümlüler görüşlerini her zaman açık görüş şeklinde yapabileceklerdir.

2.2.1.5.1.3. Kapalı ve Açık Görüş Hakkının Kullanılması

Hükümlüler ve tutuklular kurum idaresinin belirlediği bir haftada bir kere ziyaretçileri ile açık görüş yapabilmektedirler. Ay içerisindeki diğer haftalarda da yine bir gün belirlenerek ziyaretçileri ile kapalı görüş yapabilmektedir. Kurum mevcudu, güvenliği ve düzeni gereğince 5237 Sayılı TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım (Mille ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler) 4. (Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar) 5. (Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar) 6. (Milli Savunmaya Karşı Suçlar) 7. (Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk) Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar nedeniyle ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler ve tutuklular açık görüş haklarından iki ayda bir yararlandırılabilirler. Bu haktan kısıtlı bir şekilde yararlandırılacak diğer hükümlü grubu ise, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından hükümlü olarak ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile ilgilidir. Bu kategorideki hükümlüler, 15 günde bir kez olmak üzere biri açık diğeri kapalı görüş biçiminde ayda iki kez görüşme yapabilmektedirler.

Hükümlü ve tutuklular, yönetmelikte kendisini ziyaret edebilecek kişiler olarak sayılanlar ve eşi, 3. dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile kayyımı dışında kalan 3 ziyaretçisinin açık kimlik ve adreslerini kuruma bildirmeleri sureti ile görüşebilecektir. Bildirilen bu isimler; ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağı ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği olmadıkça değiştirilemeyecektir.

Ziyaretçilerin, kurumun düzen ve güvenliğini, hükümlü ve tutukluların sağlığını bozabilecek nitelikteki eşya ve maddeler ile her türlü iletişim araçları ve taşıma izin belgesi olsa dahi silahlarını kuruma sokması yasaktır. Ayrıca, ziyaret sırasında da hükümlü ve tutuklulara para, kıymetli evrak ve eşya verilemeyecektir.

Kurum çalışanları, ziyaret sırasında, yukarıda belirtmiş olduğumuz kurallara uymayan kişilerin, görüşmelerine derhal son verebilme hakkına sahiptir. Bu anlarda suç teşkil eden eylem ve davranışlar tutanakla tespit olunarak yetkili mercilere bildirilecektir. Görüşme hakkına sahip olan kişiler, kurum müdürlüğünün koyduğu kurallara aykırı davranır ise, kurumun en üst amirinin kararı ile görüş hakkı 1 aydan 1 yıla kadar kısıtlanabilecektir.

2.2.1.5.2. Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler

Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezasını Gerektiren Eylemler, 5275 Sayılı CGTİHK'in 43. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre tutuklular ve hükümlüler;

1. Sayım yapılmasına karşı çıkarsa,
2. Arama yapılmasına karşı çıkarsa,
3. Sevke, nakle veya bunlarla ilgili olarak alınacak tedbirlere karşı çıkarsa,
4. Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylese veya davranışta bulunursa,
5. Mahpusların haberleşmelerini, ziyaretçileriyle görüşmelerini, iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını, kurum hekimince muayene ve tedavi edilmelerini, avukat tayin etmelerini, mahkemelere veya Cumhuriyet Başsavcılıklarına gitmelerini, kurum görevlileri ile görüşmelerini, salıverilenlerin kurum dışına çıkmalarını her ne suretle olursa olsun engeller, hükümlü ve tutukluları bu fiillere teşvik eder, bu yolda talimat verir, mevzuatın hükümlü ve tutuklulara tanıdığı sair her türlü görüşme ve temas olanaklarını engellerse.
6. Kumar ve benzeri oyunlar oynar veya oynatırsa,
1 aydan 3 aya kadar, ziyaretçi görüşüne çıkarılamayacaktır.

Hükümlüler ve tutuklular, kanun maddesinde yazılan eylemlerden birini gerçekleştirmesi veya eylemlere iştirak etmesi durumunda, geçici süreliğine ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılacaktır. Ancak, resmi ve yetkili merciler ile avukatlar ve yasal temsilcilerle görüşmelerde bu kısıtlamanın uygulanması mümkün değildir.

2.2.1.6. Hücreye Koyma Cezası

2.2.1.6.1. Tanımı

Tecrit kelimesi, dilimize Arapçadan gelmiş olup, *açıkta bırakma, yalnız başına bırakma, tek başına hapsetme, bir insanın dış dünyadan koparılarak kendi haline bırakılması, ilişkide bulunduğu topluluktan çıkarılma, sosyal, ekonomik ve kültürel*

olarak yalnızlığa terk edilme hali olarak tanımlanmaktadır. Tecridin hukuki tanımı ise, *mahkumu cezasını tek başına çekmesi için diğer hükümlülerden ayırma şeklindedir.*⁸⁶

Tecrit edilme halinin ceza infaz kurumundaki karşılığı ise Hücre Cezasıdır. Hücre Cezası, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. Maddesinin 1. fıkrasında, *hükümlünün açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılması* olarak tanımlanmaktadır.⁸⁷

Hücre cezalarının mahkumlar üzerinde bir çok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Tecrit uygulaması, bireyi diğer bireylerden soyutlaştırıp, zaman algısının bozulmasına, yalnızlaşmasına, yozlaşmasına, kendi iç dünyasına kapanmasına ve son aşamada da sessiz ölümlere neden olmaktadır. Hücre cezasının doğal sonucu olan tecrit halinin, bireyin ruhsal ve fiziksel varlığında neden olduğu tahribatı, bizzat bu tecrit halini yaşayan bireyden daha iyi hiç kimse tasavvur edemez. Bu nedenle hapishanelerde mahkumlara verilen bu tecrit cezaları, toplumda iki farklı bakış açısının oluşmasına neden olmuştur. Toplumun bir kısmı uygulanan bu yöntemi, normal bir ceza olarak görürken, diğer bir kısmı da insanlık suçu olarak görmektedir.

Hücreye Koyma Cezası, Ceza İnfaz Kurumlarındaki hükümlü ve tutuklulara uygulanan en ağır disiplin cezası olduğu için çalışmamızın bu bölümünde detaylı bir şekilde incelenmiştir.

2.2.1.6.2. Hücre Cezalarının Tarihsel Gelişimi

Hücreye koyma sisteminin temellerinin ilk olarak 18. yüzyılda, Amerika'nın Pensilvanya eyaletinin ceza infaz sisteminde atıldığı görülmektedir. Uygulamanın ilk aşamasında hükümlülerin, diğer mahkumlarla bir araya getirilmeksizin ya da çok sınırlı sürelerle birliktelikleri sağlanarak tecrit halini yoğun şekilde yaşamaları amaçlanmıştır. Tecrit halinde tutulup bir araya getirildikleri evrelerde mahkumlar, ağır işlerde çalıştırılarak, tecrite tabi tutulmanın yarattığı tahribatın giderilmesine yardımcı olacak

---

⁸⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aef1363524041.37502741 (Güncel Erişim:23.09.2017).

⁸⁷5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun için bkz. **Resmi Gazete** , 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

bu evrenin mahkumlarda yaratacağı olumlu terapiye engel olunmuştur. Hücre sistemiyle ilgili olarak 4 farklı tür cezaevi sistemi ortaya çıkmıştır;⁸⁸

2.2.1.6.2.1. Pensilvanya Sistemi

Hücre sisteminin ilk uygulaması, Amerika Birleşik Devletleri'nin Pensilvanya eyaletinde uygulandığı için sistem bu şekilde adlandırılmıştır. İngiltere'de inançları nedeniyle ağır cezalara uğradıkları için Pensilvanyaya göç eden ve Pensilvanya eyaletinin kurucusu olan Quakerler, sistemin oluşumunda öncü olmuşlardır. Quakerler, 1776 yılında, dini sebeplerle yönlendirilen Filedefiya Cezaevi Vakfını kurmuşlardır. Bu vakfın inisiyatifi ile başlayan cezaevi reformu, 1790'da 30 kişilik yer olan Filedefiya iyileştirme kurumunun, yani hapishanenin açılmasına götürmüştür.

Quaker olarak adlandırılan dini grubun kuruluş ruhuna göre, mala karşı işledikleri suç için ölüm cezasından bu şekilde kurtulanlar ile mutlak ölüm cezası bağışlananlar, burada tecrit edilirdi. Filedefiya hapishanesinde hükümlüler, bütün günlerini hücrelerinde geçirip, diğer hükümlülerle ve cezaevi görevlileri ile asla irtibat kuramazlardı. Filedefiya cezaevinde hükümlüler, gece gündüz hiçbir işle meşgul olmaksızın, tek kişilik hücrede geçirmekteydiler. Bu sistemde hükümlüler gardiyan harici hiç kimseyi göremezlerdi. Hükümlüler için tek meşgale İncil'in okunmasıdır. Hükümlüler hücrelerinden ancak ve ancak kısa bir yürüyüş yapabilmek için kısa koridorlara çıkarılırlardı. Bu katı tecrit uygulaması, hükümlünün ceza süresinin tamamlanması, ölmesi veya akıl hastası olmasına kadar devam etmekte idi. Tek kişilik hücre hapsinin azami süresi 12 yılı buluyordu.

Sistemin getirilmesindeki temel amaç, dini saikler, dinsel pişmanlık ve uhrevi cezalandırmadır. Sistemin geliştirilmesine katkıda bulunan şahısların ortak düşünceleri, suç işleyen kişilerin tanrı ile baş başa kalarak af dilemesi ve günahlarından arındırılması gerektiği yönündeydi. Hükümlünün bu katı tecrit sistemi ile mutlak bir şekilde yalnız kalarak, kendi suçundan nefret etmeyi düşüneneğine, vicdan azabının da kendisini rahatsız edeneğine inanılmaktaydı. Her ne kadar sistem, o dönemde rağbet görmüş olsa da yapılan ağır eleştirilerden de nasibini almıştır. Zira sistem, insan onuru ve haysiyeti ile bağdaşmayan bir yöntemin uygulanmasından ibaretti.

---

⁸⁸ **İnfaz Sistemleri Konusu**, 30 Aralık 2013, <http://www.acikogretimadalet.com/infaz-sistemleri-konusu.html>, (Güncel Erişim: 23.09.2017).

Dünyanın ilk cezaevi iyileştirme vakfı olarak günümüzde de faaliyetlerini sürdüren Filedelfiya Cezaevi Vakfının üyeleri arasında, Benjamin Franklin ve Benjamin Rush gibi isimlerde vardı. Bu kişiler Pensilvanya eyalet meclisinden Filedelfiya Cezaevi Vakfının cezaevi yaptırması için kanun çıkmasını sağlamışlardır. Vakfın gayretleri ile dünyanın en modern ilk cezaevi 1829'da açıldı ve dünyanın değişik yerlerinden bu cezaevini görmeye gelenler olmuştur. Sistemin uygulandığı cezaevini ziyaret eden ünlü İngiliz yazar Charles Dickens: “...Burada yatanların çektiği manevi işkence, bedeni işkence olsa bu kadar tahribat yapmazdı...” sözleriyle bu sistemin ölümcül olacağını belirtmiş, mahkumların sessizlik ve hücreden çıkmadan çalışma esasına dayanan ayrımcı sistemin sonuçlarını vurgulayarak sistemi eleştiren kesim arasında yer almıştır. Sistemin kurbanlarına uygulanan ruhsal ve fiziksel işkenceler nedeniyle, iki yıl içinde ölümler ve akıl hastalıkları meydana gelmiş, bunun üzerine, hücre kapıları açılmak suretiyle toplu çalışma esasına geçilmiştir ⁸⁹

2.2.1.6.2.2. Auburn Sistemi

Auburn Sistemi de Pensilvanya Sistemi gibi ismini uygulandığı eyaletten, yani New York eyaletinin Auburn bölgesinden almaktadır. Sistem; Pensilvanya Sisteminin şahıslar üzerinde bedensel ve ruhsal bozukluklara neden olduğunun tespit edilmesi üzerine 1823 yılında geliştirilmiştir. Bu sistemde tek kişilik hücre yapısı, sıkı susma yasağı ile değişmiştir. Bu değişiklikler, cezaevlerindeki atölyelerde günlük çalışmaların ortak olması ve yemeklerin toplu olarak yenmesiyle ilgilidir. Ancak, bu anlarda da hükümlülerin birbirleriyle konuşması yasak olup mutlak susma yasağı uygulanmaktaydı.⁹⁰ Konuşulması halinde ise, mahkumlar kırbaç cezası gibi çok sert bir şekilde cezalandırılmakta idiler. Konuşma yasağının sağlanabilmesi için hükümlülerin önlere bakmaları, sessizce yürümeleri, işyerinde birbirlerinin karşısında oturmamaları gerekmekte idi. Hükümlülerin aileleri ile görüşmeleri de yasaklanmıştır. Sistem hem toplu halde bulunmayı hem de hücre hapsini öngördüğü için bu sisteme karma sistem adı da verilmekte idi.⁹¹ Bu sistemin örneğini ise Avrupa'da Gent Cezaevi oluşturmakta idi.⁹²

---

⁸⁹ Demirbaş, a.g.e., s.128-129. Türker Melda, no. 90. Dipnot alıntı.

⁹⁰ Demirbaş, a.g.e., s.129.

⁹¹ Özbek, a.g.e., s.83. Gökçen, Ahmet, no. 150. Dipnot alıntı.

⁹² Demirbaş, a.g.e., s.129. Fasoli Hemma, no. 92. Dipnot alıntı.

2.2.1.6.2.3. Panoptikon Sistemi

Bu sistemde cezaevleri dairevi bir şekilde inşa edilmektedir. Bu mimari yapı ile dairenin merkezinde bulunacak bir yerden bütün hücreler kontrol altında tutulabilecek idi. Sistemin geliştiricisi Bentham Panaptikon Sistemi'ni; "*Çevrede halka halinde bir bina, merkezde bir kule; bu kulenin halkanın iç cephesine bakan geniş pencereleri vardır, çevre bina hücrelere bölünmüştür, bunlardan her biri kulenin tüm kalınlığını, kat etmektedir. Bunlardan biri içeri bakan ve kuleninkilere karşı gelen, diğeri de dışarı bakan ve ışığın hücreye girmesine olanak veren ikişer pencereleri vardır.*" şeklinde tanımlamıştır. Bu şekilde merkez kuledeki, tek bir görevlinin, her bir hücreye birer birer kapatılmış olan hükümlülerin silüetlerini arkadan gelen ışık sayesinde görmesi mümkündür. Bu cezaevi modelinin, sonradan inşa edilen tüm cezaevlerinin mimarisi üzerine iz bıraktığı görülmüştür.⁹³

2.2.1.6.2.4. Kademeli Serbestlik Sistemi

Bu sistem, Pensilvanya ve Auburn sistemlerinin insanlık dışı ve onur kırıcı muamelelerinin, mahkumlar üzerinde giderilemeyecek olumsuzluklara neden olduğu gerekçesiyle geliştirilmiştir. Dereceli sistemin esası; kendisinden önce uygulanan Pensilvanya ve Auburn sistemlerinin yararlı yönlerini almak suretiyle sakıncalarını ortadan kaldırmaktır. Cezadaki ızdırap verici yön ile, hükümlülerin eğitilmesi ve uslandırılması sağlanacak, aynı zamanda da disiplin sağlanacaktı. Bu bakımdan cezaevi ve infaz rejimi başlangıçta şiddetli olarak uygulanmakla birlikte, hükümlünün cezaevinden çıkması yaklaşp iyi hal gösterdikçe rejim yumuşatılmakta ve sonuçta hükümlü şartlı olarak salınabilmekte idi.⁹⁴

Sistem, ilk defa İrlanda ülkesinde uygulanmış olması nedeniyle, *İrlanda Sistemi* adı ile de anılmaktadır. Özgürlüğü bağlayıcı cezanın infazı, aşamalı olarak serbestiye dayanan üç devreye ayrılmaktaydı. Birinci devrede; hükümlüler cezalarını belirli bir süre hücrede çekerlerdi. İkinci devrede; ceza toplu olarak infaz edilir ve hükümlüler çalıştırılırdı. Üçüncü devrede ise hükümlü iyi hali gözlenmişse yarı açık veya açık cezaevine sevk edilerek cezası buralarda infaz edilirdi.⁹⁵

---

⁹³ Demirbaş, a.g.e., s.130-131.

⁹⁴ Demirbaş, a.g.e., s.131.

⁹⁵ Özbek, a.g.e., s. 83.

2.2.1.6.3. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Uyarınca Hükmolunan Hücre Cezaları

Hücreye koyma cezası; 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. Maddesinin 1. fıkrasında; *hükümlünün eylemlerinin nitelik ve ağırlığına göre bir günden yirmi güne kadar, açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılması* olarak tanımlanmaktadır. Kanun maddesinde, hücreye koyma cezası; bir günden on güne kadar ve onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren haller olarak ayrıma tabi tutulmuştur.

2.2.1.6.3.1. Bir Günden On Güne Kadar Hücreye Koyma Cezasını Gerektiren Eylemler

Bir günden on güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemler, 5275 Sayılı CGTİHK'in 44. Maddesinin 2. fıkrasında sıralanmıştır. Bu madde uyarınca tutuklular ve hükümlüler,

1. Kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar vermeleri,
2. Tünel kazmaya teşebbüs etmeleri,
3. Firara teşebbüs etmeleri,
4. Diğer hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtmaları veya isyana kalkışmaları,
5. Diğer hükümlü ve tutukluları daha az cezayı gerektiren şekilde kasten yaralamaları,
6. Diğer hükümlü ve tutuklular üzerinde baskı kurarak çıkar sağlamak, özel işleriyle başka işlerde kullanmak, bunlara kalkışmak veya bu amaçları gerçekleştirmek için oluşturulan gruplara katılmaları veya bunlarla dayanışma içinde olmaları,
7. 5275 Sayılı CeGTİK'in 44. maddesinin 3. fıkrasının (g) bendinde belirtilenler (*Her türlü ateşli silah, mermi, patlayıcı madde, kesici, delici, yaralayıcı, bereleyici alet, yakıcı, aşındırıcı, boğucu, bayıltıcı, kör edici gaz ve ecza, her türlü zehir ve uyuşturucu ilaç ve madde, cep telefonu, telsiz ve sair elektronik haberleşme aracını kuruma sokmak, bulundurmak, kullanmak*) dışında kalıp da

Kanuna uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokmaları, bulundurmaları, kullanmaları,

8. Sayım ve aramalar ile 5275 Sayılı CeGTİK'in 43. maddesinin (e) bendinde belirtilen (*Hükümlülerin haberleşmelerini, ziyaretçileriyle görüşmelerini, iyileştirme ve eğitim programları çerçevesinde eğitim ve spor, meslek kazandırma ve işyurdu çalışmaları ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmalarını, kurum hekimince muayene ve tedavi edilmelerini, avukat tayin etmelerini, mahkemelere veya Cumhuriyet Başsavcılıklarına gitmelerini, kurum görevlileri ile görüşmelerini, salıverilenlerin kurum dışına çıkmalarını her ne suretle olursa olsun engellemek, hükümlü ve tutukluları bu fiillere teşvik etmek, bu yolda talimat vermek, mevzuatın hükümlü ve tutuklulara tanıdığı sair her türlü görüşme ve temas olanaklarını engellemek*) faaliyetlere şiddet kullanarak engel olmaları veya buna kalkışmaları,
9. Kurum görevlileri ile dış güvenlik görevlilerine rüşvet teklif etmeleri veya vermeye kalkışmaları,
10. Kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmaları,
11. Kuruma, kurum görevlilerine veya hükümlü ve tutuklulara ait şeyleri çalmaları veya bunlara kasten zarar vermeleri,
12. İzin süresini özürsüz olarak en fazla iki gün geçirmeleri,
13. Hükümlü ve tutukluların beslenmelerini engellemek, açlık grevine ve ölüm orucuna teşvik veya ikna etmeleri, bu yolda talimat vermeleri;
halinde bir günden on güne kadar hücreye koyma cezası yaptırımını ile karşı karşıya kalacaklardır.

2.2.1.6.3.2. Onbir Günden Yirmi Güne Kadar Hücreye Koyma Cezasını Gerektiren Eylemler

Onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezasını gerektiren eylemler, 5275 Sayılı CGTİHK'in 44. Maddesinin 3. fıkrasında sıralanmıştır. Bu madde uyarınca tutuklular ve hükümlüler,

1. İsyan çıkartmaları,
2. Kuruma ağır zarar vermeleri,
3. Kasten yangın çıkarmaları,

4. Adam öldürmeleri veya öldürmeye kalkışmaları,
5. Hükümlü ve tutukluları kasten veya neticesi sebebiyle ağırlaşmış şekilde yaralamaları ile görevlileri her türlü kasten yaralamaları,
6. Cinsel saldırıda veya çocuklara karşı cinsel istismarda bulunmaları, bu suçlara kalkışmaları veya cinsel tacizde bulunmaları,
7. Her türlü ateşli silâh, mermi, patlayıcı madde, kesici, delici, yaralayıcı, bereleyici alet, yakıcı, aşındırıcı, boğucu, bayıltıcı, kör edici gaz ve ecza, her türlü zehir ve uyuşturucu ilaç ve madde, cep telefonu, telsiz ve sair elektronik haberleşme aracını kuruma sokmaları, bulundurmaları, kullanmaları,
8. Görevlileri veya hükümlü ve tutukluları rehin almaları,
9. Firar etmeleri veya tünel kazmaları,
10. Hükümlü ve tutuklular üzerinde baskı kurarak çıkar sağlamaları, özel işleriyle başka işlerde kullanmaları, bunlara kalkışmaları veya bu amaçları gerçekleştirmek için nüfuz kullanarak grup oluşturmaları,
11. Suç örgütlerine ait her türlü yayın, bez afiş, pankart, resim, sembol, işaret ve benzeri eşyayı kurumların herhangi bir yerine asmaları veya teşhir etmeleri,
12. Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmaları veya yaptırmaları,
14. Kurum görevlileri ile dış güvenlik görevlilerine rüşvet vermeleri, halinde onbir günden yirmi güne kadar hücreye koyma cezası yaptırımını ile karşı karşıya kalacaklardır.

2.2.1.6.3.3. Ceza İnfaz Kurumlarındaki Hücre Standartları

Bireylerin hayatını devam ettirmesi için mutlak bir şekilde gerekli olan yaşamsal gereksinimlerin neler olduğu konusunda, bilim adamlarının farklı görüşleri bulunsa da, birtakım ortak noktalar belirlenmiştir. ABD'li psikolog Abraham Maslow tarafından 1943 yılında geliştirilmiş olan İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisine göre, bireylerin fizyolojik ihtiyaçları (yaşamsal ihtiyaçları); hava, su, uyku, beslenme ve boşaltım olarak sıralanmıştır.⁹⁶ Maslow'un ihtiyaçlar piramidinin tabanında yer alan bu fizyolojik ihtiyaçlar, insanların biyolojik olarak yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli olan olmazsa olmaz ihtiyaçlardır. Bu itibarla, ceza infaz kurumlarındaki hücre odalarında;

---

⁹⁶ Kağan Aydın, “Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi”, <http://www.bilgiustam.com/maslowun- ihtiyaclar-hiyerarşisi-nedir/>, (Güncel Erişim: 16.10.2017).

mahkumlara zorlanmadan teneffüs edilebilecek bir havanın, günlük besin ve su ihtiyaçlarını karşılayacak gıdaların, tuvalet ihtiyaçlarının giderilebilmesi için uygun bir alanın ve uyuyabilmeleri için gerekli olan imkanın sağlanması gerekmektedir.

5275 Sayılı CGTİHK'in 44. Maddesinin 4. fıkrasında; Hücresinin, yaşamsal gereksinimleri karşılayacak biçimde düzenleneceği vurgulanmıştır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'ün 150. maddesinin 3. fıkrasında; hücrelerin, yaşamsal gereksinimleri karşılayacak şekilde olacağı ve özellikle bel hizasında 100x75 cm ebadında penceresi ve en az odanın genişliğinde havalandırması bulunan 9 veya 10 m² büyüklüğünde, duş ve tuvaleti olacak şekilde düzenleneceği vurgulanmıştır.

Günümüz infaz anlayışının temelinde; cezayı gerektirir davranışı nedeni ile hükümlüden öç alınması değil hükümlünün ıslah edilmesi amaçlanmaktadır. Gerek, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 5. maddesinde⁹⁷, gerek ise de 2709 Sayılı Anayasamızın 17. maddesinin 3. fıkrasında⁹⁸, kimseye işkence, eziyet yapılamayacağı ve kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı güvence altına alınmıştır. Normlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan düzenlemelerin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için, ceza infaz kurumlarındaki hücre standartlarına titizlikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

2.2.1.6.4. Anayasa Mahkemesi'nin Hücre Cezaları ile İlgili Görüşü

5275 Sayılı CGTİHK'de en ağır disiplin cezası olarak tanımlanan hücre cezasının uygulanması, toplumda iki farklı bakış açısının oluşmasına neden olmuştur. Toplumun bir kısmı uygulanan bu yöntemi, normal bir ceza olarak görürken, diğer bir kısmı da insanlık suçu olarak görmektedir. Bu tecrit uygulamasının, insanlık onuru ile bağdaşır bir müeyyide olup olmadığı Anayasa Mahkemesi nezdinde tartışılmıştır.

İstanbul Anadolu 1. İnfaz Hakimliği'nin 13.12.2004 günlü, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 44. Maddesinin 1 numaralı fıkrasının (Hücreye Koyma Cezası) Anayasa'nın 17. Maddesine (Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı) aykırı olduğunu ileri sürmesi akabinde;

---

⁹⁷ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Madde 5: "Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez."

Sözleşme için bkz. **Resmi Gazete**, 27 Mayıs 1949, Sayı: 7217.

⁹⁸ 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 17/3: "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz", Anayasa için bkz. **Resmi Gazete**, 09 Kasım 1982, Sayı: 17863.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, 2013/137 Esas, 2014/94 Karar Sayılı 22.05.2015 tarihli kararında Türk Hukuk Sisteminde mevcut bulunan Hücre Cezası'nın Anayasaya uygun olup olmadığı konusunda karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 22.05.2015 tarihli kararında, kanun koyucunun disiplin kurallarının belirlenmesine ilişkin takdir yetkisine dayanarak, ceza infaz kurumlarında güvenliği ve disiplini bozucu ağır ihlaller için etkin ve caydırıcı bir yaptırım olarak hücreye koyma cezası öngörmüş olmasının hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü olmadığını vurgulayarak kuralın Anayasanın 17. maddesinin 3. fıkrasına aykırılık oluşturmadığını belirtmiştir.⁹⁹

---

⁹⁹ Anayasa Mahkemesi'nin hücre cezası uygulaması ile ilgili vermiş olduğu karar şu şekildedir: "...Ceza İnfaz kurumlarının, özgürlüğü mahkeme kararıyla kısıtlanan tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu Devlet'in kontrolü altındaki özel alanlar olması ve dolayısıyla Devlet'in hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının doğal sonucu olarak tutuklu ve hükümlüler için disiplin kurallarının öngörülmesi kaçınılmazdır. Bu yönüyle, itiraz konusu kuralla ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması, suç işlenmesinin önüne geçilmesi ve şiddet eğilimi yüksek hükümlülerin disipline edilmesi adına hücreye koyma cezasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun disiplin kurallarının belirlenmesine ilişkin takdir yetkisine dayanarak ceza infaz kurumlarında güvenliği ve disiplini bozucu ağır ihlaller için etkin ve caydırıcı bir yaptırım olarak hücreye koyma cezası öngörülmüş olmasının hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü yoktur... Bununla birlikte kanun koyucu tarafından takdir yetkisine dayanarak bir taraftan cezanın, infaz hukukunun amacına uygun olarak infaz edilebilmesi, disiplin ve düzenin sağlanması ve hükümlülerin haklarını kullanabilmesi amacıyla hücreye koyma cezası ile hükümlülerin hürriyetlerini sınırlandırırken, diğer yandan kanunda bu sınırlandırmanın amacına uygun ve orantılı şekilde kullanılmasını sağlayacak yasal güvencelere yer verilmiş ve hücre cezasının hükümlü üzerinde doğuracağı olumsuz etkiler en aza indirilmeye çalışılmıştır. Böylece cezaevi düzeninin, güvenliğinin ve disiplininin sağlanması şeklindeki kamu yararı ile kişilerin özgürlüğü arasında makul dengede kurulmuştur... Bu çerçevede, itiraz konusu kuralda süre bakımından hem bir sınırlandırma hem de bir kademelendirme yapılarak hücre cezasını gerektiren eylemin ağırlığı ile yaptırım arasında olması gereken adil denge korunmuş ve bu cezanın infaz edilebilmesi için kesinleşme ile birlikte Kanun'un 48. Maddesinin 3 numaralı fıkrasının a bendi uyarınca infaz hakiminin onayının bulunması da aranmıştır. Böylelikle yeni bir hürriyet sınırlaması sonucu doğuran hücreye koyma cezasının infazı mutlak olarak hakim denetiminden geçme şartına tabi tutulmuştur. Bununla birlikte kanunun 44. Maddesinin 4 numaralı fıkrasında, hücrenin yaşamsal gereksinimleri karşılayacak biçimde düzenleneceği; 5 numaralı fıkrasında ise hücreye konulan hükümlünün, resmi ve yetkili merciler ve avukat ile görüşmesine engel olunmayacağı öngörülmüştür... Öte yandan kanunun 48. Maddesinin 3 numaralı fıkrasının c bendinde hükümlünün, hücreye koyma cezasına ilişkin disiplin cezalarının infazından önce ve infazı sırasında hekim tarafından muayene edileceği ve ilgilinin bu cezaya katlanamayacağına anlaşılması haricinde cezanın infazının sonraya bırakılacağı veya hekimin belirleyeceği aralıklarla infaz edileceği hükme bağlanmıştır. Anılan bendin devamında ise koşullu salıverilme tarihine kadar hükümlünün iyileşemeyeceğinin tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanesi sağlık kurulu raporu ile saptanması halinde hücreye koyma cezasının infaz edilmeyeceği ve bu ceza yerine ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasının 2 katı süre ile uygulanacağı öngörülmüştür. Bu açıdan hükümlülerin sağlık koşullarının hem infaz öncesinde hem de infaz sırasında sürekli olarak izleneceği ve sağlığı hücre cezasını kaldıramayacak olan hükümlüler açısından bu cezanın uygulanmayacağı belirtilerek hücreye koyma cezasının infazında hükümlülerin sağlık koşullarının dikkate alındığı anlaşılmaktadır... Buna göre kanunda hücreye koyma cezasının uygulanmasında, süresine ve infazına ilişkin olarak getirilen yasal güvenceler dikkate alındığında kuralın, Anayasa'nın 17. Maddesinin 3. Fıkrasında belirtilen 'Kimse insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz' ilkesine aykırılık oluşmadığı da açıktır... Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 17. Maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir... SONUÇ: 13.12.2004 günlü, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında kanunun 44. Maddesinin 1 numaralı

Anayasa Mahkemesi, 22.05.2014 tarihli kararı ile hukuk sistemimizde uygulanan Hücreye Koyma Cezasının Anayasamızın 17 maddesine aykırı olmadığına karar vermiştir. 5275 Sayılı CGTİHK'de tanımlanan Hücreye Koyma Cezasının infazı ile hükümlü ve tutuklularda soyutlanmışlık, yalnızlık ve dışlanmışlık duygusu oluşabilmektedir. Hücre cezası, aynı zamanda, hükümlüler ve tutuklular üzerinde çok ciddi sağlık sorunlarına da neden olmaktadır. Cezaevlerindeki hükümlü/tutuklularda rastlanan kanser hastalıklarının da artmasına neden olan faktörün hücrelerde geçirilen zamandan kaynaklanmış olduğu, tespit edilmiştir.

Tecrit uygulamalarının, tutukluların ve hükümlülerin fiziki ve akli sağlığını etkileyerek kamuya daha zararlı bir hale getirdiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bu uygulamanın yukarıda belirtmiş olduğumuz Anayasa Mahkemesi Kararının aksine yasaklanması gereken İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 5., AİHS'in 3. ve Anayasanın 17. Maddesine aykırı bir uygulama olduğu kanaatindeyim. Bahsedilen tüm bu olumsuz nitelendirmeler göz önüne alındığında, Türk Hukuk Sistemi içerisinde uygulanan hücre cezaları ve tecrit uygulamalarının kaldırılması, kaldırılmasının mümkün olmadığı takdirde keyfiliğin önüne geçilerek uygulama alanının daraltılması ve hücre standartlarının insanlık onuru ile bağdaşır nitelikte olacak tarzda kontrol altına alınması gerektiği kanaatindeyim.

2.2.1.6.5. Birleşmiş Milletler'in Hukukumuzda Uygulanan Hücre Cezaları ile İlgili Görüşü

Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları 31. ve Avrupa Cezaevi Kuralları 37. maddeleri ile, Disiplin Suçları bakımından bedensel cezanın, karanlık bir hücreye kapatılma cezasının ve her türlü zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı cezanın verilmesi yasaklanmıştır. Bu durumda, BM ASK'nın 32. ve Avrupa Cezaevi Kuralları 38. maddeleri gereğince disiplin cezası olarak uygulanacak hücre cezasının kesinlikle insanlık onuru ile bağdaşmayan niteliklerde olmaması gerekmektedir.

BM ASK 32/1'e göre "*Hücre cezası*", ancak sağlık görevlisinin yazılı olarak hükümlünün fiziki durumunun buna müsait olduğunu belirtmesi halinde uygulanabilecektir.

---

fıkrasının Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine, 22.05.2014 gününde Oybirliği ile karar verildi... " Anayasa Mahkemesi Kararı için bkz. Resmi Gazete, 12 Eylül 2014, Sayı: 29117.

BM ASK, hücre cezasını yasaklamamakla birlikte, az kullanılması gereken istisnai bir ceza olması gerektiğini, açıkça ifade etmektedir. Nitekim, BM İnsan Hakları Komitesi'nin 03.04.1992 tarih ve 20(44) No'lu genel yorumunda, "*Uzun süreli hücre hapsi*" cezasının "*işkence yasağını*" ihlal edebileceği belirtilmiştir. Kaldı ki, BM mahpusların ıslahı için temel prensiplerin 7 numaralı olanı; "*Bir ceza olarak hücre hapsinin kaldırılması veya bu cezanın kısıtlanması yönünde çaba gösterilir ve gösterilen çabalar teşvik edilir*" şeklindedir.¹⁰⁰

Birleşmiş Milletler Örgütü, dünya barışını korumak ve uluslararası alanda ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak için 24 Ekim 1945 yılında kurulan uluslararası bir örgüttür. Örgütün günümüzdeki üye sayısı 193 olup, bünyesinde yapısal olarak birçok idari kuruluş barınmaktadır. Bu idari kuruluşlardan biride, 1984 yılında kabul edilip 1987 yılında yürürlüğe giren İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme (Türkiye Cumhuriyeti Devleti 25 Ocak 1988 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır.) uyarınca oluşturulmuş olan *İşkenceye Karşı Komite* kuruluşudur. Komite, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlallerine ilişkin bireysel başvuruları ve devlet başvurularını inceleyip karara bağlamakla görevlidir.

Komitenin bir diğer görevi ise, örgüte üye devletlerin bünyesinde, işkencenin sistematik olarak yapıldığına yönelik somut bilgilerin mevcut olması halinde, ilgili devleti işbirliğine davet etme, gerekli olduğu takdirde mahallinde araştırmalar yapma, araştırmaya ilişkin tanzim etmiş olduğu raporun özetini kamuoyuna açıklamada bulunması ile ilgilidir. Komite kurulduktan sonraki bu yetkisini ise ilk olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti üzerinde kullanmıştır.

Birleşmiş Milletler İşkence Özel Raportörü Juan E. Mendez, 2013 yılında gerçekleştirilen komite toplantısının ardından vermiş olduğu röportajda; "*...Hücre hapis cezasının, ergin olmayan kişilere, zihinsel engellilere, kadınlara (özellikle hamile veya emzirme dönemindeki kadınlara hangi koşullarda olursa olsun uygulanmaması gerektiğini, bu kategori dışında kalan kişiler içinde hücre hapsinin hiçbir zaman belirsiz ve uzun süreli uygulanmaması gerektiğini, işkence ve gözaltı merkezlerinde, zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele gibi tüm olayların, 'uygun, bağımsız ve tarafsız' bir soruşturmayı da içermesi gerektiğini...*" vurgulamıştır.¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Demirbaş, a.g.e., 376. Uluslararası Ceza Reformu, no.267. Dipnot alıntı.

¹⁰¹ **Yeni Ekonomi, Birleşmiş Milletler Özel Raportörü**, 23.10.2013 T.,

İnfaz sistemimizi ve cezaevlerimizi inceleyen BM uzmanı Amor ise hücre uygulamasını şu şekilde değerlendirmiştir; “*Hücre rejimi çok ağır şartlar dairesinde infaz edilmektedir. Mahkumlar bu devrede hücrelerinden hiç çıkmamaktadırlar. Aylarca geceli gündüzlü orada kalmakta ve hatta en ufak bir gezinti için dahi, hücreden ayrılmamaktadırlar. Yalnız 15 günde bir defa hamam yapmaya gönderilmektedirler. Hücreler kötü tenvir edilmiş ve havasız olup umumiyetle müesseselerin izbe katındadırlar; çok dar olmaları itibariyle mahkumlara içlerinde gezmek suretiyle bile کافی derecede hareket yapma imkanını vermemektedir. Mahkumlara hücrede verilen yemek zayıftır ve bu, kendilerine gardiyan tarafından hiçbir söz teati edilmeksizin verilmektedir. Böylece hareket ve her türlü beden faaliyetinden mahrum yaşayan mahkumlar zayıflayarak sıhhatlerini kaybetmektedirler. Çalıştırıldıkları cihetle bunlar, aynı zamanda çalışma ihtiyacından da mahrum kalırlar ve maneviyatları üzerine kuvvetle tesir eden bu rejimin temadisi halinde kendilerinde ruhi araz doğması ihtimalide çoğalır...Halbuki infazın, hükmolunan hürriyetten mahrumiyet cezasını hiçbir surette ağırlaştırmaması...;mahkumu ıslah eylemek ve cemiyet sadece zararsız olarak değil, faydalı bir vatandaş olarak iade eylemek uğrunda kullanılması gerekmektedir.”¹⁰²*

Bazı olayların işkence mertebesine ulaşip ulaşmadığına karar vermek her zaman kolay olmayabilir. Bazı uygulamalar vardır ki, insanlar içgüdüsel olarak bunları kabul edilemez olarak addeder. Bir iddianın işkence olup olmadığının değerlendirmesinin yapılabilmesi için, hukuki anlamda da bir nitelendirmenin yapılması gerekmektedir. İşkencenin tanımı, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1. Maddesinde yapılmıştır.¹⁰³

Bu tanımdan işkenceyi oluşturan 3 temel unsurun olduğu anlaşılmaktadır:

---

http://yeniekonomigazetesi.com.tr/haberler_bm_iskence_ozel_raportoru_mendez_quothucre_hapsi_cezas_i_evrensel_bazda_yeniden_gozden_gecirilmeliquote-1-sayfa_id-666-, Erişim tarihi: 08.12.2016.

¹⁰² Demirbaş, a.g.e, s.184.

¹⁰³ İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme md.1; “...bir kimseye karşı, kendisinden itiraf almak veya üçüncü kişi hakkında bilgi edinmek, kendisinin veya üçüncü kişinin yaptığı veya yaptığından kuşkulanan bir eylem nedeniyle cezalandırmak veya kendisini veya üçüncü kişiyi korkutmak veya zorlamak amacıyla veya ayrımcılığa dayanan her hangi bir sebeple, bir kamu görevlisi veya resmi sıfatla hareket eden bir başka kişi tarafından veya bu görevlinin veya kişinin teşviki veya rızası veya muvafakatiyle işlenen ve işlendiği kimseye fiziksel veya ruhsal olarak aşırı acı veya ıstırap veren her hangi bir fiildir. Kanuni yaptırımlardan kaynaklanan veya yaptırımın doğasında bulunan veya bu yaptırımlarla rastlaşan acı veya ıstırap, işkence sayılmaz.” Sözleşme için bkz. **Resmi Gazete**, 27 Mayıs 1949, Sayı:7217.

1. Bilgi almak, cezalandırmak ya da korkutmak amacıyla yapılması,
2. Kamu görevlilerinin rızası veya muvafakatiyle yapılması,
3. Fiziksel veya ruhsal olarak ağır acı veya ıstırap verilmesi.

Yukarıdaki temel unsurlardan da anlaşılacağı üzere, işkenceyi karakterize eden fena muamelenin diğer biçimlerinden ayrılan noktası duyulan ıstırapın ağırlık derecesidir. Bu nedenle de işkence tanımını, fena muamelenin objektif olarak en ciddi biçimleri için saklı tutmak gerekmektedir. İşkence dışındaki diğer fena muamele türlerinin spesifik bir amaç taşıması gerekmemektedir. Bireyi fena muamele oluşturan ya da buna giden yolu oluşturan koşullara maruz bırakma kastı olmalıdır. İşkence mertebesine ulaşmayan fena muamelenin temel unsurları ise şu şekilde sınırlanabilecektir;

1. Kasti olarak önemli ölçüde zihinsel ve fiziki acı ya da ıstırapa maruz bırakma,
2. Bunun kamu görevlilerinin rızası veya muvafakatiyle yapılması.

Uluslararası kuruluşlarda, fena muamelenin ıstırap derecesi tayin edilirken her seferinde vakıanın özel koşulları ve mağdurun karakteristik özellikleri göz önüne alınmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, uluslararası hukukun fena muamelenin her biçimini yasaklamış olduğudur. Bir davranış hukuki olarak işkence olarak nitelendirebilecek kadar ağır olmasa bile, devletin fena muamele yasağını ihlal etmiş olduğu saptaması yapılabilecektir.¹⁰⁴

Uluslararası hukuk, olayların işkence mertebesine erişip erişmediğini kestirebilmek için, bizlere 2 temel prensip sunmaktadır.

- İşkencenin tanımında yer alan temel unsurlar olgularla örtüşmelidir.
- İşkence, fena muamelelerin diğer türlerinden, içerdiği ağır ıstırap derecesi ve gerektirdiği amaç unsuru ile ayırt edilebilir olmalıdır.

---

¹⁰⁴ Camille Giffard, (Çeviren Orhan Kemal Cengiz), **İşkencenin Rapor Edilmesi El Kitabı**, Egetan Yayıncılık, 1. Baskı, İzmir, 2001, s.44-46.

Uluslararası düzeyde işkenceye yol açtığı saptanan bazı fena muamele türleri belirlenmiştir. Bunlardan bazıları aşağıdaki şekildedir:¹⁰⁵

- Falaka (Ayak tabanlarının dövülmesi),
- Filistin askısı (Arkadan bağlı olduğu halde kollardan askıya alınmak),
- Ağır kaba dayak,
- Elektrik vermek,
- Tecavüz,
- Sahte infaz,
- Canlı haldeyken gömülmek,
- Organ keser gibi yapma.

Görüleceği üzere, dünya üzerindeki hücre cezası uygulamaları uluslararası düzeyde işkence olarak kabul edilmemektedir. Bunun nedeni ise, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 1. Maddesinde vurgulanan işkence kavramının tanımında saklıdır. Sözleşme maddesinin son cümlesinde; "...*Kanuni yaptırımlardan kaynaklanan veya yaptırımın doğasında bulunan veya bu yaptırımlarla rastlaşan acı veya ıstırapın işkence sayılmayacağı...*" vurgulanmıştır. Mukayeseli hukukta ve hukukumuzda uygulama alanı bulan Hücre Cezaları meşruluğunu kanunlardan aldığından işkence olarak kabul edilmemektedir. Uluslararası alanda tecridin işkence olduğu konusunda henüz bir uzlaşmaya varılamamışsa da, müeyyidenin varlığı uluslararası toplulukları ciddi bir şekilde kaygılandırmaktadır.

Kanımızca, tecrit uygulaması şahısların ruhsal ölümüne neden olan *psikolojik bir işkence* türü olup, hiçbir hal ve şartta bireyler üzerinde uygulanmaması gerekmektedir. İşkencenin yukarıda belirtmiş olduğumuz tanımından, işkence kapsamının insanlara yaşatılan ağır fiziki ıstırap ile sınırlı olmadığı, psikolojik ıstırapı da içerdiği anlaşılmaktadır. Bireylerin fiziksel yaraları iyileşse dahi, psikolojik örselenmelerinin ıstırapını uzun bir süre hatta ve hatta yaşamları boyunca çekmeye devam ettikleri yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla da, hücre cezası ve türevi mahiyetinde olan her türlü tecrit uygulamalarının işkence olarak kabul edilerek, bütün hukuk sistemlerinden

---

¹⁰⁵ Giffard, *y.a.g.e.*, s.48.

çıkarılması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, işkence olarak kabul edilmese dahi, uluslararası hukuk nezdinde fena muamelenin her biçimi yasaklanmıştır. Tecrit uygulamaları, uluslararası hukukta işkence olarak nitelendirilebilecek kadar ağır olmasa bile, fena muamele yasağını ihlal edeceğinden bu şekilde bir saptama yapılması mümkündür.

Dünyada tecrit uygulamalarına maruz kalan bazı mahpuslar, cezalarının infaz edildiği süreçteki duygularını, yazmış oldukları mektuplarla veya infazın sona ermesi ile vermiş olduğu röportajlarla aktarmışlardır. Tecridin insanlar üzerindeki etkisini anlayabilmemiz için dipnot bölümümüzde uzun süre bu uygulamaya maruz bırakılan Ulrike Marie Meinhof'un¹⁰⁶, İrmgard Möller'in¹⁰⁷ ve Günter Sonnenberg'in¹⁰⁸ ruh hallerini anlatır açıklamalarına yer vermiş bulunmaktayız.

---

¹⁰⁶ Tecridin anlatılmazlığı ve insan üzerindeki etkilerinin neler olabileceğinin görüldüğü en iyi örneklerinden biri, Alman radikal sol kanadın üyesi gazeteci Ulrike Marie Meinhof'un mektuplarıdır. Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun kurucularından biri olarak tutuklanan ve tutukluğunun dördüncü yılındayken, 9 Mayıs 1976 günü JVA Stuttgart-Stammheim'daki hücrelerinde ölü bulunan Ulrike Meinhof, tecridin üzerindeki etkisini mektubunda şu şekilde anlatmaya çalışmıştır: “...Kafanda patlama oluyor duygusu(kafatasının yırtılacağı, patlayacağı duygusu). Omuriliğin beyne itilmesi duygusu. Beynin tıpkı kurutulmuş bir meyve gibi buruşuyor olduğu duygusu. Sürekli kendini gergin hissetme (sanki uzaktan kumandayla yönlendiriliyorsun). Yüreğini vücudundan işeyerek atma duygusu, sanki suyu tutamıyorsun. hücre yürüyor duygusu. Uyanıyorsun, gözlerini açıyorsun hücre yürüyor; öğleden sonra, güneş içeriye ışık verdiğinde birden duruyor... Dilin tutulması duygusu- kelimelerin anlamını teşhis edememek, sadece tahmin edebilmek- ıslıklı seslere artık dayanamamak; gardiyan, ziyaret, havalandırma hayale benziyor. Baş ağrısı. Şimşekler. Cümle düzeni, gramer, cümle yapısı- denetlenemiyor artık... İçinin yandığı duygusu. Ne olduğunu söyleyince veya olabileceğini, karşındakinin yüzüne kaynar su döker gibi bir duygu... Dışarı çıkaramadığın yoğun saldırganlık. En kötüsü bu. Hayatta kalma şansının olmaması... Ziyaretlerden geriye hiçbir şey kalmıyor. Yarım saat sonra ziyaretin bugün mü yoksa geçen hafta mı olduğunu mekanik bir biçimde hatırlamaya çalışıyorsun... Zamanın ve mekanın iç içe girmiş olma duygusu. Kendini biçimsizleşmiş hissetmek... Zamanın tekrar tekrar akması, beynin tekrar tekrar genişlemesi, omuriliğin tekrar tekrar aşağı inmesi duygusu, haftalarca. Derinin yüzülmüş olması duygusu. Kulakta bir gürlleme, dövülüyorsun duygusuyla uyanıyorsun. Sarkık bir şekilde hareket ettiğin duygusu. Vakumun içinde olma duygusu, sanki kurşunun içine kapatılmışsın. Daha sonra: Şok. Kafana sanki demir levha düşmüş. İçeride aklına gelen karşılaştırmalar, kavramlar: (Psiko-) Öğütme makinesi, hızdan dolayı derinin gerilmesi, uzay simülasyon kapsülündeki gibi, Kafka'nın ceza kolonisi- çivi yatağının üzerindeki adam, sürekli dönme dolapta olmak gibi. Radyoya ilişkin: Asgari rahatlama hissi, mesela hız yaparken saatte 240 km'den 190 km'ye inmek gibi... Mahkumun kafasını da karıştırıyor. (Hücrelerin beyaz oluşu yani askeri hastane odaları gibi olmaları, yaşadığın terörü daha şiddetli kılıyor; ama sadece sessizlikle birlikte. Bunu fark ettikten sonra duvarları boyuyorsun). Tabi ki böyle bir durumda ölümü yeğliyorsun... Ama içeride maruz kaldığımız “İnfaz”ın gerçekleşmesi aslında. Yani içimizin çözülmesi söz konusu- maddelerin asitte çözülmeleri gibi- direnmeye yoğunlaşmakla bu süreç yavaşlatılır, ancak etkileri tamamen ortadan kaldırılamaz. Sinsiliğin bir parçası da kişi olmaktan çıkarılmak. Bu olağaniüstü hal durumunda senden başka kimse yok”.

Demirbaş, a.g.e, s.580-581.

¹⁰⁷ İrmgard Möller, Kızılordu Fraksiyonu (RAF) üyesi olarak Almanya'da 22,5 yıl ağır tecrit koşullarında cezaevinde kaldığı için, izolasyon sistemini en iyi açıklayabilecek kişilerden birisidir. Tecritle ilgili duygularından bazıları şu şekildedir: “Temelde psikolojik bir işkence, uzun süreçte insan konuşmayı bile unutuyor. Örneğin bir gazete okuyorsunuz ama orada yazan kelimeleri algılayamıyorsunuz, kelimelerle ilişkiniz kesiliyor. Belli bir süre sonra fiziksel olarak da hasta olmaya başlıyorsunuz. Hatırladığım, tecritte kendi vücuduma bile yabancılaştığımdı... O günlerde dizimle kafam arasında inanılmaz bir mesafe varmış gibi geliyordu Ya da bacağımın bana ait olmadığı, hissine kapılıyordum. Böyle olmasının

2.2.2. Disiplin Soruşturması

5275 Sayılı CGTİHK'de, çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ile ilgili disiplin soruşturmasının yapılmasında ayrıma gidilmiştir. Kanununun 47. maddesinin 1. fıkrasında, Kınama ve Bazı Etkinliklerden Alıkoyma Cezalarının kurumun en üst amiri tarafından verilebileceği ve uygulanabileceği belirtilmiştir.

Çocuklar haricindeki mahpuslar hakkında uygulanabilecek diğer disiplin cezalarını (Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma, Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama, Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma, Hücreye Koyma) gerektiren eylemlerin öğrenilmesi halinde ise derhal ve en geç 2 gün içerisinde kurum en üst amirince atanacak bir görevli tarafından soruşturma işlemi başlatılacaktır. Başlatılan bu soruşturma, görevlendirilen yetkili kişi tarafından en geç 7 gün içerisinde tamamlanıp raporlanacak ve bu rapor ekleriyle birlikte Disiplin Kurulu'na sunulacaktır. Gerçekleştirilen bu soruşturmanın süresi ise, eylemin ve soruşturmanın genişliğine göre İnfaz Hakimi'nin yazılı onayı ile 7 güne kadar uzatılabilecektir. Bu hüküm uyarınca, kurum İnfaz Hakimliğinden sürenin uzatılması talebinde bulunduğu, Hakimlik karar vermeden önce Cezaevi Savcısının mütalaasını alacaktır. Böyle bir durumda cezaevi savcısı örneğin; *“...Ceza İnfaz Kurumunun usul ve yasaya uygun olan .././.... Tarih ve .././... sayılı disiplin soruşturması süresinin uzatılması talebinin 5275 Sayılı CGTİHK'in 4773 hükmü uyarınca kabulüne ve soruşturma süresinin 7 gün süreyle uzatılmasına karar verilmesi kamu adına talep ve mütalaa olunur...”* şeklinde mütalaasını bildirir. Bu durum daha çok ceza infaz kurumunda

---

nedeni de, sürekli olarak kapalı ve hiçbir değişikliğin olmadığı bir hücrede kalmamdt... İnsan üzerindeki en önemli etkisi, zaman ve yer kavramlarının kaybolması... Tecrit bir vakumun içine tek başına kapatılmaya benziyor. Gerçekten insanı çok zorluyor. Tecritte kalmanın getirdiği bir şey var, bugün bile çok çabuk yoruluyorum. Örneğin tecritte insan öğle vakti uyumak istiyor, çünkü sabahtan öğleye kadar geçen vakit size 3 gün gibi geliyor ve yoruluyorsunuz”

Demirbaş, **a.g.e.**, s.580. Karabey Hüseyin, no. 94. Dipnot alıntı.

¹⁰⁸ Ağır yaralı olarak yakalandıktan sonra, iyileştiğinde bile hala beyin fonksiyonlarında, ciddi hasarlar bulunmasına rağmen 16 yıl tecrit koşullarında cezaevinde kalmış olan Günter Sonnanberg'in duyguları ise şu şekildedir; *“İnsan, uzun süre kapalı bir odada kaldığında, hiçbir ses duymadığı ve hiçbir insan görmediği, pencereden bakamadığı, yani ses, görme gibi uyarıcılar olmadığı zaman hastalanıyor. Çünkü insanın uyarıcılara ve karşı tepkilere ihtiyacı var. Bunlar olmadığı zaman tecrit edilmiş oluyor ve rahatsızlanıyor... İnsan bilincini kaybediyor. Hafıza kaybediliyor. Gerçekle hayal arasındaki çizgi kalkıyor ve gerçekle hayali karıştırıyorsunuz. Bu şartlar altında insan mesela konuşmayı da unutuyor, çünkü hiç kimse ile konuşamıyorsunuz”*

Demirbaş, **a.g.e.**, s.580.

uyuşturucu madde kullanılması durumunda, kan, kıl ve tükürük örnekleri üzerinde yapılan inceleme sonucunun beklenmesi açısından gerekmektedir.¹⁰⁹

Kurumun iç düzenini ve mahpusların yaşam ve beden bütünlüklerinin ciddi tehlike altında bulunması nedeniyle derhal tedbir alınması zorunlu olan hallerde, kurumun en üst amiri 49. maddede belirtilen tedbirleri¹¹⁰ almakla beraber soruşturmayı başlatır. Bu halde infaz hakimine bilgi verilir.

Doktrinsel çalışmalarda şüpheli ve sanık haklarının en temel sac ayağı olarak kabul edilen Savunma Hakkı'na Disiplin Cezalarının uygulanmasında da riayet edilmiştir. Savunma Hakkı, 1982 Anayasasının 36. Maddesinde; *Temel Haklar ve Ödevler*, başlığını taşıyan ikinci kısmın *Kişinin Hakları ve Ödevleri*, başlıklı ikinci bölümünde, *Hak Arama Hürriyeti Başlığı* altında temel bir hak olarak düzenlenmiştir. Bir hakkın temel hak sayılması, o hakkın saygınlığını ve güvencesini artırmaktadır. Anayasamızın 12. maddesinin 1. fıkrasında ise, temel haklara dokunulamayacağı, devredilemeyeceği ve bu haklardan vazgeçilemeyeceği güvence altına alınmıştır.¹¹¹ Bu nedenlerle, mahpuslar hakkında yürütülen Disiplin Soruşturmalarında da kişinin temel hak ve hürriyeti statüsünde bulunan Savunma Hakkına önem verilmiştir.

5275 Sayılı Kanunda, hakkında disiplin soruşturması yürütülen şahsın savunmasının alınmadan hakkında disiplin cezası verilemeyeceği güvence altına alınmıştır. Disiplin Soruşturması geçiren şahıslara, isnat olunan eylemin niteliği ve sonuçları ile ilgili 3 gün içerisinde savunmalarını vermeleri, aksi halde bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilecektir. Mahpuslar kendilerine tanınan bu 3 gün içerisinde veya sonunda savunmalarını tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü bir şekilde yapabilecekleri gibi yazılı bir şekilde de yapabileceklerdir.

5275 Sayılı Kanun'un 47. Maddesinin 4. fıkrasının son cümlesinde ise, hakkında disiplin soruşturması yürütülen ve Türkçe bilmeyen tutuklular ve hükümlüler için bir düzenleme getirilmiştir. Kendisine isnat olunan eylemlerin neler olduğunun bildiği dilde aktarılması, tutuklunun ve hükümlünün savunma hakkını kullanabilmesi için gereklidir.

---

¹⁰⁹Halil Polat, **Ceza İnfaz Kurumu Savcısı ve İnfaz Hakiminin El Kitabı**, Adalet Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2015., s.43.

¹¹⁰5275 Sayılı Kanunun 49. maddesi: "...Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilir, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir...Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz..." Kanun için bkz. **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

¹¹¹Centel, Zafer., **a.g.e.**,s.142.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/3-a maddesine göre, bir suçlama ile itham edilen herkesin, kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebi hakkında en kısa sürede anladığı dilde haberdar edilmesi gerekmektedir. Tercümandan yararlanma hakkı ayrıca, 5271 Sayılı CMK'nın 202. maddesinde sanık ve mağdurun yararlanabileceği bir hak olarak da vurgulanmıştır. Şüphesizdir ki, savunma hakkına hanel getirilmemesi adına, bu haktan, haklarında disiplin cezasının uygulanmasını gerektiren eylemler isnat olunan mahpusların da yararlanması gerekmektedir. Bu nedenle 5275 Sayılı Kanunun 47. maddesinin 4. fıkrasının son cümlesinde; Türkçe bilmeyenlerle, sağır ve dilsizlerin savunmalarının tercüman aracılığı ile alınacağı belirtilmiştir.

Disiplin cezalarının, Disiplin Kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç 3 gün içerisinde karara bağlanması gerekmektedir. Disiplin Kurulu yapmış olduğu inceleme neticesinde, yasada yazılı olan disiplin cezasının uygulanmasına karar verebileceği gibi, disiplin cezası verilmesine yer olmadığına da karar verebilecektir. Kurul kararlarında gerekçe belirtmek zorunda olup, şikayet mercii ve süresini de açıkça belirtmelidir. Disiplin Kurulu'nun bu kararları, haklarında soruşturma yapılanlara yönetim tarafından derhal tebliğ edilecektir.

2.2.3. Adli Yargılamada Verilen Kararların Disiplin Cezalarına Etkisi

Tutuklular ve hükümlüler cezaevlerinde kaldıkları süreçte 5237 Sayılı TCK'da suç olarak tanımlanan eylemlerden birini işlediği takdirde, adli soruşturma ile birlikte disiplin soruşturması da geçirmektedir. Adli yargılama neticesinde, tutuklu veya hükümlü hakkında 5271 Sayılı CMK'nın 223. Maddesi uyarınca Ceza Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar veya Beraat Kararı verilmesi halinde bu tespit, Disiplin Soruşturmasına da doğrudan etki gösterecektir. Zira, adli yargılamada maddi gerçeğe ulaşabilmek adına ortaya konulan olgular Disiplin Soruşturması yönünden bağlayıcı olacaktır. Dolayısıyla tutuklu ve hükümlü hakkında ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde mahkumiyet kararı verilmediği sürece, disiplin cezası da verilemeyecektir.¹¹² Bu hususla ilgili Yargıtay'ın da birçok içtihadı mevcuttur.¹¹³

---

¹¹² Şen, Başer, **a.g.e.**, s.261.

¹¹³ Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 01.12.2014 tarihli, 2014/22851 Esas-2014/20245 Karar Sayılı Kararı: "... Kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 5 yıl 7 ay 15 gün hapis cezasına hükümlü R.B'in V. M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, bu cezasını infaz etmekte iken firar etmesinden dolayı 11 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırılmasına dair anılan Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 21.11.2011 tarihli ve 2011/137-103 Sayılı kararına karşı yapılan itirazın reddine dair V. 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 20.01.2012 tarihli ve 2012/22 D.İş sayılı kararını müteakip, hükümlünün açık ceza infaz

Tutuklu veya hükümlü hakkındaki verilen disiplin cezalarına, ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde verilen kararların etkili olması son derece doğaldır. Zira, ceza mahkemelerinde maddi vakıanın resen araştırılıp maddi gerçeğe ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle, tutuklu veya hükümlünün disiplin cezasını gerektirir eylemi ile ilgili ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde mahkumiyet kararı verilmediği sürece disiplin cezası da verilmemesi gerekmektedir. Ceza yargılaması devam ederken disiplin cezası verilmiş ve kesinleşmiş ise de, bu hükmün 5271 Sayılı CMK'nın 309. Maddesinde tanımlı olağanüstü kanun yollarından olan Kanun Yararına Bozma kurumunun uygulanması ile bozulması yoluna gidilebilecektir.

2.2.4. Disiplin Cezalarının İnfazı

5275 Sayılı Kanun'un yetişkin mahpuslar için hükmolunan disiplin cezalarının infaz aşamasında, Hücreye Koyma Cezası ile diğer disiplin cezaları ayırımına gidilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde Hücreye Koyma Cezası ile diğer disiplin cezalarının infaz aşaması ayrı incelenmiştir.

2.2.4.1. Hücreye Koyma Cezasının İnfazı

Hücreye Koyma Cezasının, ceza infaz kurumlarındaki hükümlülere ve tutuklulara uygulanan en ağır disiplin cezası olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle 5275

---

kurumuna ayrılma talebinin reddine ilişkin R. İnfaz Hakimliği'nin 07.12.2013 tarihli ve 2013/292-310 sayılı kararına itirazın reddine dair R. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12.12.2013 tarihli ve 2013/1386 D. İş sayılı kararı aleyhine Yüksek Adalet Bakanlığı tarafından verilen 03.06.2014 gün ce 38219 Sayılı kanun yararına bozma istemini içeren dava dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 13.06.2014 gün ve KYB. 2014-217229 Sayılı İhbarnamesi ile Daireye verilmekle okundu...

Mezkur İhbarnamede;

Dosya kapsamına göre; hükümlü R.B. hakkında, firar eylemi nedeniyle V. M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bu cezasını infaz etmekte iken firar etmesinden dolayı 11 gün hücreye koyma cezası verildiği anlaşılmakta ise de; V. 3. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 05.09.2013 tarihli ve 2013/139 Esas, 2013/297 Karar sayılı kararıyla, firar suçundan dolayı sanığın söz konusu eylemi V. İlde meydana gelen deprem dolayısıyla bulunduğu zorunluluk halinde işlemiş olduğu gerekçesiyle sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği ve bu kararın kesinleştiği nazara alındığında, itirazın kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiş ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. Maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozmaya atfen ihbar olunmuş bulunmakla Türk Milleti adına gereği görüşülüp düşünüldü;

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği yerinde görüldüğünden R. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 12.12.2013 gün ce 2013/1386 D. İş Sayılı kararının CMK'nın 309/4-a maddesi uyarınca BOZULMASINA... ” karar verilmiştir.

Şen, Başer, a.g.e., s.262.

Sayılı CGTİHK'de disiplin cezalarının infazı aşamasında hücreye koyma cezası ile ilgili özel hükümlerin getirilmiş olması son derece isabetli olmuştur.

Ceza infaz kurumundaki mahpus hakkında verilen Hücreye Koyma Cezası'nın infazına İnfaz Hakimi'nin onayı ile başlanabilecektir.¹¹⁴ Hücreye koyma cezasının infazından önce ve infazı sırasında mahpuslar hekim tarafından muayene edilmektedir. Mahpusun bu cezaya katlanamayacağına anlaşılması durumunda cezanın infazı sonraya bırakılabileceği gibi belirli aralıklarla cezanın infazı da sağlanabilecektir. Hekimin tetkikleri neticesinde, şartlı salıverilme tarihine kadar mahpusun iyileşemeyeceğinin tam teşekküllü Devlet veya Üniversite Hastanesi Sağlık Kurulu Raporu ile saptanması halinde, hükümlü hücreye koyma cezası infaz edilemeyecektir. Bu durumda hücreye koyma cezası yerine, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası 2 katı süreyle tatbik olunacaktır.

Cezanın infazı sırasında, tutuklunun ya da hükümlünün resmi yetkili merciler ve avukatı ile görüşmesine engel olunamayacağı, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 150. maddesinin 4. fıkrasında güvence altına alınmıştır. Tutuklu ya da hükümlü cezasının infazı süresince, günde 1 saat açık havada bulunabilme hakkından mutlaka yararlandırılacakken kitap okumasına da izin verilecektir.

Mahpusun almış olduğu disiplin cezası nedeniyle başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi ise sadece hücre cezası için öngörülen bir düzenlemedir. Mahpus, hücreye koyma cezasını gerektiren eylemlerde bulunması halinde, kurum en üst amirinin istemi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından başka kurumlara nakledilebilirler. Bu durumda

---

¹¹⁴ İnfaz Hakimliğinin onay kararı örneği; “...Dosyadaki kabul ve oluşa göre, hükümlü hakkında 5275 Sayılı CGTİHK'in (3 gün süreyle hücreye koyma cezası ile cezalandırılması) cezasını düzenleyen 44 maddesinin 2. Fıkrasının j bendi (kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak) gereğince disiplin soruşturmasına başlanıldığı...Olayın öğrenilmesinden itibaren 2 gün içinde muhakkik atanarak 5275 sayılı yasanın 47/2 maddesine göre, soruşturmaya başlanıldığı...Hükümlüye isnat edilen suçlamanın muhakkik tarafından ayrıntıları ile açıklandığı ve savunmasını hazırlamak için 5275 Sayılı yasanın 47/4 maddesine göre, 3 günlük sürenin tanındığı...Soruşturmanın 7 gün içinde 5275 Sayılı yasanın 47/3 maddesine göre tamamlandığı...Hükümlünün savunmasının alındığı...Gerekli araştırmanın yapılarak hükümlünün lehine ve aleyhine olabilecek delillerin toplandığı...Disiplin kurulu tarafından 5275 Sayılı yasanın 47/5 maddesine göre, evrak üzerinden yapılan inceleme sonucu 3 gün içinde hükümlü hakkında (5275 Sayılı yasanın 44/2-j maddesi gereğince) 3 gün süreyle hücreye koyma cezası verildiği...Disiplin kurulu kararının derhal hükümlüye tebliğinin yapıldığı...Dosyadaki deliller ve hakimliğimize gönderilen evrak kapsamına göre; hükümlü hakkında verilip kesinleşen hücreye koyma cezasının infazına sağlık yönünden ve diğer herhangi bir yönden bir engel bulunmadığı da anlaşıldığından disiplin kurulu kararının ONAYLANMASI gerekmektedir... ..T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünde hükümlü E.K'a disiplin kurulunun 16.01.2015 tarih, 2015/48 Sayılı Kararı ile 5275 Sayılı Yasanın 44/2-j maddesi gereğince verilen 3 gün süre ile hücreye koyma cezasının, 5275 Sayılı Yasanın 48/3-a maddesi gereğince infaz edilmek üzere ONAYLANMASINA...karar verildi...”
Polat, a.g.e., s.127.

mahpus hakkında hükmolunan hücreye koyma cezası, nakledildiği ceza infaz kurumunda infaz edilir. Almış oldukları Hücreye Koyma Cezası nedeniyle nakilleri gerçekleşen mahpuslar, nakledildikleri kurumlarda, mahkeme kararı, kurum güvenliği, can güvenliği veya hastalık sebepleriyle nakil hariç 6 ay kalmak zorundadırlar.

2.2.4.2. Diğer Disiplin Cezalarının İnfazı

Yetişkin mahpuslar hakkında verilen ve kesinleşen diğer disiplin cezalarının infazına derhal başlanacaktır. Mahpus hakkında verilen birden fazla disiplin cezasının mevcut olması durumunda bu cezalar, kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilecektir.

Disiplin cezalarının infazı, mahpusun koşullu salıverilme müessesinden yararlanması için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Zira, mahpus hakkında hükmedilen disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça, mahpusun lehine olan koşullu salıverilme işlemi gerçekleştirilemeyecektir. Bu durumun tek istisnası ise, mahpusun hak ederek yani bihakkın salıverilme tarihi ile ilgilidir. Cezaların infaz edilip kaldırılma süreci hak ederek tahliye tarihini geçecek nicelikte ise, infaz ve kaldırılma süresi beklenilmeksizin mahpusun tahliye edilmesi gerekmektedir.

2.2.5. Disiplin Cezalarının Kaldırılması

Disiplin Cezalarının Kaldırılması ve İyi Halin Kazanılması 5275 Sayılı CGTİHK'in 48. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Kanun maddesinde hakkında disiplin cezası verilen mahpusların, bu cezalarının kaldırılması ve iyi halin kazanılabilmesi için bazı süreler belirtilmiştir. Kanun koyucu bu süreleri disiplin cezalarının niteliğine ve ağırlığına göre belirlemiş olup aşağıdaki şekildedir:

1. Kınama cezalarında 15 gün,
2. Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezasında 1 ay,
3. Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma cezasında 3 ay,
4. Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezasında 3 ay,
5. Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasında 3 ay,
6. Hücreye koyma cezası 44. maddenin 2. fıkrasındaki hallerde 6 ay, 3. fıkrasındaki hallerde 1 yıl,

7. HÜCRE CEZASINA KARŞILIK ZİYARETÇİ KABULÜNDEN YOKSUN BIRAKMA CEZASINDA 6 AY VE 1 YIL ŞEKLİNDEDİR.

Tutuklular ve hükümlüler yukarıda belirtilen süreler sonunda, başka bir disiplin cezası almaz ve de iyi halli olurlarsa, Kınama ve Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezaları kurumun en üst amiri tarafından, Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma, Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama, Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma ve Hücreye Koyma cezaları ise kurumu en üst amirinin önerisi üzerine Disiplin Kurulu'nun kararıyla kaldırılacaktır.

25.08.2017 tarihli 694 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin Resmi Gazetede yayımlanması¹¹⁵ ile tutuklu ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarının kaldırılması konusu ile ilgili geçici bir düzenleme yoluna gidilmiştir. KHK'nın 151. maddesi ile 5275 Sayılı Kanuna Geçici Madde 8 başlığı altında geçici düzenleme getirilmiştir. Düzenlemenin içeriğinde, 01.08.2017 tarihinden önceki eylemler nedeniyle 5275 Sayılı Kanununun 39 ile 46. maddeleri uyarınca verilen disiplin cezaları ve tedbirlerinin infaz edilmeleri kaydıyla kanununun 48. maddesindeki süre ve karar şartı aranmaksızın idare ve gözlem kurulunca verilecek iyi hal kararı üzerine kaldırılacağı düzenlemesi yapılmıştır.

Geçici olarak getirilen bu düzenlemenin içeriğinde bazı mahpusların lehe olan bu müesseseden yararlandırılmayacağı belirtilmiştir. Bu müesseseden geçici maddenin içeriğinde sınırlı sayma yolu ile belirtilen bazı suçlar nedeni ile cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü olarak bulunan mahpuslar faydalanamayacaktır. Bu suçlar:

1. 5237 Sayılı TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım 4. Bölümündeki Suçlar (Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar),
2. 5237 Sayılı TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım 5. Bölümündeki Suçlar (Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar),
3. 5237 Sayılı TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım ,6. Bölümündeki Suçlar (Milli Savunmaya Karşı Suçlar),
4. 5237 Sayılı TCK'nın 2. Kitap 4. Kısım 7. Bölümündeki Suçlar (Devlet Sırlarına Karşı Suçlar),

---

¹¹⁵691 Sayılı KHK için bkz., **Resmi Gazete**, 25 Ağustos 2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130216-1.htm>, (Güncel Erişim: 12.05.2018)

5. 5237 Sayılı TCK'nın 220. Maddesi (Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu),
6. 5237 Sayılı TCK'da tanımlanan Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar,
7. Yukarıda sayılan suçlardan mülga 765 Sayılı Türk Ceza Kanunundaki karşılığı olan suçlar,
8. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar, şeklindedir.

Disiplin cezalarının kaldırılması hususu, hükümlülerin iyi halli olması ve açık cezaevlerine ayrılması konuları ile doğrudan bağlantısı olan bir düzenlemedir. Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere, hakkında disiplin cezası verilen hükümlüler disiplin cezalarının infaz edilmesinden itibaren belirli bir süre geçtikten sonra, disiplin cezasının kaldırılmasını talep edebileceklerdir. Bu cezanın kaldırılması ve iyi halin kazanılması durumları oluşmadıkça mahpusların açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaları mümkün olmayacaktır. Yine kanunda, hükümlülerin koşullu salıverilme müessesesinden, yararlanabilmeleri için disiplin cezalarının kaldırılması hususu ön şart olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla da hükümlülerin gerek açık cezaevlerine ayrılabilmesi gerek ise de koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmeleri için haklarında verilen disiplin cezalarının infaz edilip kaldırılması gerekmektedir.

694 Sayılı KHK ile, 01:02.2017 tarihinden önce mahpuslar hakkında verilen disiplin cezalarının infaz edilmiş olmaları şartı ile bu infaz tarihinden itibaren disiplin cezasının ağırlığına göre kanunda belirtilen belirli bir süre geçme şartı (15 gün, 1 ay, 3ay, 6 ay, 1 yıl) aranmaksızın İdare ve Gözlem Kurulu Kararı ile kaldırılabilmesine dair düzenleme getirilmiştir. Gündeme *disiplin affı* olarak yansıyan bu düzenleme ile çok sayıda hükümlü daha erken bir tarihte açık ceza infaz kurumuna geçmiş ve koşullu salıverilme müessesesinden yararlanabilmiştir.

2.2.6. Disiplin Cezalarının Tekrarı

5275 Sayılı CGTİHK'in 48. maddesinin 2. fıkrasında, hakkında disiplin cezası verilen mahpusun disiplin cezası kesinleştikten ancak kaldırılmasından önce yeniden bir disiplin cezası hükmedilmesini gerektirecek eylemde bulunması halinde nasıl bir yaptırım uygulanacağı düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, disiplin cezası verilen mahpusun, bu disiplin cezası kesinleştikten sonra ve bu cezanın kaldırılması için gerekli süre dolmadan yeniden bir disiplin cezasını gerektiren eylemde bulunması halinde, hakkında her defasında bir üst cezanın uygulanacağı belirtilmiştir.

Kanun koyucu bu düzenleme ile ceza infaz kurumlarında disiplini, düzeni ve huzuru sağlamayı amaçlamıştır. Gerçekleştirdiği eylem neticesinde, Kınama gibi, diğer disiplin cezalarına göre daha hafif nitelikte olan ve mahpusun infaz kurumundaki haklarını diğer yaptırımlara göre daha az etkileyen bir disiplin cezası alanlar için eylemlerini tekrarladığı takdirde aynı hafiflikte bir müeyyide uygulanması caydırıcılık sağlamayacaktır. İcra etmiş olduğu eylem neticesinde hakkında Kınama Cezası verilen mahpusun, henüz disiplin cezası kaldırılmadan yine aynı eylemi icra etmesi akabinde hakkında terditli bir şekilde; önce Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma, sonra Ücret Karşılığı Çalışılan İşten Yoksun Bırakma, daha sonrasında, Haberleşme veya İletişim Araçlarından Yoksun Bırakma veya Kısıtlama, akabinde Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma ve son olarak da Hücreye Koyma cezaları uygulandığı takdirde caydırıcı bir uygulama olacak ve kurumdaki huzur ve sükun sağlanabilecektir.

2.2.7. Yönetim Tarafından Alınacak Tedbirler

5275 Sayılı Kanunun 49. maddesiyle infaz kurumu yönetimine hakkında disiplin soruşturması yürütülen mahpuslar ile ilgili bazı tedbirler alabilmesi konusunda özel yetki tanınmıştır. Yönetim, disiplin soruşturması yapılan tutuklu ya da hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebileceği gibi mahpusu kurumun başka kesimine nakledebilecek ya da diğer mahpuslardan ayırabilecektir. Kurumun düzeni ya da kişilerin güvenlikleri konusunda ciddi tehlike ile karşı karşıya kalınması halinde, asayişin sağlanabilmesi için kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de yönetim tarafından alınabilecektir. Harvard Üniversitesi'nden John Kotter'ın da dediği gibi, *yönetim karmaşa ile başa çıkabilmektir.*¹¹⁶

Düzenlemenin içeriğinde, yönetime kanunda açıkça belirtilmeyen tedbirleri alabilme yetkisi verilmiş olması, tedbirlerin neler olabileceği hakkında akıllara birçok soru işareti getirmektedir. Bu düzenleme ile, yönetim tarafından alınabilecek tedbirler çok geniş bir yelpazeye yayılabilecektir.

Her ne kadar bu düzenlemenin içeriğinden, yönetime mahpuslar üzerinde her şeyi uygulayabilme yetkisinin tanındığı anlaşılrsa da, bazı sınırlamalar söz konusudur. Kanunun 50. Maddesinde, ne koşulda olunursa olunsun yönetimin mahpuslar üzerinde

---

¹¹⁶ J.P. Kotter, "What Leaders Really Do", Harvard Business Review, May-June 1990, pp. 103-111; J. P. Kotter, **A Force for Change; How Leadership Differs from Management**, New York, The Free Press, 1990.

asla uygulayamayacağı bazı durumlar belirtilmiştir. 1. fıkrada, hiçbir hal ve koşulda mahpusların zincire ve demire vurulamayacağı güvence altına alınmıştır. Bu tür uygulamalar çağdaş infaz sistemi ile ve insanlık onuru ile bağdaşmayan işkence mahiyetinde olup uygulanmaları durumunda mahpuslar üzerinde son derece olumsuz etkileri olacağı ortadadır. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanımı ise sadece aşağıdaki belirtilen durumların mevcudiyeti halinde uygulanabilecektir:

- 1) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçımayı önlemek için,
- 2) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere, tıbbi nedenlerle,
- 3) Diğer kontrol usullerinin yetersizliği halinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir.

Mahpuslara kelepçe takılması ya da mahpuslar üzerinde bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanımı sürekli takip edilmeli, denetlenmeli ve uygulanış şekilleri istismar veya küçük düşürücü uygulama teşkil etmemelidir. Ülkemizde de Anayasal bir hak olan vücut bütünlüğüne gelebilecek en ufak zarar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında en azından onur kırıcı muamele olarak sayılarak bu durum Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne intikal ettirildiği takdirde ülke aleyhine mahkumiyete karar verilebilecektir.¹¹⁷ Bu husus ile ilgili Erdoğan Yağız/ Türkiye davasını örnek olarak gösterebiliriz.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Mustafa Hakan Uyar, **Kelepçeli Özgürlük**, Dost Basım Ltd. Şti. , Adana, 2009., s.81.

¹¹⁸ "...İstanbul güvenlik polisi tarafından 15 yıldır doktor olarak çalıştırılan başvuran, işyerinin dışındaki otoparkta polis memurları tarafından tutuklandı. Kamuoyunda kelepçelendi ve ardından evinde ve işyerinde aramalar yapıldığında ailesinin ve komşularının önünde kelepçelere maruz kaldı. Daha sonra, işyerinde polisin gözetiminde tutuldu, burada personel onu kelepçeli görebiliyordu, ancak kendisine yöneltilen suçlamalardan haberdar değildi. Serbest bırakılmasından 2 gün sonra, bir psikiyatrist onu travmatik şoktan muzdarip olarak teşhis etti ve 20 gün boyunca işe uygun olmadığını onayladı. Akut depresyon nedeniyle hastalık izni birkaç kez uzatıldı. Başvuran şikayette bulunmuştur ve şüphelilere ilişkileri nedeniyle bir cezai soruşturma ile bağlantılı olarak sorguya çekildiği konusunda bilgilendirilmiştir. Cezai soruşturmanın kapanmasına kadar görevlerinden alınmıştı. Savcılık makamları davayı başvurana karşı durdurmuştu. Görevinde yeniden görevlendirildi ancak ağır psikosomatik semptomlar nedeniyle çalışamadı. Sağlık alanında erken emekli oldu ve birkaç kez bir hastane nöropsikiyatrisi bölümünde tedavi edildi...

Madde-3: Başvuranın polis nezaretine alınmadan önce psikopatoloji öyküsü bulunmamakta ve dosyada psikosomatik istikrarsızlığın varlığını öne süren hiçbir materyal bulunmamaktadır. Kendisinin ve evinin etrafında çalışan personelin önünde, halka açık olarak kelepçelemeye maruz kaldığını hissettiği aşağılamayı ayrıntılı olarak açıklamıştı. Durumunda, söz konusu tedavi ile onun serbest bırakılmasından

2.2.8. Disiplin Cezalarına İtiraz

5275 Sayılı CGTİHK'in 52. maddesinde, disiplin cezalarına karşı şikayet ve itiraz merciin İnfaz Hakimliği olacağı vurgulanmıştır. Şikayet ve itirazın usulü ise 4675 Sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 5. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, ceza infaz kurumlarında tutulan hükümlü ve tutuklular, haklarında verilen disiplin cezalarının, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine ve genelgelere aykırı olduğu gerekçesiyle disiplin cezalarının verildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren 15 gün, herhalde disiplin cezasının verildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde şikayet yolu ile İnfaz Hakimliği'ne başvurabileceklerdir. Şikayet, dilekçe ile doğrudan İnfaz Hakimliği'ne yapılabileceği gibi, Cumhuriyet Başsavcılığı veya Ceza İnfaz Kurumu ve Tutukevi Müdürlüğü aracılığı ile de yapılabilecektir.

Kanun maddesi içeriğinde, şikayetin sözlü bir şekilde yapılabileceği de güvence altına alınmıştır. Bu durumda, şikayet tutanağa bağlanarak bir sureti de şikayet edene verilecektir.

Kanun maddesinde, disiplin cezalarına karşı şikayetin İnfaz Hakimliği'ne karşı gerçekleştirilmesi gerektiği net bir şekilde vurgulanmışsa da, zaman zaman tutuklular ve hükümlüler aldıkları disiplin cezalarına karşı Cumhuriyet Başsavcılığı'na dilekçe yazarak şikayette bulunmaktadır. İnfaz Hakimliği mercii haricinde herhangi bir yere yapılan başvurular, derhal ve en geç 3 gün içerisinde İnfaz Hakimliği'ne gönderilecektir.

Hükümlüler ve tutuklular haklarında verilen disiplin cezalarına karşı, kendileri şikayet yoluna başvurabilecekleri gibi, eşi, anası, babası, ayırt etme gücüne sahip çocuğu

---

2 gün sonra teşhis edilen psikopatolojik sorunlarının başlangıcı arasında nedensel bir bağın olduğu makul olarak varsayılabilir(Kontinan Raninen / Finlandiya, 1997).

Sonraki tıbbi raporlar, başvuranın polis nezaretindeki süresinin ardından ciddi bir travma geçirdiğini doğrulamıştır. Özellikle hastaları olan personele maruz kalmasıyla aşağılanmış hissediyordu. Zihinsel durumu çile tarafından tersinmez biçimde işaretlenmişti.

Ayrıca tutuklandığı tarihte başvuranın, güvenlik için korkuya neden olabilecek bir kaydı bulunmamakta ve kendisi veya başkaları için bir tehlike oluşturduğuna veya kendisinin suç eylemleri veya eylemleri gerçekleştirdiğine dair herhangi bir kanıt bulunmadığına dair herhangi bir kanıt bulunmamıştır. Özellikle hükümet, mevcut davada kelepçeye olan ihtiyacı gerekçelendirmek için hiçbir açıklama yapmadı.

Sonuç olarak, başvuranın tutuklandığı sırada kelepçeleri kamuoyuna açık olarak göstermesi ve aramalar sırasında kendisini aşağılama ve belki de ahlaki direncini bozma korkusu, ıstırap ve aşağılık duygusu uyandırması amaçlanmıştır.

Davanın özel koşullarında, kelepçe takma yükümlülüğü aşağılayıcı muamele oluşturmuştur.

SONUÇ: İhlal Madde – 41

Tüm hasarlar için 2,000 Euro

(YAĞIZ / TÜRKİYE DAVASI, 27473/02, 06.03.2007)

Karar için bkz. <http://freecases.eu.>, (Güncel Erişim:04.05.2018)

veya kardeşi, müdafii, kanuni temsilcisi veya ceza infaz kurumu ve tutukevi izleme kurulu da başvurabilecektir. Şikayet yoluna başvurma, disiplin cezasının yerine getirilmesine engel değildir. İnfaz Hakimliği, giderilmesi güç veya imkansız sonuçların doğması ve disiplin cezasının açıkça hukuka aykırı olduğu koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda disiplin cezasının ertelenmesine veya durmasına karar verebilecektir.

Disiplin Cezalarına yapılan itirazlara karşı İnfaz Hakimliği'nin vereceği kararlar 4675 Sayılı Kanununun 6. maddesinde düzenlenmiştir. Mevzuata göre, yukarıda da belirtmiş olduğumuz yasal itiraz süresi geçirildikten sonra yapılan başvurularda veya itiraz hakkı olmayan kimselerce yapılan başvurularda, itiraz esasa girilmeden reddedilecektir. İtiraz usulüne uygun bir şekilde yapılmışsa, İnfaz Hakimi, hükümlü ve tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verecektir. Hükümlü ve tutuklu, müdafinin vekaletnamesini ibraz etmesi ve hazır bulunması koşuluyla savunmalarını avukatı ile birlikte yapabilecektir. Hükümlü ve tutuklunun savunmaları gerekli görüldüğü takdirde ceza infaz kurumunda da alınabilecektir.

İnfaz Hakimliği karar vermeden önce, cezaevi savcısından mütalaa talep edecektir. Mütalaa talebi üzerine cezaevi savcısı, disiplin cezasına konu olayı, disiplin cezası kararını, itiraz dilekçesini var ise hükümlü veya tutuklu ifadesini de inceleyerek mütalaa bildirecektir. Savcılık Makamı, disiplin cezasının yerinde olduğu ve itirazın bu nedenle yersiz olduğu sonucuna varıyorsa; *"...Ceza İnfaz Kurumu'nun usul ve yasaya uygun olan .././.... Tarih ve .././... sayılı ziyaretçi kabulünden yoksun bırakmaya ilişkin disiplin cezasına yapılan itirazın reddi ile kurum kararının onaylanmasına karar verilmesi kamu adına talep ve mütalaa olunur..."* şeklinde örnek mütalaa bildirecektir.¹¹⁹

İnfaz Hakimliği, Cezaevi Savcısından mütalaa aldıktan sonra, yapacağı incelemeler neticesinde, itirazı yerinde görmediği takdirde red¹²⁰, yerinde gördüğü takdirde ise verilen disiplin cezasının iptaline¹²¹ karar verecektir.

---

¹¹⁹ Polat, **a.g.e.**, s.43.

¹²⁰ İnfaz Hakimliğinin red kararı örneği; *"...İtiraz edenin E.A, itiraz edilen kararın ..T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun 19.12.2014 tarih, 2014/56 Sayılı 1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası olduğu, dosya içerisinde bulunan ve olaydan sonra tutulan tutanağın, tutanak müzileri tarafından doğrulandığı, tanık beyanlarının birbirleri ile uyumlu ve çelişkisiz olduğu, yapılan disiplin soruşturması sonucu oluşan kanaatin disiplin kurulunun ceza verme doğrultusunda olduğu, Disiplin Kurulu Başkanlığının 19.12.2014 tarihli kararı ve kararındaki gerekçelerle itiraz eden hakkında 1 ay ziyaretçi*

İnfaz Hakiminin red veya iptal kararına karşı, tebliğ tarihinden itibaren 1 hafta içerisinde, itiraz eden veya Cumhuriyet Savcısı, 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilecektir. Bu durumda itiraz, İnfaz Hakimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine yapılacaktır. İnfaz Hakimi, aynı zamanda mahkeme heyetinin üyesi olduğu takdirde yapılan itirazla ilgili karara katılamayacaktır.

Hemen ifade edilmesi gerekmektedir ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi infaz hakimliği tarafından yapılan bu incelemelerin açık duruşma yapılmak suretiyle yerine getirilmemesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bulmuştur.¹²²

---

kabulünden yoksun bırakma cezası verildiği, soruşturmanın usulüne uygun yürütüldüğü, itiraz eden hükümlünün her ne kadar sağlık sorunları olması nedeniyle olay meydana gelmiş ise de; kurumda korku, kaygı ve panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak fiilinin şartlarının oluştuğu, itiraz edene atfedilen eylem nedeniyle yapılan disiplin soruşturması ile sonucunda verilen ceza verme kararının dosya kapsamından usul ve yasaya uygun hüküm kurmaya elverişli olduğu anlaşılacakla yargılamada amacın mutlak gerçeklik değil mutlak gerçekliğe olabildiğince yaklaşmak umudu ile maddi gerçeklik olduğu da bilinerek başkaca araştırma yapılmasının davanın esasına etki etmeyeceği gibi usul ekonomisine de uygun düşmeyeceği anlaşılacakla başka da araştırma yapılmaksızın dosyadaki delillerle itirazın reddine dair hüküm kurulmuştur...Hükümlü E.A'nın .. T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 19.12.2014 tarih, 2014/56 Sayılı Kararına yapmış olduğu itirazın REDDİNE...karar verildi."

Polat, a.g.e., s.132.

¹²¹ İnfaz Hakimliğinin iptal kararı örneği; "...İtiraz edenin E.Y., itiraz edilen kararın .. T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 27.01.2015 tarih, 2015/89 Sayılı ceza verme kararı olduğu, hükümlü E.Y. ve A.D. tarafından koşullarının değiştirilmesinin talep edildiği, bu yönde dilekçelerin verildiği, talep üzerine infaz koruma memurları tarafından tutanak düzenlendiği, tutulan tutanak üzerine hükümlü E.Y. hakkında 5275 Sayılı Kanunun 39/2 (m) bendi fiili gereğince disiplin soruşturmasına başlandığı, infaz koruma memurları tarafından tutulan tutanağın, tutanak altında imzası bulunan tutanak mümzileri tarafından doğrulandığı, tutanak içeriğinden hükümlünün 5275 Sayılı Kanunun 39/2 (m) bendin ihlal ettiğine dair bir iddianın bulunmadığı, hükümlünün aşamalarda savunmaları ile üzerine atılı fiili işlemediğini beyan ettiği, ifadelerinin inkar içerdiği, savunmalarının, tanık A.D. tarafından da doğrulandığı, koşul değişikliğine ilişkin verilen dilekçeler ile de desteklendiği, soruşturma aşamasında dinlenen diğer tanıklar ile hükümlü arasında dosyaya yansıyan ve önceye dayalı husumet bulunduğu, tanık beyanlarının tutanak ve tutanağın düzenlenmesine esas olarak verilen dilekçeler ile uyumadığı, hükümlünün kurumda gereksiz gürlüğü yaptığına dair ve fiilinin cezalandırılması gerektirir nitelikte ve yeterlilikte, her türlü şüpheden uzak, kesin, somut, yansız, tarafsız, vicdani kanaat hasıl edici delil elde edilemediği, iddia edilen tartışmanın fiilin cezalandırılmasını gerektirir nitelikte, olmadığı anlaşılmakta, itiraz edenin itirazında haklı olduğu kanaatine varılmış, yargılamada amacın mutlak gerçeklik değil mutlak gerçekliğe olabildiğince yaklaşmak umudu ile maddi gerçeklik olduğu da bilinerek başkaca araştırma yapılmasının soruşturmanın esasına etki etmeyeceği, usul ekonomisine uygun düşmeyeceği anlaşılmış, bu nedenle başkaca araştırma yapılmamış, dosyadaki delillerle ceza verilmesi kararının kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir... Hükümlü E.Y.'nin .. T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığının 27.01.2015 tarih 2015/89 Sayılı Kararına yapmış olduğu itirazın KABULÜNE... .. T Tipi Kapalı İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 27.01.2015 tarih 2015/89 Sayılı Kararın KALDIRILMASINA... karar verildi..."

Polat, a.g.e.,s.134.

¹²² "...Başvuran, yerel mahkemelerin duruşma yapmaksızın dava dosyasına dayanarak kararlarını vermeleri nedeniyle, söz konusu disiplin kovuşturması sırasında adil bir şekilde yargılanmadığını ileri sürmüştür. Hükümet bu şikayetin esasına ilişkin yorumda bulunmamıştır. AİHM, mahkemelerin açık duruşma yapmalarının AİHS'nin 6/1 maddesinde öngörülen temel bir ilke olduğunu hatırlatmaktadır. Duruşmaların açık olarak görülmesi, davacıları adaletin kamu denetimine, kapalı olarak gizli bir şekilde işlemesinden korumaktadır; ayrıca bu mahkemelere güven duyulmasını sağlamanın yollarından biridir.

Ağır ceza mahkemelerinin vermiş olduğu hüküm kesin karar niteliğinde olup, bu aşamadan sonra itiraz eden için verilen disiplin cezası ile ilgili başkaca bir olağan kanun yolu bulunmamaktadır. Ancak, bu idari işlemin itiraz yoluyla kesinleşmesi neticesinde, 5271 Sayılı CMK'nın 309. maddesinde olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenen *kanun yararına bozma* yoluna gidilebilecektir.

Ayrıca, tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarına karşı bazı özel başvuru yolları da söz konusudur. Bunlardan ilki 2006/3 Sayılı Başbakanlık Genelgesiyle yürürlüğe giren Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) uygulamasıdır. Bu uygulama 2006 yılından bu yana hizmet vermeye devam etmektedir. Bu uygulama ile, devlet ile vatandaş arasındaki iletişim kanallarının tümü (elektronik, mektup, faks, telefon ve şahsen) açık tutularak vatandaşların kendileri ve kamuyla ilgili talep, şikayet, ihbar, görüş ve önerileri ile bilgi edinme haklarına ilişkin idari makamlara yapacakları müracaatlara cevapların hızlı ve etkin bir şekilde verilmesi, iş ve işlemlerin merkezden kamu nezdinde takip ve denetimi hedeflenmiştir.

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezaları da birer kamu işlemi olup, ilgililer veya temsilcileri, yakınları BİMER kanalı ile işlemin hukuka aykırı olduğu bahsi ile şikayette bulunabilecekleridir. Şikayet

---

Umuma açık olma, adaletin işleyişini şeffaf hale getirerek AİHS'nin 6/1. Maddesinin amacının özellikle de AİHS'e göre demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olan adil yargılanma ilkesinin gerçekleşmesine katkıda bulunur. (bkz, Szücs/Avusturya, Hüküm Karar Raporları 1997-VII; Diennet/ Fransa, A Serisi no.325-A) AİHM, ayrıca, AİHS'nin 6/1 maddesi uyarınca açık duruşma yapılmasının mutlak hak olmadığını hatırlatmaktadır. Dava dosyasına ve tarafların yazılı görüşlerine dayanılarak yeterli şekilde çözümlenemeyecek derecede hukuki veya olgusal sorunlar ortaya koymayan dava koşulları söz konusu olduğunda duruşma yapılmasına gerek olmayabilir. (bkz. Döry/İsveç no. 28394/95) Ayrıca, mahkemeye erişim hakkının, doğası gereği, bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına ve kaynaklarına göre yer ve zaman açısından değişiklik gösterebilen kurallar konmasını gerektirdiği hatırlanmaktadır. (Golder/ İngiltere A. Serisi no.18). Böyle kurallar koyarken devletin belli bir takdir yetkisi bulunmaktadır; ancak uygulanan kısıtlamalar mahkemeye erişim hakkının özünü zayıflatacak şekilde kişiye verilen erişim hakkını kısıtlayamaz. (Ashingdane/ İngiltere A Sersisi no.93). AİHM bu noktada, adaletin çıkarlarının gerektirmesi halinde, disiplin suçlarıyla itham edilen mahkumların kendilerini bizzat veya avukatları aracılığıyla savunmalarına izin verilmesi gerektiğini öne süren Avrupa Cezaevi Kuralları'nın 59 (c) maddesine atıfta bulunmaktadır. AİHM söz konusu dava olayları ile ilgili olarak Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzüğü'nün 163. Maddesinde, hükümlünün savunması alınmadan hakkında disiplin cezası uygulanamayacağını belirtildiğini gözlemlemektedir. Ancak, 4675 Sayılı Kanun'un 6. Maddesinde, mahkumların kendilerine uygulanan disiplin cezalarına itirazda bulunmaları halinde, bu itirazın dava dosyasına dayanılarak önce infaz hakimi, daha sonra ise en yakın ağır ceza mahkemesi tarafından inceleneceği belirtilmiştir. Sonuç olarak, başvurulan ilgili yargılamada açık duruşma yapılmamıştır. Başvuranın davalara bakan infaz hakimi ile ağır ceza mahkemesi, dava dosyasında yer alan belgelere dayanarak karar almışlardır. Başvuranın savunmaları, yalnızca çeşitli cezalar uygulayan Disiplin Kurulu önünde dikkate alınmıştır. Ayrıca, disiplin itirazlarını sonucu bağlayan yerel mahkemeler huzurunda başvurana avukat aracılığıyla kendini savunma imkanı tanınmamıştır. AİHM, yukarıda yer alan bilgilere dayanarak, başvuranın aleyhinde yürütülen yargılamayı etkili bir şekilde takip edemediği sonucuna varmıştır. Buna göre, AİHS'nin 6/1. Maddesi ihlal edilmiştir..." (GÜLMEZ / TÜRKİYE DAVASI, 16330/02, 20 MAYIS 2008)

Karar için bkz. <http://hudoc.echr.coe.int>, (Güncel Erişim:05.02.2018).

usulü olarak ilgililere farklı başvuru yollara tanınmıştır. İlgililer, BİMER'in resmi internet sitesi üzerinden kuruma başvuruda bulunabileceği gibi, posta, faks yolu ile de başvurusunu gerçekleştirebilecektir. Ayrıca, telefon ile "150" telefon numarasını da arayarak başvuru gerçekleştirilebilecektir. Başvuru gerçekleştirildikten sonra, başvuruya BİMER sayısı verilecektir. İlgililer, resmi internet sitesi üzerinden başvurularını sorgulayabilmektedir.¹²³

Diğer bir özel başvuru yolu da, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden gerçekleştirilebilecektir. Bu sistem ile tıpkı BİMER sisteminde olduğu gibi, vatandaş ile devlet arasında doğrudan bir iletişim kurma kanalı yaratılması amaçlanmıştır. Vatandaşlar bu kuruma şikayetlerini farklı yollardan gerçekleştirebilmektedirler. Bunlardan ilki Cumhurbaşkanlığı resmi internet sitesinde yer alan CİMER başvuru formunun kullanılması ile gerçekleştirilen başvuru yoludur. Tıpkı BİMER'de olduğu gibi bu sistemde de vatandaşlar, telefon, faks ve posta yolu ile de başvurularını gerçekleştirebilmektedirler.¹²⁴

2.2.9. Haksız Yere Hükmolunan Disiplin Cezalarından Devletin Sorumluluğu

Tutuklular ve hükümlülerin cezaevlerinde kaldıkları süreçte 5237 Sayılı TCK'da suç olarak tanımlanan eylemlerden birini işlediği takdirde, adli soruşturma ile birlikte disiplin soruşturması geçirdiğini belirtmiş idik. Adli yargılama neticesinde, tutuklu veya hükümlü hakkında 5271 Sayılı CMK'nın 223. Maddesi uyarınca Ceza Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar veya Beraat Kararı verilmesi halinde bu tespit, Disiplin Soruşturmasına da doğrudan etki gösterecektir. Tutuklu veya hükümlünün disiplin cezasını gerektirir eylemi ile ilgili ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde mahkumiyet kararı verilmediği sürece disiplin cezası da verilmemesi gerekmektedir. Ceza yargılaması devam ederken disiplin cezası verilmiş ve kesinleşmiş ise de, bu hükmün 5271 Sayılı CMK'nın 309. Maddesinde tanımlı olağanüstü kanun yollarından olan Kanun Yararına Bozma kurumunun uygulanması ile Bozulması yoluna gidilebilecektir.

Tutuklu veya hükümlünün disiplin cezasını gerektirir eylemi ile ilgili ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde mahkumiyet kararı verilmediği halde, disiplin cezasına hükmolunduğu ve de cezanın infaz edildiği hallerde mahkumun bu

---

¹²³ <https://www.bimer.gov.tr/> (Güncel Erişim: 24.02.2018)

¹²⁴ <https://www.tccb.gov.tr/> (Güncel Erişim:24.02.2018)

infazdan kaynaklı zararının tazmin edilmesi hususuna da değinilmesi gerekmektedir. Halkın egemenliğini kullanan, halka hizmet için teşkilatlanan devlet kurumları, kamu hizmetlerini yürüttüğü esnada topluma ve bireylere vermiş olduğu her türlü zarardan sorumlu olup, yapmış olduğu her türlü eylem ve işlem yargı denetimi altındadır. Hukuk devleti olmanın bir gereği ve hukukun üstünlüğü anlayışının doğal sonucu olarak, haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklamadan dolayı maddi veya manevi zarara uğrayan kişinin, devlete karşı açılacak tazminat davası ile uğramış olduğu zararını talep etme hakkı, gerek ulusal mevzuatta gerekse uluslararası mevzuatta teminat altına alınmıştır.¹²⁵

Haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklama ile ilgili uluslararası mevzuattaki en önemli düzenleme şüphesiz ki AIHS'in 5/5. Maddesinde tanımlanmıştır. Düzenlemeye göre, AIHS'e aykırı olarak gözaltına alınan ya da tutuklanan herkesin tazminat alma hakkına sahip olduğu güvence altına alınmıştır. Bu hak iç hukukumuzda, Anayasamızın 19. maddesinde ve 5271 Sayılı CMK'nın 141. ve devamı maddelerinde düzenleme alanı bulmuştur. Mevzuata göre, soruşturma ve kovuşturma aşamasında kanuna aykırı olarak yakalanan, gözaltına alınan veya tutuklanan kişiler uğramış oldukları maddi veya manevi zararlarını devletten talep edebileceklerdir. Kanuna ve hukuka uygun şekilde özgürlükleri kısıtlanan vatandaşlar hakkında sonrasında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verildiği takdirde tazminat talep etme hakları bulunmaktadır.

CMK'nın 144. Maddesinde ise, tazminat talep etmeye hakkı olmayanlar sınırlı bir şekilde sıralanmıştır. Buna göre;

- Tazminata hak kazanmadığı halde sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hale dönüşenlerin,
- Genel veya özel af, şikayetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına ya da davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan ya da kamu davası ertelenen veya düşürülenlerin,

---

¹²⁵ Hüsnü Aldemir, **Yakalama Gözaltına Alma Tutuklama Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2014, s.297.

- Kusur yeteneğinin bulunmaması nedeni ile hakkında ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenlerin,
- Adli Makamlar huzurunda gerçek dışı beyanla suç işlediğini ya da suça katıldığını bildirerek gözaltına alınmasına ya da tutuklanmasına neden olanların, tazminat talep etmeye hakları bulunmamaktadır.

Tazminat talep etme koşulları CMK'nın 142. maddesinde sıralanmıştır. Düzenlemeye göre, karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren 3 ay her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen 1 yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilecektir.

İstem, zarara uğrayan ilgilinin oturduğu yer ağır ceza mahkemesine ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi de yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesine yapılacaktır.

Yapılan yargılama neticesinde, mahkeme kararını duruşmalı olarak verecektir. Bu karara karşı, istemde bulunan, cumhuriyet savcısı ya da hazine temsilcisi istinaf yoluna başvurabilecektir.

Yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, adli soruşturmayı ya da kovuşturmayı gerektirecek isnat olunan bir eylem nedeni haksız bir şekilde yakalanan, gözaltına alınan ya da tutuklanan şahıslara devletten tazminat talep etme hakkı tanınmıştır. 5275 Sayılı CGTİHK'de tanımlı Disiplin Cezalarının mahpuslara haksız bir şekilde uygulanmış olması neticesinde uğranılan zararın ve mağduriyetin giderilmesi ile ilgili CMK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ceza Mahkemelerinde, mahpuslar hakkında Ceza Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar ya da Beraat Kararı verilmesi halinde, aynı konu ile ilgili disiplin cezası verilmesi ve bu cezanın infaz edilmesi halinde, uğranılan bu zararın nasıl ve ne şekilde tazmin edileceği hususunun aydınlatılması gerekmektedir.

Ceza Muhakemesinde bu husus ile ilgili mahpuslara dava açmaları konusunda herhangi bir hak tanınmıştır. Mahpuslar hakkında uygulanan disiplin cezaları, idari bir işlem mahiyetinde olduğundan, bu husus ile ilgili doğan zararlardan idareye karşı 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. Maddesi uyarınca Tam Yargı Davası açılabilir. Düzenlemeye göre, ilgililerin haklarını ihlal eden bir idari işlem nedeniyle Danıştay'a ve İdare Mahkemelerine tam yargı davası açabileceklerdir.

Hukuk devleti ilkesi gereği faaliyetlerini hukuka uygun bir biçimde yürütmek zorunda olan idari makamların hukuka aykırı eylemlerde bulunması ya da işlemler tesis

etmesi kural olarak hizmet kusurudur. Bu eylemlerin gerçekleştirilmesi ya da işlemlerin tesis edilmesi halinde, şahısların uğradıkları zararların idarece tazmini sosyal hukuk devletinin gereklerindedir. Bu itibarla mahpuslar hakkında haksız bir şekilde hükmolunan disiplin cezalarından doğan maddi ve manevi zararların, devlet tarafından karşılanması son derece önemlidir. Bu konu tıpkı haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklama durumlarında talep edilebilecek maddi ve manevi tazminat müesseselerinin düzenleme alanı bulunduğu 5271 Sayılı CMK'nın 141. ve devamı maddelerinde güvence altına alınmalı idi. Zira, 5275 Sayılı Kanununun 48. Maddesinin 3. fıkrasının b bendinde, disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işleminin gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir. Mahpuslar, koşullu salıverilme müessesesi ile özgürlüklerine kısmen de olsa kavuşabilmekte ise de, haklarında hükmolunan disiplin cezalarının infazı gerçekleşmedikçe bu kurumdan yararlanamayacaklardır. Bu durum da tıpkı, haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklamada olduğu gibi kişinin hürriyetinin kısıtlanmasına dolayısıyla da benzer mağduriyete neden olacaktır. Bu nedenle haksız yere hükmolunan disiplin cezalarından doğan mağduriyet halinin telafisi için talep edilebilecek tazminat konusunun da CMK'da düzenlenmesi daha isabetli olacaktır.

2.2.10. Ödüllendirme

İnfaz kurumlarında, disiplinin sağlanması amacıyla düzenin bozulmasına neden olabilecek eylemlerde bulunan tutuklular ve hükümlüler hakkında eylemlerinin ağırlıklarına göre disiplin cezaları uygulanacağı gibi, genel durumları itibariyle de bu düzene riayet edenler hakkında teşvik esaslı ödüllendirmeler verilebilecektir.

Ödüllendirme kurumu, 5275 Sayılı Kanununun 51. maddesinde, Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza, Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 159 vd. maddelerinde ve Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in içindeki maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, çocuk tutuklular ve hükümlüler de dahil olmak üzere, infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlüler, kurum içindeki ve dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılacaklardır.

5275 Sayılı Kanunun ve Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza, Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün *Ödüllendirme* kurumunun uygulanması ile ilgili maddelerinde geçen *hükümlüler* teriminin yine eksik olarak kullanıldığına değinmem gerekmektedir. Düzenleme içeriğinden, haklarında hükümlenilen hapis cezaları kesinleşmiş olan mahpusların sadece ve sadece bu kurumdan faydalanabileceği anlamı çıkmaktadır ki, bu yorum son derece yanlış olacaktır. Kanun koyucunun kullanmış olduğu *hükümlü* terimi amacını istem dışı daraltmaktadır. Kanun koyucunun kullanmış olduğu bu terimin kapsamına, haklarında tutuklama kararı verilmiş olup henüz mahkumiyet kararı verilmeyenler ile haklarında mahkumiyet kararı verilmiş ancak bu karar kesinleşmemiş olan *tutuklular* da dahildir.

Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi ile ilgili Yönetmelik'in 1. maddesinde, yönetmeliğin amacı; ceza infaz kurumlarında bulunan, hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesine ilişkin usul ve esaslar ile bu ödüllerden yararlanmanın kapsam ve şartlarını düzenlemek olduğu belirtilmiştir. 2. maddesinde ise, bu yönetmeliğin ceza infaz kurumlarında bulunan tüm tutuklu ve hükümlüleri kapsayacağı, belirtilerek, 5275 Sayılı Kanundaki ve Tüzükteki ilgili maddelerdeki hükümlü teriminden, hem hükümlülerin hem de tutukluların anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır.

Ödüllendirme kurumunun uygulanmasındaki amaç ve temel ilkeler, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 5/1. maddesinde vurgulanmıştır. Yönetmelik maddesinde bu düzenlemenin uygulanmasındaki amaç, tutukluların ve hükümlülerin yeniden sosyalleşmesini sağlayarak, insan haklarına saygılı, hukuki ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmektir. Tutuklu ve hükümlüler, bu teşvik esaslı ayrıcalıklardan; ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefi inanç, milli ve sosyal köken, siyasi görüş, ekonomik güç ve diğer toplumsal konuları göz önünde bulundurulmaksızın hiçbir ayrıma tabi tutulmadan yararlandırılacaktır.

2.2.10.1. Tutuklu ve Hükümlülerin Ödüllendirilecek Tutum ve Davranışları

5275 Sayılı Kanunun ve Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza, Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 160. ve Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi ile ilgili Yönetmelik'in 8. maddelerinde tutuklular ve hükümlülerin ödüllendirileceği bir takım tutum ve davranışlar belirtilmiştir. Buna göre tutuklular ve hükümlülerin,

- Katılması gereken iş, eğitim, öğretim ve benzeri faaliyetlerde devamsızlığının bulunmaması,
- Davranışları ile arkadaşları ve çevresine iyi örnek olması,
- Kurum içi ve dışındaki spor, sanat, kültür ve sosyal faaliyetlerde veya yarışmalarda başarı göstermesi,
- İyileştirme faaliyetlerinde gösterdiği davranışlarla bu çalışmalara katkı sağlaması,
- İyileştirme faaliyetlerine geçerli mazeret dışında sürekli ve etkin bir şekilde katılarak üstün başarı göstermesi,
- Kurumun araç, gereç ve donanımlarını koruma ve kullanmada örnek olması,
- Sağlık ve güvenlik konularında örnek tutum ve davranışlar içerisinde olması,
- Kurumdaki kişisel ve ortak kullanım alanları ile bu yerlerde bulunan eşyaların temizlik, düzen ve korunmasına azami özen göstermesi,
- Kurum işleyişini sürdürmek için gerekli olan kurum iç hizmetlerinin yerine getirilmesinde istekli olması ve üstün gayret göstermesi,
- Uyuşturucu, alkol veya sigara bağımlısı olup da bu bağımlılıktan kurtulmak için kurumca yürütülen eğitim ve tedavi programlarına katılarak bu konuda gelişim göstermesi,
- Kurum asayiş ve düzenini tehlikeye düşürebilecek hukuka aykırı bir eylemin ortaya çıkarılmasını sağlaması,
halinde, haklarında ödüllendirme yoluna gidilebilecektir.

2.2.10.2. Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Ödüller

5275 Sayılı Kanunun ve Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza, Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 160. ve Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi ile ilgili Yönetmelik'in 8. maddelerindeki tutum ve davranışların, tutuklular ve hükümlüler tarafından sergilenmesi halinde, bu mahpuslar hakkında İdare ve Gözlem Kurulu 5275 Sayılı Kanun'un 51. maddesindeki ödüllendirmelerde bulunabilecektir.

Çalışmanın 3. Bölümünde, 5275 Sayılı CGTİHK'de çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek olan disiplin tedbirleri ve cezalarına yer verilmiştir. 5275 Sayılı Kanunun 45/2-a maddesinde çocuk mahpuslar hakkında teşvik esaslı ayrıcalıkların ertelenmesi sureti ile disiplin tedbiri uygulanabileceği, 46/6.

maddesinde ise teşvik esaslı ayrıcalıkların geri alınması sureti ile disiplin cezası verilebileceği belirtilmiştir. Bu nedenle çalışmamın 3. bölümünün daha iyi anlaşılabilmesi açısından, bu bölümde tutuklular ve hükümlüler hakkında verilebilecek teşvik esaslı ayrıcalıklara yani ödüllendirmelere değinmekte fayda olduğu kanaatindeyim.

İdare ve Gözlem Kurulu, ödüllendirmede bulunurken bir takım kriterleri göz önünde bulundurmaktadır. Kurul, disiplin cezası almamış veya kaldırılmış hükümlü ve tutukluların işledikleri suçun türünü, şartlı tahliye tarihlerini, kişisel özellikleri ve ihtiyaçlarını, bedensel ve psikolojik yapılarını, eğitim durumu ve mesleklerini göz önünde bulundurarak, hükümlü ve tutuklular hakkında en uygun ödüle hükmedip, bu kararını da ilgiliye bildirecektir. Kurul ödüllendirmeye karar verirken, kurumun fiziki yapısı, personel sayısı, mali ve sosyal imkanlarını ve mevcut doluluk durumunu da göz önünde bulundurması gerekmektedir.

İdare ve Gözlem Kurulu tarafından tutuklu ve hükümlülere verilebilecek ödüllerin bir hak niteliğinde olmadığı, teşvik esaslı ayrıcalık niteliğinde olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla da tutuklular ve hükümlüler kendilerine ödül verilmesini hak olarak kurum idaresinden talep edemeyeceklerdir. Bu düzenleme ile, mahpusların teşvik esaslı ayrıcalıklardan yararlandırılması ancak ve ancak kurumun inisiyatifine bırakılmıştır.

Yönetmelikte gerekli şartları taşımaları şartıyla, tutuklulara ve hükümlülere aynı anda birden fazla ödülün de verilebileceği vurgulanmıştır. Aynı zamanda aynı odada kalan veya ortak etkinliklere katılan hükümlü ve tutuklulara yine gerekli şartları taşımaları halinde birlikte yararlanabilecekleri bir ödül verilebilme imkanı tanınmıştır.

Kurul'un ödüllendirme usulü ise Yönetmelik'in 10. maddesinde belirtilmiştir. Kurul, resen veya kurumda görev yapan servislerin teklifi üzerine tutukluların ve hükümlülerin ödüllendirilmesine karar verebilecektir. Ödüllendirme kurumundan kimin yaralanacağı ise, ayda bir kez yapılacak toplantıda oy çokluğu ile kararlaştırılacaktır. Kurum içerisinde kurul tarafından hükmedilen ödüllerin türleri ve hangi tutuklulara ve hükümlülere ne sebeple verildiğini gösteren aylık listeler tutulmaktadır. Bu listelere denetimlere imkan verecek şekilde *Gözlem ve Sınıflandırma Dosyalarında* saklanacaktır.

Hükümlü ve tutuklular hakkında disiplin soruşturmasına başlanması veya ödüllendirilen tutum ve davranışlarının ortadan kalkması halinde, henüz uygulanmamış veya halen uygulanmakta olan ödüllendirmeler Kurul tarafından derhal geri alınacaktır.

Bu karar da ilgiliye tebliğ edilecektir. Tutuklu ve hükümlüler hakkında verilen ve geri alınan ödüller kayıt altına alınarak bir sureti ilgililerin şahsi dosyalarında saklanacaktır.

Kurul'un vermiş olduğu ödüllendirme kararlarına karşı gerek 5275 Sayılı Kanunda gerek Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'te gerek ise de Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'te kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Düzenlemelere göre, Gözlem ve İdare Kurulu tarafından hükmolunan ödüllendirmelerin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle İnfaz Hakimliğine şikayette bulunulabileceği vurgulanmıştır. İnfaz Hakimliğinin şikayet üzerine vermiş olduğu kararlarına karşı ise ilgililere Ağır Ceza Mahkemelerine itiraz etme imkanı tanınmıştır.

İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilebilecek ödüller, aşağıdaki şekildedir.

- Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli tutuklular ve hükümlüler, en geç 3 ayda bir kez olmak üzere, 3 saatten 24 saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüşürülebilir.
- Çocuk tutuklular ve hükümlülere, en geç 2 ayda bir kez olmak üzere, 3 saatten 24 saate kadar ana ve babasıyla veya vasisiyle kurum ya da eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yaptırılabilir.
- Haftalık ziyaret süresi 2 saate kadar uzatılabilir.
- Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılabilir.
- Üst üste kullanılmayan en fazla 3 haftalık ziyaret süresi toplu olarak kullanılabilir.
- Haftalık telefonla görüşme süresi veya sayısı 2 katına kadar artırılabilir.
- Sosyal ve kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli veya daha uzun süreli yararlanmaları sağlanabilir.
- Haftalık harcama miktarı yarı oranında artırılabilir.
- Tek kişilik odalarda televizyon bulundurma imkanı verilebilir.
- Hediye verilebilir.
- Takdir belgesi veya tavsiye mektubu verilebilir.

2.2.10.2.1. Eş Görüşmesi Ödülü

5275 Sayılı Kanununun 51/3-a maddesine göre, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli tutuklular ve hükümlüler, en geç 3 ayda bir kez olmak üzere, 3 saatten 24 saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilecektir.

Tutuklu ve hükümlülerin bu ödüllendirmeden ne şekilde yararlandırılacağı ise, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 11. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında, hükümlü ve tutukluların bu ödüllerden yararlanabilmesi için özel bir bölüm ayrılmaktadır. Ceza İnfaz Kurumu personelleri ile yapılan görüşmelerde bu özel bölüm içerisinde; çift kişilik yatak, masa, 2 adet sandalye, mini buzdolabı, metal elbise dolabı, tuvalet ve banyonun bulunduğu bilgisi edinilmiştir.

Eş görüşmesi için kuruma gelen ve Türk vatandaşı olan ziyaretçilerin T.C. Kimlik numarasını içeren resimli bir kimlik belgesini, yabancı uyruklu olanların ise pasaport veya yerine geçebilecek bir kimlik belgesi ile birlikte tutuklu veya hükümlü ile birlikte evli olduğunu ispatlayan Türkçe tercüme edilmiş resmi onaylı belgeyi göstermeleri zorunludur. Kurul, her bir ödüllendirme kararı ile bir kez eş görüşmesi ödülü verebilecektir.

5237 Sayılı TCK'nın 102. ve 103. Maddelerin de tanımlanan Cinsel Saldırı ve Cinsel İstismar Suçlarını ve aile içi şiddet suçlarını işlemiş olduğu gerekçesiyle infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlüler ile ilgili, yönetmeliğin 12. maddesinin 3. fıkrasında özel bir düzenleme bulunmaktadır. Bu suçtan tutuklu ya da hükümlüler veya bu mahpusların eşleri için eş görüşme ödülünün uygulanma hali riskli görüldüğü hallerde, kurumda bulunan veya başka kurumlardan temin edilen psiko-sosyal yardım servisi personeli eşlerle ayrı ayrı gerekli gördüğü takdirde de birlikte görüşecektir. Kurul, bu görüşme akabinde, düzenlenecek olan değerlendirme raporunu dikkate almak zorundadır.

Aynı ceza infaz kurumunda tutuklu veya hükümlü olarak bulunan eşlerin bu ödülünden yararlanmaları için her ikisi hakkında da ayrı ayrı ödüllendirme kararı verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, sadece bir eş için bu ödüllendirme kararı verilse dahi eşler bu ödüllendirmeden yararlanamayacaktır.

Yönetmeliğin 13. maddesinde ise, ödülün süresi düzenlenmiştir. Tutuklu ve hükümlülere, en erken ayda bir en geç 3 ayda bir, 3 saatten 24 saate kadar eş görüşmesi

ödülü verilebilecektir. Kurul tarafından verilen ilk görüşme ödülünün süresi, 3 saat olarak belirlenecektir. İlk sürenin asgari haddinden belirlenmesinin nedeni, tutuklu ve hükümlünün tutum ve davranışlarının gözlenmesinden kaynaklıdır. Bu süre, hükümlü ve tutuklunun tutum ve davranışları, kurumun fiziki yapısı, personel sayısı ve mevcut doluluk durumu da dikkate alınarak kademeli şekilde 24 saate kadar artırılabilir.

Kurumun fiziki yapısı, personel sayısı ve mevcut doluluk durumu gibi kriterler göz önünde bulundurularak 09:00 – 17:00 saatleri arasında eş görüşme ödülü başlayabilecektir. Görüşmenin gerçekleşeceği gün ve saati, tutuklu veya hükümlü ile eşine makul bir süre öncesinden bildirilmek zorundadır. Belirlenen gün ve saatte görüşmenin, kurumdan kaynaklanan bir sebep nedeni ile ya da tutuklu-hükümlü veya eşinin kabul edilebilir bir mazereti nedeni ile görüşmenin gerçekleşmemesi halinde görüşme başka bir tarihte yapılacak şekilde ertelenecektir. Bu görüşme, dini ve milli bayramlar ile Bakanlık tarafından açık görüşme izni verilen özel günlerde yapılamayacaktır.

Eş görüşmesinde alınacak güvenlik tedbirleri ise, Yönetmeliğin 14. maddesinde tanımlanmıştır. Görüşmenin amacında ve temelinde mahremiyet olgusu var olduğundan, tutuklu veya hükümlü ile eşi arasındaki bu olguyu ihlal etmeyecek tüm önlemlerin alınması gerekmektedir. Görüşme odasında hiçbir şekilde görüntü veya ses kaydedici bir cihaz bulundurulamayacaktır. Ancak, görüşme odası giriş kapısının dış kısmını gösterecek şekilde güvenlik kamerası koyulabilecektir.

Görüşme odası, her görüşme öncesinde ve sonrasında kurum çalışanı tarafından aranacaktır. Kurum personeli ancak ve ancak, görüşme süresinin sona ermesi, çağrı butonuna basılması veya acil müdahalede bulunulmasını gerektirecek bir durumun söz konusu olduğu hallerde görüşme odasına girebilecektir.

Görüşmeler mahrem nitelikte görüşmeler olduğundan, kurumun tutuklu veya hükümlü ile eşinin sağlığını korunma konusunda da irade göstermesi gereklidir. Bu husus ise yönetmeliğin 15. maddesinde düzenlenmiştir. Kurum, bu ödüllendirmeden yararlanacak tutuklu ya da hükümlüyü ve eşini sağlık tedbirleri ve kurumsal temizlik koşulları açısından yazılı olarak bilgilendirecektir. Hepatit veya HIV gibi kan ya da cinsel yolla bulaşabilecek bir hastalığı olduğu kurumca bilinen hükümlü veya tutuklunun eşi, sağlık personeli tarafından yazılı olarak bilgilendirilecektir. Görüşmeye gelen ziyaretçilerden ise, bu tür bir hastalık taşıyıp taşımadığını, eşine bildireceği yönünde yazılı bir beyan alınacaktır.

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelikte geçen, sağlık, temizlik ve kişisel kullanıma ilişkin malzemeler ile gerektiğinde bunların tek kullanımlık olanları kurum kantininden satın alınabileceği gibi kurum idaresi tarafından imkanlar dahilinde ilgili kurum ve kuruluşlardan temin edilebilecektir. Görüşme odasının temizliğinden, tamamen görüşmeden yararlanan hükümlü veya tutuklu sorumlu olacaktır.

Görüşme saatleri, infaz kurumunda tutuklu ve hükümlülere verilen öğünlere denk geldiği takdirde, mahpusun öğünü görüşme öncesinde kendisine kumanya olarak verilmektedir. Ayrıca, tutuklu ve hükümlüler, görüşme öncesinde kurum kantininden satın aldığı gıda maddelerini de görüşme odasında bulundurabilecektir.

Tutuklu ve hükümlüler veya ziyaretçileri görüşme esnasında mevzuatlardaki kurallara uymadığı takdirde, görüşmeye derhal son verilebileceği gibi bu husus sonraki ödül değerlendirmelerinde de dikkate alınabilecektir.

Çocuk tutukluların ve hükümlülerin eş görüşmesi ödülünden yararlandırılıp yararlandırılmayacağı hususu ise uygulamada bu ödüle başvurulmadığı için belirsizlik hali taşımaktadır. 5275 Sayılı CGTİHK'in 51/2. maddesinde, bu madde hükümlerinin çocuk hükümlüler içinde geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla da, maddenin 3. fıkrasının a bendinde belirtilen eş görüşmesi ödülünden çocuk mahpusların da yararlandırılabilmesi anlaşılmaktadır.

Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinin 1. fıkrasında tutuklular ve hükümlülere verilebilecek ödül türleri sıralanmıştır. Fıkranın a bendinde eş görüşmesi ödülü bulunmaktadır. Maddenin 2. fıkrasında ise, 1. fıkranın bentlerinde sayılan ödüllerden hariç olarak çocuk tutuklular ve hükümlülere aile görüşmesi ödülü de verilebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla da, çocuk tutuklular ve hükümlülere 1. fıkranın bentlerinde sayılan tüm ödüllerin ki bu ödüllere eş görüşmesi ödülü de dahildir, verilebileceği anlaşılmaktadır.

Bu konunun daha net anlaşılabilmesi için 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunundaki evlilik kurumu ile ilgili düzenlemelere değinmekte yarar olduğu kanaatindeyim. Medeni Kanunun 124. maddesine göre, kadın veya erkeğin evlenebilmesi için 17 yaşını doldurmuş olması gerekmektedir. Maddenin devamında ise, olağanüstü durumlarda ve çok önemli bir sebeplerin varlığı halinde 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine hakim tarafından izin verilebileceği belirtilmiştir.

Olağanüstü bir durumun veya pek önemli bir nedenin bulunduğu durumlarda 16 yaşını doldurmuş veya yasal evlenme yaşı olan 17 yaşını doldurmuş olmakla resmi olarak evlenen ve de cezaevinde olan tutuklu ve hükümlüye eş görüşme ödülü verilebilecek midir? Medeni Kanunumuzun 11. maddesinde erginliğin 18 yaşının doldurulmasıyla gerçekleşeceği vurgulanmıştır. Maddenin devamında ise, evlenmenin de kişiyi ergin kılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla da, hukuk nezdinde 16 ya da 17 yaşını doldurmuş bir şahıs evlendiği takdirde 18 yaşını doldurmuş bir birey gibi ergin kabul edilmektedir. Ancak, 5237 Sayılı TCK'daki çocuk deyimini henüz 18 yaşını doldurmamış kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Dolayısıyla da, 16 veya 17 yaşını doldurarak evlenmiş ve Medeni Kanun'a göre ergin kılınmış kişiler Türk Ceza Kanunu uyarınca halen çocuk olarak kabul edilmeye devam edecektir. 16 ya da 17 yaşını doldurmuş ve evli olan kişiler evlilik müessesesi ile ergin kılınmış oldukları için yetişkin tutuklular ya da hükümlüler ile aynı yerde barındırılmayacaktır. Bu nitelikteki tutuklular ya da hükümlüler ceza hukuku açısından halen çocuk olarak kabul edildikleri için, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında veya ıslahevlerinde barındırılacaktır. Bu kategorideki bireyler hakkında, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik uygulanırken çocuk oldukları göz önünde bulundurulacaktır.

Konuyu anlayabilmemiz adına, bu eş görüşmesi ödülünden çocuk tutukluların ve hükümlülerin yararlandırılmasının TCK'da suç teşkil edip etmediğine değinmekte fayda olduğu kanaatindeyim. Yasal ve olağanüstü evlilik yaşlarını doldurarak evlenmiş çocuklar, yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, asgari olarak 16 yaşını doldurmuşlardır. Öncelikle, kurul tarafından eş görüşme ödülü verilen tutuklu ya da hükümlü istemediği takdirde bu ödülünden yararlanmayabilecektir. Yani, kazanmış olduğu bu ödül mahpus için bir zorunluluk değil keyfiyettir. Dolayısıyla da, eş görüşmesinden yararlanan mahpus bu mahrem görüşmeyi rızası ve isteği dahilinde gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla da, bu ödülünden yararlandırılmanın TCK'nın 103. Maddesindeki Cinsel İstismar Suçunu ihlal etmediği çok nettir. Eylemin en ağır hali ile TCK'nın 104. maddesinde tanımlanan Reşit Olmayan Kişi ile Cinsel İlişki suçunu oluşturup oluşturmayacağına irdelenmesi gerekmektedir. Bu suçun maddi unsurlarına değinilmesinde fayda olacağı kanaatindeyim. Suçun maddi unsurunu oluşturan hareket, *cinsel ilişkide bulunmak* olarak belirtilmiştir. Cinsel ilişkiden kast, erkek cinsel organının vajinaya ya da anüse sokulması ya da sokturulmasıdır. Yargıtay'ın 14. Ceza Dairesi 6729/5373 Numaralı 21.04.2014 tarihli kararında cinsel ilişki terimini; erkek cinsel organın bir kadına vajinal ya da anal yoldan ya da bir erkeğe anal yoldan ithal

edilmesi olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla da cinsel ilişki seviyesine ulaşmayan cinsel hareketler bu suçun oluşması için yeterli olmayacaktır. Oral ilişki de, Yargıtay 14. Ceza Dairesi'nin 2011/7214 Esas 2013/240 Karar Numaralı 16.01.2013 tarihli içtihadında cinsel ilişki olarak kabul görmemiştir. Yine, vücuda cisim sokulması da bu suçu oluşturmayacağı gibi, cinsel organın anal ya da vajinal boşluklar dışında bir boşluğa sokulması veya cinsel organ dışında başka bir organın anal ya da vajinal boşluğa sokulması durumunda da bu suç oluşmayacaktır.¹²⁶

Medeni Kanunumuzun 11. maddesine göre de evlilik müessesesi kişiyi rüşt kılmaktadır. Bilindiği üzere, TCK'nın 104. Maddesinde tanımlanan Reşit Olmayan Kişi ile Cinsel İlişki suçunun sübut bulması için, mağdur ya da mağdurenin reşit olmaması gerekmektedir. Evlenen çocuk hukuk nezdinde reşit olacağından çocuğun bu ödülden yararlandırılması TCK'da herhangi bir suç tanımını ihlal etmeyecektir. Dolayısıyla da, kurumlarda asgari olarak 16 yaşını doldurmuş evli mahpusların bu ödülden yararlandırılmasını sağlamak, ortada herhangi bir suçun varlığı söz konusu olmadığından suça teşvik ya da aracılık etme mahiyetinde değildir.

Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinin 2. fıkrasından da net bir şekilde anlaşılacağı üzere, çocuk yaştaki tutuklular ya da hükümlülerinde eş görüşmesi ödülünden yararlandırılması gerekmektedir. Düzenlemenin temelinde, "aile" kurumunun korunması saiki barınmaktadır. Anayasamızın 41. maddesinde, aile toplumun temeli olarak kabul edilmiş ve aileyi koruyan düzenlemeye yer verilmiştir. Aile, sadece mensubu olan kişiler için değil toplum için de önemli olup hem yazılı hukuk düzenimizde hem de örf ve adet hukukumuzda özel bir yere sahiptir. Bu nedenledir ki, ailenin korunmasına yönelik düzenlemeler sadece aileyi değil, tüm toplumu ilgilendirmektedir. Aile mensuplarının birbirlerine karşı yükümlülüklerinin ihlali çoğu zaman toplum düzenini de etkilemekte, yasalar nezdinde koruma önlemlerinin alınması yoluna gidilmektedir. Bu doğrultuda, eş görüşme ödülü müessesesi değerlendirildiğinde, dolayısıyla da düzenlemenin temelinde aile kurumunun korunması saikinin barındığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, ödülden çocuk mahpusların da yararlandırılması gerektiği kanaatindeyim. Zira, kanunen 17, hatta bazı özel durumlarda 16 yaşını dolduran bireylere, evlenme yani aile kurma

---

¹²⁶Durmuş Tezcan, D., Mustafa Ruhan Erdem, Rifat Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara, 2017, s.426. Artuk-Gökçen-Yenidünya, no. 394. Dipnot alıntı.

hakkı tanınmış ise, bu kurumun korunması adına bu yaştaki çocuk mahpusların da eş görüşmesi ödülünden yararlandırılması gerekmektedir.

5275 Sayılı Kanun ile yasalaşan halk dilinde “*Pembe Oda Uygulaması*” olarak bilinen düzenleme ailenin devlet eliyle korunması açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Eşlerden birinin cezaevinde bulunmasının evlilik kurumunu zedelediği hatta Yargıtay Hukuk Dairelerinin bir çok içtihadında boşanma gerekçesi olarak bile sayıldığı yadsınamaz bir gerçektir. Cezaevinde tutuklu veya hükümlü bulunan eşlerin mahrem bir görüşme yapamaması aile bağlarını zayıflatmakta ve hatta ailenin yıkılmasına neden olabilmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlülerin pişmanlık yaşadıklarını ve özgürlüklerinin kısıtlandığı bu süreçte ailelerine karşı daha çok sorumluluk hissettiklerini göz önünde bulundurduğumuzda, bu düzenlemenin mutlak surette sık sık uygulanması gerektiği kanaatindeyim.

2.2.10.2.2. Aile Görüşmesi Ödülü

5275 Sayılı Kanunun 51/3-b maddesine göre, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan çocuk tutuklular ve eğitim evlerinde bulunan çocuk mahpuslar, en geç 2 ayda bir kez olmak üzere, 3 saatten 24 saate kadar ana-babasıyla veya vasisiyle kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yaptırılabilir.

Çocuk tutuklu ve hükümlülerin bu ödüllendirmeden ne şekilde yararlandırılacağı ise, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik’in 17. maddesinde düzenlenmiştir. Aile görüşmesinin süresi, çocuk tutuklu ve hükümlünün işlediği suçun türü, koşullu salıverilme tarihi, kişisel özellikleri ve ihtiyaçları, bedensel ve psikolojik yapısı ile eğitim durumu da dikkate alınarak belirlenecektir. Aile görüşmesi ödülü, dini ve milli bayramlar ile Adalet Bakanlığı tarafından açık görüşme izni verilen özel günlerde de yaptırılabilir.

Bu ödüllendirme anında da eş görüşme ödülü uygulamasında olduğu gibi, çocuk mahpusların ya da ziyaretçilerinin görüşme esnasında mevzuatlardaki kurallara aykırı davrandıklarının tespiti halinde, görüşmeye derhal son verilebileceği gibi bu husus sonraki ödül değerlendirmelerinde de dikkate alınabilecektir.

2.2.10.2.3. Haftalık Ziyaret Süresinin Uzatılması Ödülü

Hükümlü ve tutukluların ziyaret imkanlarından ne şekilde yararlandırılacağı, Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmelik de düzenlenmiştir. Mahpuslar yakınları ile görüşleri kapalı ve açık olmak üzere yaptırılmaktadır. Kapalı ve açık görüşlerini hangi şartlar altında ve ne şekilde yaptırıldığına, çalışmamızın *Ziyaretçi Kabulünden Yoksun Bırakma Cezası* bölümünde değindiğimizden bu bölümde detaylı bir şekilde değinilmeyecektir.

Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumlarında görüş yapabileceği kişiler Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmelik'te; eşi, annesi, babası, büyükanne ve büyükbabası, çocuğu, torunu, kardeşi, gelini, damadı, kayınbiraderi, baldızı, yengesi, eniştesi, görümcesi, kayınvalidesi, kayınpederi, kayınvalidesinin annesi ve babası, kayınpederinin anne ve babası, eşinin başkasından olma çocuğu, büyükanne ve büyük babasının anne ve babaları, torun çocuğu, kardeş çocuğu, eşi, amcası, halası, dayısı, teyzesi ve bunların eşleri ile vasisi ve kayyımı şeklinde sayılmıştır. Hükümlü ve tutuklular yukarıda sayılanlar haricinde, 3 ziyaretçisinin adını ve soyadını ceza infaz kurumuna bildirmesi, akabinde bu isimlerin kabul edilmesi halinde görüşebilecektir.

Hükümlü ve tutukluların kapalı görüş süreleri, yarım saatten az 1 saatten fazla olmayacak şekilde belirlenecektir. Hükümlü ve tutuklular, anne-baba, eş, çocuk ve torunlarıyla ayda 1 gün açık görüş yapabilecektir. Görüş gününün hangi gün olacağı kurum tarafından belirlenecektir. Hükümlüler ve tutuklular bu haklarından, gün içerisinde, 09:00-17:00 saatleri arasında günde 1 saatten fazla olmamak kaydıyla görüşme yaparak yararlandırılacaklardır.

Hükümlüler ve tutuklular kurum idaresinin belirlediği bir haftada 1 kere ziyaretçileri ile açık görüş yapabilirlerken, ay içerisindeki diğer haftalarda da yine bir gün belirlenerek ziyaretçileri ile kapalı görüş yapabilmektedir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından hükümlü olarak ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile ilgili ayrı bir düzenleme bulunmaktadır. Bu kategorideki hükümlüler, 15 günde bir kez olmak üzere biri açık diğeri kapalı görüş biçiminde ayda iki kez görüşme yapabilmektedirler.

Tutuklular ve hükümlülerin haftalık ziyaret süresinin uzatılması ödülü ise Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 19. maddesinde belirtilmiştir. Kurul tarafından haklarında bu ödülünden faydalanmalarına karar verilen

tutuklular ve hükümlülerin açık ve kapalı ziyaret süreleri 2 saate kadar uzatılabilecektir. Düzenlemedeki uzatma süresinin azami olarak vurgulandığına özellikle değinmem gerekmektedir. Hükümlü ve tutukluların görüş sürelerinin, yarım saatten az 1 saatten fazla olmayacağını düşündüğümüzde, bu ödülden yararlanmaları konusunda kurul tarafından karar verildiği takdirde görüşme süreleri en fazla 2 saat olabilecektir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılan hükümlülerin ziyaretçileri ile görüşmelerinin daha katı bir düzenlemeye tabi tutulduğunu belirtmiş idik. Bu hükümlülerde söz konusu ödülden 5275 Sayılı CGTİHK'in 25. maddesine¹²⁷ uygun şekilde yararlandırılabilirlerdir.

Kurul kararında, açık veya kapalı ziyaretten hangisinin ne kadar süreyle uzatıldığına karar verildiği açıkça belirtilmelidir. Kurul her bir ödüllendirme kararı ile en fazla 3 kez ziyaret süresini uzatabilecektir.

2.2.10.2.4.Kapalı Ziyaret Yerine Açık Ziyaret Yaptırılması

Hükümlü ve tutukluların kurum idaresinin belirlediği bir haftada 1 kere ziyaretçileri ile açık görüş yapabilirken ay içerisindeki diğer haftalarda yine kurum idaresi tarafından belirlenecek olan bir günde kapalı görüş yapabileceklerini belirtmiş idik.

Kapalı görüş, hükümlüler ve tutukluların, ziyaretçileri ile her türlü maddi temasının önlenmediği, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebilecek şekilde izlenilebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis ettiği özel bölümde gerçekleştirilmektedir. Açık görüş ise, hükümlüler ve tutukluların ziyaretçileri ile maddi temas kurarak, konuşulanların ceza infaz kurumu görevlileri tarafından duyulabildiği ve görülebildiği şekilde, bu görüşme için tahsis edilmiş özel bölümlerde gerçekleştirilmektedir. Görüleceği üzere, açık görüş hakkı, kapalı görüş hakkına göre tutuklular ve hükümlülerin yakınları ile çok daha rahat bir şekilde iletişim kurabildikleri bir hak mahiyetindedir.

---

¹²⁷ 5275 Sayılı CGTİHK Md.25/1-f: "...Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde 15 günlük zaman aralıklarla ve günde 1 saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler..."

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun için bkz. **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılması Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 20. maddesinde düzenlenmiştir. Kurul, tutuklu ve hükümlülere, kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılması ödülü verebilecektir. Kurul her bir ödüllendirme kararı ile, en fazla 3 kapalı ziyaretin uygun zamanlarda açık ziyaret olarak gerçekleştirilmesine karar verebilecektir.

2.2.10.2.5. Kullanılmayan Ziyaret Sürelerinin Birleştirilmesi Ödülü

Kullanılmayan ziyaret sürelerinin birleştirilmesi ödülü, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 21. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre tutuklular ve hükümlülerin üst üste kullanmadıkları en fazla 3 haftalık ziyaret süresi toplu olarak kullanılabilir. Kurulun, birleştirilen ziyaret izni ödülünün süresi ile açık veya kapalı şekilde yapılacağı hususlarını kararında net bir şekilde belirtmesi gerekmektedir.

Kapalı ziyaret süresi yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere, yarım saatten az 1 saatten fazla olmayacakken, açık görüş süresi ise yine 1 saatten fazla olmayacak şekilde yaptırılabilir. Uygulamada ceza infaz kurumlarında tutuklulara ve hükümlülere, kurum idaresi tarafından belirlenen haftanın bir gününde 1 saat açık görüş yaptırılırken, diğer haftalarda yine belirlenen bir günde 1 saatlik kapalı görüş yaptırılmaktadır. Bu doğrultuda, tutuklular ve hükümlülerin üst üste kullanmadıkları en fazla 3 haftalık ziyaret süresinin toplu olarak kullanılabilir olduğu ödülünü göz önünde bulduğumuzda, tutuklu ve hükümlüye azami 3 saat kesintisiz ve aralıksız bir görüş ödülü verilebilecektir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapsi cezası ile kurumda bulunan mahpusların bu ödülünden yararlandırılması ile ilgili ise Yönetmelikte özel bir düzenleme söz konusudur. Bu mahpuslar, 5275 Sayılı Kanun'un 25. maddesine¹²⁸ uygun olacak şekilde bu ödülünden yararlandırılabilir.

---

¹²⁸ 5275 Sayılı CGTİHK Md.25/1-f: "...Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde 15 günlük zaman aralıklarla ve günde 1 saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler..."

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

2.2.10.2.6. Telefonla Görüşme Süresi ve Sayısının Arttırılması Ödülü

Tutukluların ve hükümlülerin telefonla görüşme haklarının, 5275 Sayılı CGTİHK'in 66. maddesinde düzenlendiğini belirtmiş idik. Düzenlemeye göre, kapalı ceza infaz kurumlarındaki tutuklular ve hükümlüler, yasal düzenlemelerde belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlarla görüşme yapabileceklerdir.

Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan tutuklular ve hükümlüler, belgelendirmeleri şartıyla, eşi, 3. dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile kurum idaresinin belirlediği gün ve saatte haftada 1 kez ve 1 telefon numarasıyla görüşme yapabilmektedirler. Bu görüşme başladığı andan itibaren 10 dakikayı geçemeyecektir. Bu hususlar kapalı ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların telefonla görüşme hakkından yararlanması ile ilgilidir.

Açık Ceza İnfaz Kurumlarında ve Çocuk Eğitimevlerinde bulunan hükümlüler bu haktan ücretli telefonlarla serbestçe görüşme yaparak yararlanabilmektedir. Mahpuslar bu haklarından kurumun tahsis etmiş olduğu telefonlardan görüşme yaparak yararlanılabilmektedir.

Yukarıda tutuklular ve hükümlülerin telefonla görüşme haklarını kısaca hatırlattıktan sonra Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 22. maddesinde tanımlanan telefon görüşme süresi veya sayısının arttırılması ödülüne değinebiliriz. Yönetmeliğe göre, tutuklu ve hükümlülerin haftalık telefonla görüşme süresi veya sayısı 2 katına kadar arttırılabilecektir. Kurul her bir ödüllendirme kararı ile en fazla 3 kez telefonla görüşme süresini 2 katına kadar arttırabilecek veya görüşme sayısını ikiye çıkarabilecektir.

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile kurumda bulunan mahpusların bu ödülünden yararlandırılması ile ilgili ise tıpkı kullanılmayan ziyaret sürelerinin birleştirilmesi ödülünde olduğu gibi özel bir düzenleme söz konusudur. Bu mahpuslar, 5275 Sayılı Kanun'un 25. Maddesine¹²⁹ uygun olacak şekilde bu ödülünden yararlandırılabilecektir.

---

¹²⁹ 5275 Sayılı CGTİHK Md.25/1-f: "...Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde 15 günlük zaman aralıklarla ve günde 1 saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler..."

5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun için bkz. **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı: 25685.

2.2.10.2.7. Sosyal Kültürel ve Sportif Etkinliklerden Yararlanma Ödülü

Ceza infaz kurumlarında tutukluların ve hükümlülerin katılmış olduğu sosyal ve kültürel faaliyetlerden bazılarının; tiyatro, konser, sinema gösterimi, resim, karikatür, halk oyunları, müzik, el sanatları, sergi, bilgi yarışmaları, münazara, satranç-dama vb. etkinlikler olduğunu daha öncesinde belirtmiş idik. Sportif etkinlikler teriminden ise CGTİHK'in 87. maddesinde Beden Eğitimi başlığı altındaki hükümlerin anlaşılması gerektiğini vurgulamış idik. Kanun maddesinde, mahpusun toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunacağı, olanaklar ölçüsünde de yer ve araç sağlanacağı belirtilmiştir. Kanun maddesinin devamında; açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslara, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinme olanağı verileceği, mahpusa kendisine verilen bu süre içerisinde bireysel spor yapabilme imkanı da tanınacağı vurgulanmıştır.

Yönetmeliğin 23. maddesinde, tutukluların ve hükümlülerin; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerden yararlanma konusunda ödüllendirilmeleri düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, tutuklulara ve hükümlülere, sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli olarak veya bir hafta içinde programlanmış sürenin en fazla iki katına kadar yararlandırılması ödülü verilebileceği belirtilmiştir. Kurul her bir ödüllendirme kararı ile en fazla 3 kez bu ödülün uygulanmasına karar verebilecektir.

2.2.10.2.8. Haftalık Harcama Miktarının Arttırılması Ödülü

Hükümlü ve tutukluların cezaevlerindeki harcamaları, Hükümlü ve tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, tutukluların ve hükümlülerin yanlarında getirdikleri ya da adlarına gelen paralarının kullanımıyla ilgili usul ve esasları düzenlemektir. Hükümlü ve tutukluların paraları infaz kurumu görevlilerince alınarak ilgiliye makbuz verilecektir. Bu kişisel paralar, emanet para ve eşya defteri ile kasa defterine kaydedilecektir.

Müdürü bulunan kurumlarda mahpusların yanlarında para bulundurması yasaklanmıştır. Bu genel kurala, müdürü bulunmayan kurumlar, açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler ile ilgili bir istisna getirilmiştir. Müdürü bulunmayan kurumlarda, hükümlü ve tutuklunun üzerinde Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen haftalık harcama limitini aşmayacak miktarda para

bulundurmasına müsaade edilecektir. Açık ceza infaz kurumlarında ve çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülere ise kurum ve kişi güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek tutarda nakit parayı yanlarında bulundurmalarına kurumun en üst amiri tarafından izin verilebilecektir.

Hükümlü ve tutukların yapacakları harcamaları Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımı'na Dair Yönetmelik'in 8. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, tutukluların ve hükümlülerin yapacakları harcamalar, nakit hareketi olmaksızın tutulan kayıtlar üzerinden gerçekleştirilir. Hesabından ödeme yapılan hükümlü ve tutuklular için reddiyat makbuzu kesilecektir. Mahpuslar, ihtiyaçlarını 2 nüsha olarak hazırlanan İhtiyaç İstem Formu ile idareye bildirir, akabinde, kantin memurunca ihtiyaç istem formundaki emtianın fiyatlandırılması yapılır. Hesaptaki mevcut para ihtiyaç istem formundaki istekleri karşıladığı takdirde, hükümlü veya tutuklunun siparişi hazırlanarak kendisine iletilmek üzere, kurum görevlilerine verilecektir. Emanet para hesabında yeterli bakiye bulunmaması durumunda ihtiyaç istem formu işleme konulmayarak hükümlüye ve tutukluya geri iade edilecektir.

Hükümlü ve tutukluların haftalık yapacakları harcama miktarı, sınırsız değildir. Sınır, haftalık gereksinimler göz önünde tutularak Adalet Bakanlığı tarafından tespit edilecektir. Kantinden yapacakları alışverişler ile mektup, faks ve telgraf gönderme harcamaları Adalet Bakanlığınca belirlenen harcama limitini geçmeyecektir. Tutuklu ve hükümlülerin haftalık harcama limitleri 2018 yılı için 300 TL'dir. Yapacakları her harcama mahpusların kişisel hesaplarından düşülecektir. Hükümlü ve tutukluların ihtiyaç istem formundaki istekleri, Adalet Bakanlığı tarafından belirlenen haftalık limiti aşması durumunda da ihtiyaç istem formu işleme konulmayarak ilgiliye bilgi verilecektir.

Tutuklu ve hükümlülere İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilebilecek bir ödül türü de, mahpusların bu harcama limitlerinin artırılması ile ilgilidir. Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 24. maddesinde haftalık harcama miktarının artırılması ödülü düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, hükümlü ve tutuklulara haftalık harcama miktarının yarı oranında artırılması ödülü verilebileceği belirtilmiştir. Kurul, her bir ödüllendirme kararı ile en fazla 3 kez haftalık harcama miktarının yarı oranında artırılmasına karar verebilecektir.

2.2.10.2.9. Tek Kişilik Odada Televizyon Bulundurma Ödülü

Ceza İnfaz Kurumlarında merkezi yayın sistemi mevcut olduğu takdirde, hükümlüler ve tutukluların, televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduklarına değinmiştik. Bu cihazlar, bedelleri mahpuslardan temin edilerek kurumca satın alınabildiği gibi cihazlar dışarıdan gelenler tarafından getirildiği takdirde de kurumca kabul edilmemektedir. Tutuklular ve hükümlüler bu şekilde ortak kullanım alanlarında televizyon izleyebileceklerdir.

Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 25. maddesinde ise tek kişilik odalarda kalan mahpuslara televizyon bulundurma ödülü verilebileceği düzenlenmiştir. Ortak yaşam alanlarında bulunan televizyon dışında mahpuslara kaldıkları tek kişilik odalarda televizyon bulundurma ödülü verilebilecektir. Televizyon, hükümlü veya tutuklu tarafından kurum kantininden satın alınabilecektir. Kurul, her bir ödüllendirme kararı ile en fazla 6 aya kadar bu ödülün uygulanmasına karar verebilecektir.

2.2.10.2.10. Hediye Verilmesi

Hükümlü ve tutuklulara hediye verilmesi ödülü, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 26. Maddesinde düzenlenmiştir. İnfaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlülere, kurum içindeki ve dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak; kişisel özellikleri ile özel ilgi ve becerileri dikkate alınmak suretiyle ödül olarak bir hediye verilebilecektir.

Mahpusa verilecek hediye, para veya maddi değer taşıyan bir eşya olacağı gibi manevi değeri olan bir eşya da olabilecektir. Hediye olarak maddi değeri olan bir eşya seçilecek ise, bu eşyanın ekonomik değeri, mahpusun haftalık harcama miktarının yarısını geçemeyecektir. Dolayısıyla da, 2018 yılı içerisinde tutuklulara ve hükümlülere maddi değeri olan bir eşyanın hediye olarak verilmesi halinde bu eşyanın ekonomik değeri 150 TL'yi geçemeyecektir.

Hükümlü veya tutukluya verilecek hediye bedelinin hangi kaynaktan karşılanacağı ise yönetmelik maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, hediye olarak verilen para veya eşyanın bedeli Adalet Bakanlığı bütçesi dışındaki resmi veya özel kurum ve kuruluşlardan alınan bağışlardan karşılanabileceği gibi

13.07.2005 tarihli ve 25874 Sayılı Remi Gazetede yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmeliğin 12. maddesi¹³⁰ kapsamında Eğitim Kurulu'nun kararı ile emanet para faizinden de karşılanabilecektir.

İdare ve Gözlem Kurulu her bir ödüllendirme kararı ile sadece bir hediye verebilecektir.

2.2.10.2.11. Takdir Belgesi Verilmesi

Hükümlü ve tutuklular hakkındaki ödüllendirme yöntemlerinden bir diğeri de Takdir Belgesi verilmesidir. Bu ödüllendirme yöntemi, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 27. maddesinde düzenlenmiştir. Verilecek takdir belgesi, hükümlü veya tutuklunun rızasının alınması suretiyle, kurum personeli ile hükümlü ve tutukluların huzurunda törenle verilebileceği gibi, bu belge ailesine veya istediği başka bir kişiye de gönderilebilecektir. Tören düzenlenmesi halinde kurum müdürünün onayı ile tutuklunun veya hükümlünün eşi, annesi, babası, kardeşi ve çocukları da törene katılabilecektir.

2.2.10.2.12. Tavsiye Mektubu Verilmesi

Mahpuslar hakkındaki ödüllendirme yöntemlerinden sonuncusu, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 28. maddesinde belirtilen tavsiye mektubu verilmesidir. Bu ödüllendirme yöntemini diğer ödüllerden farkı tutuklu veya hükümlünün kurum dışına çıktığında yararlanabileceği mahiyette olması ile ilgilidir.

İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile, tutuklu ve hükümlülere, ceza infaz kurumundan salıverilmeleri sonrasında kamu veya özel sektör nezdinde yapacağı iş başvurularında kullanmaları için ödül olarak tavsiye mektubu verilebilecektir. Bu tavsiye mektubu, mahpusların salıverilmesi sırasında kendilerine verilebileceği gibi, iş

---

¹³⁰Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmeliğin 12. Maddesi; "...(1)Hükümlü ve tutuklular emanet para hesabında biriken faiz gelirleri ile ilgili olarak ceza infaz kurumları lehine açık feragatte ve hibede bulunabilir. Bu paralar hükümlü ve tutukluların eğitim ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ile iyileştirilmeye yönelik faaliyetlerde eğitim kurulu kararı ile kullanılır...(2) Faiz gelirlerinden yapılan harcamalar, belge ve faturalara dayandırılır ve bir dosyada korunarak denetimlerde ibraz edilir..."

Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmelik için bkz. **Resmi Gazete**, 13 Temmuz 2005, Sayı: 25874.

arama izni sırasında kullanılmak üzere de verilebilir. Tavsiye mektubunun içeriğinde Cumhuriyet Başsavcısı ve cezaevi müdürünün de imzası bulunacaktır.

Söz konusu ödüllendirme, tutuklular ve hükümlüler açısından çok önemli mahiyettedir. Mahpusların infaz kurumlarından salıverilmelerinden sonra, yeniden toplumla bütünleşebilmeleri için meslek edinmeleri şarttır. Günümüzde, gerek özel sektöre gerek ise de kamu sektörüne bir iş başvurusunda bulunulduğunda, vatandaşlardan yanlarında mutlak suretle adli sicil kayıtlarını getirmeleri istenilmektedir. Adli Sicil Kayıtlarındaki en ufak bir suç kaydı dahi vatandaşların başvurmuş oldukları işe kabul edilmemeleri için büyük ve tek neden olabilmektedir. Bu itibarla, salıverilen tutukluların ve hükümlülerin meslek sahibi olabilmeleri için referans mahiyetinde olan bu ödül, toplum yaşamına adapte olunabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, bu ödüllendirme yöntemine İdare ve Gözlem Kurulu'nun sıklıkla başvurması gerektiği kanaatindeyim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUNDA ÇOCUK TUTUKLULAR VE HÜKÜMLÜLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK DİSİPLİN TEDBİRLERİ VE CEZALARI

3.1. Genel Olarak

Çalışmamızın bu bölümünde, bölüm başlığından da anlaşılacağı üzere infaz kurumlarında bulunan *çocuklar* ile ilgili düzenlemelere yere verilecektir. İlk olarak *çocuk* teriminin ceza hukukundaki tanıma değinmem faydalı olacaktır. 5237 Sayılı TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde; *çocuk* deyiminden, henüz 18 yaşını doldurmamış kişilerin anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı kanunun 31. maddesinin 1. fıkrasında fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış olan çocukların cezai sorumluluklarının olmadığı vurgulandığından, infaz kurumlarında bulunan çocukların 12-18 yaş aralığında olabileceklerinin anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla da, bu bölümdeki çalışma konumuzun temel süjesi olan çocuklardan bahsedilirken, 12-18 yaş aralığında olduklarının anlaşılması gerektiğini vurgulamaktayız.

Dikkat edilmesi gerektiğini düşündüğümüz bir başka husus ise, çocukların ceza infaz kurumlarında yetişkinlerden farklı bir şekilde barındırılması ile ilgilidir. Zira, yukarıdaki belirtmiş olduğumuz yaş aralığındaki çocuklar ile ilgili, ülkemizde çocuk kapalı ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevleri (ıslahevleri) kurulmuştur. Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, 5275 Sayılı Kanunun 11. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre, bu kurumlarda çocuk tutuklular ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocuklar barındırılmaktadır. Yasal düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında, yargılanmış olduğu ceza yargılama dosyasında tutuklama kararı bulunan ve yargılaması halen derdest olan çocuklar barındırılmaktadır. Dolayısıyla da, kovuşturma sonucunda hapis cezası alıp bu cezası kesinleşen hükümlü çocuklar bu infaz kurumlarında değil çocuk eğitimevlerinde barındırılmaktadır. Çocuk tutuklulara ve hükümlülere özgü kurumun bulunmadığı hallerde, kapalı ceza infaz kurumlarında çocuklara ayrılan bölümler oluşturulacaktır. Ayrıca, çalışmamızın ilk bölümünde, kurum içerisindeki çocuk hükümlülerin ve tutukluların yetişkinlerden ayrı

bir şekilde barındırılması gerektiğine yönelik uluslararası düzenlemelerin (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları "Pekin Kuralları 13/4. Maddesi" ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Ceza İnfaz Alanındaki Tavsiye Kararlarından 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek olarak düzenlenmiş 11,1 ve 11,2 maddeleri) mevcut olduğunu da belirtmiş idik.

İnfaz kurumlarında çocukların, yetişkin tutuklular ve de hükümlülerden ayrı bölümlerde barındırılması, istismara uğramamaları ve de ıslah edilme amacının gerçekleşmesi açısından son derece önem arz etmektedir. Çocuk istismarı, 18 yaşından küçük bireylerin, yetişkinler tarafından fiziksel, zihinsel, ekonomik, cinsel, duygusal olarak zarar görmesine neden olan, çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığını zarara uğratan bilerek ya da bilmeyerek yapılmış her türlü davranışı içermektedir.¹³¹ Özgürlüğü kısıtlanmış insanların hür vatandaşlarla aynı psikolojiye ve ruh haline sahip olmadıkları gerçeğini göz önünde bulundurduğumuzda aynı koşuğa bulunan tutuklular ve hükümlüler içinde buldukları durum ve yaşadıkları herhangi bir olay karşısında daha farklı bir davranış sergileyebilecektir. Bu tür durumlarda, 12-18 yaş aralığındaki çocuklar, yaşça kendisinden daha büyük olan yetişkinlerle aynı koşuğa barındırıldıkları takdirde istismara uğrama ihtimallere çok yüksek olacaktır.

Çocuklar, toplumun fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal yönden en güçsüz, hassas ve korunmaya gereksinim duyulan kesimini oluşturmaktadır. Bu durumları nedeniyle, her türlü sömürü, istismar baskı ve zulme konu olmaktadır. Zira, çocukların haksız davranışlara, keyfiliğe, sömürülmeye, baskı ve zulme karşı koyacak güçleri bulunmamaktadır.¹³² Çocukluk dönemine ait bu tür örseleyici ve iz bırakıcı istismar vakıaları, ergenlik ve sonrası dönemlerde farklı semptomlar yaşanmasına neden olabilecektir. İstismar nedeniyle sonraki yıllarda, kendine zarar verme ve hatta intihar vakıaları yaşanabileceğı gibi, çocuğun insan ilişkilerine adapte olamayışı ve zayıf kalışı gibi durumların ortaya çıkışı da söz konusu olabilecektir.

Bu konu ile ilgili diğere önemli olan husus ise kuşak çatışması ile ilgilidir. *Kuşak* terimi en genel anlamı ile, aynı dönemi yaşayan insanları tanımlamaktadır.

---

¹³¹ Oya Yetiş, **Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı), 2017,s.9, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim : 19.08.2017.)

¹³² M. Tefvik Odman, **Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler**, Çağ Üniversitesi Yayınları No: 9, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 5, Birinci Baskı, Tarsus, 2008 Mayıs, s. 1

İnsanoğlunun dünya üzerinde bulunduğu zaman aralığında, her yeni kuşak bir öncekine göre, daha uygar görünmektedir. Bu durum devingen koşulların doğal sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerle, sonraki kuşak önceki kuşağı gelenekçi, eski ve geri kalmış olarak görürken, önceki kuşak sonraki kuşağı, manevi değerlerden yoksun yetişen bireyler olarak görmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da eski ile yeni arasındaki sosyal ve kültürel farklılıkların artması neticesinde çatışma durumları kaçınılmaz olacaktır. Bu durum toplumun en temel yapı taşı ailede görülebileceği diğer grupsal yaşam alanlarında da kendini gösterecektir. Dolayısıyla da, ceza infaz kurumlarında, çocuklarla yetişkinlerin farklı yerlerde barındırılmasının diğer bir nedeni de, bu tür çatışmaların yaşanmasını önlemektir. Zira, bu çatışmalar neticesinde istismarın yaşanması kaçınılmaz bir son olacaktır.

İnfaz Kurumlarında çocuklar ile yetişkinlerin farklı bölümlerde barındırılmasının diğer bir nedeni de taraflara uygulanan programların ve güdülen amaçların farklılık göstermesinden kaynaklıdır. Çocuk cezaevlerinde edinilen temel amaç, eğitim ve iyileştirme programlarının uygulanmasına yöneliktir. Çocuk cezaevlerindeki eğitim, yetişkin cezaevlerindeki aksine tamamlayıcı nitelikte değil ikame eğitimidir. Verilen bu eğitim ile, çocuğun yaşamının düzeltilmesi değil yaşama hazırlanması amaçlanmaktadır. Kurumun bu amacı gerçekleştirme için yapmış olduğu projelerde çok titiz davranması gerekmektedir. Amaç edinilen bu görev ihmal edildiği takdirde, çocuğun gelişimi olumsuz etkilenecek ve edinilen amaç hasıl olmayacaktır.

Bu açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, yetişkinler ile çocukların farklı infaz kurumlarında barındırılması son derece isabetli bir düzenleme olmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında ve Çocuk Eğitimevlerinde çocuklar hakkında uygulanan disiplin tedbirleri ve cezalarına değinilecektir.

3.2. Çocuk Tutuklular Ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Yaptırımları

5275 Sayılı CGTİHK'in içeriğinde, tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanacak disiplin yaptırımlarının, çocuklara ve yetişkinlere uygulanacak disiplin yaptırımları şeklinde ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir. Kanun içeriğinde çocuklar hakkında uygulanacak disiplin yaptırımları; yetişkinlere ilişkin düzenlemeden farklı olarak; *Disiplin Tedbirleri* ve *Disiplin Cezaları* olarak ayrıma tabi tutulmuştur. Bu

nedenle, çocuklar hakkında uygulanacak disiplin yaptırımlarını; disiplin tedbirleri ve disiplin cezaları ayırımına gidilerek incelemekte fayda olacaktır.

Bu ayrıma değinmeden önce, kanundaki *çocuk hükümlüler* teriminin de eksik bir şekilde yanlış kullanıldığına değinmem gerekmektedir. Çalışmamızın ilk bölümünde, 5275 Sayılı CGTİHK'in Disiplin Cezalarına ilişkin hükümleri içeren bölümlerinde sadece *hükümlü* teriminin kullanılmış olmasının hatalı ve eksik olduğunu belirtmiş idik. Çocuk hükümlüler terimiyle, ıslahevlerinde bulunan çocuk hükümlüler ile birlikte Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan çocuk tutuklularının da kastedildiğinin anlaşılması gerekmektedir. Çocuk mahpuslar, düzenli bir yaşamın sürdürülebilmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanabilmesi açısından, kanun, tüzük, yönetmeliklere ve idarenin uyulmasını emrettiği kurallara uygun davranmakla yükümlüdür. Çocuk tutuklular ve hükümlüler bu düzene aykırı bir davranışta buldukları takdirde eylemlerinin niteliği ve ağırlık derecesine göre haklarında 5275 Sayılı Kanunda öngörülen Disiplin Tedbirleri ve Cezaları uygulanacaktır.

Bu açıklamalarımız akabinde, çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin yaptırımlarını; disiplin tedbirleri ve disiplin cezaları ayırımına tabi tutarak daha anlaşılır şekilde inceleyebileceğiz.

3.2.1. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Tedbirleri

Arapçadan dilimize girmiş olan *Tedbir* kavramının Türk Dil Kurumu Sözlüğündeki ilk anlamı “*Önlem*” dir.¹³³ Çalışmamızda ele alacağımız disiplin tedbirleri ise sözlükteki ilk anlamı ile eşdeğer niteliktedir. Çocuk hükümlüler ve tutuklular hakkında uygulanacak disiplin tedbirleri, 5275 Sayılı CGTİHK'in 45. Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 156. maddesinde belirtilmiştir.

Düzenleme içeriğinde, çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanacak olan disiplin tedbirlerinin, disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması halinde bu riski ortadan kaldırmak veya soruşturma sürerken giderilmesi güç

---

¹³³ TDK Güncel Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aef3b6d159819.47761824 (Güncel Erişim:28.02.2018).

ve imkansız zararların doğmasını önlemek amacıyla uygulanan ve ceza niteliği taşımayan koruma ve önleme amaçlı tedbirler olduğu belirtilmiştir.

Kanun maddesi içeriğinden de anlaşılacağı üzere, disiplin tedbirlerinin iki halde uygulanma durumu söz konusudur. Buna göre disiplin tedbirleri,

- 5275 Sayılı CGTİHK'in 46. maddesinde belirtilen disiplin cezasını gerektiren eylemlerin gerçekleşme riskinin mevcudiyeti halinde bu riski ortadan kaldırmak amacıyla,
- 5275 Sayılı CGTİHK'in 47. Maddesi uyarınca Disiplin Soruşturması geçiren çocuk tutuklular ve hükümlüler ile ilgili telafisi zor olan ve mümkün olmayan zararların doğma olasılığını önlemek amacıyla, uygulanabilecektir.

Madde içeriğinden de anlaşılacağı üzere, kanun koyucu tarafından sözlükteki ilk anlamına uygun bir düzenlemede bulunulmuştur. Zira, söz konusu uygulama bazı sonuçların önüne geçilmek amacıyla yasalaşmıştır. Dolayısıyla da, uygulamadaki amaç koruyucu ve önleyici nitelikte olup yaptırım saikini barındırmamaktadır. Kaldı ki, madde içeriğinde de, uygulamanın cezai nitelikte olmadığı vurgulanarak amaç açık bir şekilde belirtilmiştir.

5275 Sayılı CGTİHK'in 45. maddesinin 2. fıkrasında çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Teşvik esaslı ayrıcalıkların ertelenmesi,
- Kaldığı odanın ve yatakhaneinin değiştirilmesi,
- Bulduğu kurumun başka bir kısmına nakledilmesi,
- Meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerinin veya atölyesinin değiştirilmesi,
- Belli yerlere girmesinin yasaklanması,
- Bazı eşyaları bulundurmasının ve kullanmasının yasaklanması.

3.2.1.1. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Ertelemek

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinden ilki, haklarında verilen *ödüllendirmelerin* ertelenmesi ile ilgilidir. Çocuk tutuklular ve hükümlüler de dahil olmak üzere, infaz kurumlarında bulunan tutuklular

ve hükümlüler, kurum içindeki ve dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılacaklardır. Ödüllendirme müessesesine çalışmamızın önceki bölümlerinde detaylı bir şekilde değindiğimiz için bu kısımda idare ve gözlem kurulu tarafından çocuk hükümlüler ve tutuklular hakkında verilebilecek ödüllendirmelerin neler olduğunu hatırlatmakla yetineceğiz.

Bu ödüller,

1. Eş görüşmesi ödülü,
2. Aile görüşmesi ödülü,
3. Haftalık açık veya kapalı ziyaret süresinin uzatılması ödülü,
4. Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılması ödülü,
5. Üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerinin toplu olarak kullandırılması ödülü,
6. Haftalık telefonla görüşme sayısı ve süresini artırma ödülü,
7. Sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerden öncelikli ve daha uzun süreli yararlandırma ödülü,
8. Haftalık harcama miktarını yar oranında artırma ödülü,
9. Tek kişilik odada televizyon bulundurma ödülü,
10. Hediye verilmesi ödülü,
11. Takdir belgesi verilmesi ödülü,
12. Tavsiye mektubu verilmesi ödülüdür.

Çocuk tutuklular ya da hükümlülerin disiplin cezası gerektiren eylemlerinin gerçekleşme riskinin bulunması halinde bu riskin bertaraf edilmesi ya da soruşturma sürerken telafisi güç ve mümkün olmayan zararların doğmasını önlemek amacıyla, bu mahpuslar hakkında verilen ödüllendirmelerin ertelenmesine karar verilebilecektir.

3.2.1.2. Kaldığı Odanın ve Yatahanenin Değiştirilmesi

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinden ikincisi, kaldıkları odanın ve yatahanenin değiştirilmesi ile ilgilidir. Çocuk tutuklular ya da hükümlülerin kaldıkları yatakhane içerisinde, diğer çocuk mahpuslarla sorun yaşama ihtimalleri bulunmaktadır. Yaşları gereği henüz erginliğe

erişmemiş olmaları birbirlerine karşı hoşgörülü ve anlayışlı davranma ihtimallerini azaltmaktadır. Bu doğrultuda, yatakhane içerisinde yaşanabilecek olumsuz olayların vuku bulma ihtimali demek, çocuk tutuklu ya da hükümlü için disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması anlamına gelecektir. Bu şekilde bir olasılığın bulunması halinde çocuk tutuklu ya da hükümlünün kaldığı odanın ve yatakhanein değiştirilmesi yönünde bir disiplin tedbiri uygulanabilecektir.

3.2.1.3. Bulunduğu Kurumun Başka Bir Kısımına Nakletmek

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinden bir diğeri ise cezaevi içerisinde bulunduğu yerin başka bir bölümüne nakledilmesi ile ilgilidir. Tıpkı, oda ve yatakhanein değiştirilmesi tedbirindeki açıklamalarımızda olduğu gibi bu tedbirin uygulanmasındaki amaçta çocuk mahpus ile ilgili disiplin cezası gerektiren bir eylemin gerçekleşme riskinin bulunması ya da var ise hakkında derdest olan bir disiplin soruşturması bu süreçte telafisi mümkün olmayan zararların doğmasını engellenmesi ile alakalıdır.

3.2.1.4. Meslek Eğitiminin Bütünlüğü ve Sürekliliğini Bozmayacak Şekilde Çalıştığı İşyerini ve Atölyeyi Değiştirmek

Cezaevlerindeki mahpusların çalıştırılma konusu, 5275 Sayılı CGTİHK'in 29. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 96. maddesinde tanımlanmıştır. Cezaevlerinde hekim tarafından sağlıklı oldukları belirlenen meslek sahibi olmayan hükümlüler ile meslek sahibi olan gönüllüler kurum imkanları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye ve iş yurtlarında çalıştırılabileceklerdir.

Tutukluların ya da hükümlülerin ıslah edilmesi, topluma yeniden kazandırılması açısından, çalıştırılmaları çok büyük önem arz etmektedir. Mahpusları çalıştırmannın amacı, salıverilmelerinden sonra yaşamlarını sürdürecektir meslek ve sanatları öğrenmelerini sağlamak, çalışma ve üretme isteklerini geliştirmek veya güçlendirmektir. Çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında ya da ıslahevlerindeki mesleki eğitim yetişkin cezaevlerindeki aksine tamamlayıcı eğitim olmayıp, ikame eğitimidir. Bu eğitimle, çocuk mahpusun yaşamının düzeltilmesi değil, yeni yaşamına hazırlanması amaçlanmaktadır.

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinden bir diğeri de meslek eğitiminin bütünlüğü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerinin ve atölyesinin değiştirilmesi ile ilgilidir. Görüleceği üzere, bu disiplin tedbiri uygulanırken dahi, mesleki eğitimin ve sürekliliğin bozulmaması şartı vurgulanarak eğitimin yani ıslahın ne denli önemli olduğu belirtilmiştir. Çocuk mahpus ile ilgili disiplin cezası gerektiren bir eylemin gerçekleşme riskinin bulunması ya da hakkındaki disiplin soruşturması ile ilgili telafisi güç ve mümkün olmayan zararların doğmasını engellenmesi amacıyla bu disiplin tedbirine başvurulabilecektir. Tedbir uygulanırken çocuk mahpusun mesleki eğitiminin bütünlüğüne ve sürekliliğine halel getirilmemesine özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

3.2.1.5. Belli Yerlere Girmesini Yasaklamak

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinden bir diğeri ise mahpusların cezaevi içerisindeki belirli yerleri girmesinin yasaklanması ile ilgilidir. Tıpkı, diğer disiplin tedbirlerinin uygulanmasındaki amaçlarda olduğu gibi bu müessesede de çocuk mahpuslar ile ilgili disiplin cezası gerektiren bir eylemin gerçekleşme riskinin bulunması ya da var ise hakkında derdest olan bir disiplin soruşturması bu süreçte telafisi mümkün olmayan zararların doğmasını engellenmesi ile alakalıdır.

3.2.1.6. Bazı Eşyaları Bulundurmasını veya Kullanmasını Yasaklamak

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevlerinde bulundurabilecekleri eşyalar, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik de belirtilmiştir. Hangi eşyaların infaz kurumlarında bulundurulabilmesine müsaade edildiğinin anlaşılabilmesi için yönetmelik maddelerine kısa da olsa değinmekte fayda olacağı kanaatindeyim.

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevlerinde bulundurabilecekleri eşyalar, Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesinde, mutfak teşkilatı olan cezaevlerinde mahpusların bulundurabilecekleri gıda maddeleri, 5. maddesinde ise, mutfak teşkilatı olmayan infaz kurumlarında mahpusların bulundurabilecekleri gıda maddeleri belirtilmiştir. 6. madde, mahpuslara yeme ve içmede kullanabilmeleri için belirli özelliklere haiz materyalleri bulundurabilme hakkı tanımaktadır.

Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinde mahpusların cezaevlerinde bulundurabilecekleri giyim eşyalarının neler olduğu hususu düzenlenmiştir. İçeriğinde, eşyaların niteliğine ve niceliğine sınırlamalar getirilmiştir.

İnfaz kurumlarında tutukluların ve mahpusların bulundurabilecekleri süreli ve süresiz yayınlar ile kitaplar 8. maddede, elektrikli eşyalar 9. madde de, müzik aletleri ise 10. maddede, dini eşyaları 11. maddede, sağlık ve temizlikleri ile ilgili eşyaları 12. ve 13. maddelerinde, el işi faaliyetlerinde kullanabilecekleri eşyalar 14. maddede, bulundurabilecekleri hayvanlar ve diğer eşyalar 15. maddede belirtilmiştir.

Çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirlerinin sonuncusu da bazı eşyaları bulundurmasının ve kullanmasının yasaklanması ile ilgilidir. Çocuk mahpus ile ilgili disiplin cezası gerektiren bir eylemin gerçekleşme rizikosunun bulunması ya da hakkındaki disiplin soruşturması ile ilgili telafisi güç ve mümkün olmayan zararların doğmasını engellenmesi amacıyla bu disiplin tedbirine başvurulabilecektir.

3.3. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezaları

3.3.1. Çocuk Tutuklular ve Hükümlüler Hakkında Uygulanabilecek Disiplin Cezalarının Türleri

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları 5275 Sayılı CGTİHK'in 46. ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 151. maddelerinde düzenlenmiştir. Tıpkı çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkında olduğu gibi çocuk mahpuslar hakkında da, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanabilmesi için disiplin cezaları uygulanabilecektir. Buna göre, çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanacak olan disiplin cezaları ağırlık derecelerine göre aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Uyarma,
- Kınama,
- Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme,
- Harcamalarına Sınır Koyma,

- Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma.
- Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma,
- İznin Ertelenmesi,
- Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade,
- Odaya Kapatma Cezası.

3.3.1.1. Uyarma

Uyarma cezası çocuk mahpuslar hakkında verilebilecek en hafif nitelikteki disiplin cezası türüdür. Bu yaptırım, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 46. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanmıştır. Düzenlemeye göre, bu ceza türü, 5275 Sayılı Kanunda Uyarma cezasının verilmesini gerektiren eylemlerde bulunan çocuk mahpuslara, eyleminin kötü ve uygunsuz olduğunun açıklanması ve tekrarı durumunda doğuracağı sonuçlara dikkatinin çekilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Kanununda çocuk mahpuslar hakkında, Uyarma Cezasının uygulanmasını gerektiren eylemler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1. Yatakhane, atölye, etüt salonu, kütüphane ve buna benzer yerlerde sigara içilmesi,
2. Aynı alanı veya etkinliği paylaştığı arkadaşlarının rahatsız olmasına neden olacak biçimde gürültü yapılması veya davranışlarda bulunulması,
3. Yattığı odanın ve yatma yerlerinin izinsiz bir şekilde değiştirilmesi,
4. Yatma ve kalkma zamanına uyulmaması,
5. Sayımın geciktirilmesi veya sayıma geç çıkılması,
6. İzin alınması gereken durumlarda diğer odalara izinsiz gidilmesi,
7. Yemek yeri varken odalarda yemek yenilmesi, yiyecek bulundurulması,
8. Kurum görevlilerine, kurumu ziyaret eden kişilere, kurum dışında katıldığı faaliyetlerin görevlilerine ve arkadaşlarına kaba veya saygısızca davranılması,
9. Kişisel durum, adres ve buna benzer konularda kurum görevlilerinin yanlış bilgilendirilmesi ve yalan söylenilmesi,
10. Kılık ve kıyafetlere, kişisel temizliğe dikkat edilmemesi,
11. Katılan etkinlikler ve derslerle ilgili olarak bulundurulması gereken araç ve gereçlerin yanında bulundurulmaması,

12. Kurum içinde katılması gerekli faaliyetlere katılmama, geç katılma ya da katıldıktan sonra izinsiz ayrılma gibi eylemlerde bulunulması,
13. Siyasi partilere, bu partilere bağlı yan kuruluşlara ait amblem, rozet, yazı, slogan, bildiri, ilan, broşür ve buna benzer eşyaları bulundurma, asma, teşhir etme ya da üzerinde taşıma gibi eylemlerde bulunulması.

3.3.1.2. Kınama

Çocuk mahpuslar hakkında verilebilecek diğer bir disiplin cezası türü de, Kınama Cezasıdır. Kınama Cezası, 5275 Sayılı CGTİHK'in 46/2. maddesinde düzenlenmiştir. Kınama cezası mahiyeti itibariyle, uyarı cezasının devamı niteliğindedir. Eylemi nedeni ile daha öncesinde Uyarı Cezası verilen çocuk mahpusun bu eylemini ikinci kez tekrarlama durumunda, hakkında Kınama Cezası verilecektir. Bu ceza türü, çocuk mahpusun aynı eylemi ikinci kez tekrarlama nedeni ile ikinci kez uyarılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla da, 5275 Sayılı Kanununun 46. Maddesinin 1. fıkrasında uyarı cezası verilmesini gerektirecek eylemlerin her biri, Kınama Cezası için de geçerlidir, yeter ki ikinci kez tekrarlanmış olsun.

3.3.1.3. Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme

5275 Sayılı CGTİHK'in 46/3. maddesinde, Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme Cezası tanımlanmıştır. Kanun koyucu bu disiplin cezası ile, diğer disiplin cezalarından farklı olarak çocuk mahpuslara rızası ve isteklerinin bulunması koşuluyla eylemlerinin zararlı sonuçlarını giderme imkanı tanımaktadır. Bu disiplin cezasını diğer disiplin cezalarından ayıran bir özelliği de, uygulanabilmesi için çocuk mahpusun isteğinin bulunması ile ilgilidir. Zira, çocuk mahpusun eylemi nedeni ile vermiş olduğu zararı giderme yönünde herhangi bir isteği, rızası ve iradesi bulunmadığı takdirde, çocuktan zorla onarma, tazmin etme ya da eski hale getirme gibi bir eylemde bulunması istenemeyecektir.

Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme Disiplin Cezasının uygulanmasını gerektirecek eylemler aşağıdaki şekildedir.

1. Başkasına ait eşyanın izinsiz alınması, kullanılması,
2. İdarece alınan sağlık önlemlerine uyulmaması,
3. Çevre temizliğine dikkat edilmemesi, kurumun ve çevresinin kirletilmesi,

4. Kişisel temizliği yapmamakta ısrar edilmesi,
5. Kurum içindeki iş ve eğitim yerinin izinsiz terk edilmesi,
6. Kuruma ait eşyanın usulüne uygun olmayan şekilde alınması ya da kullanılması,
7. İşin kasten kötü yapılması ya da çalışılması gerekirken çalışılmaması,
8. İyileştirme ve eğitim faaliyetlerinde kendisine verilen ödev ve görevlerin yapılmaması,
9. Kurum kitaplığından, atölye ve derslik gibi yerlerden alınan kitap, araç ve gereçlerin zamanında geri verilmemesi, eksik verilmesi ve bunlara zarar verilmesi,
10. Dikkatsizlikle kurumun bina, eklenti ve donanımları ile kuruma ait taşınır ve taşınmaz malların ya da başkasına ait herhangi bir eşyanın yakılması, kırılması ya da hasara uğratılması,
11. Üzerinde bulundurulmasına izin verilmeyen ya da bulundurabileceğinden fazla eşya veya para bulundurulması,
12. Yasaklanmış her türlü yayının kuruma ya da kuruma bağlı yerlere sokulması veya yanında bulundurulması,
13. Kurum eşyasına, kendisinin ya da arkadaşlarının araç ve gereçlerine ahlak dışı, ideolojik veya siyasi amaç taşıyan resim, amblem ve benzerlerinin yapılması, yazılar yazılması ya da asılması.

3.3.1.4. Harcamalara Sınır Koyma

Hükümlü ve tutukluların cezaevlerindeki harcamalarının, Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmelik'te düzenlenmiş olduğunu belirtmiş idik. Müdürü bulunan infaz kurumlarında tutuklular ve hükümlülerin şahsi paraları infaz kurumu görevlilerince alınarak ilgiliye makbuz verilmektedir. Dolayısıyla da mahpusların yanlarında para taşımaları, bulundurmaları yasaklanmıştır.

Hükümlü ve tutukluların haftalık yapacakları harcama miktarı ise, sınırsız değildir. Sınır, haftalık gereksinimler göz önünde tutularak Bakanlıkça tespit edilecektir. Kantinden yapacakları alışverişler ile mektup, faks ve telgraf gönderme harcamaları Bakanlıkça belirlenen harcama limitini geçmeyecektir. Tutuklu ve hükümlülerin haftalık harcama limitleri ise 2018 yılı için 300 TL'dir. Yapacakları her harcama mahpusların kişisel hesaplarından düşülecektir.

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezalarından biri de belirtmiş olduğumuz bu harcamalarına sınır koyulması ile ilgilidir. 5275 Sayılı Kanunun 46/4. maddesinde düzenlenen bu ceza türüne göre, çocuk mahpusun infaz kurumunda çalışması karşılığında aldığı ücretin ve ailesinden gelen paranın haftalık harcama limitinin üçte birinin 30 gün süre ile kesilmesine karar verilebilecektir.

Bu yaptırım, çocuk mahpusun daha önce onarma, tazmin etme ve eski hale getirme cezası verilmiş olan davranışı ikinci kez tekrarlama karşılığında uygulanacaktır. Kanunun 46/3. maddesinde, Onarma, Tazmin Etme, Eski Hale Getirme Cezası verilmesini gerektiren eylemlerden her biri bu müeyyide için de geçerlidir, yeter ki çocuk mahpus tarafından ikinci kez tekrarlanmış olsun.

3.3.1.5. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma

Ülkemizde cezaevlerinde tutukların ve hükümlülerin katılmış olduğu etkinliklerden bazılarının; tiyatro, konser, sinema gösterimi, resim, karikatür, halk oyunları, müzik, el sanatları, sergi, bilgi yarışmaları, münazara, satranç-dama önemli gün ve haftaların kutlanması şeklinde olduğunu belirtmiştik. Yetişkin mahpuslarda olduğu gibi çocuk mahpusların da, infaz kurumlarındaki boş zamanlarının eğitim öğretim, sosyal ve kültürel, sportif ve sanatsal aktiviteler ile değerlendirilmesi bu şekilde rehabilite edilmeleri ve gelişimlerinin sağlanması dolayısıyla da yeniden topluma kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu etkinliklerle aynı zamanda, birçok hükümlü ve tutuklunun hiç ilgi alanı olmadığı halde bir takım mesleklere ilgi göstermesi o konuda kendilerini geliştirip meslek sahibi olmaları amaçlanmıştır. Bu nedenlerle, özellikle infaz kurumundan ayrıldığında önünde koca bir hayat olan çocuk mahpuslar açısından bu tür etkinliklere faaliyetlere katılmak son derece önem arz etmektedir. Bu konu ile ilgili genel açıklamalarımızı, çalışmamızın çocuk olmayan tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanan bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası bölümünde yapmış olduğumuz için bu bölümdeki açıklamalarımızın yeterli olacağı kanaatindeyim.

Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Cezası, yetişkin mahpuslar hakkında olduğu gibi çocuk olmayan tutuklular ve hükümlüler hakkında da uygulanabilecek olan bir disiplin cezası türüdür. Kanun 46/5. maddesinde, çocuk mahpusların madde bentlerinde belirtilen eylemleri gerçekleştirmeleri halinde, 30 güne kadar sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmaktan yoksun bırakılabileceği belirtilmişken, 40.

maddesinde de yetişkin mahpusun madde bentlerindeki eylemleri gerçekleştirmesi halinde 1 aydan 3 aya kadar kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılabileceği belirtilmiştir.

Çocuk mahpuslar ve yetişkin mahpuslar hakkında uygulama alanı bulan bu müeyyide her ne kadar yoksun bırakılan etkinlikler açısından aynı niteliklere haiz ise de iki gruba uygulanması bakımından usulen birtakım farklılıklar söz konusudur. İlk farklılık müeyyidenin uygulanma süresi ile ilgilidir. Zira, bu yaptırım yetişkin mahpuslar hakkında 1 aydan 3 aya kadar uygulanabilecekken, çocuk mahpuslar hakkında 30 güne kadar uygulanabilecektir.

Diğer bir farklılık ise, bu disiplin cezasının uygulanmasına neden olan davranışların farklı olması ile ilgilidir. Yetişkin mahpuslar hakkında bu disiplin cezasının uygulanmasına neden olan davranışlar kanununun 40/2. maddesinde belirtilmişken, çocuk mahpuslar hakkında uygulanmasına neden olan davranışlar kanununun 46/5. maddesinde belirtilmiştir. Bu disiplin yaptırımının yetişkin mahpuslar hakkında uygulanmasına neden olan davranışlara çalışmamızın önceki bölümlerinde değinildiğinden bu bölümde sadece çocuk mahpuslar hakkında uygulanmasına neden olan davranışlara değinilecektir. Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma Disiplin Cezasının uygulanmasını gerektirecek çocuk mahpusların eylemleri aşağıdaki şekildedir:

1. Kumar oynanması,
2. Kavga edilmesi,
3. Dikkatsiz davranışlar sonucu başkalarının güvenliğinin ya da sağlığının tehlikeye düşürülmesi,
4. Katılınan kurum dışı faaliyetlerden zamanında dönülmemesi ve uyulması gereken koşullara uyulmaması,
5. Kullanılması için kendisine verilen bir şeyin satılması ya da başkasına verilmesi,
6. Kurum veya dışı güvenlik görevlilerine rüşvet verilmesi,
7. Suç örgütlerine ait her türlü yayın, bez afiş, pankart, resim, sembol, işaret ve benzeri eşyanın kurumun herhangi bir yerine asılması veya teşhir edilmesi,
8. Katılınan faaliyetlerin akışını ve düzenini engelleyici ve bozucu nitelikte kasti davranışlarda bulunulması, faaliyeti yürüten kişinin uyarısına rağmen bu davranışlarına devam edilmesi,
9. Arkadaşlarının verilen görevleri yapmasına engel olunması.

3.3.1.6. Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma

Çocuk tutuklular ve hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezalarından bir diğeri de, haklarında verilen *ödüllendirmelerin* geri alınması ile ilgilidir. Çocuk mahpuslara, kurum içindeki ve dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından teşvik esaslı ödüller verilebilecektir. Bu ödüllerin neler olduğu, Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinde¹³⁴ sıralandığını belirtmiş idik.

Ödüllendirme müessesesine, daha öncesinde çocuk mahpuslara uygulanacak disiplin tedbirleri bölümünde de değinmiş idik. Çocuk mahpusların disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması halinde bu riskin bertaraf edilmesi ya da soruşturma sürerken telafisi güç ve mümkün olmayan zararların doğmasını önlemek amacıyla, bu mahpuslar hakkında verilen ödüllendirmelerin ertelenmesine karar verilebilecek idi. Görüleceği üzere, tedbir olarak uygulanan durumlarda ödüllendirmeden yararlandırılmasının geciktirilmesine, ertelenmesine karar verilirken, disiplin cezası olarak uygulanan yaptırım da ödül 30 gün süre ile geri alınmaktadır. Kanun koyucunun aslında bir disiplin cezası olmayan *ödüllendirmenin ertelenmesi* tedbirinde süre belirtmeksizin bir düzenlemede bulunmuşken disiplin cezası mahiyetinde olan *ödüllendirmenin geri alınması* cezasında 30 günlük geri alınma süresi belirlemiş olması hakkaniyete aykırı olmuştur. Zira, mevzuatta disiplin tedbiri olarak

---

¹³⁴ Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik
Madde-7 (Ödül Türleri)

(1) Hükümlü ve tutuklulara

- a) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki evli hükümlü ve tutuklulara, kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın eşleri ile mahrem görüşme,
- b) Haftalık açık veya kapalı ziyaret süresini uzatma,
- c) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yapma,
- ç) Üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerini toplu olarak kullanma,
- d) Haftalık telefonla görüşme sayı ve süresini artırma,
- e) Sosyal, kültürel veya sportif etkinliklerden öncelikli ve daha uzun süreli yararlanma,
- f) Haftalık harcama miktarını yarı oranında artırma,
- g) Tek Kişilik odada televizyon bulundurma,
- ğ) Hediye,
- h) Takdir belgesi,
- ı) Tavsiye mektubu

ödülü verilebilir.

- 2) Çocuk hükümlü ve tutuklulara yukarıda sayılanlar yanında anne ve babasıyla veya vasisi ile kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yapma ödülü verilebilir.

Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik için bkz. **Resmi Gazete**, 30 Mart 2013, Sayı: 28603.

uygulama alanı bulan *ödüllendirmenin ertelenmesi* müessesesinde ertelenmenin ne kadar süre ile gerçekleşeceği konusundaki belirsizlik sonu öngörülemeyecek olan ertelemelere neden olabileceği gibi bu konuda keyfi uygulamaların gerçekleşmesine de neden olabilecektir. Bu nedenle kanun koyucunun ödüllendirmenin ertelenmesi disiplin tedbiri için mutlak surette net bir süre belirlemesi gerekmektedir.

Bu yaptırım, daha önce bazı faaliyetlere katılmaktan alıkoyma cezası verilmiş olan davranışın ikinci kez tekrarlanması halinde uygulanacaktır. Dolayısıyla da, Kanununun 46/5. maddesinde, Bazı Faaliyetlere Katılmaktan Alıkoyma Cezası verilmesini gerektiren eylemlerden her biri bu müeyyide için de geçerlidir, yeter ki çocuk mahpus tarafından 2. kez tekrarlanmış olsun. Bu durumun gerçekleşmesi halinde, çocuk mahpus hakkında verilen teşvik esaslı ayrıcalıklar 30 gün süre ile geri alınacaktır.

3.3.1.7.İzin Ertelenmesi

Çocuk mahpuslar hakkında verilebilecek diğer bir disiplin cezası türü de, izinlerinin ertelenmesi cezasıdır. Bu ceza türünü incelemeyen önce tutuklular ve hükümlülere verilebilecek izin türlerine değinmem faydalı olacaktır.

Mahpuslara verilecek izin türleri 5275 Sayılı CGTİHK'in 7. Bölümünde 92. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Tutukluların ve hükümlülerin kapalı ceza infaz kurumunun dışına çıkarılması bazı istisnai haller dışında yasaklanmıştır. Bu istisnai haller;

- İzin,
- Hastaneye Sevk,
- Cumhuriyet Başsavcılığına ya da duruşmaya sevk,
- Eğitim ve öğretim,
- İşyurdu,
- Cezanın ertelenmesi,
- Salıverilme,
- Nakil,
- Deprem, sel vb. doğal afetler,
- Yangın,
- Yetkili makamların yazılı izni.

Mahpusların kapalı ceza infaz kurumlarından dışarı çıkarılmasını sağlayan ilk düzenlemenin izin müessesesi olduğu kanun maddesinden anlaşılmaktadır. Öncelikle, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların izin müessesesinden yararlanamayacaklarını belirtmemiz gerekmektedir. Ülkemizde yüksek güvenlikli cezaevleri D ve F tipi cezaevleridir. Dolayısıyla da bu tip ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların izin müessesesinden yararlandırılması mümkün değildir.

Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları dışındaki kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan mahpuslara verilebilecek izin türleri ise aşağıdaki şekildedir:

- Mazeret İzni
- Özel İzin
- İş Arama İzni

Mazeret İzni: Hükümlülere verilebilecek ilk izin türü, 5275 Sayılı CGTİHK'in 94. maddesinde tanımlanan Mazeret İzni'dir. Bu iznin uygulanabilmesi için, mahpusun hükümlülük süresinin beşte birini infaz kurumunda iyi halli olarak geçirmesi ve de bu izin türünden yararlanma talebinde bulunması gerekmektedir. Bu iznin uygulanabileceği durumlar ise, şu şekildedir:

- 1) Hükümlünün annesi, babası, eşi, kardeşi ya da çocuğunun vefatı nedeniyle ceza infaz kurumu en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile,
- 2) Hükümlünün annesi, babası, eşi, kardeşi ya da çocuğunun yaşamsal tehlike oluşturacak önemli ve ağır hastalık hallerinin mevcudiyeti halinde ya da deprem, su baskını, yangın gibi felaketler nedeniyle zarara uğradıklarının belgelendirilmesi koşuluyla, ceza infaz kurumu en üst amirinin görüşü, Cumhuriyet Başsavcılığının önerisi ve Adalet Bakanlığının onayı ile, yol dışında 10 güne kadar izin verilebilecektir.

Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezası ile cezalandırılmış hükümlüler hariç olmak üzere, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda bulunanlar da dahil olmak üzere, güvenlik bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla tehlike arz etmeyen hükümlüler, dış güvenlik görevlisinin refakatinde bulunmak ve talepte bulunmaları şartıyla

Cumhuriyet Başsavcısının da onayı ile bazı durumlarda bu mazeret izni müessesesinden yararlanabileceklerdir. Bu durumlar;

- 1) Hükümlünün ikinci derece de dahil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü nedeniyle cenazesine katılması için yol süresi dışında 2 güne kadar,
- 2) Sağlık kurulu raporu belgelendirilmesi şartıyla hükümlünün annesi, babası, eşi, kardeşi, çocuğu ile eşinin annesi ya da babasından birinin yaşamsal tehlike oluşturacak derecede önemli ve ağır hastalık hallerinin bulunması nedeniyle bunlardan her biri için bir defaya mahsus olmak üzere hasta ziyareti amacıyla yol süresi dışında 1 güne kadar izin verilebilecektir.

Hükümlünün izin süresi içinde gece konaklaması gerektiği takdirde, kendi evi ya da 2. derece de dahil kan ya da kayın hısımlarından birinin, eşinin evinde, güvenli görülen başka bir yerde ya da gidilen yerde bulunan kapalı ceza infaz kurumunda kalmasına izin verilebilecektir. Bu tür konaklama durumlarına, güvenlik hususu değerlendirilerek ve gerekli güvenlik tedbirleri alınarak gidilen yerin valisi karar verecektir. Hükümlünün yurt dışına çıkması gerektiği takdirde bu izin türünden yararlandırılmayacaktır.

5275 Sayılı Kanunun 116. maddesinde ise, tutukluların izin müessesesinden yararlandırılması düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrasında, tutuklunun 2. derece de dahil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü halinde, ceza infaz kurumunun en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile soruşturmanın ve kovuşturmanın selameti ve güvenliği bakımından sakınca oluşturmaması koşuluyla dış güvenlik görevlisinin refakatinde yol süresi dışında 2 güne kadar, cenazeye katılması için izin verilebilecektir. Maddenin 3. fıkrasında ise, Sağlık Kurulu raporu belgelendirilmesi şartıyla hükümlünün annesi, babası, eşi, kardeşi, çocuğu ile eşinin annesi ya da babasından birinin yaşamsal tehlike oluşturacak derecede önemli ve ağır hastalık hallerinin bulunması halinde, soruşturmanın ve kovuşturmanın selameti ve güvenliği açısından sakınca oluşturmaması koşuluyla ceza infaz kurumunun en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile dış güvenlik görevlisinin refakati dahilinde tutukluya her biri için bir defaya mahsus olmak üzere hasta ziyareti amacıyla yol süresi dışında 1 güne kadar izin verilebilecektir. Bu şekilde izin müessesesinden yararlandırılan tutuklunun, izin süresi içinde gece konaklaması

gerektiği takdirde, kendi evi veya 2. derece de dahil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin evinde, güvenli görülen başka bir yerde ya da gidilen yerde bulunan kapalı ceza infaz kurumunda kalmasına, güvenlik hususu değerlendirilmek ve gerekli güvenlik tedbirleri alınmak suretiyle, gidilen yerin valisi tarafından karar verilecektir. Tutuklunun yurt dışına çıkmasına gerektirecek bir durum mevcudiyeti halinde bu madde gereğince izin verilemeyecektir.

Özel İzin: Hükümlülere verilebilecek diğer bir izi türü de kanunun 95. maddesinde tanımlanan özel izindir. Bu izin türünden açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerle, kapalı ceza infaz kurumlarında olup açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler yararlanabileceklerdir. Bu kategorideki mahpusların aileleriyle bağlarını sürdürebilmeleri ya da glendirebilmeleri ve dış dünyaya uyum sağlamaları amacıyla kurumun en üst amirinin nerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile 3 ayda bir yol hariç 3 güne kadar izin verilebilecektir.

İş Arama İzni: Hükümlülere verilebilecek son izin türü ise kanunun 96. maddesinde tanımlanan İş Arama İznidir. Hükümlülerin bu izin müessesesinden yararlandırılabilmesi için, ceza infaz kurumlarında hükümlülük sürelerinin en az 6 ayını geçirmiş olmaları ve koşullu salıverilmelerine 1 ay kalmış olması gerekmektedir. Hükümlülere bu iznin verilmesinin nedeni, kurum dışındaki olağan yaşantılarına döndüklerinde uyum sorunu ile karşılaşmamaları ve iş bulma olanaklarının sağlanabilmesi ile ilgilidir. Belirtmiş olduğumuz koşulların varlığı halinde, kurumun en üst amirinin nerisi ve Cumhuriyet Başsavcılığının onayı ile çalışma günleri içinde 8 saate kadar izin verilebilecektir.

Yukarıda açıklamış olduğumuz izin türleri hükümlülerin lehine olan düzenlemelerdir. Hükümlüler lehlerine olan bu düzenlemelerden yaralanırken bu durumu suiistimal etmeleri halinde haklarında ağır yaptırımlar uygulanacaktır. Zira, izinden dönmeyen ya da iznin bitim tarihinden 2 günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 292. Vd. (Hükümlü ve Tutuklunun Kaçması Suçu) maddeleri uygulanacaktır.

İznin bitim tarihinden 2 gün ya da daha az bir süre geçtikten sonra kuruma gelen hükümlüler hakkında ise disiplin işlemi yapılacaktır. Buna göre yetişkin hükümlülere izin süresini özürsüz olarak en fazla 2 gün geçirmeleri halinde 5275 Sayılı CGTİHK'in 44/2-1 maddesi uyarınca 1 günden 11 güne kadar hücreye koyma cezası uygulanabilecektir. ocuk hükümlülerin mazeretsiz olarak izinden dönmeleri gereken

zamandan geç dönmeleri ve uyması gereken koşullara uymamaları halinde ise 5275 Sayılı Kanununun 46/7-h maddesi uyarınca izin ertelenmesi cezası uygulanabilecektir.

Hükümlüler yukarıda belirtmiş olduğumuz izinlerden yararlandığı anlarda, firar ettikleri takdirde bir daha haklarında izin verilemeyecektir.

Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek izinlerinin ertelenmesi cezasının uygulanmasını gerektirecek eylemler, 5275 Sayılı Kanununun 46/7. maddesinde sayılmıştır. Madde içeriğindeki eylemlerin niteliği ve ağırlık derecesine göre çocuk mahpusun izninin 60 güne kadar ertelenmesine karar verilebilecektir. İzin ertelenmesine neden olan davranışlar aşağıdaki şekildedir:

- 1) Diğer çocuklar üzerinde nüfuz kurulması ve husumet hislerini tahrike çalışılması, imtiyaz ve menfaat hisleri yaratılması,
- 2) Her türlü bağımlılık yapıcı maddenin kuruma getirilmesi, kullanılması, bulundurulması, satılması, kullanmış olarak kuruma gelinmesi,
- 3) Başkalarına ait para ve eşyayı almak için zor kullanılması, haraç alınması,
- 4) Taaruz ve firara yarayacak ve gerektiğinde bu işler için kullanılacak madde ve aletlerin yapılması, saklanması ya da bulundurulması,
- 5) İdareye ait olup kendisine verilmemiş bulunan yatak, battaniye, karyola ve dolap gibi eşyanın zapt edilmesi ve yeni gelen mahpuslara satılması,
- 6) Kurum görevlilerine hakaret edilmesi, karşı gelinmesi,
- 7) Başkalarının güvenliğini veya sağlığını tehlikeye sokan davranışlarda bulunulması,
- 8) Mazeretsiz olarak izinden dönülmesi gereken zamandan geç dönülmesi ve uyulması gereken koşullara uyulmaması,
- 9) Kuruma yasak eşya sokulması, başkasına verilmesi veya satılması,
- 10) Okul, işyeri gibi gidilmesi gereken bir yere gidilmemesi, katılınması gereken faaliyetlere katılmaması,
- 11) Hakaret veya iftira edilmesi, alçaltıcı söz söylenmesi ya da davranışta bulunulması, başkalarının bu tür davranışlarla kışkırtılması,
- 12) Suç örgütlerinin propaganda ve eğitim faaliyetlerinin yapılması veya yaptırılması,
- 13) Kurum dışına izinsiz çıkılması,
- 14) Kurumca verilen kimlik kartında ya da kendisine verilen her tür belgede tahrifat yapılması, sahte belge düzenlenmesi, kullanılması,

- 15) İyileştirme ve eğitim faaliyetlerinin yapılmasına engel olunması, faaliyetlere katılanların terk etmeye zorlanması ya da kışkırtılması,
- 16) Kasten başkasını yaralama eyleminde bulunulması.

3.3.1.8. Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade

Çocuk hükümlülerin ve çocuk tutukluların farklı kurumlarda barındırılacağına çalışmamızın daha önceki bölümlerinde değinmiş idik. Yargılaması derdest olan çocuk tutuklular ve çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocuklar, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılmakta iken, kovuşturma sonucunda hapis cezası alıp bu cezası kesinleşen hükümlü çocuklar ise çocuk eğitimevlerinde barındırılmaktadır.

Çocuk hükümlüler hakkında uygulanacak disiplin cezası türlerinden biri de, 5275 Sayılı Kanunun 46/8. maddesinde belirtilen; hakkında hükmolunan hapis cezası kesinleşmiş çocuk hükümlülerin eğitimevlerinden çocuk kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmesi ile ilgilidir. Çocuk hükümlüler, madde içeriğinde sayılan eylemlerin niteliklerine ve ağırlık derecelerine göre çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına, çocuk kapalı ceza infaz kurumları bulunmadığı takdirde, kapalı infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine 6 ay süre ile iade edilecektir. Çocuk hükümlüler bu fıkra dışında işlenen disiplin suçları ve disiplin cezalarından dolayı çocuk kapalı infaz kurumuna iade edilemeyecektir.

Fıkranın alt bentlerinde kapalı ceza infaz kurumuna iade edilmesini gerektiren eylemler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- 1) Kurum içinde veya dışında yaralayıcı, öldürücü her türlü alet, silah ve patlayıcı madde kullanmak suretiyle herhangi bir kimseyi yaralamaya teşebbüs etmek yaralamak,
- 2) Bir kimseyi rızası hilafına alıkoymak,
- 3) Şiddet ve tehdit ile kurum görevlilerinin görevini engellemek,
- 4) Firara teşebbüs etmek ya da firar etmek,
- 5) Kasten kurumun bina, eklenti ve donanımları ile taşınır ve taşınmaz mallarını yakmak ya da yakmaya teşebbüs etmek, ağır hasar vermek,
- 6) Hükümlü ve tutukluları idareye karşı kışkırtmak, isyan çıkartmak ya da isyana teşebbüs etmek,

- 7) Adam öldürmek ya da öldürmeye teşebbüs etmek,
- 8) Cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı ve cinsel tacizde bulunmak ya da bunlara teşebbüs ve bu tür davranışlara kışkırtmak,
- 9) Görevlilere, diğer çocuklara işkence yapmak veya yaptırmak.

3.3.1.9. Odaya Kapatma Cezası

Çocuk mahpuslar hakkına uygulanabilecek son disiplin cezası türü de maddenin son fıkrasında belirtilen Odaya Kapatma Cezasıdır. Bu ceza türü, çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek en ağır ceza türüdür. 5275 Sayılı Kanunun 46/8. maddesinde belirtilen eylemleri nedeni ile kapalı ceza infaz kurumuna iade edilen çocuk mahpusların, aynı fıkroda belirtilen eylemlerde bulunması halinde, 5 güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, gece ve gündüz tek başına bir odada tutulabilecektir. Çocuk mahpus cezanın infazının öncesinde, sırasında ve sonrasında doktor kontrolünden geçirilecektir. Cezanın infazı sırasında, çocuğun ailesi, avukatı ve yasal temsilcisi ile görüşmesi kısıtlanamayacağı gibi, kamu görevlilerine istediği zaman ulaşmasına da engel olunamayacaktır.

Çocuklar hakkında uygulanan odaya kapatma cezası mahiyeti itibari ile yetişkin mahpuslar hakkında uygulanan hücreye koyma cezası ile benzerlik göstermektedir. Zira, hücreye koyma cezası 5275 Sayılı CGTİHK'in 44. maddesinin 1. fıkrasında, mahpusun açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılması şeklinde tanımlanmıştır. Çocuklar hakkında uygulanabilecek olan odaya kapatma cezasında da, gece gündüz tek başına bir odada tutulma durumu söz konusudur. Tecridin hukuki tanımının, *mahkumu cezasını tek başına çekmesi için diğer hükümlülerden ayırma* anlamına geldiğini belirtmiş idik. Dolayısıyla da bu ceza türünde, tıpkı hücreye koyma cezasında olduğu gibi mahkumun tecrit edilmesi durumu söz konusudur. Hücreye koyma cezası için yapmış olduğum eleştiriler çocuk mahpuslar hakkında uygulanan odaya kapatma cezası için de geçerli olmakla birlikte bu disiplinin cezasının da uygulamadan kaldırılması gerektiği kanaatindeyim. (İlgili bölüm için bkz. s. 108)

Bu yaptırım, daha önce kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası verilmiş olan davranışın ikinci kez tekrarlanması karşılığında uygulanacaktır. Dolayısıyla da, Kanunun 46/8. maddesinde, kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası verilmesini gerektiren eylemlerden her biri bu müeyyide için de geçerlidir, yeter ki çocuk mahpus

tarafından ikinci kez tekrarlanmış olsun. Bu durumun gerçekleşmesi halinde, çocuk mahpus hakkında verilen teşvik esaslı ayrıcalıklar 5 güne kadar odaya kapatma cezası verilebilecektir.

3.3.2. Disiplin Soruşturması

5275 Sayılı CGTİHK'de, çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ile ilgili disiplin soruşturmasının yapılmasında ayrıma gidilmiştir. Kanununun 47. maddesinin 1. fıkrasında, Uyarma, Kınama ve Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma cezalarının kurumun en üst amiri tarafından verilip uygulanacağı belirtilmiştir.

Çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek diğer disiplin cezalarını (Onarma, tazmin etme eski hale getirme, Harcamalarına sınır koyma, Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma, İznin ertelenmesi, Kapalı ceza infaz kurumuna iade, Odaya kapatma cezası) gerektiren eylemlerin öğrenilmesi halinde ise derhal ve en geç 2 gün içerisinde kurum en üst amirince atanacak bir görevli tarafından soruşturma işlemi başlatılacaktır. Başlatılan bu soruşturma, görevlendirilen yetkili kişi tarafından en geç 7 gün içerisinde tamamlanıp raporlanacak ve bu rapor ekleriyle birlikte Disiplin Kurulu'na sunulacaktır. Gerçekleştirilen bu soruşturmanın süresi ise, eylemin ve soruşturmanın genişliğine göre İnfaz Hakiminin yazılı onayı ile 7 güne kadar uzatılabilecektir.

Doktrinsel çalışmalarda şüpheli ve sanık haklarının en temel sac ayağı olarak kabul edilen savunma hakkına yetişkin mahpuslarda olduğu gibi çocuk mahpuslar hakkında Disiplin Cezalarının uygulanmasında da riayet edilmiştir. Zira, hakkında disiplin soruşturması yürütülen çocuk mahpusun savunmasının alınmadan disiplin cezası verilemeyeceği güvence altına alınmıştır. Disiplin Soruşturması geçiren çocuklara, isnat olunan eylemin niteliği ve sonuçları ile ilgili 3 gün içerisinde savunmalarını vermeleri, aksi halde bu haklarından vazgeçmiş sayılacakları yazılı olarak bildirilecektir. Çocuk mahpuslar, bu süre içerisinde savunmalarını tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü bir şekilde yapabilecekleri gibi yazılı bir şekilde de yapabileceklerdir. Türkçe bilmeyen ya da sağır ve dilsiz olan çocukların savunmaları ise tercüman aracılığı ile alınacaktır.

Disiplin cezalarının, Disiplin Kurulunca evrak üzerinden görüşülerek en geç 3 gün içerisinde karara bağlanması gerekmektedir. Disiplin Kurulu yapmış olduğu inceleme neticesinde, yasada yazılı olan disiplin cezasının uygulanmasına karar verebileceği gibi, disiplin cezası verilmesine yer olmadığına da karar verebilecektir.

Kurul kararlarında gerekçe belirtmek zorunda olup, şikayet mercii ve süresini de açıkça belirtmelidir. Disiplin Kurulu'nun bu kararları, haklarında soruşturma yapılanlara yönetim tarafından derhal tebliğ edilecektir.

3.3.3. Adli Yargılamada Verilen Kararların Disiplin Cezalarına Etkisi

Çocuk mahpuslar da tıpkı yetişkin mahpuslar gibi, infaz kurumu içerisinde 5237 Sayılı TCK'da suç olarak tanımlanan eylemlerden birini işlediği takdirde, hem adli hem de disiplin soruşturması geçirecektir. Adli yargılama neticesinde, çocuk hakkında *Ceza Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar* veya *Beraat Kararı* verilmesi halinde bu tespit, disiplin soruşturmasına da doğrudan etki gösterecektir. Zira, adli yargılamada maddi gerçeğe ulaşabilmek adına ortaya konulan olgular Disiplin Soruşturması yönünden bağlayıcı olacaktır. Çocuk hakkında ceza mahkemelerinde yapılan yargılama akabinde mahkumiyet kararı verilmediği sürece, disiplin cezası da verilemeyecektir.¹³⁵

Çocuk hakkında adli yargılama devam ederken disiplin cezası verilmiş ve kesinleşmiş ise de, bu hükmün *Kanun Yararına Bozma* kurumunun uygulanması ile Bozulması yoluna gidilebilecektir.

3.3.4. Disiplin Cezalarının İnfazı

Çocuk mahpuslar hakkında verilen ve kesinleşen disiplin cezalarının hepsinin infazına derhal başlanacaktır. Çocuk hakkında verilen birden fazla disiplin cezasının mevcudiyeti durumunda, bu cezalar kesinleşme tarihleri sırasına göre ayrı ayrı infaz edilecektir.

Disiplin cezalarının infazı, hükümlünün koşullu salıverilme müessesinden yararlanması için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Zira, hükümlü hakkında hükmedilen disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça, hükümlünün lehine olan koşullu salıverilme işlemi gerçekleştirilemeyecektir. Bu durumun tek istisnası ise, hükümlünün hak ederek yani bihakkın salıverilme tarihi ile ilgilidir. Zira, cezaların infaz edilip kaldırılma süreci hak ederek tahliye tarihini geçecek nicelikte ise, infaz ve kaldırılma süresi beklenilmeksizin hükümlünün tahliye edilmesi gerekmektedir.

---

¹³⁵ Şen, Başer, a.g.e., s.261.

3.3.5. Disiplin Cezalarının Kaldırılması

Disiplin Cezalarının Kaldırılması ve İyi Halin Kazanılması 5275 Sayılı CGTİHK'in 48/5. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesinde hakkında disiplin cezası verilen çocukların cezalarının kaldırılması için bazı süreler belirtilmiştir. Kanun koyucu bu süreleri disiplin cezalarının niteliğine ve ağırlığına göre belirlemiş olup aşağıdaki şekildedir:

- 1) Uyarma ve kınama cezaları kararla birlikte,
- 2) Onarma, tazmin etme ve eski hale getirme cezası 7 gün sonunda,
- 3) Harcamalarına sınır koyma cezası 30 gün sonunda,
- 4) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası 30 gün sonunda,
- 5) Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası 30 gün sonunda,
- 6) İznin ertelenmesi cezası 60 gün sonunda,
- 7) Kapalı ceza infaz kurumuna iade cezası 60 gün sonunda,
- 8) Odaya kapatma cezası 90 gün sonunda, kendiliğinden kalkmış sayılacaktır.

Fıkra içerisinde belirtilen bu süreler karar tarihinden, firar halinde infaz tarihinden itibaren başlayacaktır. Düzenlemenin içeriğinden de anlaşılacağı üzere, çocuk mahpuslar hakkında hükmolunan disiplin cezalarının kaldırılması için herhangi bir kurumun kararına gerek duyulmamaktadır. Kanunen belirtilen süreler geçtiği takdirde, bu cezalar kendiliğinden kalkmış sayılacaktır. Bu durum yetişkin mahpuslar hakkındaki disiplin cezalarının kaldırılması usulünden farklılık göstermektedir. Zira, yetişkin mahpuslar hakkında hükmolunan disiplin cezalarının kaldırılması için kanunda yazan sürelerin geçmesi yeterli olmayıp ayrıca, kurumun en üst amirinin önerisi ve disiplin kurulu kararı gerekmektedir.

Çocuk mahpuslar hakkındaki disiplin cezalarının kaldırılması hususu ile ilgili yetişkin mahpuslardan farklı bir düzenleme daha mevcuttur. Disiplin kurulu, kurum kurallarına uyma, iyileştirme programında ilerleme ya da verilen ceza ile amaçlanan sonucun gerçekleşmesi durumunda, çocuk hakkında vermiş olduğu cezayı süre koşulu aramaksızın her zaman kaldırabilecektir. Dolayısıyla da, çocuk mahpuslar ile ilgili olarak yukarıda belirtmiş olduğumuz süreler disiplin kurulu açısından kesin olarak bağlayıcı bir hal arz etmemektedir. Çocuğun tutum ve davranışları göz önünde

bulundurularak kanunda belirtilen sürelere riayet edilmeksizin haklarındaki disiplin cezaları kaldırılabilir.

25.08.2017 tarihli 694 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin Resmi Gazetede yayımlanması ile tutuklu ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarının kaldırılması konusu ile ilgili geçici bir düzenleme yoluna gidildiğini çalışmamın çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlüler hakkındaki disiplin cezalarının kaldırılması bölümünde belirtmiş idim. KHK'nın 151. maddesi ile 01.08.2017 tarihinden önceki eylemler nedeniyle 5275 Sayılı Kanununun 39 ile 46. maddeleri uyarınca verilen disiplin cezaları ve tedbirlerinin infaz edilmeleri kaydıyla kanununun 48. maddesindeki süre ve karar şartı aranmaksızın idare ve gözlem kurulunca verilecek iyi hal kararı üzerine kaldırılacağı düzenlemesi yapıldığını vurgulamış idik. Bu bölümde 694 Sayılı KHK'daki bu düzenlemeden, çocuk mahpusların da yararlanabildiğini belirtmenin yeterli olacağı kanaatindeyim.

3.3.6. Disiplin Cezalarının Tekrarı

5275 Sayılı CGTİHK'in 48/2. maddesinde, hakkında Disiplin Cezası verilen çocuk mahpusun disiplin cezası kesinleştikten sonra, bu disiplin cezasının kaldırılmasından önce yeniden bir disiplin cezası hükmedilmesini gerektirecek eylemde bulunması halinde nasıl bir yaptırım uygulanacağı düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, disiplin cezası verilen mahpusun, bu disiplin cezası kesinleştikten sonra ve bu cezanın kaldırılması için gerekli süre dolmadan yeniden bir disiplin cezasını gerektiren eylemde bulunması halinde, hakkında her defasında bir üst cezanın uygulanacağı belirtilmiştir.

Bu düzenleme, aslında çocuk mahpuslar hakkında uygulanabilecek disiplin cezalarının içeriğinde bizatihi kendisini göstermektedir. Zira,

- Kınama cezası, daha önce uyarı cezası verilmesine neden olan davranışın ikinci kez tekrarlanması,
- Harcamalarına sınır koyma cezası, daha önce onarma, tazmin etme ve eski hale getirme cezası verilmesine neden olan davranışın ikinci kez tekrarlanması,
- Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma cezası, daha bazı faaliyetlere katılmaktan alıkoyma cezası verilmesine neden olan davranışın ikinci kez tekrarlanması,
- Odaya kapatma cezası, kapalı ceza infaz kurumuna iade edilme cezası verilmesine neden olan davranışların tekrarlanması halinde verilebilecektir.

Kanun koyucu bu düzenleme ile, ceza infaz kurumlarında disiplini, düzeni ve huzuru sağlamayı amaçlamıştır. Zira, henüz disiplin cezası kaldırılmadan yine aynı eylemi icra etmesi akabinde terditli bir şekilde; Uyarma-Kınama-Onarma Tazmin Etme ve Eski Hale Getirme-Harcamalarına Sınır Koyma-Bazı Etkinliklere Katılmaktan Alıkoyma-Teşvik Esaslı Ayrıcalıkları Geri Alma-İznin Ertelenmesi-Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna İade-Odaya Kapatma Cezası uygulandığı takdirde mahpus için caydırıcı bir uygulama olacak ve kurumdaki huzur ve sükun sağlanabilecektir.

3.3.7. Yönetim Tarafından Alınacak Tedbirler

5275 Sayılı Kanununun 49. maddesiyle infaz kurumu yönetimine, hakkında disiplin soruşturması yürütülen mahpuslar ile ilgili bazı tedbirler alınabilmesi konusunda özel yetki tanınmış olduğunu çalışmamızda belirtmiş idik. Bu düzenleme aynı zamanda çocuk mahpuslar içinde geçerlidir. Yönetim, disiplin soruşturması yapılan çocuk mahpusun odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebileceği gibi çocuğu kurumun başka kesimine nakledebilecek ya da diğer mahpuslardan ayırabilecektir. Kurumun düzeni ya da kişilerin güvenlikleri konusunda ciddi tehlike ile karşı karşıya kalınması halinde, asayişin sağlanabilmesi için kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de yönetim tarafından alınabilecektir. Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere, cezaevi yönetimine tedbir alma konusunda ucu açık bir sınır tanınmıştır. Bu geniş yelpaze, yönetime insan onuru ve haysiyeti ile bağdaşmayan işkence niteliğinde olan tedbirler alma hakkı vermemektedir. Tedbirler alınırken infazın ıslah etme amacı asla göz ardı edilmemesi gerekmektedir.¹³⁶

---

¹³⁶ Yönetim mahpus çocuğu diğer mahpuslardan ayırdığını gösteren en iyi örneklerinden biri Bakırköy Çocuk Tutukevi örneği verilebilecektir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 1998 ve 200 yılları arasında yapmış olduğu incelemeler neticesinde kurum içerisinde diğer çocuk mahpuslardan ayrılan tutuklu ile yapılan görüşmede aşağıdaki şekilde bir diyalog gerçekleşmiştir:

Dokuzuncu Tecrit:

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Ne zamandır burada kalıyorsunuz?

Tutuklu- 13 aydır burada kalıyoruz.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Kendiniz mi istiyorsunuz burada kalmayı?

Tutuklu-Hayır.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt –Suçunuz?

Tutuklu-Suçumuz adli olduğu için can güvenliğimiz yok diye bizi hücreye koydular.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt –Kendiniz yemek yapıyor musunuz burada?

Tutuklu- Yapamıyoruz, sıcak bir yemek sıcak bir çay içemiyoruz.

Tutuklu- Ben 1998’de geldim. Yaklaşık 13 aydır buradayım.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – 1998’de ben geldiğimde burada mıydınız?

Tutuklu- Bir bayan gelmişti.

Bize bir çare bulunmasını istiyoruz. Boş koğuşlar vardı. Can güvenliği olmayan insanlara koğuş açılıyor, bize açılmıyor.

Çocuk mahpuslar hakkında da, hiçbir hal ve koşulda mahpusların zincire ve demire vurulamayacağı güvence altına alınmıştır. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanımını ise sadece aşağıdaki belirtilen durumların mevcudiyeti halinde uygulanabilecektir:

- 1) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere, tıbbi nedenlerle,
- 2) Diğer kontrol usullerinin yetersizliği halinde mahpusun kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir.

Görüleceği üzere, kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanımını ile ilgili çocuk mahpuslar hakkında farklı bir düzenleme hali mevcuttur. Zira, yetişkin mahpuslar hakkında, yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar

---

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Size kötü muamele yapıldı mı?

Tutuklu- Yapıldı en üst kata çıktık. Gözlerimiz bağlandı, kalorifere kelepçelendik. En üst katta tek tek hücreler var. Ayrı ayrı konulduk hücrelere. Ondan sonra, koridorda kelepçelerle kalorifere bağlandık. Üç gün orada yattık. Soğuk su döktükten sonra ayaklı pervane tuttular donalım diye. Kovayla çekiyorlar suları. Üstümüzde elbise vardı, ama hep ıslaktı. Orada onsekiz gün kaldık. Gözlerimizi bağlayıp oradan alıp o katta odaya götürdüler, arkadan ters askıya aldılar. Şu şekilde bağlıyorlar, tahta koyuyorlar, belden de sarıyorlar, asıyorlar. Gözlerimiz bağlı kimin ne yaptığını görmüyoruz, gelen giden vuruyor. Elektrik veriyorlar. Çevirmeli diyorlar, tam olarak bilmiyoruz. Elektriği ya aküden ya da telefondan veriyorlar. Ayak parmağımızdan ve cinsel organımızdan veriyorlar.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Ne kadar süre veriyorlar?

Tutuklu- Yarım saat falan.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – O zaman bağırmıyor musunuz?

Tutuklu-Bağırıyoruz da o odadan ses dışarıya fazla yankı yapmıyor. Duvarda sünger vardı. Yer tahtaydı herhalde. Tahtada su dökmüyorlardı, banyoda ıslatıp o şekilde götürüyorlardı.

Tutuklu- Gözlerini bağlayıp banyoya götürüyorlar, banyoda ıslattıktan sonra odaya götürüyorlar. Duvarlar hep sünger. Bir şey olduğu zaman kafanı falan vurmayasın diye.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Askıya nasıl asıyorlar? Ne var orada?

Tutuklu- Benim gördüğüme göre, yere betona demir kanca çakmışlardı, oraya astılar.

Tutuklu- Cezaevine geleli 16 ay oldu. Bir kere iki aya kadar koğuşta kaldık, ondan sonra hücredeyiz yani. Yeni gelen insanlar var, iki üç kişi gelen var, iki dakikada koğuş açıyorlar, bize hiçbir şey yapmıyorlar.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Burada en büyük sıkıntınız yalnız olmak, yemek yapamamak mı?

Tutuklu- Yatamıyoruz soğuktan, telefon edemiyoruz.

A.Emre Kocaoğlu (İstanbul)- Kaç gündür böyle soğuk?

Tutuklu- İki kıştır hücrede geçiyor, banyo yapamıyoruz, her taraf pislik içinde.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Peki buradan götürmüyorlar mı banyoya?

Tutuklu- Bu zamana kadar cezaevinde bir kere banyoya çıkmışım, başka hiç çıkmamışım. Hep soğuk suyla banyo etmişiz, martin ortasında soğuk suyla. En son ciğer parçaları çıktı ağzımdan.

Tutuklu- On gün bir koğuş gibi bir yere verdiler karantinaya, ondan sonra hiçbir gün görmedik.

Başkan Dr. Sema T. Pişkinsüt – Peki hadi bakalım.

Tutuklu- Bize bir çare bulsanız efendim, yatamıyoruz artık. Geceleri uyuyamıyoruz. Boş koğuşlar var yani, bir tane bize verebilirler. Kaç kişi geldi parası var diye yeni koğuş açtılar.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu 1998 ve 2000, TBMM Basımevi, 2000, s.95-96.

kullanılabilecekken, çocuk mahpuslar hakkında bu anlarda hiçbir şekilde kelepçe ya da bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanamayacağı belirtilmiştir.

3.3.8. Disiplin Cezalarına İtiraz

5275 Sayılı CGTİHK'in 52. maddesi uyarınca, disiplin cezalarına karşı şikayet ve itiraz merciin İnfaz Hakimliği olacağı vurgulanmıştır. Şikayet ve itirazın usulü ise 4675 Sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 5. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, ceza infaz kurumlarında tutulan çocuk mahpuslar, haklarında verilen disiplin cezalarının, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine ve genelgelere aykırı olduğu gerekçesiyle disiplin cezalarının verildiği tarihten itibaren 15 gün herhalde disiplin cezasının verildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde şikayet yolu ile İnfaz Hakimliği'ne başvurabileceklerdir. Şikayet, dilekçe ile doğrudan İnfaz Hakimliği'ne yapılabileceği gibi, Cumhuriyet Başsavcılığı veya Ceza İnfaz Kurumu ve Tutukevi Müdürlüğü aracılığı ile de yapılabilecektir.

Şikayet hakkı, yazılı bir şekilde kullanılabileceği gibi sözlü bir şekilde de kullanılabilecektir. Bu durumda, şikayet tutanağa bağlanarak bir sureti de şikayet edene verilecektir.

Kanun maddesinde, disiplin cezalarına karşı şikayetin İnfaz Hakimliği'ne karşı gerçekleştirilmesi gerektiği net bir şekilde vurgulanmıştır. İnfaz Hakimliği mercii haricinde herhangi bir yere yapılan başvurular, derhal ve en geç 3 gün içerisinde İnfaz Hakimliği'ne gönderilecektir.

Hükümlüler ve tutuklular haklarında verilen disiplin cezalarına karşı, kendileri şikayet yoluna başvurabileceği gibi, eşi, anası, babası, veya kardeşi, müdafii, kanuni temsilcisi veya ceza infaz kurumu ve tutukevi izleme kurulu da başvurabilecektir. Şikayet yoluna başvurma, disiplin cezasının yerine getirilmesine engel değildir. İnfaz Hakimliği, giderilmesi güç veya imkansız sonuçların doğması ve disiplin cezasının açıkça hukuka aykırı olduğu koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda disiplin cezasının ertelenmesine veya durmasına karar verebilecektir.

Disiplin Cezalarına yapılan itirazlara karşı İnfaz Hakimliği'nin vereceği kararlar ise 4675 Sayılı Kanunun 6. maddesinde düzenlenmiştir. Mevzuata göre, yukarıda da belirtmiş olduğumuz yasal itiraz süresi geçirildikten sonra yapılan başvurularda veya itiraz hakkı olmayan kimselerce yapılan başvurularda, itiraz esasa girilmeden reddedilecektir. İtiraz usulüne uygun bir şekilde yapılmışsa, İnfaz Hakimi, çocuk

mahpusun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verecektir. Çocuk, müdafinin vekaletnamesini ibraz etmesi ve hazır bulunması koşuluyla savunmalarını avukatı ile birlikte yapabilecektir. Çocuğun savunmaları gerekli görüldüğü takdirde ceza infaz kurumunda da alınabilecektir.

İnfaz Hakimliği karar vermeden önce, cezaevi savcısından mütalaa talep edecektir. Mütalaa talebi üzerine cezaevi savcısı, disiplin cezasına konu olayı, disiplin cezası kararını, itiraz dilekçesini var ise hükümlü veya tutuklu ifadesini de inceleyerek mütalaa bildirecektir. İnfaz Hakimliği, Cezaevi Savcısından mütalaa aldıktan sonra, yapacağı incelemeler neticesinde, itirazı yerinde görmediği takdirde red yerinde gördüğü takdirde ise verilen disiplin cezasının iptaline karar verecektir.

İnfaz Hakiminin red veya iptal kararına karşı, tebliğ tarihinden itibaren 1 hafta içerisinde, itiraz eden veya Cumhuriyet Savcısı, 5271 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilecektir. Bu durumda itiraz, İnfaz Hakimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine yapılacaktır. İnfaz Hakimi, aynı zamanda mahkeme heyetinin üyesi olduğu takdirde yapılan itirazla ilgili karara katılamayacaktır.

Hemen ifade edilmesi gerekmektedir ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi infaz hakimliği tarafından yapılan bu incelemelerin açık duruşma yapılmak suretiyle yerine getirilmemesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bulmuştur.

Ağır ceza mahkemelerinin vermiş olduğu hüküm kesin karar niteliğinde olup, bu aşamadan sonra itiraz eden için verilen disiplin cezası ile ilgili başkaca bir olağan kanun yolu bulunmamaktadır. Ancak, bu idari işlemin itiraz yoluyla kesinleşmesi neticesinde, 5271 Sayılı CMK'nın 309. maddesinde olağanüstü kanun yolu olarak düzenlenen *kanun yararına bozma* yoluna gidilebilecektir.

Ayrıca, tutuklular ve hükümlüler hakkında verilen disiplin cezalarına karşı bazı özel başvuru yolları da söz konusudur. Tıpkı yetişkin mahpuslar ile ilgili yapmış olduğumuz açıklamalarda olduğu gibi çocuk mahpuslar da BİMER ve CİMER kanalı ile haklarında verilen disiplin cezalarına karşı başvuruda bulunabileceklerdir.

3.3.9. Haksız Yere Hükmolunan Disiplin Cezalarından Devletin Sorumluluğu

5275 Sayılı CGTİHK'de tanımlı Disiplin Cezalarının mahpuslara haksız bir şekilde uygulanmış olması neticesinde uğranılan zararın ve mağduriyetin giderilmesi ile ilgili CMK'da herhangi bir düzenleme bulunmadığını belirtmiş idik. Ceza

Muhakemesinde bu husus ile ilgili mahpuslara dava açmaları konusunda herhangi bir hak tanınmamıştır. Mahpuslar hakkında uygulanan Disiplin Cezaları, İdari bir işlem mahiyetinde olduğundan, bu husus ile ilgili doğan zararlardan idareye karşı 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. Maddesi uyarınca Tam Yargı Davası açılabilecektir.

Bu konu tıpkı haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklama durumlarında talep edilebilecek maddi ve manevi tazminat müesseselerinin düzenleme alanı bulunduğu 5271 Sayılı CMK'nın 141. ve devamı maddelerinde güvence altına alınmalı idi. Zira, 5275 Sayılı Kanunun 48. Maddesinin 3. Fıkrasının b bendinde, disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işleminin gerçekleşmeyeceği belirtilmiştir. Mahpuslar koşullu salıverilme müessesesi ile özgürlüklerine kısmen de olsa kavuşabilmekte ise de, haklarında hükmolunan disiplin cezalarının infazı gerçekleşmedikçe bu kurumdan yararlanamayacaklardır. Yine, 5275 Sayılı Kanunun 46. Maddesinin 8. Fıkrasında, çocuk mahpuslar hakkında belirli eylemleri icra etmesi halinde, Kapalı ceza infaz kurumuna iade disiplin cezasının uygulanacağı belirtilmiştir. Bu iki durumda da tıpkı, haksız yakalama, gözaltına alma ve tutuklamada olduğu gibi kişinin hürriyetinin kısıtlanmasına dolayısıyla da benzer mağduriyete neden olacaktır. Bu nedenle haksız yere hükmolunan disiplin cezalarından doğan mağduriyet halinin telafisi için talep edilebilecek tazminat konusunun da CMK'da düzenlenmesi daha isabetli olacaktır.

3.3.10. Ödüllendirme

Çocuk mahpuslar da dahil olmak üzere, infaz kurumlarında bulunan tutuklular ve hükümlüler, kurum içindeki ve dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılacaklardır. Ödüllendirme müessesesine çalışmamızın önceki bölümlerinde detaylı bir şekilde değindiğimiz için bu kısımda idare ve gözlem kurulu tarafından çocuk hükümlüler ve tutuklular hakkında verilebilecek ödüllendirmelerin neler olduğunu hatırlatmakla yetineceğiz.

Bu ödüller,

- 1) Eş görüşmesi ödülü,
- 2) Aile görüşmesi ödülü,
- 3) Haftalık açık veya kapalı ziyaret süresinin uzatılması ödülü,
- 4) Kapalı ziyaret yerine açık ziyaret yaptırılması ödülü,
- 5) Üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerinin toplu olarak kullandırılması ödülü,
- 6) Haftalık telefonla görüşme sayısı ve süresini artırma ödülü,
- 7) Sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerden öncelikli ve daha uzun süreli yararlandırma ödülü,
- 8) Haftalık harcama miktarını yar oranında artırma ödülü,
- 9) Tek kişilik odada televizyon bulundurma ödülü,
- 10) Hediye verilmesi ödülü,
- 11) Takdir belgesi verilmesi ödülü,
- 12) Tavsiye mektubu verilmesi ödülüdür.

SONUÇ

Gerek uluslararası gerekse de ulusal düzenlemelerde, cezaevlerinde bulunan tutukluların ve hükümlülerin haklarının korunmasına yönelik özel düzenlemeler yapılmıştır. Çağdaş infaz anlayışının temelinde, cezaevlerinin asıl amacı, tutukluların ve hükümlülerin ıslah edilerek suçtan uzak kalıp, dışarı ile uyum içinde yaşayabilmelerini sağlama olarak vurgulanmaktadır.

Özgürlük, bir bireyin toplum içinde herhangi bir sınırlamaya, engellemeye maruz kalmadan, doğrudan kendi isteği ile eylemde bulunması ve eylemlerinin sonuçlarından da öncelikle kendisinin sorumlu tutulmasıdır. Başka bir deyişle, insan istencinin seçeneklerle karşı karşıya kaldığında, şu ya da bu biçimde davranma konusunda sınırlandırılmaması ve kısıtlanmamasıdır. Özgürlüğü kısıtlanmış mahpusların hür vatandaşlarla aynı psikolojiye ve ruh haline sahip olmadıklarının hiçbir zaman unutulmaması gerekmektedir. Cezaevi personelleri özgürlüğü kısıtlanmış mahpuslarla doğrudan iletişim ve etkileşim halinde bulduklarından bu kişilere olan davranış biçimleri son derece önemlidir. Mahkumlarla iletişim kurulurken, mesleklerinin kendilerinde yaratmış olduğu her türlü gerilimden arınılmış olması gerekmektedir. Bu hususta kurumun en yetkilisi olan cezaevi müdürlerine de önemli görevler düşmektedir. Unutulmamalıdır ki, bir kurum içerisinde müdür tarafından dikkat edilen hususlar, personel tarafından da önemli olarak görülmektedir. Cezaevi yönetiminin en üst mertebesini oluşturan müdürlerin demokratik, hoşgörülü, liderlik vasıflarına sahip olması gerekmektedir. Cezaevi müdürlerinin yönetim anlayışı, personellere olan davranışları doğrudan mahpuslara da yansiyacaktır. Personelin müdüründen gördüğü olumsuz tutum ve davranışlar domino etkisi yaratarak personel tarafından aynı şekilde mahpusa da yansiyabilecek ve ıslah amacını taşıyan mahpusluk süreci zulme dönüşecektir. Jean Paul Sartre'nin dediği gibi "*İnsanın özgürlüğü, kendisine karşı yapılanlara karşı takındığı tavırda gizlidir.*" Mahkum, özgürlüğü ve hakları kısıtlanmış bir birey olarak cezaevinde bulunduğundan kendisine karşı gerçekleştirilebilecek zalimane davranışlara karşı da hür bir şekilde dirayet gösteremeyecek ve sonucunda özgürlüğü bir kat daha bertaraf edilmiş olacaktır. Tüm bunların sonucunda da mahpusu ıslah etme amacından tamamen uzaklaşmış olacak ve mahpusta oluşan bu tahribat ya kendisine zarar vermesi şeklinde sessiz ölümlere ya da adalete olan inancı ve bireysel hoşgörüsü kalmamış bir birey olarak topluma dönmesine dolayısıyla da kamuya daha zararlı bir birey haline gelmesine neden olacaktır.

Bu nedenlerle, uluslararası hukukta ve iç hukukta bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerin temelini 1948 tarihli *Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi* oluşturmaktadır. Bildirge’de hiç kimsenin işkenceye, zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele tarzlarına ya da cezaya tabi tutulamayacağı belirtilmiştir. Aynı yönde 1966 tarihli *Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi* ve 1984 tarihli *İşkenceye ve Diğer Zalimane İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme*de de insan onurunun korunması güvence altına alınmış, her türlü kötü muamele ve işkence yasaklanmıştır. “*Hükümlülere Muamelede Uyulacak Asgari Standart Kurallar*” 1957 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Ayrıca, BM Genel Kurulu 1988’de “*Herhangi bir Şekilde Gözaltında Tutulan ya da Hapse Konulan Kişilerin Korunmasına Dair İlkeler Bütünü*”nü, 1990’da da “*Mahpuslara Muamelenin Temel İlkeleri*”ni kabul ederek güvenceleri tamamlamıştır.

Yukarıda belirtmiş olduğum uluslararası hukuktaki temel düzenlemeler çalışma konum olan 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’daki Disiplin Cezaları ve Tedbirlerinin düzenlenmesinde ve uygulanmasında esas alınması gereken bağlayıcı kurallardır. Disiplin cezaları ve tedbirleri cezaevlerindeki mahkumların düzenli bir yaşam sürdürmeleri, iç güvenliğin ve disiplinin sağlanabilmesi için getirilen iç hukuk kurallarıdır. Söz konusu kuralların zalimane, insanlık dışı onur kırıcı ve aşağılayıcı olmaması gerekmektedir. Kanun’da çocuklar haricindeki mahpuslar için öngörülen disiplin cezaları ağırlık derecelerine göre şu şekilde sıralanmıştır:

- Kınama,
- Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma,
- Ücret karşılığı çalışılan işten yoksun bırakma,
- Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama,
- Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma,
- Hücreye koyma.

Yine, Kanun’da çocuk mahpuslar için düzenlenmiş olan disiplin tedbirleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Teşvik esaslı ayrıcalıkları ertelemek,
- Kaldığı odayı veya yatakhaneı değiştirmek,
- Bulunduğu kurumun başka bir kısmına nakletmek,
- Meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerini ve atölyeyi değiştirmek,
- Belirli yerlere girmesini yasaklamak,
- Bazı eşyaları bulundurmasını ve kullanmasını yasaklamak.

Aynı şekilde ocuk mahpuslar için Kanun'da öngörölen disiplin cezaları ağırlık derecesine göre şu şekildedir:

- Uyarma,
- Kınama,
- Onarma, tazmin etme ve eski hale getirme,
- Harcamalarına sınır koyma,
- Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma,
- Teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma,
- İznin ertelenmesi,
- Kapalı ceza infaz kurumuna iade,
- Odaya kapatma cezası,

Yukarıda belirtmiş olduğum disiplin cezalarının hangi hallerde uygulanacağı ve ne şekilde infaz edileceği de Kanun'da düzenlenmiştir. Tüm çerçeve uluslararası yasal düzenlemeler esas alınarak çizildiğinden gerek disiplin cezalarının ve tedbirlerinin seçiminde gerekse uygulanmasında keyfiyetten kaçınılması gerekmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, çocuklar haricindeki tutuklular ve hükümlöler için en ağır disiplin cezası olarak öngörölen hücreye koyma cezası ve ocuk mahpuslar için en ağır disiplin cezası olarak öngörölen odaya kapatma cezasının uygulanmasına ayrı bir parantez açılması gerekmektedir. Hücreye Koyma Cezası, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. Maddesinin 1. fıkrasında, *hükümlünün açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, geceli ve gündüzlü bir hücrede tek başına tutulması ve her türlü temastan yoksun bırakılması* olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere yaptırımın infazı mahpusun tecridi

şeklinde gerçekleşmektedir. Çocuklar hakkında uygulanan odaya kapatma cezası da mahiyeti itibari ile yetişkin mahpuslar hakkında uygulanan hücreye koyma cezası ile benzerlik göstermektedir. Bu ceza türünde de, gece gündüz tek başına bir odada tutulma durumu mevcut olup tıpkı hücreye koyma cezasında olduğu gibi mahkumun tecrit edilmesi söz konusudur. Tecrit edilme zaten özgürlükleri büyük ölçüde kısıtlanmış olan mahpusların özgürlüklerinin daha da kısıtlanmasına neden olmaktadır. İnsanların toplumsal bir varlık olduğu düşünülürse mahkumun diğer mahpuslardan soyutlanarak tek başına bırakılması kişi üzerinde psikolojik yıkıma neden olacaktır. Tecrit halinin, bireyin ruhsal ve fiziksel varlığında neden olduğu tahribatı, bizzat bu tecrit halini yaşayan bireyden daha iyi hiç kimse tasavvur edemez. Bu yönüyle tecrit uygulamaları işkence yasağının ihlali niteliğinde olup uygulamadan kaldırılması gerekmektedir.

Sonuç olarak, mahkumlar kanunun yasaklamış olduğu bir takım kuralları ihlal ettikleri için cezaevlerinde bulunmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında özgürlükleri kısıtlanmış olan bu kişilerin toplu olarak bir arada yaşamaya mecbur oldukları cezaevlerinde iç güvenliğin, disiplinin ve huzurun sağlanması açısından bir takım yaptırım ve tedbirlerin mevzuatta düzenlenmiş olması son derece doğaldır. Ancak kanun koyucu bu cezaları ve tedbirleri hazırlarken insan onuru, kötü muamele ve işkence yasağı gibi temel güvenceleri ihlal etmemeli; uygulayıcılar ise keyfi uygulamalardan uzak bir şekilde hareket etmelidir. Aksi halde, mahpuslar için cezanın infazı zulme dönüşecek ve bunun doğal sonucunda da disiplin ve düzen bozulup son aşamada isyan çıkmasına neden olunabilecektir. Zira, “*Özgürlüğü savunanların direnme gücü, zulmedenlerin gücünden daha fazladır.*”

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Aldemir Hüsni, **Yakalama Gözaltına Alma Tutuklama Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Nisan 2014.
- Aras Bahattin, **İnfaz Aşamasında İnfaz Hakimliğinin ve Esas Mahkemesinin Görev ve Yetkileri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Demirbaş Timur, **İnfaz Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, Ekim 2017.
- Foucault Michel, **İktidarın Gözü**, Ayrıntı Yayıncılık, 4. Baskı, İstanbul, Ağustos 2015.
- Giffard Camille (Çeviren Orhan Kemal Cengiz), **İşkencenin Rapor Edilmesi El Kitabı**, Egetan Yayıncılık, 1. Baskı, İzmir, 2001.
- Kotter J. P., **A Force for Change: How Leadership Differs from Management**, The Free Press, New York, 1990.
- Kotter, J. P., **What Leaders Really Do**, The Free Press, New York, May-June 1990.
- Odman, Mustafa Tevfik, **Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler**, Çağ Üniversitesi Yayınları No: 9, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 5, Birinci Baskı, Tarsus, Mayıs 2008.
- Özbek Veli Özer, **İnfaz Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 10. Baskı, Ankara, Şubat 2018.
- Öztürk Bahri, Erdem Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara, Eylül 2016.
- Polat Halil, **Ceza İnfaz Kurumu Savcısı ve İnfaz Hakiminin El Kitabı**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, Eylül 2015.
- Robbins P. Stephen, Judge A. Timothy, **Organizational Behavior**, 14. Basım, Pearson Education, New Jersey, 2011.
- Şen Ersan, Başer Beyza, **Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik Ceza İnfaz Sorunları**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, Ocak 2018.
- Şimşek Mustafa, **Askeri Ceza Hukukunda Amirin Emrini İfa ve Ceza Sorumluluğu**, (Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı), İstanbul, 1994.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi Raporu 1998 ve 2000**, TBMM Basımevi, 2000.

Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Önok Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara, Şubat 2017.
Uyar Mustafa Hakan, **Kelepçeli Özgürlük**, Dost Basım Ltd. Şti, Adana, 2009.

RESMİ GAZETE

Anayasa Mahkemesi 22.05.2015 Tarih, 2013/137 Esas, 2014/94 Karar Sayılı kararı, **Resmi Gazete**, 12 Eylül 2014, Sayı:29117.
Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük, **Resmi Gazete**, 06 Nisan 2006, Sayı:26131
Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (5275 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 29 Aralık 2004, Sayı:25685.
Hükümlü ve Tutukluların Emanete Alınan Kişisel Paralarının Kullanımına Dair Yönetmelik, **Resmi Gazete**, 13 Temmuz 2005, Sayı:25874.
Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, **Resmi Gazete**, 30 Mart 2013, Sayı:28603.
İnfaz Hakimliği Kanunu (4675 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 23 Mayıs 2001, Sayı:24410
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, **Resmi Gazete**, 27 Mayıs 1949, Sayı:7217
İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, **Resmi Gazete**, 27 Mayıs 1949, Sayı:7217.
Kanun Hükmündeki Kararname (671 Sayılı Kararname), **Resmi Gazete**, 17 Ağustos 2016, Sayı:29804.
Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6545 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 28 Haziran 2014, Sayı:29044.
Türk Ceza Kanunu(5237 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 12 Ekim 2004, Sayı:25611.
Türk Medeni Kanunu (4721 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 22 Kasım 2001, Sayı:24607.
Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu (6413 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 16 Şubat 2013, Sayı:28561.
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (2709 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 09 Kasım 1982, Sayı:17863
Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (6771 Sayılı Kanun), **Resmi Gazete**, 11 Şubat 2017, Sayı:29976

İNTERNET SİTELERİ

Adalı Raziye, **Cezaevi Koşulları ve Mahkumlar (Sivas E Tipi Kapalı Cezaevi Örneği)**, (Yüksek Lisans Tezi Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi “Sosyoloji” Anabilim Dalı, 2010),<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 10.12.2017.)

AİHM Karadağ-Türkiye Davası,
<http://www.kararara.com/aihm/turkce/aihm10071.htm>, (Güncel Erişim: 04.01.2018)

Aydın Kağan, **“Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi”**,
<http://www.bilgiustam.com/maslowun-ihtiyaclar-hiyerarşisi-nedir/>, (Güncel Erişim: 16.10.2017)

Barcın İlayda, **Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması Suçu ile Çocuğun Teslimi Emrine Muhalefet**, (Yüksek Lisans Tezi Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2017),<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 14.05.2018.)

Can, Melike Esmâ, **Haberleşme Hürriyeti ve Türk Ceza Hukukunda Korunması**, (Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku “Anayasa Hukuku” Anabilim Dalı, 2014),<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 19.08.2017.)

Ceza İnfaz Kurumları, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>, (Güncel Erişim:29.12.2017).

Demir Emel, **Osmanlı Devletinde Hapishane Reformu Çanakkale Hapishanesi Örneği**, (Yüksek Lisans Tezi Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2013),<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 05.07.2017.)

Gökçen Ahmet, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza Hukuku) Anabilim Dalı, 1987),<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 11.12.2017.)

- Kılıç Saadettin, **Kitle İletişim Araçlarının Gelişimi ve Sosyal Medyanın Siyasi İletişimi Etkileme Rolü**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2014), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 05.09.2017.)
- Öztürk Sevcan, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Ceza Sisteminde Dönüşüm: Zindandan Hapishaneye Geçiş**, (Yüksek Lisans Tezi Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2014), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 10.07.2017.)
- Süslü Güven, **Türk Hukukunda Ceza İnfaz Kurumları ve Bu Kurumlarda Tutuklu ve Hükümlülerin Hak ve Yükümlülükleri**, (Yüksek Lisans Tezi Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2015), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 26.12.2017.)
- T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü**, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/disiplin%20cezalar%C4%B1>, (Güncel Erişim: 03.07.2017)
- TDK Güncel Türkçe Sözlük**, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aef05e2d8fe09.36118666, (Güncel Erişim: 04.01.2018)
- Uzun Şemsi Banu, **Haberleşme Hürriyetinin Korunması Karşısında Önleme Amaçlı İletişimin Dinlenmesi**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2013), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 19.07.2017.)
- Yetiş Oya, **Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları**, (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, 2017), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, (Güncel Erişim: 19.08.2017.)
- Hamurcu Kürşat, **Türk Hukukunda Hükümlü ve Tutukların Çalıştırılması**, www.iydb.adalet.gov.tr/dokumanlar/makaleler/turk_hukukunda_hukumlu_ve_tutuklularin_calistirilmesi_kursat_hamurcu, (Güncel Erişim: 17.07.2017.)

İnfaz Sistemleri Konusu, 30 Aralık 2013,

<http://www.acikogretimadalet.com/infaz-sistemleri-konusu.html>,

<https://www.bimer.gov.tr/> (Güncel Erişim: 24.02.2018)

<https://www.tccb.gov.tr/> (Güncel Erişim:24.02.2018)

EKLER

Ek 1: Hükümlü ve Tutuklu Telefon Görüşme Bildirim Formu

..... CEZAEVİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Telefon görüşmesi yapmak istediğim akrabalarım a ait ( ) kişilik liste aşağıda sunulmuştur.

Vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gerekli işlemin yapılmasını arz ederim.

....../....../.....

Adı ve Soyadı

İmza

SIRA NO	YAKINININ ADI VE SOYADI	YAKINLIK DERECE Sİ	AÇIK ADRESİ	TELEFON NUMARASI
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Ek 2: İhtiyaç İstem Formu

..... CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Aşağıda belirttiğim ihtiyaçlarımın kurum kantininden teminini, tutarının hesabımdan karşılanmasını arz ederim. .... / .... / 20..

BLOK :

ODA :

HÜKÜMLÜ / TUTUKLUNUN

EMANET PARA MEVCUDU				
S. NO.	CİNSİ	ADEDİ	FİYATI	TUTARI
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
TOPLAM				
MEKTUP, FAKS, TELGRAF				

ADI SOYADI :

Cezaevi 2 nci Müdürü

Emanet Para Memuru

Kantin Memuru

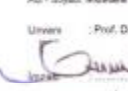
Teslim Alan

İdare Memuru

veya

Hükümlü/Tutuklu

Ek 3: Etik Kurulu Onay Belgesi

T.C. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİN / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU					
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ					
T.C. NOBUNU	45253845220				
ADI VE SOYADI	ÇAĞRI HAÇNER				
ÖĞRENCİ NO	20162008				
TEL. NO / LARI	5353822427				
E - MAIL ADRESLERİ	ca.gri@hacsaog@gmail.com				
ANA BİLİM DALI	Kamu Hukuku				
PROGRAM ADI	Tazil Yüksek Lisans				
BİLİM DALININ ADI	Kamu Hukuku				
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (İZİN / TEZ)	Tez				
İSTEREK BULUNDUĞU ÖZNEHE AYI ÖBENMLİK KAYDINI YAPILP-YAPILMADIGI	2019 - 2018 Behir DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM				
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER					
TEZİN KONUSU	5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlirinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Ceza ve Tedbirlir				
TEZİN AMACI	5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlirinin İnfazı Hakkında Kanunda Belirtilen Ceza ve Tedbirlirinin İnfazını İncelikli ve bağımsız şekilde incelemek ve sonuçları hakkında rapor hazırlamak ve tez olarak sunmaktır.				
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Tez çalışmamda öncelikle infazın tanımı, infaz sisteminin tarihsel gelişimi ve sınırları, ardından 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlirinin İnfazı Hakkında Kanun'da çocuk hırsızlık, dolandırıcılık ve hırsızlık için uygulanabilecek ceza ve tedbirler ve cezaları analizler kapsamında ilgili konulara yerli görüşler sunulmuştur.				
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER / KURUMLARIN ADLARI					
İZİN ALINACAK OLAN KURUM AYI BİLGİLERİ (KURULUN ADI - ŞUBESİ / MÜDÜRLÜĞÜ - İL / İLÇESİ)					
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINACAK İSTENEN KURUM AYI BİLGİLERİ (İLÇELERİNDE HANGİ KURUM AYI BİLGİLERİNDE HANGİ ALANIN HANGİ KADINLARDA HANGİ ÖZNEHE İZİNLERİNE İZİN ALINACAK OLAN AYRINTILI BİLGİLER)					
YAPILACAK OLAN ÇALIŞMAYA İTİ ANKETLERİN ÖLÇÜMLERİNİN BAĞLAKLARI HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇÜMLERİNİN YAPILACAKI					
ERKEN KAYIT, İZİN, ÖLÇÜMLER, FORMLAR	1) ..... 2) ..... 3) ..... 4)				
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Çağrı HAÇNER	ÖĞRENCİNİN İMZASI: 	TARİH: 01/06/2018			
TEZ / ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ ÖZNEHE SONUÇU					
1. Seçilen konu Bilim ve İq Dünyasına katkı sağlayabilecektir.					
2. Anılan konu Kamu Hukuku-Ceza Hukuku faaliyet alanı içerisinde girmektedir.					
1. TEZ DANIŞMANININ ONAYI Adı - Soyadı: Mustafa ŞİMŞEK Unvanı: Dr. Öğretim Üyesi İmzası: 01/06/2018	2. TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA) Adı - Soyadı: ..... Unvanı: ..... İmzası: 01/06/2018	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNÜN ONAYI Adı - Soyadı: Murat KOÇ Unvanı: Doç. Dr. İmzası: 01.06.2018			
A.B.D. BASKANININ ONAYI Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018					
ETİK KURULU AYL ÜYELERİNE İTİ BİLGİLER					
Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Başkanı - Ayl Üye	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Ayl Üyesi	Adı - Soyadı: Deniz AYRUR ÖZLER Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Ayl Üyesi	Adı - Soyadı: Ali Engin OBA Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Ayl Üyesi	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN Unvanı: Prof. Dr. İmzası: 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Ayl Üyesi	Adı - Soyadı: ..... Unvanı: ..... İmzası: ..... 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Yedek Üyesi
Adı - Soyadı: ..... Unvanı: ..... İmzası: ..... 01/06/2018 Etik Kurulu Jüri Yedek Üyesi	☒ OY BİRLİĞİ İLE ☐ OY ÇOKLUĞU İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri Formları/Ölçümleri Çağ Ünlversitesi Etik Kurulu Ayl Jüri Üyelerince İncelemiş olup, 01.06.2018 - 01.06.2018 tarihleri arasında uygulanması üzere gerekli izin verilmesi kararlaştırılmıştır.		
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜNE ONAYLATILARAK ENSTİTÜ SEKRETERLİĞİNE TEKLİM EDİLECEKTİR.					
EKLER: ..... Sayfa .... Sayfa .... Sayfa					

S08E-1135

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı- Soyadı : Çağrı HANÇER
Doğum Tarihi ve Yeri : 21.11.1991/ ADANA
İletişim E- mail : av.cagrihancer@gmail.com

EĞİTİM

2016- Tez Aşaması : Çağ Üniversitesi/ Kamu Hukuku - Yüksek Lisans (Mersin)
2009- 2014 : Çağ Üniversitesi-Hukuk Fakültesi (Mersin)

YABANCI DİL

İngilizce : Okuma, yazma ve konuşma iyi düzey

İŞ TECRÜBESİ

2015- ... : AVUKAT